

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print) ISSN 2697-455X (Online)

Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม – เมษายน 2564

วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.กุลจิรา รักนนคร

ผศ.ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สมนว

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

ผศ.ดร.อรรถ อภินนทีธีระศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ,ดร.
ดร.เกศสุดา โภคานิตย์
ดร.อินทราภรณ์ อินทรประจบ
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.สมควร นามสีฐาน
ดร.รัชดา รักดียิ่ง
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย
ดร.ดำเนิน หมายดี
ดร.เกษภา ผาทอง
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ
ดร.อดิสร หนันคำจร
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล
ดร.สาคร มหาหิงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ
นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

สารบัญ

บทความวิจัย

- ➔ การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ 1
เทพวรรณ เตียมไธสง, พระครูภาวนาโพธิคุณ และ จรัส ลีกา
- ➔ การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 13
จริณธรณ์ ชันโพธิ์น้อย, สุนทร สายคำ และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส
- ➔ แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู 23
กานต์ธิดา วิชากุล, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ
- ➔ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 33
วิภาวรรณ แอบกลิ่นจันทร์, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ
- ➔ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนลุ่มน้ำโขง 44
ทองคำ ดวงชั้นเพชร และ พระเดชขจร ขนติธโร (ภุทธิพย)
- ➔ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 59
กริช เกียรติญาณ และ ธนัสภา ไรจนตระกูล
- ➔ การศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่า กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 75
วัชร จิตตา และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
- ➔ แนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก 86
จิรนนท์ ยายะวงษ์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
- ➔ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยา วัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย 100
พระครูสิริภัสสรคุณ (ดง ปกสุสโร/มีศรี), บุญส่ง สิ้นธน์นอก และ สมเดช นามเกตุ
- ➔ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 120
เทวฤทธิ์ ผลจันทร์ และ พีระศักดิ์ วรรณตร

- ➔ศึกษาปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อำเภอบึงโขงหลง 133
จังหวัดบึงกาฬ
พระไชยา ปสนโน
- ➔ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัด 144
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
สุภาวดี จันทิก และ ชนมณี ศิลาณกิจ
- ➔การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดก สำหรับผู้พิการ 158
ทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
วรเดช มีแสงรุ่งอรุณ, พระมหาสุพร รกขิตธโม และ เบญจมาศ สุวรรณวงศ์
- ➔ การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลหนองบัว 169
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
พระครูโสมิตสิริธรรม (สิริโร/ทาอ่อน), บุญส่ง สิ้นจันทนอก และ สมเดช นามเกต
- ➔การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณี อ.คอนสวรรค์ จ. 182
ชัยภูมิ
*ธนิกานต์ ศรีจันทร์, อินทราภรณ์ อินทรประจบ, สมศักดิ์ จันทอง, ธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณ
ปัญญา และ ชูเกียรติ ผลาผล*
- ➔Develop a Fostering Multicultural Competence through Literary Circles for 197
Undergraduate Students
Sriwisan Sriwisan
- ➔องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย 208
วันวิสาข์ มงคล และ บุษกรณ์ ลีเจียะระ
- ➔การวิเคราะห์ผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และ 223
กลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
อภิชาติ ลิ้มเมธี และ เจริญศักดิ์ แสงฉัตรสุวรรณ
- ➔การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 236
ที่ 4 โครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ศิริชัย นามบุรี
- ➔การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระ 252
งานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
มาธวี กันทะสอน, นิตยา สุวรรณศรี และ สุมิตรา โรจนนิต

- ➔รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด 268
ชุตติภา บุตรดีวงศ์, อนุชา ลาววงศ์, เสฐียรพงษ์ ศิวินา, จุไรรัตน์ แก้วพิลา และ บุญชนะ
ยี่สารพัฒน์
- ➔การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม : ผ่านกระบวนการ มีส่วนร่วม 278
ประเพณีแห่หน้าโคตชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ
เกศสุดา โภคานิตย์, กีฬา หนูยศ, วิทย์ญู ขำชัยภูมิ, ณัฐปราย ชันสินคุณานนท์ และ
เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี
- ➔การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ 288
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ไพรัช นุตไฉ
- ➔ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วน 300
ท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี
พิภวิ ศรีชนะ, ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย, ทรงเกียรติ ล้วนพลแสน และ ชุตติภา บุตรดีวงศ์
- ➔คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 311
ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย, พิภวิ ศรีชนะ, ภัทรกร จำเริญ และ อนุชา ลาววงศ์
- ➔การศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็ก 323
ปฐมวัยของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ และนวัตกรรมการศึกษา
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
นาตยา หกพันนา
- ➔กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปินดา โปสยะ 332
สุทธภา อินทรศิลป์

บทความวิชาการ

- ➔ทหารกับการเมืองในประเทศไทย 344
สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และ วรวิทย์ กลิ่นสุข
- ➔การศึกษาวิเคราะห์เสถียรภาพที่มีต่อมารยาทไทย 354
พระครูปริยัติพัชรโกวิท สุขุมลปญโญ (ศักดิ์เจริญชัยกุล)
- ➔ผลการดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทข.) กรณีศึกษาพื้นที่ 367
ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ธนาสาร ธรรมสอน

ภาคผนวก

385

การศึกษวิเคราะห์แนวคิดประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ

An Analysis of Utilitarianism For Using as the Business Ethics

เทพวรรณ เตียมไธสง,

พระครูภาวนาโพธิคุณ และ จรัส ลีกา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Theppawan Tiamthaisong,

Phrakhru Bhavanabodhikun and Jaras Leeka

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดจริยศาสตร์ธุรกิจ 2) ศึกษาแนวคิดประโยชน์นิยมในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์ 3) วิเคราะห์แนวคิดปรัชญาประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดจริยศาสตร์ธุรกิจ เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อสังคม และผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้องค์กรธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยสิ่งที่บริษัทหรือองค์กรธุรกิจจะได้รับตอบแทน คือ ความเชื่อถือ ความทุ่มเท ภาพลักษณ์ที่ดี และก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อองค์กรธุรกิจนั้น ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และผู้บริโภค หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย มากหรือกว้างแค่ไหน แต่สิ่งสำคัญ คือ ความรับผิดชอบต่อลูกค้า หรือผู้บริโภค

แนวคิดประโยชน์นิยมในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์ มีแนวคิดที่เห็นว่าการตัดสินใจทางจริยธรรมว่าการกระทำอันใดดีหรือเลวนั้นอยู่ที่ประโยชน์ การกระทำใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือความสุขแก่คนจำนวนมากที่สุด ในระยะเวลานานที่สุด ดีที่สุดหรือถูกที่สุด และการกระทำใดที่ก่อให้เกิดความทุกข์ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่เลว ความสุขของคนทุกคนเป็นตัวกำหนดค่าของพฤติกรรมของคน ความดีกับความสุขเป็นสิ่งเดียวกัน เราไม่อาจตัดสินการกระทำอันหนึ่งว่าถูกหรือผิดขาดตัวลงไป

แนวคิดประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการจึงต้องคำนึงถึงผู้บริโภคซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมมากที่สุด การสร้างความสุขแก่ผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการพึงกระทำ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ยุติธรรม และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สิ่งต่างๆ เหล่านี้หากทำให้ผู้บริโภคเกิดความสุขในการซื้อสินค้า หรือการรับบริการที่ธุรกิจได้สร้างขึ้น ผู้บริโภคเหล่านี้ก็จะเกิดความประทับใจในตัว

สินค้าและบริการ ทำให้พนักงานขายมีรายได้จากการประกอบกิจการ และก่อให้เกิดความสุขแก่ตัวผู้ประกอบการเองที่ได้กำไรจากการคัดเลือกหรือผลิตสินค้าเพื่อมาขายอย่างมีคุณภาพให้แก่ผู้บริโภค

คำสำคัญ : จริยศาสตร์ธุรกิจ; ประโยชน์นิยม; จอห์น สจ๊วต มิลล์

Abstracts

This article aims to 1) study the concept of business ethics 2) study the concept of utilitarianism in the view of John Stewart Mill 3) analyze the concept of business ethics It is a documentary research. By collecting data from primary and secondary documents then the data were analyzed by descriptive and inductive method.

The research results were found that Concept of business ethics It is a concept that is important to society and consumers, which will be the motivation for businesses to become more socially responsible. What a company or business organization will receive is trust, dedication, good image. And cause the responsibility of the business organization Responsible for society and consumers or stakeholders how large or wide, but the main thing is the responsibility of the customer. Or consumers

John Stewart Mill's concept of Utilitarianism is of the view that judging the ethical values of what is good or bad is beneficial. What action brings the greatest benefit or happiness to many? In the longest time Best or cheapest And any act that causes suffering is considered a bad action. The happiness of everyone determines the value of human behavior. Goodness and happiness are the same thing. We cannot judge an action as right or wrong.

The concept of business advantage Entrepreneurs have to take into account the consumer who is the majority in society. Making happiness for consumers is what entrepreneurs should do. Regardless of the production of quality, fair and desirable products of consumers, these things, if the consumers are happy to buy products. Or receiving services that the business has created these consumers will have an impression of the products and services. Causing sales staff to earn income from the operation of the business And it brings happiness to the entrepreneurs who profit from selecting or producing products to sell with quality to consumers.

Keywords: Business Ethics; Utilitarianism; John Stewart Mill

บทนำ

“ธุรกิจ” หมายถึง การประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้มีการผลิตสินค้า และบริการ มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนจำหน่าย และกระจายสินค้าและมีประโยชน์หรือกำไรจากกิจกรรมนั้น ธุรกิจมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันมากเพราะนอกจากจะเป็นองค์การที่ผลิตสินค้า หรือบริการที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต หรือปัจจัย ๔ การประกอบธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กหรือใหญ่แค่ไหนก็ตามสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ กำไร เพราะเป็นแรงจูงใจของการดำเนินการทางธุรกิจก่อให้เกิดการแข่งขันและการขยายตัวทางธุรกิจให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การมุ่งทำกำไรให้สูงสุดเพื่อบรรลุเป้าหมายและความอยู่รอดจึงเป็นความรับผิดชอบหลักของการดำเนินธุรกิจนักธุรกิจส่วนหนึ่งจึงอาจต้องทำทุกวิถีทาง (แม้จะเป็นวิธีที่ไม่

ถูกต้อง) เพื่อให้องค์กรของตนอยู่รอดได้อย่างมั่นคง ซึ่งแต่ละองค์กรธุรกิจพยายามดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายคือกำไรให้มากที่สุดเพื่อความอยู่รอด องค์กรธุรกิจที่ขาดทุนก็ต้องปิดกิจการและออกไปจากวงการ ดังนั้นการทำการกำไรให้สูงสุดเพื่อบรรลุเป้าหมายและความอยู่รอดจึงเป็นความรับผิดชอบหลักของการดำเนินธุรกิจ นักธุรกิจส่วนหนึ่งจึงต้องทำทุกวิถีทาง แม้จะเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง เพื่อให้องค์กรของตนอยู่รอดได้อย่างมั่นคง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2545 : 21)

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่ในสภาวะตกต่ำ ความผันผวนทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึง สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปจึงส่งผลให้องค์กรต่างๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย รูปแบบการบริหารโครงสร้างองค์กร เพื่อให้สอดคล้องและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยมนุษย์และเครื่องจักรให้เป็นสินค้าและบริการ กระบวนการและกิจกรรมดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในสังคม กิจกรรมทางธุรกิจที่สำคัญ คือ การผลิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่กิจกรรมทางด้านการเกษตร การเพาะปลูก การจัดหาวัตถุดิบ การดำเนินการผลิต จนได้เป็นสินค้าสำเร็จรูป กิจกรรมต่อมา คือ การจัดจำหน่าย ได้แก่การนำสินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตได้ไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภค รวมทั้งกิจกรรมด้านบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับธุรกิจในด้านต่างๆ ซึ่งกิจกรรมใดก็ตามที่ทำให้เกิดมีการผลิตสินค้าหรือบริการขึ้น แล้วมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันและมีวัตถุประสงค์จะได้ประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมนั้น (กรองแก้ว อยู่สุข, 2532 : 1) และธุรกิจต้องดำเนินกิจการอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรม และได้กำไรดังคำพูดที่ว่าให้กำไรคุ้มค่า พัฒนาจิตใจ สันติภาพประสิทธิ พิชิตสนิยม (กิริติ บุญเจือ, 2538 : 78)

แนวคิดจริยศาสตร์ธุรกิจในปัจจุบัน ได้มีการหันมาศึกษาจริยธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบธุรกิจกันเป็นอันมาก เพราะก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ธุรกิจและอำนวยประโยชน์ให้กับสังคมอย่างยั่งยืนในโลกตะวันออกนั้นหากศึกษาในเชิงลึกเราจะพบว่า พ่อค้าหรือ เศรษฐี คือ นักธุรกิจ ที่มีบทบาททำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่สังคม ปัญหาเรื่องจริยธรรมเป็นปัญหาสากลของสังคมพัฒนาทุกแห่ง ความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมสมัยใหม่และเทคโนโลยีได้มีผลกระทบต่อระบบค่านิยม หรืออีกนัยหนึ่งความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบค่านิยมได้ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ไม่ว่าสิ่งใดจะเป็นเหตุก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นคือพฤติกรรมบางประการของมนุษย์ในสังคมมิได้เป็นไปตามแนวทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ในสังคมนั้น แม้ว่าหลักจริยธรรมที่พึงประสงค์ในสังคมนั้นจะได้พัฒนาไปตามเวลาและสภาวะแวดล้อมแล้วก็ตาม ซึ่งโดยธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่น ระเบียบปฏิบัติที่ออกมาในลักษณะกฎหมายข้อบังคับ หรือบทบัญญัติต่างๆ นอกจากระเบียบปฏิบัติดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อความสงบสุขในสังคมก็คือ เกณฑ์ทางจริยธรรม อาจเปรียบได้ว่าเกณฑ์จริยธรรมก็เป็นสิ่งบังคับภายใน (Internal sanction) และกฎหมายเป็นสิ่งบังคับภายนอก (External sanction) ในแง่ของจริยธรรมนั้นคนที่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม ต้องอาศัยหลักคุณธรรมที่ฝึกอบรมและจิตใจของมนุษย์นั้น มีความซับซ้อนมาก จากสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้แต่ละสังคมมี

เกณฑ์ทางจริยธรรมแตกต่างกันไป (Russell, 1995 : 54) คือจะเรียกได้ว่าดีหรือถูกนั้น ต้องเป็นสิ่งที่ปฏิบัติแล้วนำมาซึ่งประโยชน์ หรือความสุขมากกว่าความเสียหายหรือความทุกข์ เพราะความสุขเป็นยอดปรารถนาของคนทั่วไป และสิ่งอื่น นอกจากนั้นจะดีหรือถูกก็เพราะเป็นสิ่งเอื้ออำนวยให้เกิดความสุขความพอใจมากกว่าความทุกข์เท่านั้น พิจารณาคุณค่าจากผลการกระทำซึ่งจริยธรรมฝ่ายนี้เรียกว่า ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) (Frederick, 1999 : 110)

จากการดำเนินธุรกิจที่ขาดจริยธรรม โดยไม่ให้ความสนใจจากผลกระทบจากการกระทำของตน สนใจเพียงเพื่อมุ่งผลประโยชน์ตน และองค์กรเป็นหลัก คือ ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด จึงทำให้ปัญหาเกิดขึ้นมากมายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เมื่อทำการวิเคราะห์จะพบว่า ในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันส่วนมากได้มีการนำแนวคิดจริยศาสตร์ตะวันตกมาใช้เป็นจริยศาสตร์ธุรกิจ นั่นก็คือแนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ในทัศนะของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยอมรับ “ประโยชน์” หรือ “หลักมสุข” (The Greatest Happiness Principle)” เป็นรากฐานของศีลธรรม โดยหลักมสุข ถือว่า “การกระทำที่ถูกต้อง คือการกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความสุข (Happiness)... และการกระทำที่ผิด คือการกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดสิ่งที่สวนทางกับความสุข...” แนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยม เป็นแนวคิดจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด เป็นการกระทำที่ถูกต้อง และหลักการนี้ตีความทางธุรกิจได้ว่า “การกระทำที่ถูกต้อง คือ การทำประโยชน์สูงสุดให้กับธุรกิจ หรือการทำผลกำไรสูงสุดให้กับกิจการ” (Philip, 2012 : 205)

จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่า จากการดำเนินธุรกิจที่ขาดจริยธรรม โดยไม่ให้ความสนใจจากผลกระทบจากการกระทำของตน สนใจเพียงเพื่อมุ่งผลประโยชน์ตน และองค์กรเป็นหลักนั้นยังเป็นการดำเนินการที่ยังไม่เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจเพื่อศึกษาแนวคิดในการประกอบธุรกิจของปรัชญาประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งข้อมูลทางวิชาการในรูปแบบงานวิจัยนี้จักสามารถเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดในการประกอบธุรกิจและเป็นแบบแผนในการประยุกต์ใช้พุทธจริยธรรมในการประกอบธุรกิจได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดจริยศาสตร์ธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดประโยชน์นิยมในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ

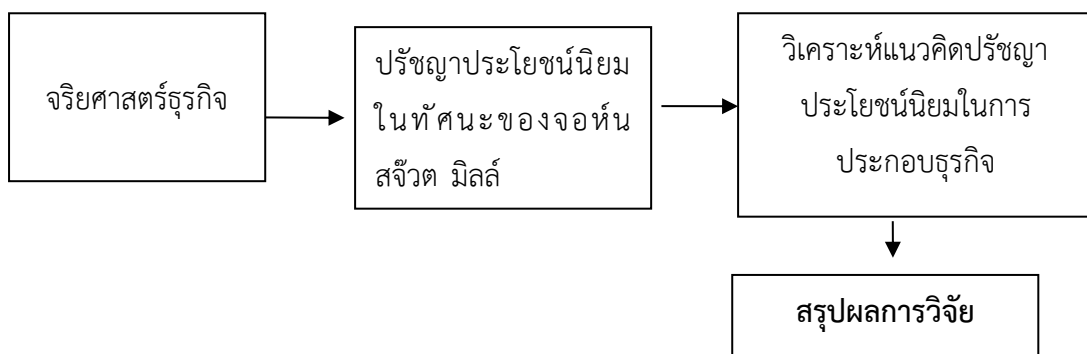
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่
 - John Stuart Mill, (1957 : 64) “Utilitarianism”, in **Ethical Theories : A Book of Reading**, ed., A. I. Melden,
 - John Stuart Mill, (1963 : 120). **In The Collected Works of John Stuart Mill**. London: Toronto University Press and Routledge Kegan Pual.
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และหนังสือ ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้อง
3. ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล
4. นำเสนอเป็นดุษฎีนิพนธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1.แนวคิดจรรยาบรรณธุรกิจ

จริยศาสตร์ในการประกอบธุรกิจและวิชาชีพนั้นย่อมจะต้องมีมาตรฐานจริยธรรม โดยจะกำหนดไว้เป็นหลักจรรยาบรรณ เพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้อย่างเป็นปกติสุข คือทุกฝ่าย

ได้รับประโยชน์ที่พึงได้ และไม่ถูกทำให้เสียผลประโยชน์ที่ไม่ควรเสีย ได้รับความเป็นธรรมทั่วถึงกัน คือหนทางแห่งความสำเร็จที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจ หากจะประเมินประโยชน์ของจริยศาสตร์ต่อองค์กรธุรกิจแล้วสามารถที่จะจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้คือ 1) ก่อให้เกิดความเชื่อถือ โดยธรรมชาติความเชื่อนั้นเกิดจากความซื่อสัตย์ดังนั้นคนที่มีจริยธรรมดี ประกอบด้วยความซื่อสัตย์เสมอ ย่อมได้รับความเชื่อถือ และความเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของเครดิตทางการค้า ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน ทั้งในด้านการลงทุนและการตลาด 2) ก่อให้เกิดความทุ่มเทของคนทำงาน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพอันทรงคุณค่าต่อการผลิตที่เต็มกำลัง หากบริษัทประกอบด้วยคนที่มีจริยธรรม ปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนอย่างมีมนุษยธรรม และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นที่รัก ที่ผูกพันของพนักงานพนักงานย่อมทุ่มเทความสามารถต่อการผลิต หรือการบริการอย่างเต็มความสามารถ อันนำมาซึ่งผลการผลิตหรือการบริการที่ดี 3) ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีมีผลต่อตำแหน่งทางการค้าของบริษัท และมีผลต่อความภักดีที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้าและบริการของบริษัท และภาพลักษณ์ทางการค้าที่ดีมีผลโดยตรงต่อการกำหนดราคา และความภักดีต่อสินค้าและบริการมีผลโดยตรงต่อสาธารณชน ซึ่งราคาขายละยอดขายมีผลโดยตรงต่อกำไร ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า จริยธรรมทางธุรกิจคือ ที่มาแห่งความร่ำรวย 4) ก่อให้เกิดการลดหย่อนทางกฎหมาย บริษัทที่มีประวัติทางจริยธรรมที่ดีงามเมื่อพลาดพลั้งไปมีคดีความกับบุคคลอื่นก็ดี หรือกับรัฐก็ดี ย่อมได้รับข้อลดหย่อนในบทลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายของแต่ละสังคม 5) จริยศาสตร์ก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีความสุข เมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับทางบริษัท ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น ผู้ร่วมงานในบริษัทลูกค้า ลูกค้า ผู้บริโภค รัฐบาล และสังคม ต่างก็มีจริยธรรมที่ดีต่อกัน ย่อมเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีและอบอุ่นขึ้น ทุกฝ่ายจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสบายใจ และไม่มีปัญหาความบาดหมางใจกันเกิดขึ้น หรือหากมีบ้างโดยอุบัติเหตุก็จะแก้ไขได้โดยง่าย การทำงานอย่างมีจริยธรรมต่อตนเอง และต่อกันและกัน จึงเป็นชีวิตการทำงานที่เป็นความสุขปราศจากความเครียดใด นอกจากความเครียดอันเกิดจากภาวะเสี่ยงบ้าง จริยธรรมในการปฏิบัติงานก็จะช่วยผ่อนคลายและลดความเครียดไปได้มากทีเดียว (กิริติ บุญเจือ, 2551 : 15)

หลักจริยศาสตร์ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของการเพิ่มผลผลิต หรือผู้ให้บริการที่มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ย่อมได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากลูกค้า ผู้ขาย ผู้ถือหุ้น คู่แข่งขัน พนักงานข้าราชการและประชาชนทั่วไป ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้อย่างยั่งยืนเพราะการเพิ่มผลผลิต โดยยึดแนวคิดทางจริยศาสตร์จะไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนผู้อื่นโดยไม่เป็นธรรม ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน นำความสุขความเจริญมายังหน่วยงาน สังคมและประเทศชาติโดยรวม

2. แนวคิดประโยชน์นิยมในทัศนะของจอห์น สจ๊วต มิลล์

จอห์น สจ๊วต มิลล์ นำเสนอแนวคิดไว้ว่า หน้าที่ที่ยอมรับ “ประโยชน์” หรือ “หลักมสุข” เป็นรากฐานของศีลธรรม ถือว่าการกระทำที่ถูกต้อง ได้แก่ การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความสุข การกระทำที่ผิด ได้แก่ การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดสิ่งที่สวนทางกับความสุข จะถูกผิดมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับแนวโน้มดังกล่าวนี้มากน้อยเพียงใด สุขในที่นี้หมายถึงความรื่นรมย์ การปราศจากความเจ็บปวด อสุขหมายถึง ความเจ็บปวดและ

ภาวะที่ไร้ความรื่นรมย์ การที่จะให้เข้าใจหลักศีลธรรมของลัทธินี้ มีเรื่องที่จะต้องกล่าวอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อที่ว่า ความรื่นรมย์และความเจ็บปวดนั้น ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และมีขอบข่ายแค่ไหน ปัญหาจึงยังอภิปรายกันได้อีก แต่คำอธิบายเพิ่มเติมเหล่านี้ ไม่กระทบกระเทือนคติชีวิต อันเป็นหลักพื้นฐานของศีลธรรม ลัทธินี้คติชีวิตของลัทธินี้คือความรื่นรมย์ และการหลุดพ้นจากความเจ็บปวดเป็นจุดหมายเดียวที่น่าพึงปรารถนา และสิ่งอื่นใดที่น่าพึงปรารถนานั้น (ซึ่งมีมากมาย ตามคติของประโยชน์นิยมเช่นเดียวกับคติอื่นๆ) มันน่าพึงปรารถนา ก็เพราะตัวมันเองให้ความรื่นรมย์ หรือมิฉะนั้นก็เป็นวิถีที่พาไปสู่ความรื่นรมย์ และการหลุดพ้นความเจ็บปวด (Mill, 1957 : 13)

จอห์น สจ๊วต มิลล์ ได้เสนอกรอบแนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยมไว้ว่า เป็นแนวคิดซึ่งยอมรับประโยชน์หรือหลักมสุขเป็นรากฐานของศีลธรรม ถือว่า การกระทำที่ถูกต้อง คือ การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดความสุข และการกระทำที่ผิด ก็คือ การกระทำที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิด สิ่งที่สวนทางกับความสุขและความสุข หมายถึง ความรื่นรมย์และปราศจากความเจ็บปวด ความทุกข์ หมายถึง ความเจ็บปวดและภาวะไร้ความพึงพอใจนอกจากนี้ แนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยม ที่มีหลักการ คือ หลักประโยชน์ หรือหลักมสุข มีความหมายรวมถึง การกระทำของผู้กระทำ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ดังที่จอห์น สจ๊วต มิลล์ อธิบายไว้ว่า ข้าพเจ้าได้พูดถึงประเด็นนี้ในแง่ที่ว่า เป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เข้าใจความคิดเรื่องประโยชน์ หรือเรื่องความสุข ซึ่งทั้งสองนี้เป็นหลักที่ชี้นำการกระทำของมนุษย์ แต่มันมิได้เป็นเงื่อนไขจำเป็นของการที่จะยอมรับหลักตัดสิน (ศีลธรรม) ของลัทธิประโยชน์นิยม เพราะหลักตัดสินของเรามีใช้ความสุขที่มากที่สุดของผู้กระทำ แต่เป็นความสุขที่มากที่สุด ของทั้งหมด เราอาจสงสัยได้ว่า คนที่สูงส่งมีความสุขกับความสูงส่งของเขาหรือไม่ แต่ข้อที่สงสัยไม่ได้ ก็คือ เขาได้ทำให้คนอื่น ๆ มีความสุขมากขึ้น และโลกโดยรวมก็ได้รับประโยชน์มากขึ้น ดังนั้น ลัทธิประโยชน์นิยมจะบรรลุเป้าหมายได้ก็โดยปลูกฝังบุคลิกที่สูงส่งให้เกิดขึ้นโดยทั่วไป ทั้งนี้ถึงแม้ว่าคนแต่ละคนจะได้รับประโยชน์จากความสูงส่งของผู้อื่น และความสุขของแต่ละคนก็ออกมาจากประโยชน์เหล่านี้.

ตามหลักมสุขที่ได้กล่าวมาข้างต้น จุดหมายสุดท้ายอันเป็นหลักตัดสินว่าสิ่งอื่นๆ น่าพึงปรารถนาหรือไม่ ไม่ว่าจะพิจารณาเรื่องสิ่งมีค่าของตนหรือของผู้อื่น ก็คือ การดำรงชีวิตที่ห่างจากความเจ็บปวดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และถึงพร้อมด้วยความสุขสำราญทั้งในทางคุณภาพและปริมาณ มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หลักนี้ซึ่งตามคติของลัทธิประโยชน์นิยมเป็นจุดหมายในการกระทำของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องเป็นหลักศีลธรรมซึ่งนิยามกันว่าหลักและระเบียบของความประพฤติมนุษย์ การยึดหลักนี้จะทำให้ชีวิตในสภาพที่เราได้เอ่ยมานั้น เป็นชีวิตของมนุษย์จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และไม่เพียงมนุษย์เท่านั้น แต่รวมทั้งสัตว์โลกอื่น ๆ ด้วยถ้าธรรมชาติอำนวยให้ (Mill, 1957 : 84)

สรุปได้ว่า ประโยชน์นิยม มีแนวคิดที่เป็นไปเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือว่า ความสุข เป็นผลลัพธ์ของการกระทำสำคัญที่สุด และใช้เป็นตัวตัดสินการกระทำว่าถูกหรือผิด แนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยมมองว่า การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยตัวมันเอง ไม่ดีหรือชั่ว แต่ขึ้นอยู่กับว่า

ผลลัพธ์ของการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แค่ไหน สำหรับแนวคิดนี้สิ่งที่เป็นประโยชน์ก็คือสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุขหรือให้หลุดพ้นจากความทุกข์ แนวคิดจริยศาสตร์ประโยชน์นิยมเป็นสุขนิยม เพราะถือว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ เมื่อความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ การกระทำที่พาไปสู่ความสุขก็ย่อมถือว่าถูกต้อง และถ้าการกระทำที่พาไปสู่สิ่งที่สวนทางกับความสุขก็ย่อมถือว่าผิด และเนื่องจากมีความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ดังนั้น ความสุขจึงเป็นคุณค่าทางจริยธรรมของแนวคิดนี้

3. แนวคิดประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ

จริยธรรมในการประกอบธุรกิจก่อให้เกิดความเชื่อถือ โดยธรรมชาติความเชื่อถือเกิดจากความเชื่อสัตย์ ดังนั้น คนที่มีจริยธรรมและมีความเชื่อสัตย์ย่อมได้รับความเชื่อถือ และความเชื่อถือ คือ ที่มาของเครดิตทางการค้า ซึ่งเป็นปัจจัยได้เปรียบในเชิงแข่งขันทั้งด้านการลงทุนและการตลาด จริยธรรมก่อให้เกิดการทุ่มเท ของคนทำงาน เพราะมีความรัก ความศรัทธา มีความภูมิใจในองค์กรของตน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพอันทรงคุณภาพ (Qualitative Efficiency) การผลิตที่เต็มกำลัง (Full Capacity) องค์กรธุรกิจที่มีน้ำใจ มีจริยธรรมปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนอย่างยุติธรรม มีมนุษยธรรม และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ย่อมเป็นที่รัก ที่ผูกพันของพนักงาน พนักงานย่อมทุ่มเทความสามารถทั้งร่างกาย แรงใจ และความคิดให้แก่องค์กร อย่างเต็มที่ในทุกๆ งานนำมาซึ่งผลงานที่ดีมีปริมาณคุณภาพและบริการที่สมบูรณ์ และก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีความสุข เมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ถือหุ้น ผู้ร่วมงานในองค์กร คู่ค้า ผู้บริโภค รัฐบาล และสังคม ต่างมีจริยธรรมที่ดีต่อกัน ย่อมเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี ทุกฝ่ายจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสบายใจและไม่มีปัญหาบาดหมางใจกันเกิดขึ้น ดังนั้นการทำงานอย่างมีจริยธรรมต่อตนเองและต่อผู้อื่น จึงเป็นชีวิตการทำงานที่มีความสุข และหากมีการนำหลักการทฤษฎีจริยศาสตร์ธุรกิจกับทฤษฎีประโยชน์นิยม ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ มาประยุกต์ใช้ในวิธีที่เหมาะสมแล้วยิ่งก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น

แนวคิดประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ จะเห็นว่าผู้ที่ประกอบการทางธุรกิจนั้นมีพันธะกับความสุขและความทุกข์เพราะการกระทำของมนุษย์ทุกอย่างเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์ ลักษณะของธุรกิจแนวคิดนี้จะเป็นการมุ่งจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้เป็นสินค้าให้เกิดประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์มากที่สุด สำหรับมิลล์แล้ว หลักการแห่งประโยชน์มิได้เป็นหลักการที่ใช้แข่งขันกับหลักการอื่นๆ เนื่องจากพิจารณาเชิงประโยชน์นิยมมาเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับการกระทำการตัดสินใจทางศีลธรรม หลักการแห่งประโยชน์เป็นหลักการที่ทำให้หลักการอื่นสมเหตุสมผลกิจกรรมทางธุรกิจเป็นการสร้างพันธะของมนุษย์ที่มีต่อความสุข (Tom, 1991 : 137)

ซึ่งแนวคิดพื้นฐานแห่งการประกอบกิจการทางธุรกิจที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประโยชน์นิยมที่แสดงลักษณะอันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานทางเศรษฐกิจไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ราคาและปริมาณสินค้าที่นำไปสู่ประโยชน์สูงสุด และนี่เป็นจุดหมายประการแรกที่ทำให้บุคคลทำธุรกิจ 2) ตราใบที่ประชาชนทุกขยาศีลธรรมในโนธรรมของเขาจะยอมลดน้อยลง แต่เมื่อใดก็ตามที่ความเป็นอยู่ของเขาสุขสบาย ระดับศีลธรรมในจิตใจของเขาย่อมดีขึ้น นั่นหมายถึงมนุษย์ต้องการสวัสดิการในการดำเนินชีวิต มนุษย์ทุกคนต้องการความปลอดภัยโดย

ปราศจากการเสี่ยงไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างสวัสดิการให้แก่พนักงานเอง และยังสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้ประกอบการตลอดจนประชากรที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ ด้วย 3) การสะสมทุน เกิดจากการเลื่อนการใช้ทุนไปในวันข้างหน้า เพราะมนุษย์ต้องการสะสมทุนเพื่อใช้เป็นปัจจัยในการผลิต ทำให้การผลิตมากและมีกำไร ประกอบกับการทุ่มเทแรงงานโดยใช้ทุนที่สะสมเพิ่มยิ่งทำให้ผลิตได้เพิ่มขึ้น การทำงานถือเป็นความทุกข์ที่คนงานต้องได้ค่าจ้างเป็นการทดแทน จึงเป็นการเลื่อนความสุขสนุกสนานของคนงานไปวันข้างหน้า การยอมทนรับความเจ็บปวดเพื่อค่าจ้างจึงเป็นคล้ายกำไรของการชะลอความสุขไปข้างหน้า 4) มนุษย์ต้องการแบ่งกำไรแก่กันและกัน ผลประโยชน์ตอบแทนอันพึงได้รับจากการผลิตก็คือปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าอันเป็นผลประโยชน์ตอบแทน แก่เจ้าของที่ดินจากผู้เช่าเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการผลิต และการแบ่งผลกำไรเป็นรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการในรูปแบบต่างๆ เช่น เจ้าของกิจการได้กำไรสุทธิ พนักงานได้ค่าตอบแทนในการทำงานเพิ่มขึ้นเมื่อกิจการมีกำไรมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับการจัดสรรอย่างเป็นธรรมเสมือนเป็นการเฉลี่ยความสุขของปัจเจกบุคคลไปสู่ความสุขของสังคมด้วยแนวคิดเช่นนี้ถือเป็นแนวคิดทางธุรกิจตามแนวทางของประโยชน์นิยม ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิดของประโยชน์นิยมเป็นการกำหนดกรอบของธุรกิจให้มีความสัมพันธ์กับหลักมหัสยต้องนำสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขสูงสุด พึงพอใจสูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด (Mill, 1963: 220)

ในส่วนของผู้ประกอบการต่อผู้บริโภคตามแนวคิดประโยชน์นิยมเห็นว่า การกระทำใดๆ จะต้องมีความตั้งใจอยู่ด้วย ในขณะที่แรงจูงใจเป็นเพียง ความรู้สึกซึ่งทำให้เขาจงใจกระทำ ซึ่งมีผลต่อศีลธรรมของการกระทำจะถูกตอกก็ต่อเมื่อมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความสุขแก่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นตามแนวทางของประโยชน์นิยม ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการจึงต้องคำนึงถึงผู้บริโภคซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมมากที่สุด การอยู่รอดของธุรกิจนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริโภคเป็นสำคัญ การสร้างความสุขแก่ผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการพึงกระทำ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพที่ยุติธรรมและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค การสร้างงานบริการให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค การรับประกันคุณภาพของสินค้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้หากทำให้ผู้บริโภคเกิดความสุขในการซื้อสินค้าหรือการรับบริการที่ธุรกิจได้สร้างขึ้น ผู้บริโภคเหล่านี้ก็จะเกิดความประทับใจในตัวสินค้าและบริการ ทำให้พนักงานขายมีรายได้จากการประกอบการและก่อให้เกิดความสุขแก่ตัวผู้ประกอบการเองที่ได้กำไรจากการคัดเลือกหรือผลิตสินค้าเพื่อมาขายอย่างมีคุณภาพให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมก็จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตัวผู้ประกอบการเอง จะทำให้ธุรกิจของผู้ประกอบการอยู่รอดได้ เพราะผู้ประกอบการมิได้คำนึงถึงแต่ตนเองอย่างเดียว แต่ผู้ประกอบการยังต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขที่จะเกิดขึ้นแก่พนักงานและผู้บริโภคด้วย ซึ่งเป็นคนในสังคมด้วยเช่นกัน จึงจะทำให้การดำเนินธุรกิจนั้นเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัย

จริยศาสตร์ธุรกิจ การนำเอาแนวคิดทางจริยศาสตร์ไปใช้กับสาขาวิชาต่างๆ เช่น จริยธรรมทางธุรกิจจริยธรรมทางการแพทย์ ฯลฯ เนื่องจากจริยศาสตร์ให้ความรู้ในเรื่องคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ ว่าควรยึดถือในสิ่งซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริงของชีวิต อันเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดและควรค่าแก่การแสวงหาของชีวิต ดังนั้นจริยศาสตร์จึงเข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตเพื่อมนุษย์จะได้ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน เพราะจริยศาสตร์จะช่วยให้มนุษย์มีความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสังคม อีกทั้งมนุษย์จะได้รับความเจริญก้าวหน้าในชีวิตต่อไป อันจะส่งผลให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนได้ยึดถือไว้ และเป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและจริยธรรมโดยมีเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมนโยบายและการปฏิบัติของภาคธุรกิจในการสร้างความสำเร็จในการประกอบการอย่างมีความรับผิดชอบ มีความยั่งยืน มีผลในระยะยาวขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้นๆ อันได้แก่ ผู้ลงทุน ลูกจ้างลูกค้า ชุมชน ตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล สอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2550 : 30) ที่อธิบายถึงกล่าวถึงจริยธรรมของผู้ประกอบธุรกิจว่า ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ 1) จรรยาบรรณต่อลูกค้า ต้องให้บริการลูกค้าให้ดีที่สุด จัดหาสินค้าหรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีมาบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า 2) จรรยาบรรณต่อรัฐ คือการปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นชัดเจน ต้องไม่ทำเกี่ยวข้องกับของต้องห้าม จัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด ยื่นแบบประเมินและชำระภาษีตามกำหนดเวลาไม่หลีกเลี่ยงภาษี 3) จรรยาบรรณต่อเจ้าของเงินทุน ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทผู้ถือหุ้นบริษัท คือ เจ้าของเงินทุน จุดมุ่งหวังของเจ้าของทุนคือกำไร ดังนั้นพนักงานโดยเฉพาะระดับผู้บริหารบริษัทอย่างสุดความสามารถด้วยความซื่อสัตย์สุจริตให้บริษัทมีกำไรสูงสุดภายในขอบเขตของจรรยาบรรณของนักธุรกิจ 4) จรรยาบรรณต่อลูกจ้างหรือพนักงาน เนื่องจากการดำเนินนักธุรกิจจะต้องมีลูกจ้างทำหน้าที่ต่างจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของบริษัท ดังนั้นผู้ประกอบการหรือพนักงานระดับบริหารจะต้องจ่ายค่าจ้างอย่างเป็นธรรม จัดสวัสดิการให้และพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถมากขึ้น 5) จรรยาบรรณต่อสังคม นักธุรกิจที่ดีเยี่ยมจะบริหารธุรกิจของตนโดยเคารพและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการประกอบธุรกิจ สร้างสรรค์ประโยชน์ส่วนรวม ไม่สร้างปัญหาให้สังคมไม่สร้างภาวะมลพิษให้แก่สิ่งแวดล้อม และไม่เอาเปรียบสังคม

ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ในทัศนะของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ลักษณะที่เด่นของทฤษฎีประโยชน์นิยมคือ ความดีหรือความถูกต้องไม่มีลักษณะที่พ้นโลกแต่เป็นความสุขหรือประโยชน์ที่มีได้ในโลกนี้ และขยายกรอบการวิเคราะห์ครอบคลุมจำนวนคนที่มากขึ้น ในการกระจายความสุขให้แก่ทุกคนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกันการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ปริมาณมากที่สุดแก่คนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิภูณชร์ดี พูลพล (2557 : บทคัดย่อ) เป็นแนวคิดที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด เป็นการกระทำที่ถูกต้อง และหลักการนี้ตีความทางธุรกิจได้ว่า “การกระทำที่ถูกต้อง คือ การทำประโยชน์สูงสุดให้กับธุรกิจ หรือการทำผลกำไรสูงสุดให้กับกิจการ

แนวคิดปรัชญาประโยชน์นิยมในการประกอบธุรกิจ เป็นแนวคิดที่มุ่งหวังให้ธุรกิจเป็นองค์กรธุรกิจที่ดี และมีผลกำไร จึงมีคุณค่าในฐานะเป็นหลักการเพื่อการมีชีวิตที่ดีและเป็นองค์กรธุรกิจที่ดี ให้ความสำคัญกับผู้กระทำ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ คำพอง งามภักดิ์ (2543 : บทคัดย่อ) เป็นได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดพระพุทธศาสนา” พบว่าจริยธรรมทางธุรกิจเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินการทางธุรกิจให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคตลอดทั้งต้องเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวมในเรื่องการรักษาสภาพแวดล้อมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดองค์กรธุรกิจควรมีส่วนในการให้บริการในการเสริมสร้างความรู้และสาธารณกุศลเพื่อให้ทุกคนได้รับความสุขในการดำเนินชีวิตกล่าวได้ว่าแนวคิดทั้งสองต่างเน้นที่ความเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นประโยชน์นำศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เห็นว่าควรที่จะศึกษาวิจัยเรื่องดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดให้สมบูรณ์มากขึ้นแต่หากพิจารณาแล้วเป็นทฤษฎีเชิงอุดมคติมากกว่าจะเป็นแบบเชิงสุขนิยม หากยึดหลักการของมิลล์นั้นก็ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจโดยรวม แต่คนส่วนใหญ่จะนึกถึงผลประโยชน์ของตนเองก่อนเป็นส่วนมาก จึงเหมือนเป็นการยึดหลักการประโยชน์นิยมเพื่อกล่าวอ้างเท่านั้น

2) หากมีการปลูกฝังด้านจริยศาสตร์ที่ดีเช่น ในทฤษฎีเชิงหน้าที่หรือจริยศาสตร์คุณธรรมนั้นมีผลส่งผลให้ทฤษฎีประโยชน์นิยมของจอห์น สจ๊วต มิลล์ อาจนำมาใช้ได้จริงเพื่อเกิดประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยในครั้งต่อไป

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ให้เป็นแนวทางหรือประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดในทางจริยศาสตร์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น

1. การวิเคราะห์ธุรกิจในทฤษฎีประโยชน์นิยมกับพระพุทธศาสนา
2. การศึกษาธุรกิจเชิงประยุกต์ในทฤษฎีประโยชน์นิยมกับหน้าที่นิยม
3. การศึกษาด้านจริยศาสตร์ในการปฏิรูปธุรกิจสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

กรองแก้ว อยู่สุข และ พิมพา สรายุทธ. (2532). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศ์
กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลัง
แผ่นดินเชิงคุณธรรม

- กীরติ บุญเจือ และ พิมพา อาทิตยา. (2538). *พื้นฐานจริยศาสตร์วิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
อัสสัมชัญ
- คำพอง งามภักดิ์. (2543). *ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดประโยชน์นิยมกับแนวคิดพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2545). *ทุนนิยมกับพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
9 (1), 4-96
- สมคิด บางโม. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์.
- อภิปยุตธรรม์ พูลพล. (2557). *วิเคราะห์ทฤษฎีจริยศาสตร์ธุรกิจกับทฤษฎีประโยชน์นิยมของ จอห์น สจ๊วต
มิลล์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- John Stuart Mill, (1963). *In The Collected Works of John Stuart Mill*. London: Toronto
University Press and Routledge Kegan Paul.
- John Stuart Mill, (1957) “*Utilitarianism*”, in *Ethical Theories : A Book of Reading*, ed., A. I.
Melden,
- Russell, D. W. (1955). *The Dignity of Man*. New York : Harper
- Frederick, C. (1999). *A History of Philosophy*. New York : Image Book
- Philip, Stokes. (2012). *Philosophy 100 Essential Thinkers: the ideas that have shaped our
World*. UK: Arcturus Publishing
- Tom L. B. (1991). *Philosophical Ethics*. New York: Mc Graw – Hill.

การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหา
การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

**The Promotion of Activities Based on the Four Noble Truths to Solve Social
Media Usage Problems of Prathom Suksa Students Under the Office
of Bueng Kan Primary Educational Service Area**

จรินทร์ ชันโพธิ์น้อย,

สุนทร สายคำ และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Jarintorn Kanponoi,

Sunthon Saikham and Phrakhupalad Boonchuay Jotivamso

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jkanponoi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 2,451 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 344 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 35 คน และครูผู้สอน 309 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการเสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต รองลงมาคือด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการถูกล่อลวงทางเพศ ส่วนด้านที่มีระดับการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์

* วันที่รับบทความ: 5 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2564

Received: March 5, 2021; Revised: March 16, 2021; Accepted: March 17, 2021

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) การแนะนำ 3) การสร้างความตระหนัก 4) การตรวจสอบ

คำสำคัญ: การดูแลช่วยเหลือนักเรียน; อริยสัจ 4; ความสามารถในการแก้ปัญหา; สื่อสังคมออนไลน์

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to promote activities of caring for students according to the Four Noble Truth principles in solving problems of using social media of students in educational institutions under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office; 2) to propose guidelines for promoting activities of caring for students in accordance with the Four Noble Truth to solve the problems of using social media among students in educational institutions under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office. The research population included 2,451 primary education school administrators and teachers. 344 school administrators and teachers in basic education institutions, classified as 35 school administrators and 309 teachers were selected as the research samples. The obtained data were analyzed by using the following statistics: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results are as follows:

1) A system of care to help students according to the Four Noble Truth in solving problems of using social media of students in educational institutions under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office in overall was statistically rated at a high level of practice. The aspect with the highest level of action was ‘the ability to solve game and internet addictions’, followed by ‘the ability to solve the problem of sexual predisposition’. The lowest level of action was found in that of ‘the ability to solve the problem of online bullying’.

2) Comments and suggestions on promoting student care activities according to the Four Noble Truth in solving the problems of using social media among students in educational institutions under the Bueng Kan Primary Educational Service Area Office are categorized into 4 issues: 1) building knowledge and understanding, 2) guidance, 3) awareness raising, 4) examining.

Keywords: Student Care; The Four Noble Truth; Ability in Solving Problems; Online Social Media

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่า “สื่อสังคมออนไลน์” หรือ Social Media ได้เข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของเราเป็นอย่างมาก รวมถึงเป็นจุดเปลี่ยนของโลกแห่งการสื่อสารไปสู่รูปแบบใหม่ ๆ ที่รวดเร็ว การใช้สื่อใหม่หรือที่เรียกกันว่า “New Media” ได้ดำเนินมาสู่ระบบยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นการแข่งขันกันด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ถูกคิดค้นการใช้งานบนเครือข่ายการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต คอยทำหน้าที่เป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ใช้งานหรือกลุ่มเป้าหมาย (สำนัก

ประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2561 : 1) ผู้ใช้ต่างใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ตัวอย่างการใช้สื่อที่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและสิทธิส่วนบุคคล เช่น การแสดงความคิดเห็นที่นำมาสู่ความแตกแยก การล่อลวงหลอกลวง หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ การกระทำเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อเหยื่อผู้ถูกกระทำเป็นอย่างมากเพราะเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เผยแพร่ด้วยความรวดเร็วและง่ายต่อการเข้าถึงทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นแผ่ขยายเป็นวงกว้าง (ภานุพงศ์ เกลิมสิน, 2562 : ออนไลน์) ดังนั้น ในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ นี้ เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการใช้สติและปัญญาในการรับข่าวสาร การใช้งานสื่อออนไลน์ เพื่อที่จะลดปัญหาทางสังคมของไทยในยุคปัจจุบัน

สังคมไทยในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทั่วโลก เด็กและเยาวชนต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา แต่ปรากฏว่าเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาในการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เราจึงมักพบว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การมั่วสุมทางเพศ เสพสิ่งเสพติด ติดเกม ติดการพนัน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนโดยตรง ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย และด้านการเรียน มีเด็กจำนวนมากที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนและต้องออกจากการศึกษาไป ส่งผลกระทบต่อครอบครัวของนักเรียนและสังคมโดยรวม (สมพงษ์ จิตระดับ และอัญญมณี บุญชื้อ, 2551 : 38)

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนกลายเป็นวิกฤติการณ์ที่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ อนามัยของคนในชุมชน ปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพและบั่นทอนคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยจะต้องมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้เด็กนักเรียนเป็นผู้มีคุณภาพการเรียน ส่วนตัวและสังคม ให้สามารถเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กรมสุขภาพจิต, 2546 : 74)

ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทัน เป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และปลอดภัย พลเมืองดิจิทัลจึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ ความเป็นพลเมืองดิจิทัล นับเป็นมาตรฐานหนึ่งด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่เสนอโดยสมาคมเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE : International Society for Technology in Education) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสดงความเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และ

ปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและตามครรลองกฎหมายให้ใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างปลอดภัย ถูกกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญในทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2561 : ออนไลน์)

การดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันผู้เรียนมักประสบปัญหาหรือมีอุปสรรคที่ต้องดำเนินการแก้ไข เพื่อให้การดำเนินชีวิตหรือการทำงาน เป็นไปอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงเป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในยุคปัจจุบัน การสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้เยาวชนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยการมีทักษะการคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงาน การจัดการเรียนรู้จึงต้องปรับกระบวนการเพื่อเตรียมเยาวชนให้ออกไปดำรงชีวิตในโลกนอกโรงเรียนได้ นักเรียนจึงต้องรู้จักคิดอย่างเป็นระบบ ทักษะนี้เกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องโดยการเฝ้ามองอย่างพินิจพิเคราะห์ สำรวจสิ่งรอบตัว ค้นหาหาเหตุผล แยกแยะและจัดประเภทข้อมูลที่มี และสามารถนำมาผสมกันอย่างมีเหตุผลสำหรับตนเองและผู้อื่น จนในที่สุดกลายเป็นความสามารถในการสังเคราะห์และนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีรูปแบบซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ จนตลอดชีวิต (สถาบันนโยบายศึกษา, 2563 : ออนไลน์)

จากแนวนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายณัฏฐพล ทีปสุวรรณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ได้นำมาเป็นกรอบและแนวทางในการวางแผนยุทธศาสตร์บริหารจัดการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งนักเรียนคุณภาพ โรงเรียนคุณภาพ ประชาธิปไตยคุณภาพ ตามข้อที่ว่า สร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและโครงสร้างสังคมออนไลน์ของไทย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบ สามารถใช้เทคโนโลยีกระจายข่าวสารได้ถูกต้อง สร้างความสมานฉันท์ ความสามัคคีในสังคม และมีทักษะในการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่

อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่จัดว่าเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งอริยสัจ 4 หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ เน้นการใช้ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล (สาโรช บัวศรี, 2526 : 20-39) ซึ่งผู้เรียนจะได้ประสบและทราบวิธีการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำ หากเกิดปัญหาขึ้นในชีวิตประจำวันย่อมไม่ตื่นตระหนกและสามารถแก้ปัญหาได้ทันที (พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ, 2528 : 40-50)

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาและปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการคิด สร้างองค์ความรู้ในการตัดสินใจ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม พร้อมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข เกิดเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่พึงประสงค์ตามหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

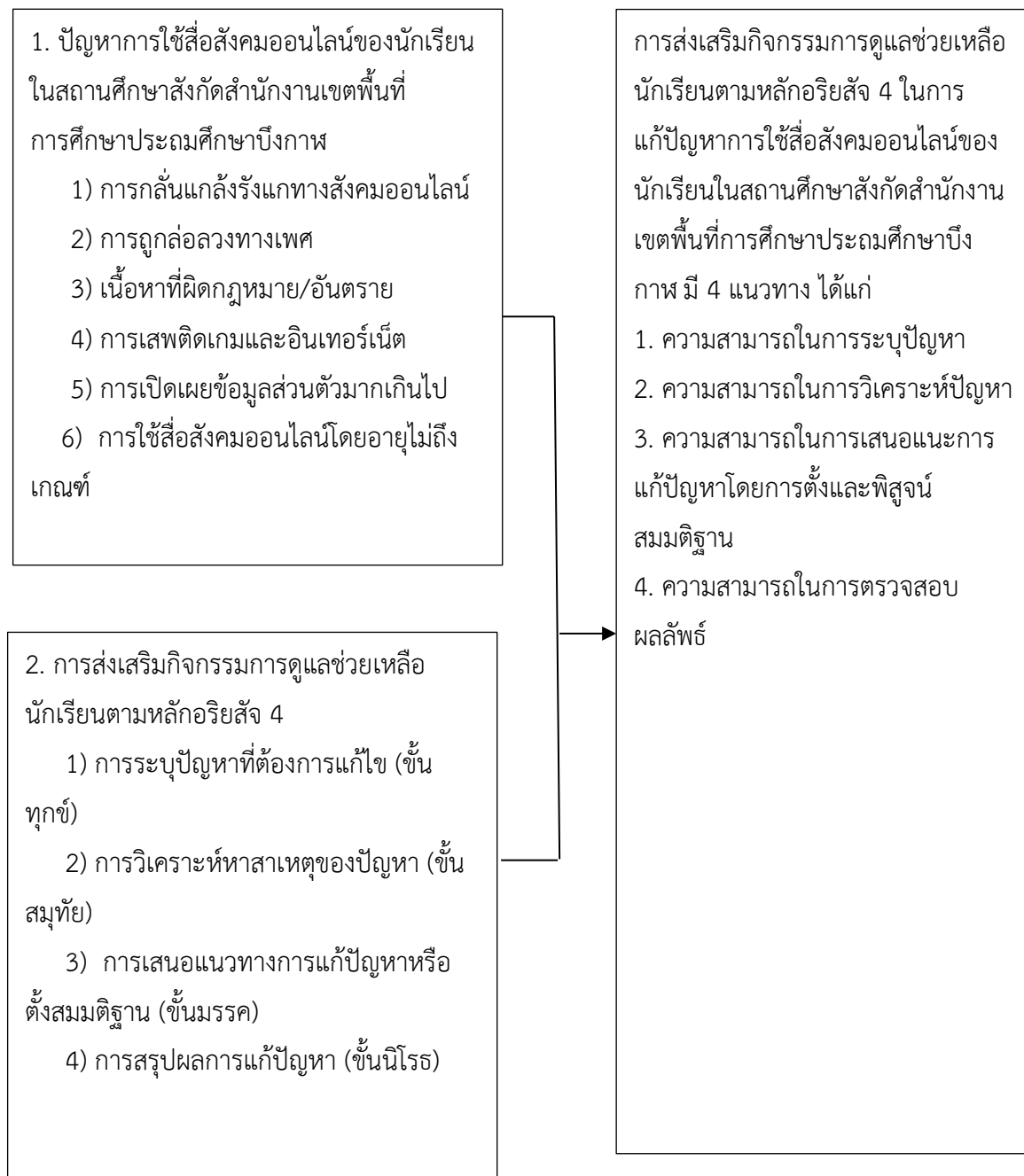
การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการวิจัยผสมระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) กับการวิจัยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) โดยการผสมในระดับข้อมูล เป็นการศึกษาวิเคราะห์ตัวแปร ประชากร กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และกรอบแนวคิดในเชิงคุณภาพ และนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) และวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำข้อมูลมาสังเคราะห์ด้วยอุปนัยวิธี (Statistics Analysis) และวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำข้อมูลมาสังเคราะห์ด้วยอุปนัยวิธี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 212 โรงเรียน จำนวน 2,451 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 248 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,203 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้มาใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน จำนวน 344 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 35 คน ครูผู้สอน จำนวน 309 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.= .80) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาการเสพติดเกมและอินเทอร์เน็ตตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=4.04$, S.D.= .80) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการถูกล่อลวงทางเพศตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=4.00$, S.D.= .81) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไปตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=4.01$, S.D.= .83) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย/อันตรายตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=3.99$, S.D.= .80) และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยอายุไม่ถึงเกณฑ์ตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=3.98$, S.D.= .82) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ตามหลักอริยสัจ 4 ($\bar{X}=3.97$, S.D.= .77)

2. เสนอแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 5 ปี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.= .73) ประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 6-10 ปี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.76$, S.D.= .80) และประสบการณ์การทำงานระยะ 11 ปีขึ้นไป โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.= .77)

อภิปรายผลการวิจัย

การส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยรวมมีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาการเสพติดเกมและอินเทอร์เน็ต การถูกล่อลวงทางเพศ และการ

เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป ตามลำดับ ด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย/อันตราย การใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยอายุไม่ถึงเกณฑ์ และการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและครูมีการพิจารณาเห็นความสำคัญ มีการลำดับปัญหาท่อนหลังในด้านที่เห็นว่าสมควรมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปกับนักเรียนเป็นจำนวนมาก เช่นการเสพติดเกมและอินเทอร์เน็ตส่งผลโดยตรงต่อการเรียน นักเรียนมีใจจดจ่ออยู่แต่กับการเล่นเกมและอินเทอร์เน็ต ไม่สนใจฝึกฝนทบทวนบทเรียน สมาธิสั้น การหมกมุ่นทำให้พักผ่อนไม่เพียงพอ ส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย หลับในเวลาเรียน เมื่อสมองอ่อนล้าทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง เกิดปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ วงศ์โสภา (2557 : 73) เรื่อง พฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า ผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊ก ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน และด้านการศึกษา ตามลำดับ เมื่อไม่มีความรู้ขาดสติยังคิดจึงทำให้ถูกล่อลวงได้ง่าย โดยเฉพาะนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปลายเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น มักมีปัญหาเรื่องชู้สาว การถูกล่อลวงทางเพศ ปัญหาการท้องในวัยเรียน การหยุดเรียน หรือออกกลางคัน การใช้เฟซบุ๊กหรือสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเข้าถึงเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย เช่นการพนันออนไลน์ หรือแม้แต่กระทั่งการเข้าถึงเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัย สื่อลามกอนาจาร จนอาจทำให้เกิดการกลั่นแกล้งรังแกหรือการบูลลี่ทางโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงทั้งต่อร่างกายและจิตใจ การติดเกมจนละเลยต่อการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสำเริง ขนติสาร (ทรัพย์สิงห์เรื่อง) (2560 : 66) ที่ได้ศึกษา การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนไทย พบว่า สาเหตุที่วัยรุ่นติดการพนันได้ง่ายมี ดังนี้ 1) สื่ออินเทอร์เน็ตออนไลน์ที่สามารถเข้าไปใช้บริการได้อย่างง่ายดาย 2) เพื่อนแนะนำให้เล่น และวัยรุ่นมีแนวคิดลองเล่นดูดีกว่า ร้อนเงิน หรือ มีความต้องการวัตถุดิบตามสมัยนิยมสูง 3) ปัญหาครอบครัวเกิดจากการที่ต้องการประชิด พ่อแม่ หนีออกนอกบ้านและหาเงินใช้เอง บางคนหาทางออกด้วยการไปเล่นพนันทำให้ติดหนี้ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและเหมาะสม คือการนำเอาหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่มีความเหมาะสมในการนำมาสอนและฝึกให้นักเรียนได้เกิดตระหนักถึงความสำคัญในการรู้เท่าทันปัญหา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชีวิตก็สามารถรับมือกับปัญหาเหล่านั้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระยุง ขยำนโน (ขวน) (2562 : 94) ได้ศึกษา การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน แก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างตรงประเด็น เน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเองอย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีทักษะการคิด

วางแผนในการเรียนรู้ที่ดี มุ่งให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในการกระบวนการเรียนรู้จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาผล
การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ ๔ ต่อ
ความสามารถในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานควรมีการนำหลักอริยสัจ 4 เข้าไปบูรณาการใช้ในสถานศึกษา มีการ
กำกับติดตามและประเมินผลให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานควรมีการจัดโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

2.1 ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลเพื่อส่งเสริมการส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ให้มีคุณภาพและ
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรนำแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ที่
ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มาใช้ในการแก้ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนให้เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ เช่น หลักไตรสิกขา อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4
สังคหวัตถุ 4 เบญจศีล เบญจธรรม สัมปยุตธรรม 7 เป็นต้น เป็นต้น มาบูรณาการใช้ในการแก้ปัญหาของ
นักเรียนในลักษณะอื่น ๆ

3.2 ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันเพื่อให้เกิดองค์
ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 - 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.
- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2563). ยุคแห่งพลเมืองดิจิทัล. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.scimath.org/article-technology/item/8659-2018-09-11-07-58-08>.
- พนม พงษ์ไพบูลย์ และคณะ. (2528). *สาโรช บัวศรี กับศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- พระมหาสำเริง ขนดีสาร (ทรัพย์สิงห์เรื่อง). 2560. “การประยุกต์หลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระยง ขยำนนโท (ชวน). 2562. “การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 รายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาณุพงศ์ เฉลิมสิน. (2563). ความเสียหายจากสื่อสังคมออนไลน์. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/647371>.
- สถาบันนโยบายศึกษา. (2563). การสร้างพลเมืองในศตวรรษที่ 21. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1336455323.news>.
- สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญเชื้อ. (2551). *หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- สาโรช บัวศรี. (2526). *วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ "ในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์"*. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2561). *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการใช้เฟซบุ๊ก (Facebook)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักประชาสัมพันธ์.
- อมรรัตน์ วงศ์โสภ. (2557). “พฤติกรรมการใช้และผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กต่อการดำเนินชีวิตของนักศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน

สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู

**The Guideline to Promote the Personal Administration in Accordance with
the Four Brahmavihāra Dhammas of Private Schools under the
Office of Education, Nong Bua Lam Phu Province**

กานต์ธิดา วิชากุล,

พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Kanthida Wichakul

Phrakhrupalad Boonchuay Jotivamso and Sunthon Saikham

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Nungning881@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 210 คน กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา 5 คน และครูผู้สอน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น เพื่อพิจารณารายด้านสามารถสรุปอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักมูทิตา รองลงมาคือ ด้านการ

* วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2564

Received: March 4, 2021; Revised: March 16, 2021; Accepted: March 17, 2021

บริหารตามหลักอุเบกขา และด้านการบริหารตามหลักกรุณา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านการบริหารตามหลักเมตตา

2. ข้อเสนอแนะในเรื่องแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านการบริหารตามหลักเมตตา ควรปฏิบัติงานของตนอย่างสุดความสามารถ มีความเมตตา ประรณาดี มีความโปร่งใส 2) ด้านการบริหารตามหลักกรุณา ควรส่งเสริมให้บุคลากรยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 3) ด้านการบริหารตามหลักมุทิตา ควรเลือกสรรเอาบุคลากรที่ดี มีศักยภาพ 4) ด้านการบริหารตามหลักอุเบกขา ควรพัฒนาติดตามผลการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างเป็นระบบและยึดหลักความเป็นกลาง

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม; การบริหารงานบุคคล; หลักพรหมวิหาร 4

Abstracts

The objectives of this research were: 1) to study the guideline to promote the personal administration in accordance with the Four Brahmavihāra Dhammas (Sublime State of the Mind) of the private schools under the Office of Education, Nong Bua Lam Phu Province; 2) to present the guideline to promote the personal administration in accordance with the Four Brahmavihāra Dhammas of the private schools under the Office of Education, Nong Bua Lam Phu Province. by means of the mix research methodology. The samples in this study included 210 The target group included 10 of the administrators (5) and teachers (5). The obtained data were analyzed by the following statistics: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1. The overall mean score of the strategic leadership of the school administrators in accordance with the Four Iddhipāda Dhammas under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The most practical aspect was seen in that of the revolutionary thinking, followed by that of prediction and future determination. The least practical aspect was seen in that of perceiving, understanding, holistically and strategically thinking.

2. The guidelines are as follows: 1) perceiving, understanding, holistically and strategically thinking, the administrators should recognize and understand to information related to administration to determine the direction of the organization; 2) creating a strategy with various imagination, administrators should take the information system to support in management give for teachers to participate in strategy formulation; 3) prediction and future determination, administrators should consider long-term results such as knowledge management, building a knowledge base to develop the school into a learning organization; 4) revolutionary thinking, the administrators should bring the PDCA process to improve the quality of the school to the full potential; 5) creating a vision, the administrators should set a vision linked to the present and the future and they must be a far-sighted person, consistent with needs and social change.

Keywords: The Guideline to Promote; The Personal Administration; Four Brahmavihāra Dhammas

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุให้คนเป็นศูนย์กลางเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบายและ พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกกระดับและประเภทการศึกษา รวมทั้งปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จะเห็นได้ว่านโยบายหลักก็คือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพการที่จะได้คุณภาพของคนนั้นต้องมุ่งเน้นมาในเรื่องของศีลธรรม จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะน่านโยบายไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมการที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ หากการบริหารการศึกษาของชาติมีคุณภาพ ย่อมหมายถึง ประชาชนในประเทศมี คุณภาพตามไปด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงนับว่าเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด บุคลากรของ โรงเรียนก็มีความสำคัญตามไปด้วย การที่จะบริหารบุคลากรทางการศึกษาให้ได้ดีนั้น ผู้บริหาร จะต้องมีความสามารถในการบริหารงาน มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องมี ศักยภาพ มีทักษะ มีวิสัยทัศน์ ทำให้การบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540 : 7-8)

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการให้บริการการศึกษา และสร้างคนให้มีคุณภาพ ตามเป้าหมายของรัฐบาล การบริหารงานบุคคลจึงเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่ง และจะต้องดำเนินการเพื่อให้ คนทำงานได้ผลดีที่สุดในขณะเดียวกันคนที่ทำงานจะต้องมีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงาน ดังนั้น บุคลากรจึงมีความสำคัญและเป็นหัวใจหลักของการบริหาร เพราะบุคลากรเป็นกลไก ขับเคลื่อนในการนำองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเฉพาะสถานศึกษาที่เป็นแหล่งให้ความรู้ให้ การศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนในการนำองค์กร ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจ ขวัญและกำลังใจ ให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2554 : 16)

โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู ได้บริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการขั้นพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้ได้กำหนดกลยุทธ์พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล สภาพความพร้อมของโรงเรียนมีการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน มีปัญหาด้านการวางแผน ด้านส่งเสริมกำลังคนให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพของบุคลากรครูและบุคลากรไม่

ครบตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และบุคลากรบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่เป็นครู โดยเฉพาะการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครู บุคลากรยังขาดขวัญกำลังใจเนื่องจากสภาวะหนี้สินและขาดการส่งเสริมจากผู้บังคับบัญชา (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู, 2562 : 11) เรื่องเหล่านี้ ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นเหตุแห่งความสำเร็จต่อการบริหารงานและในการปรับเปลี่ยนการพัฒนาคณะการและพัฒนากุศลกร ให้เป็นองค์การที่ทันสมัยเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพในการปฏิบัติงานและกระบวนการทำงานต้องเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ คุณภาพ และความคุ้มค่าจะต้องทำให้บุคลากรเป็นมืออาชีพ และมีศักยภาพในการทำงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนว่ามีประสิทธิภาพเพียงใดในการบริหาร สิ่งที่สำคัญยิ่งนั้นคือสภาพของผู้บริหารและบุคลากรว่ามีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้บริหารควรมีในการบริหารงานบุคคลที่ประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร 4 (พะยอม วงศ์สารศรี, 2548 : 5)

ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นธรรมประจำใจที่จะช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ไร้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตอย่างโปร่งใส และปฏิบัติตนโดยชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นที่จะทำให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556 : 142)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจและกระบวนการในการบริหาร ต้องมีหลักการบริหารงานบุคคลเพื่อใช้คน และบำรุงรักษาคนที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมจึงจะส่งต่อความสำเร็จของงานและตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาให้ดำเนินการด้านบริหารงานให้เกิดความคล่องตัว แต่ในการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนยังพบว่าให้ความสนใจด้านบริหารงานบุคคลน้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อทราบสภาพการบริหารงานบุคคลและแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสามารถนำข้อมูลจากการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่าง การวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) และการผสม โดยการสร้างและหาคุณภาพของ เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และ แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และ ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบ (เชิงปริมาณ) และผสม ในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัยโดยดำเนินการ 2 ประการดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด และปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4

2. ศึกษารูปแบบโครงสร้างแบบสอบถามแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 และรูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบ สัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ สัมภาษณ์เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ คือ ตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ถึงเรื่องแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู มี 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาที่ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5. นำเสนอแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และ จัดทำฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย การประเมินผล วัดผลหรือด้านสถิติคณิตศาสตร์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบ สัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

6. นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มี จำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่ วิจัยและพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

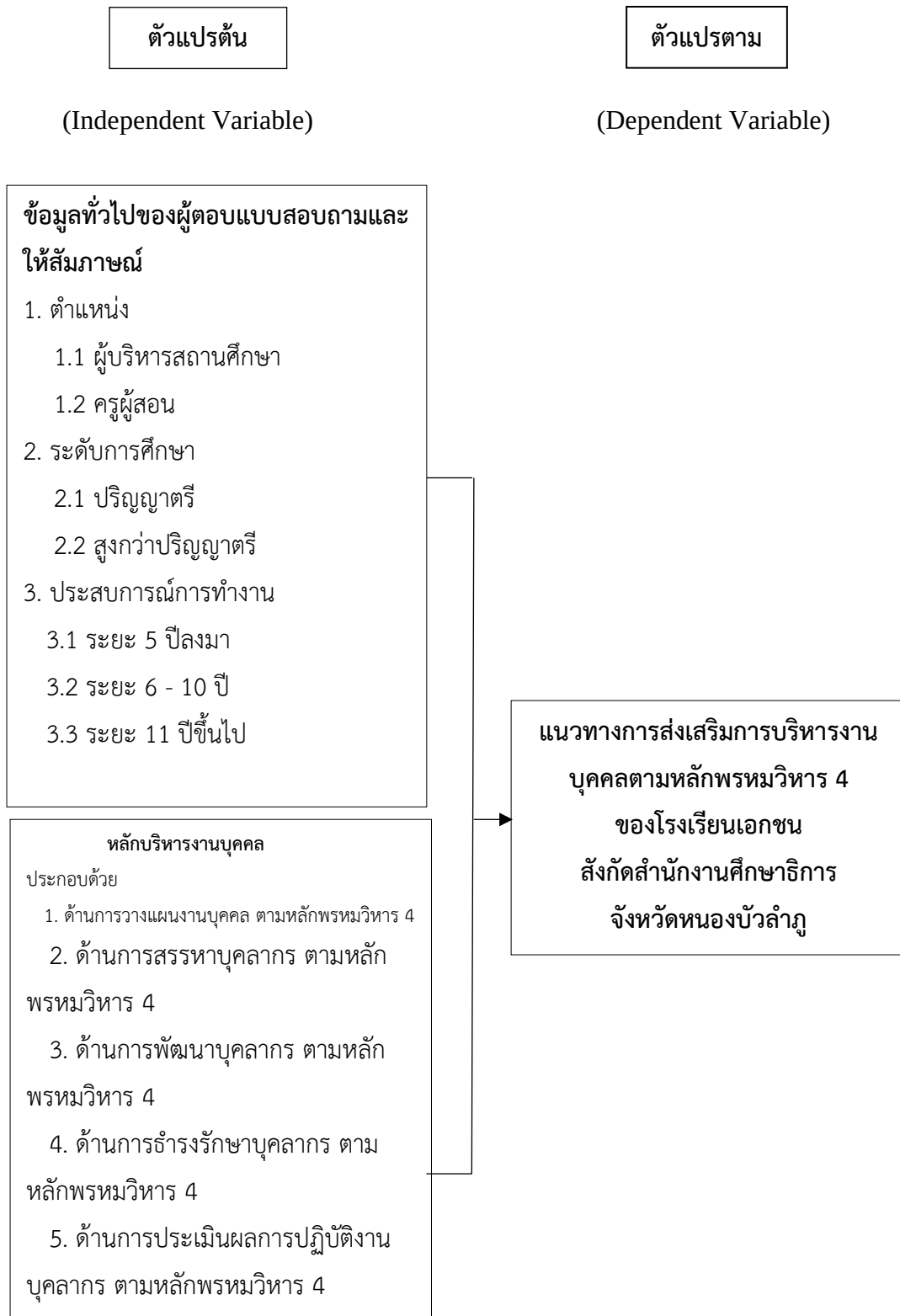
ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้นจำนวน 450 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 65 คน และครูผู้สอน จำนวน 385 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 210 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตัวแปรตำแหน่งหน้าที่และนำไปเทียบสัดส่วน จากประชากรตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู” โดยยึดหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล โดยนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานบริหารงานบุคคล ดังแผนภาพที่ 1.1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$, S.D.= 1.01) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักมูหิตา ($\bar{X}=4.30$, S.D.= 1.06) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอุเบกขา ($\bar{X}=4.19$, S.D.= 1.08) และด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักกรุณา ($\bar{X}=4.09$, S.D.= 1.05) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักเมตตา ($\bar{X}=3.97$, S.D.= 1.02)

2. เสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 5 ปีลงมา โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$, S.D.= 0.18) ประสบการณ์การทำงานระยะไม่เกิน 6-10 ปี โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.78$, S.D.= 0.11) และประสบการณ์การทำงานระยะ 11 ปีขึ้นไป โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.97$, S.D.= 0.02)

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมมีผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น เพื่อพิจารณารายด้านสามารถสรุปอภิปรายผลได้ดังนี้ สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเข้าปฏิบัติงานเพื่อแสดงศักยภาพในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเท่าเทียมกัน สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านกรุณา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารควรมีความกรุณาเสียสละ ให้ความช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ด้านอารมณ์ จิตใจต่อเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ มีความสงสารช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานให้พ้นจากความเดือดร้อนทั้งกายและใจ สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านมูหิตา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ควรแสดงความยินดีเมื่อเพื่อนร่วมงานได้เลื่อนตำแหน่ง ไม่ อิจฉาริษยา สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านอุเบกขา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ควรประเมินบุคลากรด้วยผลงานทางวิชาการ การปฏิบัติงานด้วยความเป็นกลาง ผู้บริหารควรวางตนเป็นกลางในการสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถเพื่อ

ทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา มีความโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยพระครูนวกการสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) (2554 : 4) ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเสสะเวชวิทยา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ พระรณชัย อคฺคเตโช (ฟิลิก) (2556 : 54) ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการใช้คุณธรรมด้านพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการใช้คุณธรรมด้านพรหมวิหาร 2 ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรย์ ธมฺมวฑฺฒโน (2556 : 35) ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคลากรตาม หลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตอำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมและรายด้าน มีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารตามหลักเมตตา ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติงานของตนเองอย่างสุดความสามารถ มีความเมตตา ประารถนาดีในการบริการวางแผนด้วยความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใส มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมด้วยความจริงใจ

1.2 ด้านการบริหารตามหลักกรุณา ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาส่งเสริมให้บุคลากรยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น

1.3 ด้านการบริหารตามหลักมูทิตา ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาส่งเสริมในการเลือกสรรเอาบุคลากรที่ดี มีศักยภาพ มาพัฒนาต่อยอดแก่บุคลากรที่มีแล้วอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ด้านการบริหารตามหลักอุเบกขา ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาติดตามผลการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างเป็นระบบและยึดหลักความเป็นกลาง ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเพื่อพัฒนานโยบายการบริหารงานในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง “การส่งเสริมการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเอกชน”

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่สอดคล้องกับการบริหารของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดหนองบัวลำภู

เอกสารอ้างอิง

- พะยอม วงศ์สารศรี. (2548). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พระครูนิวการสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร). (2554). “การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนเสสเวชวิทยา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิฑูรย์ ธมฺมวฑฺฒโน (บุญมาพิลา). (2556). “การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอยางสีสุราชสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระรณชัย อคฺคเตโช (พิลึก). (2556). “ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการใช้คุณธรรมด้านพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 จังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2540). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู. (2562). *รายงานประจำปี 2562*. หนองบัวลำภู: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2554). *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
**Leadership Development Based on iv Iddhipada-Dhammas of Basic
Education School Administrator Under Khonkaen Primary
Educational Service Area Office 2**

วิภาวรรณ แอบกลิ่นจันทร์,
พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Wipawan Abklinjunt,
Phrakhrupalad Boonchuay Jotivamso and Sunthon Saikham
Mahachulaalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ab.wipawan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และเพื่อเสนอแนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ รองลงมาคือ ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคต ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านการรับรู้ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์
2. ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การรับรู้ ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์ ผู้บริหารควรรับรู้และเข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสู่การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยจินตนาการที่หลากหลาย ผู้บริหารนำระบบสารสนเทศมาบริหารจัดการให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ 3) การคาดการณ์และการกำหนดอนาคต ผู้บริหารคำนึงถึงระยะยาว เช่น การจัดการความรู้ สร้างคลังความรู้พัฒนาโรงเรียนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การคิดเชิงปฏิบัติ ผู้บริหารนำกระบวนการ PDCA มา

* วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 17 มีนาคม 2564

Received: March 4, 2021; Revised: March 16, 2021; Accepted: March 17, 2021

ปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 5) การกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์เชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตต้องเป็นผู้มองไกล สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; ผู้บริหาร; หลักอิทธิบาท 4

Abstracts

The objectives of this research paper were: to study the strategic leadership of the school administrators in accordance with the Four Iddhipāda Dhammas; to present the suggestions for the strategic leadership of the school administrators in accordance with the Four Iddhipāda Dhammas under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The samples of this research included 319 school administrators and teachers, The research instrument was the questionnaire and interview. The statistics used in data analysis were: Percentage, Mean and Standard Deviation.

The research results were as follows:

1. The overall mean score of the strategic leadership of the school administrators in accordance with the Four Iddhipāda Dhammas under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The most practical aspect was seen in that of the revolutionary thinking, followed by that of prediction and future determination. The least practical aspect was seen in that of perceiving, understanding, holistically and strategically thinking.

2. The guidelines are as follows: 1) perceiving, understanding, holistically and strategically thinking, the administrators should recognize and understand to information related to administration to determine the direction of the organization; 2) creating a strategy with various imagination, administrators should take the information system to support in management give for teachers to participate in strategy formulation; 3) prediction and future determination, administrators should consider long-term results such as knowledge management, building a knowledge base to develop the school into a learning organization; 4) revolutionary thinking, the administrators should bring the PDCA process to improve the quality of the school to the full potential; 5) creating a vision, the administrators should set a vision linked to the present and the future and they must be a far-sighted person, consistent with needs and social change.

Keywords: Strategic Leadership; Administrators; Four Iddhipāda Dhammas

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศที่จะผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต่อเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก ประกอบกับการทบทวนผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่มีความบิดเบือนไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในระยะ

ยาว การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว จึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีความก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 18 – 23)

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง และด้าน การศึกษาการพัฒนาประชาธิปไตย เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวาง ใน วงการศึกษามีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่โดยมีการปฏิรูปต่าง ๆ ในสถานการณ์ของการปกครองที่ดีที่จะทำให้ การอยู่รอดด้วยการอาศัยผู้นำเป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาทางมานุษยวิทยาในกลุ่มแรก ๆ ที่พบว่าไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมแบบใดในโลกนี้ (เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส และ สุนทร สายคำ, 2562 : 158) บุคคลสำคัญใน องค์กรมีบทบาทที่ต้องดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะที่อยู่รอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกทุกวันนี้มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำนอกจากจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส แต่ต้องมีวิธีการรับมือกับการ เปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งและการต่อต้านได้อย่าง เหมาะสม เพราะผู้นำเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรา ยุทธ กันหลง, 2555 : 145)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมควรมีความเป็นภาวะผู้นำมีการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ และมีหลัก ธรรมาภิบาลเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา และคุณครู ใช้กระบวนการทางการบริหารพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการบริหารทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้เกิด ผลผลิตทางการศึกษาตามที่ประเทศชาติต้องการหน้าที่หลักของผู้บริหารการศึกษา (เจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิ โส และ สุนทร สายคำ 2562 : 159) ผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นองค์กรประเภทใดก็จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง จากผลที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโลกข้อมูลข่าวสาร ภาวะการแข่งขันที่ไร้พรมแดน และภาวะที่มี ทรัพยากรจำกัดผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์โดยข้อผูกพันต่อการให้บริการสาธารณะ และมีความสามารถในการ กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรทั้งภายในและภายนอก องค์กร สื่อสารด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นผู้มีทักษะการบริหารจัดการ เพื่อผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด ภายใต้ภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ในลักษณะเช่นนี้ ผู้นำถือว่าเป็นบุคลากรหลักที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตาม เป้า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงเป็นภาวะผู้นำซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้า กล่าวคือ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ จำเป็นจะต้องมีวิสัยทัศน์สำหรับองค์กรเพื่อกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน วิสัยทัศน์คือสิ่งที่สำคัญ มากสำหรับผู้นำทางการศึกษาภารกิจมักจะถูกกำหนดโดยโรงเรียน การวางแผนกลยุทธ์จะต้องวางบนพื้นฐานของ ระบบที่มีเหตุผล และสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ควรจะดูวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งต้องมีผู้นำที่

จะช่วยพาสังคมของตนไปสู่ความเจริญตามเป้าหมายทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการแต่ที่สำคัญยิ่ง คือ สถาบันการศึกษาจัดการศึกษาโดยจัดตั้งสถานศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยออกแบบการให้ การศึกษาโดยมีครูอาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษานี้ในปัจจุบันสถาบัน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา (มณฑนา กองเงิน, 2554 : 3)

จะเห็นว่าสถานศึกษามีความต้องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานการศึกษา การ บริหารงานจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพประกอบกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย ต่าง ๆ ที่กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์จะสามารถช่วยพัฒนา ให้ไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาวางเป้าหมายไว้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร รวมถึง พัฒนภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูล แก่ไข ปรับปรุง พัฒนาแผน ยุทธศาสตร์ และแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและ หน่วยงานอื่น สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและเป็นแนวทางในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อหน่วยงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2
2. เพื่อเสนอแนวทางภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่าง การวิจัย วิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) และการผสม โดยการสร้างและหาคุณภาพของ เครื่องมือใช้แบบ สัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และ แบบสอบถาม (เชิงปริมาณ) การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (เชิง คุณภาพ) และ ส่งแบบสอบถามไปยังผู้ตอบ (เชิงปริมาณ) และผสม ในเชิงการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการทาง สถิติ (Statistics Analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัยโดยดำเนินการ 2 ประการดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด และปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหา คุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

2. ศึกษารูปแบบโครงสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 และรูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๒ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบ สัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ สัมภาษณ์เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ คือ ตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ถึงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มี 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาที่ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5. นำเสนอแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และ จัดทำฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัย การประเมินผล วัดผลหรือด้านสถิติคณิตศาสตร์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบ สัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย

6. นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มี จำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่ วิจัยและพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

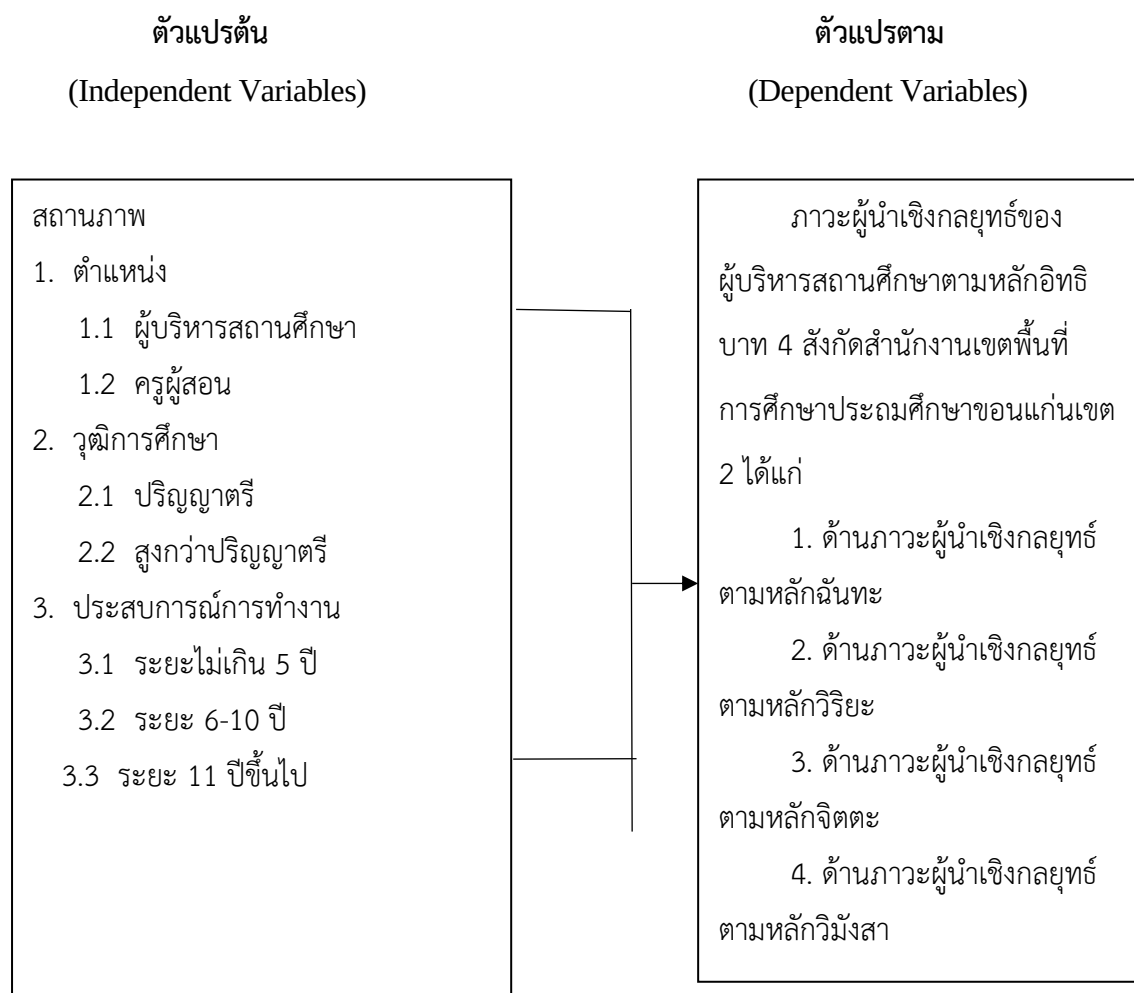
1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 1,864 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 161 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,703 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 319 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตัวแปร

ตำแหน่งหน้าที่และนำไปเทียบสัดส่วน จากประชากรตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อย โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า จำแนกตามตำแหน่ง ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 90.9 รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 จำแนกตามวุฒิ การศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.4 อยู่ในการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า มีประสบการณ์การทำงานในระยะ ไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.5 มีประสบการณ์การทำงานในระยะ 6 – 10 ปีลงมา คิดเป็นร้อยละ 27.6 มี ประสบการณ์การทำงาน ตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 48.9

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการรับรู้ ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็น ลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ทัศน์การคิดที่เหนือกว่าผู้อื่น

2. ด้านการสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยจินตนาการที่หลากหลายตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนใช้การคาดการณ์ในการกำหนดกลยุทธ์ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการ ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดกลยุทธ์

3. ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคตตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหาร โรงเรียนกำหนดทิศทางของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้บริหาร หารโรงเรียนสามารถคาดการณ์ทิศทางอนาคตขององค์กรได้

4. ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยาตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีแผนเชิงรุก ในการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรมีความคิดริเริ่ม ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีแผนให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงแบบรากลึกถึงโคน

5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์รองรับ กับความต้องการในอนาคต ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ได้อย่าง ครอบคลุมทั่วถึงทั้งโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจบางประเด็นจึงนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ด้านการรับรู้ ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน (กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน, 2555 : 208) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านที่มีระดับการปฏิบัติในสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ การรับรู้ ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์ โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติที่พึงประสงค์สูงสุด คือ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดการบริหารเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหารเป็นผู้ควบคุมดูแล ปฏิบัติตามนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็ม ความรู้ความสามารถ รวมถึง มีการจัดทำมาตรฐานการศึกษา ตามกรอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

2. ด้านการสร้างสรรคกลยุทธ์ด้วยจินตนาการที่หลากหลายตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนใช้การคาดการณ์ในการกำหนดกลยุทธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชร ชำนาญศิลป์ และคณะ (พัชร ชำนาญศิลป์ และคณะ, 2558 : 75-90) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการวางแผน มีความรอบคอบ กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ มีประสบการณ์ มีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝน ตั้งใจอดทน ให้ความช่วยเหลือ มองโลกในแง่บวก สร้างความสัมพันธ์ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ จริงใจ มีสัจจะ คำนับสัญญา มีจิตใจเป็นกลางกระจายอำนาจ ส่งเสริมการศึกษา นำหลักธรรมมาใช้ มีเหตุและผล รอบคอบ ใส่ใจประเมิณผล สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นยึดหลักอิทธิบาท 4

3. ด้านการคาดการณ์และการกำหนดอนาคตตามหลักอิทธิบาท 4 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดทิศทางของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรษ เทียมสุวรรณ และคณะ (วรวรรษ เทียมสุวรรณ และคณะ, 2562 : 219-231) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบของภาวะผู้นำยุค

ใหม่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการนำตนเอง หมายถึง การมีองค์ความรู้ในโลกาวัดน์ ความคิดเชิงบวกและทัศนคติแบบทำได้ กระบวนทัศน์ที่เป็นโลกาวัดน์ การพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามสถานการณ์ การเป็นตัวอย่างที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม 2) ด้านการนำทีม หมายถึง การสร้างขวัญกำลังใจและการจูงใจ การบริหารทีมและความขัดแย้ง การติดต่อสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การสอนงานฝึกอบรมเพื่อพัฒนางานของทีมด้านเทคโนโลยีและด้านต่าง ๆ และการส่งเสริมการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านการนำองค์กร หมายถึง การกำหนดใช้และทบทวนวิสัยทัศน์การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ร่วมให้เหมาะสม การกำหนดค่านิยมและวัฒนธรรมร่วม การเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง การควบคุมงานด้วยระบบสมดุล การพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ พัฒนาผลงานของทีมด้านเทคโนโลยี และการส่งเสริมการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมและจริยธรรม

4. ด้านการคิดเชิงปฏัติตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีแผนเชิงรุก ในการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรมีความคิดริเริ่ม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มันทนา กองเงิน (มันทนา กองเงิน, 2554 : 105) ผู้นำทางการศึกษาที่สามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย พร้อมทั้งสามารถนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้โดยการสร้างสมดุลของนวัตกรรมจากภายนอกด้วยค่านิยม วัตถุประสงค์ และสิ่งที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษของคนในองค์กรซึ่งเป็นการวางเงื่อนไขกลยุทธ์ในการมองไปข้างหน้า ทั้งในระยะกลาง และระยะยาว เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร ตำแหน่งขององค์กร โดยใช้ความเข้าใจเชิงกลยุทธ์บนเหตุผลหลัก 3 ประการคือ 1) ศักยภาพแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในองค์กร 3) การสร้างความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษาที่ต้องประกอบด้วยความคิดเชิงกลยุทธ์

5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นลำดับหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์รองรับกับความต้องการในอนาคต มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาขวัญยืน สุนโท (พระมหาขวัญยืน สุนโท, 2560 : 312-329) ที่ว่าหัวใจสำคัญที่จะทำให้กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอยู่บนรากฐานของข้อมูลข้อเท็จจริง (Fact – Baed) และมีการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ ผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม เพียงพอ และให้ความสำคัญกับข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ โดยต้องติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน วิเคราะห์และใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อการคาดการณ์หรือพยากรณ์ เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ในการกำหนด ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การรับรู้ ความเข้าใจ การคิดรวบยอดและการคิดอย่างมีกลยุทธ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารควรรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของครูและนักเรียนเพื่อสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนสู่การกำหนดทิศทางขององค์กรได้ อีกทั้งรับฟังความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน มีความเข้าใจในสภาพปัญหาและศักยภาพของโรงเรียนเป็นอย่างดี และส่งเสริมให้มีเอกภาพในการกำหนดนโยบายร่วมกัน

1.2 การสร้างสรรค์กลยุทธ์ด้วยจินตนาการที่หลากหลายตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรนำระบบสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูลมาช่วยในการบริหารจัดการโรงเรียนให้เกิดความคุ้มค่า ส่งเสริมให้เกิดการปรับปรุงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ นำกลยุทธ์ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

1.3 การคาดการณ์และการกำหนดอนาคตตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรคำนึงถึงผลระยะยาว เช่น การจัดการความรู้ สร้างคลังความรู้เพื่อพัฒนาโรงเรียนไปสู่องค์กรการเรียนรู้ บริหารบุคคลโดยคำนึงถึงความสามารถ สร้างขวัญกำลังใจ แรงบันดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่ และกระตุ้นการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1.4 การคิดเชิงปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรนำกระบวนการ PDCA มาปรับปรุงคุณภาพให้แก่สถานศึกษา การเปลี่ยนแปลงระบบใด ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาควรคำนึงถึงวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาและศีลธรรมของชุมชนด้วย และควรเน้นหลักการมีส่วนร่วม กระจายอำนาจเพื่อที่จะใช้ในการแก้ปัญหาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาขึ้นอย่างเต็มศักยภาพของโรงเรียน

1.5 การกำหนดวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์แบบเชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคตคือ ต้องเป็นผู้มองไกล สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งวิสัยทัศน์นั้นต้องชัดเจน เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนและสามารถปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เชิงลึกด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ทราบรายละเอียดของปัญหาให้ชัดเจนมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กล้าศักดิ์ จิตต์สงวน. (2555). “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจ้าอธิการบุญ ช่วยโชติวิโส และ สุนทร สายคำ. (2562). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: เอมี ก๊อปปี เซนเตอร์.
- พระมหาขวัญชัย สุนทโร. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธวิธีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ 8 ฉบับพิเศษ. 312-329
- พัชรี ชำนาญศิลป์ และคณะ. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 4 (3), 75-90
- มันทนา กองเงิน. (2554). “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรวรรษ เทียมสุวรรณ และคณะ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 15 (2), 219-231
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2555). ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดเชิงทฤษฎี. “เอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาวะผู้นำ”. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนลุ่มน้ำโขง
**Creative Management of Cultural Heritage with Participation
of Mekong Community**

ทองคำ ดวงชั้นเพชร และ พระเดชขจร ขนติธโร (ภูทิพย์)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Thongkham Duangkhanpetch and Phra Dechkhajorn Kuntidharo (Phuthip)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus , Thailand

Corresponding Author, E - mail: khamtongkk12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำโขง 2) ศึกษารูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง 3) สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนลุ่มน้ำโขง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 36 รูป/คน และจัดโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ (1) ประวัติหลวงพ่อบุญไฟ หลวงพ่อองค์ต่อ หลวงพ่อบุญไฟ ซึ่งทั้ง 3 องค์ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขงมาอย่างยาวนาน (2) ประเพณีสงกรานต์หลวงพ่อบุญไฟ หลวงพ่อองค์ต่อ หลวงพ่อบุญไฟ (3) ประเพณีบั้งไฟเสียง เป็นงานบุญเดือน 6 หรือบุญบั้งไฟประชาชนลุ่มน้ำโขง เรียกว่า “เบิกแถมบุญไฟ” 2. รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ได้แก่ (1) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงผ่านการขับเคลื่อนผลักดันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (2) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยภาครัฐ (3) โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยวัดและชาวบ้าน 3. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนลุ่มน้ำโขง (1) การประกวดบทความการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี (2) การประกวดคำขวัญการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี (3) การรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี

คำสำคัญ: การจัดการ; มรดก; วัฒนธรรม; การมีส่วนร่วม; ชุมชนลุ่มน้ำโขง

Abstracts

This research aimed to 1) to build knowledge of history, cultural and traditions of the Mekong Community 2) to study a creative management of cultural heritage with participation of mekong community 3) to create awareness of conservation, preserve the cultural heritage and traditions in the mekong communities. This research is a qualitative by in-depth interviews with 36 key informants and organizing projects for community conservation consciousness 30 person, data analysis using contextual content analysis techniques.

The research results were found that : 1. knowledge of history (1) history of Luang Pho Phra Sai, Luang Pho Ong Tue, Luang Pho Phra Siang, all 3 of them have a long history of the Mekong (2) the tradition of pouring water from Luang Pho Phra Sai, Luang Pho Ong Tue, Luang Pho Phra Siang (3) Boun Bang Fai, is the 6th month of merit or Boun Bang Fai for people of the Mekong, called "Bork Than Boo Cha Fai". 2. model of creative management of cultural heritage with participation of mekong community. Through the following formats: (1) by the participation of the Mekong communities through a driving force by local administrative organizations in the area (2) by Participation of the Mekong community by the government (3) by participation of the Mekong community by temples and villagers. 3. building awareness of conservation preserve the cultural heritage and traditions in the Mekong community (1) article contest on raising awareness in conservation maintain culture and tradition (2) conservation conscious slogans contest preserve the culture and traditions (3) listening to ideas about conservation maintain culture and tradition.

Keywords: Management; Heritage; Cultural; Participation; Mekong Community

บทนำ

ชาติไทยประกอบด้วยชาติพันธุ์ที่หลายหลากอาศัยอยู่ร่วมกัน มีศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เกิดขึ้นและถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน และได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการในการดำรงชีวิตของชุมชนต่างๆ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญสำหรับชนชาติ เป็นมรดกของแผ่นดิน เป็นแบบฉบับของการแสดงออกทางด้านความรู้สึนึกคิด การกระทำของมนุษย์ดังกล่าวได้วิวัฒนาการจนกลายมาเป็นวัฒนธรรมด้านจิตใจและวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ประเทศไทยจึงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ชาติไทย ตลอดจนเป็นความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นต่างๆ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงควรหาหนทางนโยบายเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมการนำทุนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่งานด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของความเป็นไทยในการหารายได้เข้าประเทศ นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังเป็นวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนซึ่งแสดงออกผ่านการดำเนินชีวิต พฤติกรรม ศิลปะ และอื่นๆ เพราะวัฒนธรรมเป็นกระจกส่องพฤติกรรมของชุมชนได้ดีที่สุด และบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้ดีที่สุด ด้วยการที่ชุมชนใดจะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองเป็นเรื่องที่ยากพอสมควร เนื่องจากกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องได้รับการตีค่าจากทุกภาคส่วนร่วมกัน และต้องดำรงอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานพอที่จะผ่านบททดสอบของสังคม จึงทำให้เห็นบาง

กิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนแต่ละระยะเวลาหนึ่งก็เลือนหายไป แต่บางกิจกรรมที่ผ่านช่วงเวลาทั้งชาลงและขาขึ้นจนสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้สามารถเอื้ออรรถประโยชน์ให้กับชุมชนได้ และผ่านการกล่อมเกลามาจากสังคมเป็นเวลายาวนาน ก็จะแบ่งบานเป็นวัฒนธรรมประจำชุมชนในที่สุด ด้วยความยากลำบากก่อนจะมาเป็นวัฒนธรรมในชุมชนเช่นนี้ เมื่อมีวัฒนธรรมเกิดขึ้นในชุมชนใดแล้ว สมาชิกในชุมชนนั้นจึงต้องร่วมกันอนุรักษ์หวงแหน ต่อยอด พัฒนาให้ยืนหยัดอยู่คู่ชุมชนตราบนานเท่านาน หนองคายก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นของตนเองเช่นกัน (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2555 :58)

หนองคายเป็นจังหวัดชายแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับนครหลวงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองสงบเรียบง่าย จนได้รับการยกย่องเป็น “เมืองพักผ่อนที่ดีที่สุด” อันดับ 7 ของโลกจากนิตยสาร **Modern Maturity** ของสหรัฐอเมริกา ฉบับเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ค.ศ. 2001 โดยมีตัวชี้วัด คือ สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค การคมนาคม การบริการทางแพทย์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ ระบบการรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมืองและเทคโนโลยี หนองคาย หลากหลายด้วยมรดกทางวัฒนธรรม ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ อบอวลไปด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนา อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่า หนองคายจึงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งเพราะเป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านาน มีเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึง 3 แห่ง คือ พระธาตุหล้าหนอง (พระธาตุกลางน้ำ) พระธาตุบังพวน และพระธาตุโพนจิกเวียงจันทน์ นอกจากนั้นหนองคายยังเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองมาเป็นเวลาช้านาน คือหลวงพ่อบุญเหลือแห่งวัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) หลวงพ่อบุญเหลือองค์ต่อแห่งวัดศรีชมพูนาคีร์ หลวงพ่อบุญเหลือแห่งวัดมณีโคตร เป็นต้น ชาวหนองคายยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี เหมือนคนไทยทั่วไปในภาคอีสานคือ ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ทำให้ดินแดนแห่งนี้อยู่กันด้วยความผาสุกร่มเย็นตลอดมา โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์ที่ได้มีการจัดงานเย็นทั่วหล้ามหาสงกรานต์ที่มีพิธีอัญเชิญหลวงพ่อบุญเหลือพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่นมาแห่รอบเมืองหนองคายจนกลายเป็นประเพณีประจำชุมชนไปแล้วด้วย (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย, 2562 : ออนไลน์)

วัฒนธรรมในชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยเฉพาะในเขตจังหวัดหนองคายมีอยู่มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากความเชื่อในพระพุทธศาสนา เพราะเมืองหนองคายเป็นเมืองที่มีประเพณีที่หลอมรวมอยู่ในการแผ่ขยายของพระพุทธศาสนา แต่การจรรโลงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมทั้งหลายจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการเสริมสร้างการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ร่วมเสริมสร้างการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนสืบไป ฉะนั้น ชุมชนจึงควรต่อยอดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยภาคีการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ส่วนราชการ ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมประเพณีให้สมาชิกในสังคมเป็นผู้มีความเข้าใจในการอนุรักษ์ การเฝ้าระวังมรดกทางวัฒนธรรมไม่ให้เกิดการสูญหายไป

กล่าวได้ว่า ประเพณีสงกรานต์ถือเป็นประเพณีสำคัญที่ทำให้กำเนิดวัฒนธรรมประจำชุมชนริมฝั่งโขงอย่างไม่ต้องสงสัย โดยเฉพาะชาวหนองคายที่ถือปฏิบัติและสืบทอดประเพณีสงกรานต์มาอย่างยาวนาน ทั้งนี้ อาจเป็นไปตามคติทางศาสนาพราหมณ์ที่ชุมชนชาวไทยรับเอามาประยุกต์กับพิธีทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นอุบายในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการครองตน ครองคน หรือครองงาน ประเพณีสงกรานต์นี้ จึงย่อมมีความหมายและมีคุณค่าต่อผู้ปฏิบัติ ชุมชนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง สงกรานต์จึงเป็นประเพณีสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมาแต่โบราณจนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่งดงาม โดดเด่น และฝังรากลึกเข้าไปในชีวิตของคนไทยมาแต่โบราณกาล เป็นขนบธรรมเนียมที่มีความงดงาม อ่อนโยน เอื้ออาทร และเต็มไปด้วยบรรยากาศของความกตัญญู การแสดงความเคารพ การให้เกียรติโดยใช้น้ำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความสะอาด ความบริสุทธิ์ และความเย็นสดชื่นในจิตใจอันเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน ปัจจุบันจึงน่าจะช่วยกันรักษาคุณค่าทางใจ ความมีน้ำใจ การมีสัมมาคารวะและกตัญญู การช่วยเหลือเกื้อกูลต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการสร้างเสริมสายใยครอบครัว สังคมและประเทศชาติ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2554 : 1)

ด้วยเหตุนี้ จึงถึงเวลาแล้วที่ชุมชนริมฝั่งโขงต้องหันมาสร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์มากขึ้น เพื่อตอบสนองการเปิดเศรษฐกิจสังคมอาเซียนอีกทางหนึ่ง (โอชัยญา บัธธรรม และลินจง โพธาร, 2559 : 167-175) และเพิ่มกลวิธีในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนริมฝั่งโขงให้มีความสร้างสรรค์ เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่จังหวัดหนองคายจะเป็นต้นแบบในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะอยู่ในภูมิภาคที่ดี มีชุมชนที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนาน การต่อยอดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมๆ โดยอาศัยภาคีการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ หน่วยราชการ ชุมชน และท้องถิ่น จึงเป็นความท้าทายของคณะผู้วิจัยในการสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งอาจเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาต่อยอดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อขยายความเข้มแข็งจากชุมชนสู่ประเทศชาติ อันจะนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมโลกปัจจุบัน สอดคล้องกับการมีวิสัยทัศน์ระดับโลก แต่มุ่งเน้นพัฒนาชุมชนในระดับฐานราก หรือ คิดมหภาค ทำจุลภาค (think globally, act locally)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำโขง
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง
3. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษา มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนลุ่มน้ำโขง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การจัดโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 36 รูป/คน และผู้เข้าร่วมโครงการตามความสมัครใจ จำนวน 30 รูป/คน

- 1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัดโพธิ์ชัย (หลวงพ่อบุญรอด) จำนวน 12 รูป/คน
- 1.2 ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัดศรีชุมภูงค์ต้อ (หลวงพ่อบุญรอด) จำนวน 12 รูป/คน
- 1.3 ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัดมณีโคตร (หลวงพ่อบุญรอด) จำนวน 12 รูป/คน
- 1.4 ผู้เข้าร่วมโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชนรวม 30 รูป/คน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การประชุมกลุ่มย่อยและแบบเก็บข้อมูลจากการสังเกต รวมถึงการจัดโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

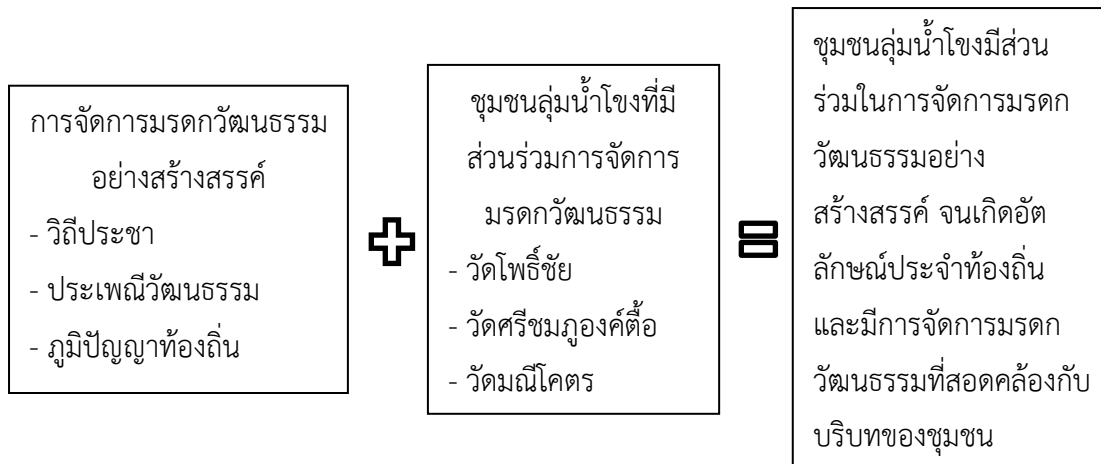
3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การประชุมกลุ่มย่อยและแบบเก็บข้อมูลจากการสังเกต รวมถึงการจัดโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชน โดยการโทรศัพท์นัดหมายและเดินทางไปสัมภาษณ์ อีกทั้งการกำหนดวันจัดการประชุมกลุ่มย่อยและการจัดโครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำโขง

(1) ประวัติหลวงพ่พระใส หลวงพ่องค์ตื้อ หลวงพ่พระเสียง ซึ่งทั้ง 3 องค์ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำโขงมาอย่างยาวนาน (2) ประเพณีสงกรานต์หลวงพ่พระใส หลวงพ่องค์ตื้อ หลวงพ่พระเสียง เป็นอีกหนึ่งประเพณีที่ถูกสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และสามารถพบเห็นได้ทั่วทุกภาคในช่วงเทศกาลสงกรานต์ (3) ประเพณีบั้งไฟเสียงหลวงพ่พระใส หลวงพ่องค์ตื้อ หลวงพ่พระเสียง เป็นงานบุญเดือน 6 หรือบุญบั้งไฟประชาชนลุ่มน้ำโขง เรียกว่า “เบิกแณบูชาไฟ”

2. รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง

(1) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีด้านร่วมให้ข้อมูล/ความรู้ (2) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมประเพณีด้านร่วมทำกิจกรรม (3) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมประเพณีด้านร่วมวางแผนพัฒนา (4) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมประเพณีด้านร่วมอนุรักษ์ (5) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมประเพณีด้านร่วมในกิจกรรมโครงการที่จัดโดยผ่านรูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงผ่านการขับเคลื่อนผลักดันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (2) รูปแบบการจัดการมรดก

ทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยภาครัฐ (3) รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยวัดและชาวบ้าน

3. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษา มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนลุ่มน้ำโขง

(1) การประกวดบทความการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี การสนับสนุนให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ (2) การประกวดคำขวัญการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี โดย ขนบทำเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของคนไทย (3) การรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี วัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต

ผลจากการสร้างรูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

จากแผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การสร้างองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลุ่มน้ำโขง ทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมที่ศึกษาคือประวัติศาสตร์หลวงพ่อบุญไฟ ประวัติหลวงพ่อบุญไฟคือ ประวัติหลวงพ่อบุญไฟ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบั้งไฟเสียง เพราะประวัติศาสตร์ เรื่องราวของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในอดีต ร่องรอยที่คนในอดีต

สร้างเอาไว้ ผู้ที่สืบทอดมรดกจะต้องการเข้าใจสังคมในอดีตให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อนำมาเสริมสร้างความเข้าใจในสังคมปัจจุบัน ดังนี้

- 1) ประวัติศาสตร์ช่วยให้มนุษย์รู้จักตัวเอง กล่าวคือ ทำให้รู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับขอบเขตของตน ขณะเดียวกันก็รู้เกี่ยวกับขอบเขตของคนอื่น
- 2) ประวัติศาสตร์ช่วยให้เกิดความเข้าใจในมรดก วัฒนธรรมของมนุษยชาติ ความรู้ ความคิดอ่านกว้างขวาง ทันเหตุการณ์ ทันสมัย ทันคน และสามารถเข้าใจคุณค่าสิ่งต่างๆในสมัยของตนได้
- 3) ประวัติศาสตร์ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความระมัดระวัง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกฝนความอดทน ความสุขุมรอบคอบ ความสามารถในการวินิจฉัย และมีความละเอียดเพียงพอที่จะเข้าใจปัญหา สลับซับซ้อน
- 4) ประวัติศาสตร์เป็นเหตุการณ์ในอดีตที่มนุษย์สามารถนำมาเป็นบทเรียนและประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหา และวิกฤตการณ์ต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักจริยธรรม คุณธรรม ทั้งนี้เพื่อสันติสุขและพัฒนาการของสังคมมนุษย์เอง

2. มีรูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วมของชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขง ที่ผ่านการขับเคลื่อนผลักดันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ สานต่อโดยโครงการจากภาครัฐ และสร้างจิตสำนึกผ่านวัดและชาวบ้าน ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยมีกระบวนการ ดังนี้

- 1) การค้นคว้าวิจัย ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในด้านต่างๆ มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ในปัจจุบัน
- 2) การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- 3) การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม
- 4) การพัฒนา โดยการสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนา
- 5) การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์ และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ
- 6) ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

7) การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยน มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ มรดกทางวัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นต่างๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

8) การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของ ชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ความรู้ความสามารถ อย่างเต็มที่ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ

3. การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง

การดำเนินกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวผู้วิจัยได้ ดำเนินการเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนา อนุรักษ์ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงามมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง

2) จัดกิจกรรมร่วมอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามในวันสำคัญต่าง ๆ

3) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม อาทิ การฝึกสอน และการจัดแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทย การแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน การจัดพิธีไหว้ครูและนาฏศิลป์ไทย การจัดสัมมนาทางวัฒนธรรม

4) จัดหาและรวบรวมเครื่องดนตรีไทยชุดต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์รวมเครื่องดนตรีไทย รวมทั้ง นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนาและการบรรเลงประกอบการแสดง

5) จัดการชุดแสดงและอุปกรณ์การแสดงให้บริการให้เช่าหรือยืมตามสมควร

6) จัดทำโครงการและดำเนินงานตามกิจกรรมประจำปี รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมและ ประเมินผลโครงการ

7) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อจัดทำเอกสารและเผยแพร่ในโอกาส ต่าง ๆ

8) ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมระหว่างสถาบันหรือระหว่างประเทศ

9) ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

10) วิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทยต่าง ๆ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการ เผยแพร่

11) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อจัดทำเอกสารหรือ หนังสือเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ

12) ให้ความร่วมมือดำเนินงานตามโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งแม่น้ำหรือลุ่มแม่น้ำโขงเป็นที่อยู่อาศัยของหลายชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกันหลายประเทศนับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญซึ่งมีประเพณี ดนตรี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่าง ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการไปมาหาสู่ มีการค้าขาย และกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ มีทั้งที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง ขณะที่มีความคล้ายคลึงในบางส่วนของ การดำเนินวิถีชีวิต เช่น ในเรื่องพระพุทธศาสนาผ่านพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียงซึ่งได้แก่ หลวงพ่อพระใส หลวงพระองค์โต หลวงพ่อพระเสด็จ ซึ่งอิทธิพลด้านพระพุทธศาสนาเหล่านี้กลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เชื่อมโยงในหลายกิจกรรมตามบริบทชุมชน ดังมี ประเพณีสงกรานต์หลวงพ่อพระใส, หลวงพ่อองค์โต, หลวงพ่อพระเสด็จ ประเพณีบั้งไฟเสียงหลวงพ่อพระใส, หลวงพ่อองค์โต, หลวงพ่อพระเสด็จ ซึ่งได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ มรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชมาศ ลัญยานนท์ (2554 : 332-345) ได้ศึกษาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและผลของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ต่อการคงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชียงใหม่ การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาในภาพกว้างเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเก่า ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จำนวน 27 ชุมชน ส่วนขั้นตอนที่สองเป็นการศึกษาในเชิงลึกของชุมชนกรณีศึกษาจำนวน 3 ชุมชน โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนามแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการซ้อนทับแผนที่ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เชียงใหม่ที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการคงอยู่ของมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบไม่เป็นทางการผ่านกลไกทางสังคม ผู้มีบทบาทหลักในการจัดการ ได้แก่ คนในชุมชน กลุ่มที่เป็นทางการในชุมชน สถาบันศาสนาในชุมชน ภาครัฐ ขณะที่ผู้ที่มีบทบาทส่งเสริม ได้แก่ กลุ่มไม่เป็นทางการในชุมชน กลุ่มสถานศึกษาในชุมชน ภาคเอกชนในชุมชน กลุ่มทางการนอกชุมชน กลุ่มนักวิชาการอิสระและกลุ่มไม่เป็นทางการนอกชุมชน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วยขั้นตอนการริเริ่ม การวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผล สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านความศรัทธาในศาสนา ปัจจัยทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ปัจจัยการได้รับผลประโยชน์ทั้งด้านการอนุรักษ์อาคาร การรักษาสภาพแวดล้อมและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นแบบจำลองการจัดการมรดกทาง

วัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ กรมศิลปากร (2543 : 23-28) ได้เขียนหนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดหนองคาย กล่าวโดยสังเขปไว้ว่า เวียง (เมืองหรือชุมชน) เกิดขึ้นในทุกปากน้ำในหนองคายเกิดขึ้นที่ทางออกสู่แม่น้ำโขง ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของบึงทามแห่งนี้ และมีแหล่งแร่และความเชี่ยวชาญในการหลอมถลุงแร่ จนเป็นที่มาของคำว่า สุวรรณภูมิ ซึ่งหมายถึง ดินแดนที่มีการพัฒนาในด้านต่างๆ มากกว่าแ่งสกลนครเกิดเวียง (นครเวียงใหม่) หลายเวียง คือ เวียงจันทน์ เวียงคำ (เวียงคุก) เวียงจัว เวียงนกยูงยังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีค่อนข้างสมบูรณ์ หากมีการสำรวจขุดค้นกันอย่างจริงจัง อาจจะได้เห็นถึงรากฐานของการตั้งถิ่นฐานของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ย้อนไปได้ถึงยุคหินใหม่ อายุกว่าหมื่นปีจนถึงยุคประวัติศาสตร์ก็ได้ เวียงคำ-เวียงคุก เป็นคู่แฝดเมืองเวียงจันทน์ ปรากฏชื่อเรียกทางฝั่งหนองคายปัจจุบันว่า เวียงคุก ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดหนองคายติดเขตอำเภอท่าบ่อ อยู่ตรงข้ามกับเมืองเวียงคำ (เมืองชายพอง) ทางฝั่งลาวทั้งเวียงคำ-เวียงคุก น่าจะเป็นเมืองเดียวกัน มีการพบโบราณสถานและโบราณวัตถุร่วมสมัยกันทั้งสองฝั่ง มีทั้งเสมาหินทวารวดี ลพบุรี ต่อเนื่องถึงล้านช้าง ชื่อเวียงคำปรากฏอยู่ในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1 ว่า เบื้องตะวันออกเข้าฝั่งของเวียงจันทน์-เวียงคำเป็นที่แล้ว ในขณะที่เดียวกันการกล่าวถึงเมืองเวียงจันทน์-เวียงคำในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงแสดงให้เห็นขอบเขตราชอาณาจักรสุโขทัย โดยเวียงจันทน์-เวียงคำเป็นรัฐอิสระอยู่พ้นอำนาจของสุโขทัย ซึ่งแผ่อำนาจไปทั่วอาณาบริเวณอุษาคเนย์ช่วงนั้น

2. รูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง การจัดการความรู้เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เห็นคุณค่าของบุคลากรในองค์กรว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ทั้งนี้ เนื่องจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอีกทั้งยุคนี้ยังเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ องค์กรสมัยใหม่จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ และบุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องสามารถทำงานได้ครอบคลุมงานหลักขององค์กรทุกด้าน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่รอดได้ในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน การจัดการความรู้จึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โดยมีการกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วมของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขงไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการให้ความรู้ การอนุรักษ์/การบำรุงรักษา การใช้วัฒนธรรมประเพณี การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยอาศัยการสนับสนุน ส่งเสริม ขับเคลื่อนและผลักดันผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ผ่านโครงการของภาครัฐ และความร่วมมือระหว่างวัดและชาวบ้าน ในยุคที่สภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไว เศรษฐกิจต่างๆ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากขึ้น เน้นการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการองค์กรจึงมีการผสมผสานหลากหลายรายละเอียดเข้ามา โดยเฉพาะการนำเอาหลักคณิตศาสตร์เข้ามามีในระบบการคำนวณต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ไปจนถึงการบริหารงานบุคคลที่มีความซับซ้อนมากขึ้น รวมถึงการสร้างกลยุทธ์ต่างๆ ในการบริหารจัดการออกมาหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูง

ที่สุด สำหรับในยุคการบริหารสมัยใหม่นี้มีนักทฤษฎียุคใหม่เกิดขึ้นมากมาย และสม่ำเสมอ มีการค้นคิดวิธีการบริหารจัดการหลากหลายรูปแบบออกมาไม่ต่างจากการทดลองทางวิทยาศาสตร์ (Stefan Ivanko, 2013 : 24) ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบและเครือข่ายการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในประเทศไทย” พบว่า นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความสนใจในการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการเจริญจิตภาวนาและการเจริญปัญญา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า ทางวัดได้จัดให้มีข้อมูลข่าวสารสถานที่และการแนะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมมีรูปแบบการฝึกอบรมด้านจิตใจที่ดี ซึ่งสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับการปฏิบัติคือการเห็นคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์การเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตใจและปัญญา การเห็นคุณค่าของพระรัตนตรัย การเห็นคุณค่าของการรักษาศีล การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีชาวพุทธ และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ส่วนผลการศึกษากระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวพบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีกระบวนการสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่นักท่องเที่ยวตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมีการสื่อสารและการพัฒนาจิตใจที่อาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การฝึกสมาธิ การเจริญปัญญา และการจัดกิจกรรมเชิงประเพณี เป็นต้น โดยใช้สื่อที่สำคัญ 4 ประเภทคือ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อธรรมชาติ 3) สื่อประเพณีและกิจกรรมและ 4) สื่อมวลชน

3. การสร้างจิตสำนึกในอารอนุรักษ์ รักษามรดกทางวัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่คู่ชุมชนกลุ่มแม่น้ำโขง ดำเนินการผ่านกิจกรรมให้คนในสังคมได้เรียนรู้ผ่านตัวของกิจกรรม เช่น ประกวดบทความการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี การประกวดคำขวัญการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี การรับฟังแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีดา พูลสิน ได้เขียนบทความเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดโสมนัส พบว่า ชุมชนวัดโสมนัสมีความหลากหลายในมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและโดดเด่น ปัญหาที่พบคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมดำเนินงานในชุมชน แนวทางแก้ไขคือ ชุมชนต้องมีการศึกษาความรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและนำมาอนุรักษ์เผยแพร่ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนางานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งชุมชนต้องทำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมร่วมกับวัด บ้าน โรงเรียน และศูนย์เยาวชน พร้อมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพและจำนวนบุคลากรทางวัฒนธรรมจะต้องมีการร่วมกำหนดแผนงานกิจกรรมด้านวัฒนธรรมร่วมกันด้วย อีกทั้ง ปาณทัตต์ แสนวิเศษ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีจากฐานราก ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) รูปแบบการมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3)

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้ปกครอง (4) รูปแบบการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่า (5) รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการภาคี 4 ฝ่าย (ผู้แทนครูผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชน และผู้แทนกรรมการนักเรียน) (6) รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ในชุมชน (7) รูปแบบการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน (8) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปในชุมชน (9) รูปแบบการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (10) รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและสถานประกอบการ (10) รูปแบบการมีส่วนร่วมของศูนย์อำนวยการเครือข่ายและ (12) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทุน

2) กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สำรวจความต้องการการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา ขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ ขั้นที่ 4 ขั้นการดำเนินการ ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล ขั้นที่ 6 ขั้นการร่วมรับผลประโยชน์

3) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ระดับคือ 1) ระดับร่วมวางแผนตัดสินใจ 2) ระดับปฏิบัติการ 3) ระดับการรับประโยชน์ 4) ระดับการประเมินผล

4) ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยและเงื่อนไขภายในโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหารมี 7 ด้านปัจจัยด้านครูและบุคลากรทางการศึกษามี 17 ด้านปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 5 ด้าน ปัจจัยด้านโรงเรียนมี 9 ด้าน ปัจจัยและเงื่อนไขภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านชุมชน มีทั้งหมด 19 ด้าน 2) ปัจจัยด้านการเมืองมี 4 ด้าน 3) ปัจจัยด้านงบประมาณ 4) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม 5) ปัจจัยด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในชุมชน 6) ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยี 7) ปัจจัยที่เกิดจากข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

5) ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชน 2) ยุทธศาสตร์การศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพชุมชน 3) ยุทธศาสตร์การศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา 4) ยุทธศาสตร์การปรับบุคลิกภาพการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา 5) ยุทธศาสตร์การปรับบุคลิกภาพการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 6) ยุทธศาสตร์การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

6) ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผลกระทบต่อนักเรียน ผลกระทบต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลกระทบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลกระทบต่อชุมชน และผลกระทบต่อโรงเรียน

7) บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย บทบาทของผู้บริหาร บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษา บทบาทของผู้เรียน บทบาทของผู้ปกครอง บทบาทของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และ บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน

8) การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมในการรับบริการและรับความช่วยเหลือจากโรงเรียน

9) วิธีการในการเข้ามามีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 วิธี คือ 1) การเข้ามามีส่วนร่วมโดยความสมัครใจหรืออาสาสมัคร 2) การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูงหรือชักชวน

10) อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 บริบท คือ บริบทจากโรงเรียนและผู้บริหาร บริบทด้านผู้ปกครอง และบริบทด้านชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสืบค้นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีลุ่มน้ำโขง โดยให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่รับฟังและสำรวจเพิ่มเติม เพื่อนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์

2) หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกับการทำแผนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ดำรง คงอยู่ อย่างมั่นคง ถาวร รวมทั้งการแสวงหางบประมาณสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3) หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น วัด และชาวบ้านควรประเมินผลการกำหนดนโยบายการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ที่ผ่านมาและผลที่เกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงผ่านการขับเคลื่อนผลักดันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

2) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยภาครัฐ

3) การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขงโดยวัดและชาวบ้าน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการสำรวจแหล่งมรดกวัฒนธรรมประเพณีลุ่มน้ำโขงอย่างต่อเนื่อง
- 2) ควรสนับสนุนส่งเสริมงบประมาณในการวิจัยและพัฒนาแนวทางการอนุรักษ์การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
- 3) ควรนำรูปแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง ที่ได้ในครั้งนี้นำไปดำเนินการวิจัยในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อให้เห็นความเหมือนความต่างและกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวกระตุ้นเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม ประเพณี ต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบอุปถัมภ์กับการดำเนินการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2543). *วัฒนธรรมพัฒนาการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดหนองคาย*. กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2554). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2554*. กรุงเทพมหานคร: สยามไทยมุง มรดกวัฒนธรรม.
- ปรีชา ลัญขานนท์. (2554). *การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาชุมชนในเมืองเชียงใหม่. การวางแผนภาคและเมืองดุสิต (ผ.ด.). สถาบันยุทธศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ. (2555). *รายงานการวิจัยต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Creative Tourism Model*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองหนองคายจังหวัดหนองคาย. (2562). *ประวัติเมืองหนองคาย*. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <https://district.cdd.go.th/muang-nongkhai/about-us/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B8%B2/>
- โอษฐ์ญา บัชรธรรม และลินจง โพธาร. (2559). *ความสำคัญทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 14 (3), 167-175.
- Stefan Ivanko. (2013). *Modern Theory of Organization*. Ljubljana and Portorož : Faculty of Public Administration University of Ljubljana, Slovenia.

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลวัดไทรย์

อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

The Preparation for Entering the Aging Society A Case study of Wat Sai Sub-district, Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province

กริช เกียรติญาณ และ ธนัสถา โรจนตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Klit Kiattayan and Tanastha Rojanatrakul

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : Gidsd_54@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร คือ ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 40 - 59 ปี จำนวน 6,125 คน โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ one way anova และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า

1. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.558 , S.D. = .400)

2. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า 1) ด้านสุขภาพร่างกาย ควรมีการดูแลสุขภาพด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย และการละเว้นอบายมุข 2) ด้านการเงินและทรัพย์สิน ควรมีการเก็บเงินออม ลดค่าใช้จ่าย และจัดการภาระหนี้สินก่อนการเกษียณ 3) ด้านที่อยู่อาศัย การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และ 4) ด้านการทำงานหลังเกษียณ ลดภาระหน้าที่การงานของผู้สูงอายุ และหางานทำให้เหมาะสมกับวัย

* วันที่รับบทความ: 8 กุมภาพันธ์ 2564; วันแก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 28 มีนาคม 2564

Received: February 8, 2021; Revised: March 27, 2021; Accepted: March 28, 2021

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม; สังคมผู้สูงอายุ; วัดไทรย์

Abstracts

The objectives of this research were 1) to investigate the preparation for entering the aging society, 2) to compare different factors associated with the preparation for entering the aging society, and 3) to study the guidelines for preparing for the aging society. The research used a mixed methods research as the research design. The population was 6,125 people aged 40-59 years. The sample size was 400 people, obtained based on a convenience sampling. Data were also collected from 10 interviewees through interview, obtained based on a purposive sampling. Questionnaire and interview were used as research instrument for data collection. Data collected were then analyzed using statistics to determine frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and One way ANOVA. The results of this study indicated as follows:

1. Overall preparation for entering aging society was at the high level ($\bar{x} = 3.558$, S.D. = .400).
2. The sample with different factors had indifferent preparation for entering aging society with a statistical significance level of 0.05, rejecting the set hypothesis.
3. Guidelines for preparing to enter the aging society included that 1) physical health should be promoted through nutritional health care, exercise, and abstention, 2) financial and property should be promoted through savings, reduction in expenses and management of debt burden before retirement, 3) residence should be considered by improving housing to suit the elderly and 4) post-retirement working should be considered by reducing the workload of the elderly and identifying a suitable job for the elderly.

Keywords: Preparation; Aging society; Wat Sai

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ โดยข้อมูลประชากรในปี พ.ศ.2561 มีจำนวนประชากรที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรในประเทศไทย ประมาณ 66 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด ประเด็นท้าทายที่สำคัญคือ ประชากรไทยกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมาก อีก 4 ปีข้างหน้า เราจะเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุถึง ร้อยละ 20 และอีก 20 ปีข้างหน้า สัดส่วนประชากรสูงอายุจะสูงขึ้นถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด อีก 20 ปีข้างหน้า จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จะลดลงจาก 12 ล้านคน เหลือ 9 ล้านคน คนในวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี จะลดลงจาก 44 ล้านคน เหลือ 37 ล้านคน แต่ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัวจาก 11 ล้านคนเป็น 20 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย สาเหตุที่อัตราผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ เนื่องจากสาเหตุหลัก 2 ประการ 1) คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้นมาก โดยปัจจุบันอายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นถึง 77 ปี และจะยืนยาวขึ้นถึง 80 ปีในอีก 20 ปีข้างหน้า และ2) จำนวนเด็กเกิดในประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็ว วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไป ผู้หญิงไทยรุ่นใหม่แต่งงานและมีลูกน้อยลง คู่แต่งงานมีความต้องการมีลูก

น้อยลง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และทำให้ประชากรผู้สูงอายุมีเพิ่มขึ้น (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562 : ออนไลน์)

ในขณะที่ปัจจุบันประชากรผู้สูงอายุมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น และรวดเร็วขึ้นด้วยสัดส่วนที่เปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบและเกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณสุข รวมถึงด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเมื่อก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างรวดเร็วและยากที่ภาครัฐจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะส่งผลทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมต่อช่วงวัยของผู้สูงอายุ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมต่อสังคมในการสร้างประโยชน์ทั้งต่อผู้อื่น หรือตัวผู้สูงอายุเอง (ชินฤทัย กาญจนะจิตรา และคณะ, 2550 : 92)

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทำให้เกิดผลกระทบและปัญหาต่าง ๆ ตามคำอธิบายของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป. : ออนไลน์) ดังนี้ 1) ปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่าง ๆ เบียดเบียน ทั้งโรคทางกาย และทางสมอง ผู้มีอายุเกิน 65 ปี มักมีการเปลี่ยนแปลงทางสมองคือ โรคสมองเสื่อม โรคหลงลืม โรคซึมเศร้า 2) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู อาจจะมีรายได้น้อย หรือรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ อาจจะมีที่อยู่อาศัย ทำให้ได้รับความลำบาก 3) ปัญหาทางด้านความรู้ ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ให้เหมาะสมกับวัย และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้เข้ากันได้กับเยาวชนรุ่นใหม่ 4) ปัญหาทางด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นข้าราชการตำแหน่งสูงซึ่งเคยมีอำนาจและบิรารแวดล้อม เมื่อเกษียณอายุราชการ อาจเสียดายอำนาจและตำแหน่งที่เสียไป เยาวชนและหนุ่มสาวหลายคนมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้สูงอายุ เห็นคนรุ่นเก๋าล้าสมัย พูดไม่รู้เรื่องและไม่มีประโยชน์ และ 5) ปัญหาทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุจะไม่ได้รับความเอาใจใส่ และความอบอุ่นจากลูกหลานอย่างเพียงพอ ทำให้รู้สึกเหงา หว้าง และอาจจะมีความวิตกกังวลต่างๆ เช่น กังวลว่าจะถูกลูกหลาน และญาติพี่น้องทอดทิ้ง กังวลในเรื่องความตาย ผู้สูงอายุมักมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง เช่น เศร้า เฉยเมย เอาแต่ใจตนเอง ผู้สูงอายุบางคน ก็ยังมีความต้องการความสุขทางโลกีย์ ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยของตนทำให้ได้รับความผิดหวัง

ดังนั้น ก่อนที่ประชากรจะเข้าสู่ผู้สูงอายุต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุ เพื่อมีวิธีป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในวัยผู้สูงอายุที่ดีที่สุด โดยผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ผู้สูงอายุของประชาชนทั่วไป ซึ่งมีความสำคัญต่อผู้ที่กำลังเข้าสู่ผู้สูงอายุ หากมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลทั้งด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการเงินและทรัพย์สิน ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการงานหลังเกษียณ จะทำให้บุคคลก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตต่อไปในสังคมอย่างยั่งยืนและสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาในพื้นที่ตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากในพื้นที่มีประชากรจำนวนมาก ประชากรมีความหลากหลายเนื่องจากบริบททางสังคมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือในพื้นที่ตำบลวัดไทรย์มีทั้งเขตชุมชนเมืองและเขตชนบทผสมผสานกัน ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่าจะได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย เนื่องจากมีความแตกต่างด้านประชาชน เพราะบริบทของสังคมที่แตกต่างกันออกไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมของประชาชนในเขตตำบลวัดไทรย์ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมของประชาชนในเขตตำบลวัดไทรย์ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของประชาชนในเขตตำบลวัดไทรย์ในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

เชิงปริมาณ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 40 - 59 ปีบริบูรณ์ในพื้นที่ตำบลวัดไทรย์ จำนวนทั้งสิ้น 6,125 คน โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มที่ไม่คำนึงถึงความเป็นไปในการสุ่ม (Non – Probability Sampling) เป็นการสุ่มแบบไม่คำนึงถึงว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับเลือกมานั้นมีความน่าจะเป็นหรือโอกาสที่จะได้รับเลือกมานั้นเป็นเท่าใด ซึ่งเป็นการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่มีอยู่หรือที่ได้รับความร่วมมือ เจตด้วยความบังเอิญ แต่ผู้วิจัยจะถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าอายุเท่าไร ซึ่งหากอายุเข้าเกณฑ์ 40 - 59 ปี ผู้วิจัยก็จะตอบแบบสอบถาม แต่ถ้าอายุไม่เข้าเกณฑ์ผู้วิจัยจะไม่แจกแบบสอบถาม เป็นการเลือกตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 40-59 ปีบริบูรณ์ในพื้นที่ตำบลวัดไทรย์ โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการกำหนดเกณฑ์แบ่งตามอาชีพ ดังนี้ 1) ผู้ประกอบการ จำนวน 2 คน 2) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 2 คน 3) พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 2 คน 4) เกษตรกร จำนวน 2 คน และ 5) ผู้ใช้แรงงาน (รับจ้างทั่วไป) จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา และอาชีพ

2) ความรู้เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ โดยเป็นแบบสอบถามวัดระดับความรู้ 2 ระดับ คือ ทราบ และไม่ทราบ จำนวน 20 ข้อ

3) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพร่างกาย 2. ด้านการเงินและทรัพย์สิน 3. ด้านที่อยู่อาศัย 4. ด้านการทำงานหลังเกษียณ โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา และอาชีพ

2) แนวทางการเตรียมความพร้อมของประชาชนในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสุขภาพร่างกาย 2. ด้านการเงินและทรัพย์สิน 3. ด้านที่อยู่อาศัย 4. ด้านการทำงานหลังเกษียณ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง จำนวน 4 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 วิธี ดังนี้

เชิงปริมาณ

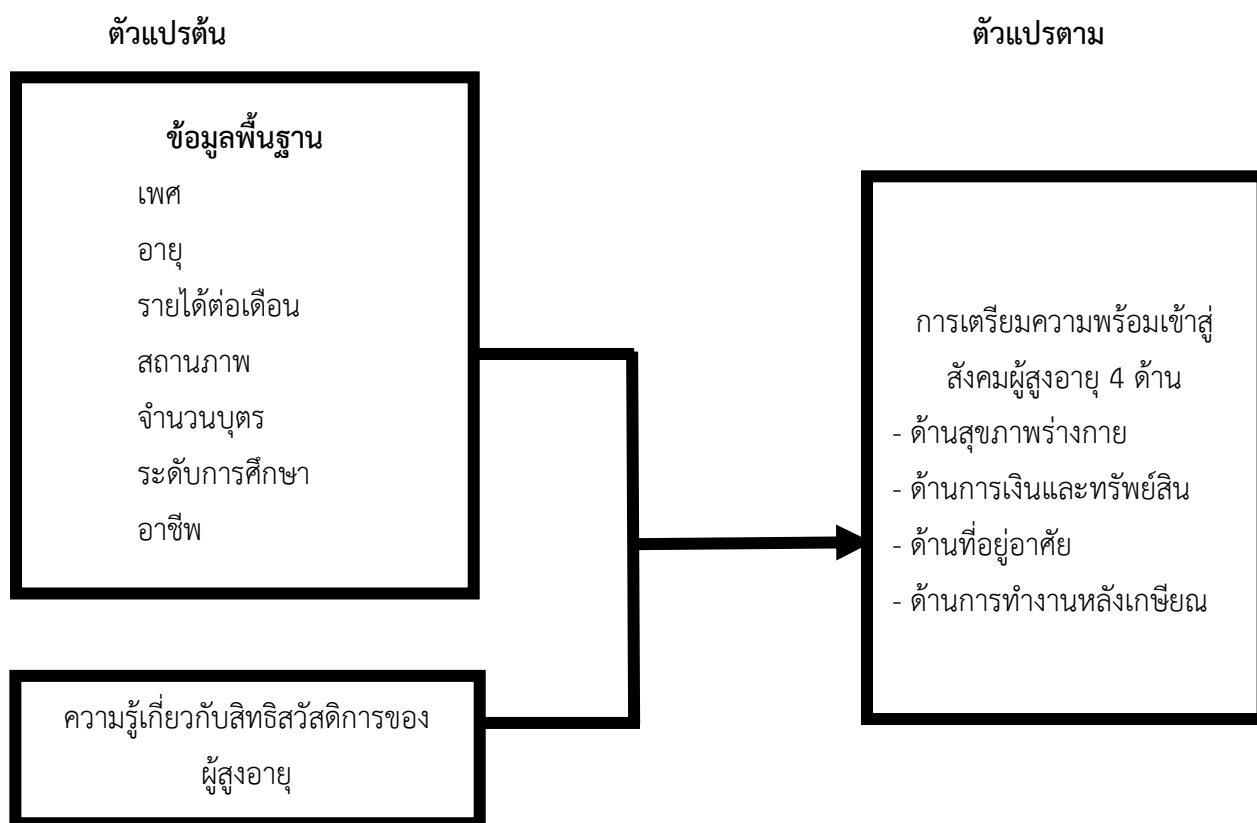
ผู้วิจัยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติ T-Test (Independent Samples) และ ANOVA (One Way Analysis of Variance)

เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Atlas เพื่อวิเคราะห์และมาเขียนอธิบายและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล โดยแยกข้อมูลตามประเด็น เพื่อให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลครบทุกประเด็น และข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สามารถเขียนกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 216 คน อายุ 55-59 ปี จำนวน 113 คน ระดับรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาทจำนวน 154 คน สถานภาพสมรสจำนวน 356 คน มีบุตร 2 คน จำนวน 146 คน ระดับการศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 154 คน และอาชีพเกษตรกรจำนวน 162 คน

1) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 แสดงระดับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสุขภาพร่างกาย	3.783	.501	มาก
ด้านการเงินและทรัพย์สิน	3.632	.443	มาก
ด้านที่อยู่อาศัย	3.298	.569	ปานกลาง
ด้านการทำงานหลังเกษียณ	3.509	.425	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.558	.400	มาก

จากตาราง 2 พบว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.558$, S.D. = .400) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.783$, S.D. = .501) รองลงมาคือด้านการเงินและทรัพย์สิน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.632$, S.D. = .443) ด้านการทำงานหลังเกษียณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.509$, S.D. = .425) และด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.298$, S.D. = .569) ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 1

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	ชาย (n=184)		หญิง (n=216)		T	P-Value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
สมมติฐานที่ 1 (เพศ)	3.566	.383	3.552	.414	.353	.724

จากตาราง 3 พบว่า สมมติฐานที่ 1 ในภาพรวม ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P = .724$) ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 2 – 7

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P-value
สมมติฐานที่ 2 (อายุ)	ระหว่างกลุ่ม	3	.095	.032	.197	.898
	ภายในกลุ่ม	396	63.806	.161		
	รวม	399	63.901			
สมมติฐานที่ 3 (รายได้ต่อเดือน)	ระหว่างกลุ่ม	7	1.261	.180	1.127	.345
	ภายในกลุ่ม	392	62.640	.160		
	รวม	399	63.901			
สมมติฐานที่ 4 (สถานภาพ)	ระหว่างกลุ่ม	3	.632	.211	1.319	.268
	ภายในกลุ่ม	396	63.269	.160		
	รวม	399	63.901			
สมมติฐานที่ 5 (จำนวนบุตร)	ระหว่างกลุ่ม	4	.669	.167	1.045	.384
	ภายในกลุ่ม	395	63.232	.160		
	รวม	399	63.901			
สมมติฐานที่ 6 (ระดับการศึกษา)	ระหว่างกลุ่ม	3	.069	.023	.143	.934
	ภายในกลุ่ม	396	63.832	.161		
	รวม	399	63.901			
สมมติฐานที่ 7 (อาชีพ)	ระหว่างกลุ่ม	4	.665	.166	1.039	.387
	ภายในกลุ่ม	395	63.236	.160		
	รวม	399	63.901			

จากตาราง 4 พบว่า ในภาพรวม ของประชาชนที่มีอายุ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา และอาชีพที่ต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) แนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

จากการศึกษา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแนวทางในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ด้านสุขภาพร่างกาย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการดูแลสุขภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนล้วนมีเป้าหมาย คือ การมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีสุขจิตที่ดี การดูแลสุขภาพร่างกายของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

การออกกำลังกาย โดยส่วนใหญ่เริ่มหันมาดูแลสุขภาพร่างกายมากขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการเดินวิ่งหรือเล่นโยคะ เต้นแอโรบิค ปั่นจักรยาน ส่วนใหญ่จะออกกำลังกายสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง หรือแล้วแต่โอกาสว่างจากการทำงาน

การบริโภค ส่วนใหญ่ทานอาหารครบ 3 มื้อ แต่ไม่ครบ 5 หมู่ เน้นการบริโภคพืชผักสวนครัวและผลไม้ลดบริโภคเนื้อสัตว์ งดอาหารไขมัน งดกินอาหารรสจัด เช่น เค็ม หวาน เผ็ด เป็นต้น บางท่านยังชื่นชอบการทานบุฟเฟต์ หรือ กาแฟ ชาสมุนไพร แต่บางท่านลดการทานเนื้อเยื่อ และผู้ให้ข้อมูลบางท่าน ยังมีการเสพอบายมุข เช่น สุรา หรือบุหรี่ เป็นต้น ส่วนการพักผ่อน ส่วนใหญ่จะนอนไม่ต่ำกว่า 7 ชั่วโมง

การตรวจสุขภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางท่านเริ่มมีโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิต โรคเบาหวาน เป็นต้น ต้องไปสถานพยาบาลเพื่อทำการรักษาควบคู่กับการออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพผู้ให้ข้อมูลจะใช้ระบบประกันสุขภาพ และบัตรทอง หรือข้าราชการก็จะใช้สิทธิสวัสดิการของรัฐ บางท่านซื้อประกันสุขภาพของบริษัทเอกชน

ด้านสุขภาพร่างกาย พบว่า การดูแลสุขภาพทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง อีกทั้งยังเป็นการยืดอายุการใช้งานของร่างกาย ทำให้ร่างกายมีการสึกหรอช้าลง ส่วนการตรวจสุขภาพทำให้สามารถป้องกันการเกิดขึ้นของโรคหรือการเจ็บป่วย หรือทันต่อการรักษาโรคที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย

2. ด้านการเงินและทรัพย์สิน

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการวางแผนทางการเงิน โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนล้วนมีเป้าหมาย คือ มีเงินใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตในบั้นปลาย การวางแผนทางการเงินและทรัพย์สินของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

การควบคุมรายจ่าย ส่วนใหญ่เป็นการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ผู้ให้ข้อมูลบางท่านยังต้องเลี้ยงดูบิดามารดา และบุตร ทำให้รายได้ต้องถูกแบ่งไปหลายส่วน ทำให้มีการเก็บเงินออมแต่ละเดือนมีน้อย หรืออาจจะไม่มีเงินออมด้วย และด้วยสภาพเศรษฐกิจทำให้ทุกคนที่ให้ข้อมูลล้วนแต่ประหยัดค่าใช้จ่ายสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น ลดการซื้อลอตเตอรี่ งดการพนัน ลดการซื้อเครื่องดื่มของมีแอลกอฮอล์ เป็นต้น

การเพิ่มช่องทางรายรับ ผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีงานประจำ แต่รายได้ไม่เพียงพอ จึงต้องหารายได้เพิ่มเติม (การขายของออนไลน์)

การวางแผนการออมเงิน ด้วยสภาพเศรษฐกิจย่ำแย่ ค่าครองชีพสูง คนตกงาน รายได้ไม่สมดุลกับจ่าย ทำให้บางครอบครัวไม่สามารถเก็บเงินออมได้ ทำให้ขาดโอกาสในการวางแผนการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีความพร้อมทางการเงิน มีการออมเงิน เช่น สลากออมสิน เงินฝากธนาคาร ซื้อประกันชีวิตแบบออมเงิน เป็นต้น แต่พบว่าผู้ที่มีความพร้อมทางการเงินไม่นำเงินมาลงทุน เนื่องจากด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ไม่นำมาเสี่ยงในการลงทุน

การจัดการหนี้สิน และทรัพย์สิน พบว่าผู้ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลยังมีหนี้สิน เช่น การผ่อนบ้าน ผ่อนรถยนต์ ผ่อนรถจักรยานยนต์ และของใช้ในครัวเรือน แต่ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านให้ข้อมูลไว้ว่า “จะจัดการหนี้สินก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ” เนื่องจากมองว่ารายได้หลังอายุ 60 ปี จะมีรายได้ลดลง จะทำให้ไม่สามารถจัดการหนี้สินได้ และจะตกเป็นภาระของทายาท ส่วนการจัดการทรัพย์สินนั้น ผู้ให้ข้อมูลจะแบ่งให้ทายาท โดยแบ่งให้เท่าๆกัน

ด้านการเงินและทรัพย์สิน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลไม่ยากก่อนนี้ก่อนการเกษียณอายุและพยายามจัดการหนี้ให้หมด แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้มีการออมเงินลดลง เนื่องจากค่าครองชีพสูง รวมทั้งค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้ทำให้เกิดความไม่สมดุลกัน

3. ด้านที่อยู่อาศัย

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการวางแผนอยากอาศัยอยู่กับครอบครัวบุตรหลานคนใดคนหนึ่ง โดยมีความหวังที่อยากจะให้ลูกหลานมาดูแลช่วยเหลือในวัยชรา และอยากจะใช้ชีวิตยืนยาว เพื่อความสำเร็จของบุตรหลาน และคอยให้กำลังใจบุตรหลานในการดำรงชีวิต โดยการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านที่อยู่อาศัยประกอบด้วย

การปรับปรุงที่อยู่อาศัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลยังขาดความรู้เรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากยังไม่เห็นถึงความจำเป็นของการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ แต่มักจะวางแผนความต้องการของตนเองในด้านที่อยู่อาศัย และวางแผนการดำรงชีวิตในอนาคต เช่น การย้ายมาอยู่กับบุตรหลาน ส่วนเรื่องการปรับปรุงส่วนที่ขาดหายไปด้านที่อยู่อาศัย ก็จะขอความช่วยเหลือจากบุตรหลานเป็นหลัก ถ้าหากเมื่อเข้าสู่วัยชราแล้วไม่มีลูกหลานดูแล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าจะอาศัยอยู่ที่บ้านกับคู่ชีวิต หรืออยู่ตามลำพัง หรืออยู่ตามสถานสงเคราะห์ หากเลือกได้ก็อยากอาศัยอยู่กับลูกหลานมากกว่าการถูกทอดทิ้งเพียงลำพัง

ด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลยังขาดความรู้ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย เนื่องจากยังไม่เห็นถึงความจำเป็นของการปรับปรุงที่อยู่อาศัย เนื่องจากร่างกายยังแข็งแรง ที่อยู่อาศัยยังมั่นคงแข็งแรง ไม่จำเป็นต้องปรับปรุงที่อยู่อาศัย และยังไม่เห็นถึงความจำเป็นของราวจับ ไม้เท้า หรือทางลาดกันลื่น

4. ด้านการทำงานหลังเกษียณ

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความหวังอยากจะใช้ชีวิตที่สุขสบายในบั้นปลายของการดำรงชีวิต วางแผนทำงานน้อยลง อยากใช้ชีวิตที่มีความสุขกับครอบครัวเป็นหลัก หรือการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งอยากทำช่วยเหลือภาระหน้าที่ในบ้านเล็กๆน้อยๆที่พอทำได้ เช่น ทำอาหาร ปลูกผักสวนครัว เป็นต้น

ด้านการงานหลังเกษียณ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมองว่าน่าจะเป็นช่วงชีวิตที่น่าเบื่อ เนื่องจากไม่มีภาระหน้าที่การทำงานที่ต้องทำ มีเวลาว่างมากมาย ทำให้ผู้สูงอายุอาจจะมองตนเองว่าไม่มีคุณค่า ไม่มีใครจ้างงาน หารายได้ไม่ได้เหมือนเดิม เนื่องจากไม่สามารถทำงานหนักเหมือนช่วงหนุ่มสาว อาจจะทำให้เกิดความเครียดวิตกกังวล อาจมองตนเองเป็นภาระของครอบครัว หรือจากบริบทของสังคม เช่น การสูญเสียคนรัก การต้องอยู่คนเดียว ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ

ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ทำให้มีประชากรวัยแรงงานลดลง แต่ผู้สูงอายุมีมากขึ้น ซึ่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ส่วนตัวผู้สูงอายุก็ได้รับผลกระทบเช่นกันในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จากการศึกษา พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านสุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการเงินและทรัพย์สิน อยู่ในระดับมาก ด้านการทำงานหลังเกษียณ อยู่ในระดับมาก และด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนแนวทางการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า 1) ด้านสุขภาพร่างกาย ควรมีการดูแลสุขภาพด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย และการละเว้นอบายมุข 2) ด้านการเงินและทรัพย์สิน ควรมีการเก็บเงินออม ลดค่าใช้จ่าย และจัดการภาระหนี้สินก่อนการเกษียณ 3) ด้านที่อยู่อาศัย การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และ 4) ด้านการทำงานหลังเกษียณ ลดภาระหน้าที่การงานของผู้สูงอายุ และหางานทำให้เหมาะสมกับวัย

จากผลการศึกษาข้างต้นผู้ศึกษามีความหวังอยากเห็นคนไทยทุกคนให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการเริ่มที่ตัวเองด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับตัวเองในการมองผู้สูงอายุ และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยไม่มองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระ โดยเริ่มจากการเอาใจใส่ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว และควรมีการวางแผนเก็บออมเงินหรือใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีเงินออมสำหรับใช้จ่ายเมื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ การเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนี้อาจส่งผลให้เราเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ไม่เป็นภาระต่อลูกหลานและสังคมในที่สุด ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมาวางแผนเป็นระบบและมีการดำเนินการล่วงหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1) จากการศึกษาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 55-59 ปี ระดับรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท สถานภาพสมรส มีบุตร 2 คน ระดับการศึกษามัธยมศึกษา และอาชีพเกษตรกร มีบางส่วนที่สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุวัลดา ชูรักษ์ (2562 : 1028-1030) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 50.75 อายุ

เฉลี่ย 40-50 ปี มีอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ย 5,001-10,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาระดับตอนต้น อาศัยอยู่บ้านตนเอง และส่วนใหญ่จะไม่มีโรคประจำตัว ผู้วิจัยมองว่าบุคคลที่มีความพร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานจะมีผลต่อการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ แต่จากการศึกษาบุคคลเหล่านั้นยังขาดความใส่ใจและมองข้ามการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากยังไม่เห็นความสำคัญและยังไม่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

1.2 การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 4 ด้าน ดังนี้

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุรายด้าน พบว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.558$, $S.D. = .400$) มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ดลนภา ไชยสมบัติ และบัวบาน ยะนา (2562 : 131-143) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรวัยก่อนสูงอายุ พบว่า มีการเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับสูง ส่วนผู้วิจัยมองว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ควรศึกษา ด้านเทคโนโลยี เนื่องจากโลกยุคดิจิทัลมีการเติบโตและทันสมัย หากไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี อาจจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศหรือโซเชียลมีเดีย

ด้านสุขภาพร่างกาย

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพร่างกาย พบว่า มีความต้องให้มีบุคลากรของรัฐ หรืออาสาสมัคร หรือมีหน่วยงานภายในชุมชน ที่คอยช่วยเหลือดูแลด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุในชุมชน หรือมีจุดศูนย์กลางที่คอยผู้สูงอายุภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สอดคล้องกับการศึกษาของ นันทนา วงศ์วัฒนาเสถียร (2545 : 32) ศึกษาเรื่อง การเตรียมพร้อมการจัดบริการของผู้นำชุมชนและการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนมีความเห็นด้วยว่าการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและชุมชน โดยต้องการศึกษาและร่วมกันหาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ และการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมองว่า การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพร่างกาย มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากระบบการดูแลรักษาผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน และมีความจำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุจากทุกฝ่าย อาทิ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุอีกด้วย

ด้านการเงินและทรัพย์สิน

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านการเงินและทรัพย์สิน พบว่า เงินเบี้ยยังชีพ ไม่พอต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมาลี โพธิ์งาม (2561 : 61) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายมูล อำเภอวังทรายมูล จังหวัดพิจิตร พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพเพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันและเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษา

พบว่าผู้วิจัยเห็นด้วยว่าการที่ภาครัฐจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุนั้นไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต เนื่องจากจำนวนเงินเบี้ยยังชีพไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

ด้านที่อยู่อาศัย

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.558$, S.D. = .400) ส่วนด้านที่อยู่อาศัย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.298$, S.D. = .569) ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อุทุมพร วานิชคาม (2562 : 164-179) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่อยู่อาศัย จากการศึกษาผู้วิจัยมองว่าการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัย ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทำให้มีความสะดวกในการดำรงชีวิต และลดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ อาทิ ลดพื้นที่ต่างระดับ เพิ่มแสงสว่าง เพิ่มราวจับ เป็นต้น

ด้านการทำงานหลังเกษียณ

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ด้านการทำงานหลังเกษียณ พบว่า ควรส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากปัจจุบันไม่ค่อยมีการจ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ วรชัย สิงห์ฤกษ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560 : 118-133) การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุงานของเจ้าหน้าที่ชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด : การศึกษาแบบสร้างทฤษฎีฐานราก พบว่าการจัดทำคู่มือการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุงาน โครงการฝึกอบรมอาชีพเสริมหลังเกษียณอายุงาน และโครงการเงินกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพเสริม โดยยังสอดคล้องกับสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุของกรมจัดหางานที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะได้รับข้อมูล คำปรึกษา ข่าวดารตลาตแรงงาน การจัดหางาน รับสมัครงาน บริการข้อมูลทางอาชีพ ตำแหน่งว่างงาน การอบรมและฝึกอาชีพ โดยมีศูนย์กลางข้อมูลทางอาชีพและตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะที่สำนักงานจัดหางานทุกแห่ง โดยผู้สูงอายุบางท่านอาจจะยังไม่ทราบสวัสดิการส่วนนี้ ส่วนผู้วิจัยมองว่าหน่วยงานของภาครัฐควรมีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีความสนใจได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว และอาจนำไปสู่การมีงานทำ หรือการจ้างงานผู้สูงอายุต่อไป

2) จากการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีความแตกต่างต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาพบว่า การทดสอบสมมุติฐานลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ที่ต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อุทุมพร วานิชคาม (2562 : 164-179) ศึกษาเรื่อง การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคม

ผู้สูงอายุในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ดลนภา ไชยสมบัติ และบัวบาน ยะนา (2562 : 131-143) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรวัยก่อนสูงอายุ พบความแตกต่างว่าปัจจัยพื้นฐานมีความสัมพันธ์กับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการทดสอบสมมติฐานลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพที่ต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิทย์ ขจรกล้า (2557 : 41) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การศึกษา สถานภาพต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณอายุ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) จากการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมยังไม่เป็นระบบ ผู้ให้ข้อมูลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตามความรู้ความเข้าใจของตนเองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยวาระผู้สูงอายุรัฐบาลได้กำหนดเป็นระเบียบวาระแห่งชาติ เพื่อให้การดำเนินงานตามระเบียบวาระผู้สูงอายุ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับการบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อให้ประเทศไทยมีระบบการดูแลคุ้มครอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งมิติทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสภาพแวดล้อม ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ด้วยคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศต่อไป (ปรเมธี วิมลศิริ, 2561 : ออนไลน์)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ผู้วิจัยเห็นควรศึกษาความต้องการพื้นฐาน หรือความต้องการด้านสวัสดิการภาครัฐ ของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนของหน่วยงานภาครัฐต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ชุมชน ควรมีรูปแบบการในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น การมีชมรมผู้สูงอายุ หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีที่รวมตัว รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสร้างความสุข รอยยิ้มให้แก่ผู้สูงอายุ

2.2 ภาครัฐ ต้องมีการวางแผนเตรียมพร้อมเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยการวางแผนในการแก้ไขปัญหาแนวโน้มการลดลงของกำลังแรงงานในประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาแรงงานและการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุกลุ่มที่ต้องการมีงานทำเพื่อเป็นรายได้ในการเลี้ยงชีพ เช่น การขยายอายุในการเกษียณงาน เป็นต้น และภาครัฐ ต้องมีการจัดระบบสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพเพื่อดูแลผู้สูงอายุซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

2.3 ภาคเอกชน ต้องวางแผนแรงงาน ควรมีการจ้างงานผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุบางท่านยังสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้สูงอายุยังเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามีประสบการณ์ในการทำงาน

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 ผู้วิจัยเห็นควรว่าบุคคลที่มีอายุจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ควรมีการวางแผนการเตรียมความพร้อมในหลายๆ ด้าน ในการดูแลช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด เพื่อความพร้อมของตัวผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตบั้นปลายให้มีความสุข

4. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมองว่าควรศึกษาการเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเพื่อป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.). ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: shorturl.at/IEOS9.
- ชื่นฤทัย กาญจนจิตร และคณะ. (2550). *สุขภาพคนไทย 2550*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) : มหาวิทยาลัยมหิดล
- ดลนภา ไชยสมบัติ และบัวบาน ยะนา. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุของประชากรวัยก่อนสูงอายุ. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*. 29 (3), 131-143.
- นันทนา วงศ์วัฒนาเสถียร. (2545). *ความพร้อมของผู้นำชุมชนในการจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ สำหรับผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตมหาวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรเมธี วิมลศิริ. (2561). ระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องผู้สูงอายุ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: shorturl.at/rHQUX.
- ยุวัลดา ชูรักษ์. (2562). การเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง. *วารสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10*. 12 - 13 กรกฎาคม 2562. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. สำนักวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- วรชัย สิงห์ฤกษ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2560). การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุงานของเจ้าหน้าที่ชุมชน สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด : การศึกษาแบบสร้างทฤษฎีฐานราก. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*. 7 (2), 118-133.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย 2561. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: shorturl.at/vFKT9.
- สมาริ โพธิ์งาม. (2561). *การศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการเตรียมความพร้อมในระบบรับและโอนเงินพร้อมเพย์ ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังทรายมูล อำเภอวังทรายมูล จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุวิทย์ ขจรกล้า. (2557). *การศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี*. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตมหาวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทุมพร วานิชคาม. (2562). การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*. 25 (1), 164-179.

การศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าว
ที่มีสัญชาติพม่า กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

**A study of Opinions of Agricultural Entrepreneurs in Hiring Migrant
Workers of Burmese Nationality : A Case Study
of Mae Sot District Tak Province**

วัชร จินตา และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Watchara Jinta and kampanart wongwatthanaphong

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding author, e-mail : auncharin_2528@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพื่อศึกษาสาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตร เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตร ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การวิจัยเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถามกับผู้ประกอบการ จำนวน 390 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานหาค่า t-test และ F-test (One-Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมที่มี เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยจำแนกตากปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่ากรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือปัญหาอุปสรรคด้านสังคม และปัญหาอุปสรรคด้านการเมืองและกฎหมาย เป็นลำดับสุดท้าย

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ; ภาคเกษตรกรรม; การจ้างแรงงานต่างด้าว

Abstracts

This research aims to study To study the causes of foreign labor hiring of entrepreneurs in the agricultural sector To compare opinions of agricultural entrepreneurs towards hiring foreign workers And to study problems and obstacles in employment of foreign workers of agricultural operators In the area of Mae Sot District, Tak Province, quantitative research. From questionnaires distributed to 390 entrepreneurs and a qualitative research. Ten key informants were interviewed using descriptive statistics to find the distribution of frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that 1) opinions of agricultural sector operators towards hiring foreign workers. 2) Agricultural entrepreneurs with different sex, age, education, monthly income had opinions on hiring of migrant workers in Mae Sot District, Tak Province by classification. Personal factors 3) Problems and obstacles for agricultural entrepreneurs in hiring foreign workers with Burmese nationality: A case study in Mae Sot District, Tak Province, it was found that labor barriers were the number one problem followed by social obstacles. And problems and obstacles in politics and law Last

Keywords: Operator Opinion; Agricultural Sector; Hiring Migrant Workers

บทนำ

ปัจจุบันการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านการจ้างงานที่สามารถบรรลุในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการดำเนินงานได้นั้นจำเป็นต้องมีทรัพยากรหรือมีปัจจัยในการบริหารจัดการองค์กรซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ 4 ปัจจัยคือคน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และมีวิธีในการจัดการ (Management) หรือที่เรียกว่า 4 M's แรงงานถือว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญในกระบวนการผลิต (พิทยา บวรวัฒนา, 2546 : 67-69) ปัจจุบันพบว่าแรงงานภาคเกษตรกรรมมีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองใหญ่เพื่อประกอบอาชีพอื่นแทนการใช้แรงงานแบบเดิมส่งผลให้แรงงานท้องถิ่นซึ่งเป็นแรงงานไร้ฝีมือเป็นส่วนใหญ่เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานเป็นอย่างมากดังนั้นแรงงานต่างด้าวได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยโดยเป็นแรงงานไร้ฝีมือในภาคการผลิตต่างๆที่แรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมทำหรือที่เรียกว่างานประเภท 3D สกปรก (Dirty) อันตราย (Dangerous) และยากลำบาก (Difficult) จากสาเหตุดังกล่าวเป็นที่มาของการจ้างแรงงานนอกระบบหรือแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานแทนแรงงานท้องถิ่นเดิมการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างด้าวจึงนับว่ามีประโยชน์ในการทดแทนการขาดแคลนแรงงานในประเทศซึ่งเป็นที่รับรู้กันว่าแรงงานข้ามชาติจากพม่ากัมพูชาและสปป.ลาวเหล่านี้เป็นแรงงานที่ได้รับค่าจ้างต่ำและมีกระจายอยู่ทั่วประเทศไทยทั้งในเขตเมืองและชนบทปัจจุบันประเทศไทยได้กลายเป็นจุดหมายปลายทางหลักของแรงงานข้ามชาติจากพม่ากัมพูชาและสปป.ลาวเรื่อยมาโดยจำนวนแรงงานจาก 3 ประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทยในปัจจุบันมีสูงถึง 2.72 ล้านคนโดยเป็นแรงงานสัญชาติพม่าและผู้ติดตามสูงถึง 599,743 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563 : ออนไลน์)

ในการเดินทางเข้ามาขายแรงงานของชาวพม่าในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด มีอยู่หลายลักษณะเช่น รับจ้างทำงานแบบมาเช้า-กลับเย็นและการค้าขาย เป็นต้น ในบริเวณเขตชายแดนแม่สอด โดยใช้เอกสารบัตร

ผ่านแดนชั่วคราวหรือเอกสารผ่านแดน (Border pass) เข้ามาทำงานในภาคเกษตรแบบมาเช้า-กลับเย็นเฉพาะพื้นที่อำเภอชายแดนและการเข้ามารับจ้างทำงานในภาคเกษตรในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตในลักษณะฝังตัวอยู่ในพื้นที่จนกระทั่งงานเสร็จ สำหรับตัวผู้ประกอบการถือได้ว่าเรื่องจำนวนแรงงานต่างด้าวค่อนข้างมีความสำคัญอย่างยิ่งการประกอบกิจการต่างๆเพื่อให้ทันต่อการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นและจำนวนแรงงานไทยที่ลดลงผู้ประกอบการจึงมีความจำเป็นที่ต้องสรรหาแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในกิจการพร้อมกับรองรับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างด้านแรงงานของประเทศนั้นคือการเพิ่มขึ้นของ

แรงงานต่างด้าวที่จะเข้ามาในประเทศไทยในช่วงก่อนการเปิดประชาคมอาเซียนซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์แรงงานพบว่าความต้องการแรงงานต่างด้าวในปี 2557 – 2562 มีความต้องการแรงงานเพิ่มสูงขึ้นและการความคาดการณ์ในอนาคต ปี พ.ศ. 2564 จะมีความต้องการที่สูงขึ้นมาเรื่อยๆจึงมีการนำมาทำงานทดแทนแรงงานท้องถิ่นเดิมโดยจากปัญหาการขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างที่มีแนวโน้มสูงขึ้นจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นายจ้างในประเทศไทยให้ความสนใจต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวเพราะแรงงานเหล่านี้ไม่มีอำนาจในการต่อรองและที่สำคัญมีต้นทุนที่ต่ำกว่าในด้านค่าจ้างแรงงานการจัดหาแรงงานต่างด้าวก็ทำได้ง่ายกว่าอีกทั้งตัวของแรงงานต่างด้าวเองก็มีความขยันอดทนในการทำงานและมีความง่ายในการปกครอง ดังนั้นการจ้างแรงงานต่างด้าวน่าจะเกิดผลดีต่อกิจการตนเองมากกว่า

อำเภอแม่สอดเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดตากได้รับการสนับสนุนให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตามหนึ่งในแนวทางของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก โดยเป็นศูนย์กลางการค้าที่ติดต่อกับเมืองเมียวดีในประเทศพม่าซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 1,986 ตารางกิโลเมตรตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตากทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเมืองตาก จังหวัดตากทิศใต้ติดต่อกับอำเภอพบพระ จังหวัดตากทิศตะวันตกติดต่อกับ รัฐกระเหรี่ยง ประเทศพม่า อำเภอแม่สอดแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 10 ตำบล 88 หมู่บ้าน อำเภอแม่สอดแต่พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตอำเภอแม่สอดยังใช้พื้นที่ในการทำ การเกษตรกรรมจำนวน 193,921 ไร่ประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่พืชที่ปลูกได้แก่ไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลังอ้อยโรงงานข้าวนาปียางพาราฯลฯ จึงทำให้มีความต้องการแรงงานระดับล่างจำนวนมากจึงมีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวเนื่องจากค่าจ้างราคาถูกอดทนทำงานหนักงานที่เสี่ยงและงานสกปรกไม่เลือกงานและมีศักยภาพการทำงานไม่แตกต่างกับแรงงานไทยจากรายงานพบว่ามีความต้องการแรงงานต่างด้าวชาวพม่าที่ผู้ประกอบการมาลงทะเบียนเพื่อเข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอดเฉลี่ยวันละ 100คนถ้าเป็นฤดูตัดอ้อยและมันสำปะหลังจำนวนเฉลี่ยวันละ 200 – 300 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2563 : ออนไลน์) มีทั้งชนิดมาเช้า-เย็นกลับแบบพักค้างแบบตั้งแคมป์หรือนายจ้างจัดที่พักให้เนื่องจากอำเภอแม่สอด ติดชายแดนพม่าทำให้การจ้างแรงงานง่ายซึ่งมีหลายวิธีเช่นมีการนำแรงงานเข้ามาโดยผ่านนายหน้าหรือแรงงานต่างด้าวเดินทางมารับจ้างและมีการจัดแรงงานผ่านญาติมีทั้งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนโดยถูกกฎหมายและผิดกฎหมายซึ่งการเข้ามาทำงานของแรงงานเหล่านี้มีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมนั่นคือการเกิดโรคระบาดเช่นไข้มาลาเรียการเกิดอาชญากรรมและการทำให้เกิดคนไทยถูกจ้างงานลดลงจึงเป็นสาเหตุให้

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นการจ้างแรงงานต่างด้าวภาคเกษตรกรรมของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก และต้องการทราบว่าในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าเข้าทำงานนั้นได้สร้างปัญหาหรือมีผลกระทบทางด้านใดให้เกิดขึ้นบ้างพร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตรในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตร ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติพม่า กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นกลุ่มประชาชนจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 10,187 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยกำหนดตามสัดส่วนของประชากรจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวนทั้งสิ้น 390 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม ในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 อย่าง คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ

ภาคเกษตรกรรม ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยด้านแรงงานต่างด้าว 3) ปัจจัยด้านกฎหมาย ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตร ตามทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ โดยเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-End)

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสัมภาษณ์

1) ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

2) จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มประชาชนผู้ประกอบการที่มีการจ้างงานแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ในแต่ละแห่งตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

3) ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3.2 แบบสัมภาษณ์

1) ขอหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติและผลการวิจัย ดังนี้

4.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

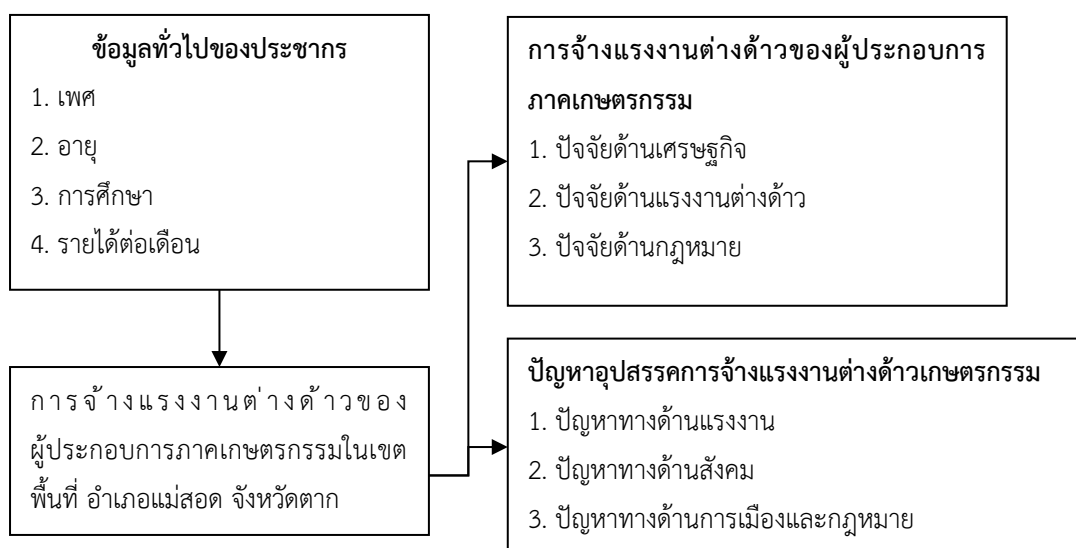
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติทดสอบค่า t -test แบบ Two-Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F -test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD

ตอนที่ 4 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตรในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	4.332	.242	มากที่สุด
ปัจจัยด้านแรงงานต่างด้าว	4.326	.231	มากที่สุด
ปัจจัยด้านกฎหมาย	3.163	.272	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.940	.248	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากทั้งหมด 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.94$, S.D.=.248) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.332$, S.D.=0.242) รองลงมาด้านแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.326$, S.D. = 0.231) และรองลงมาคือด้านกฎหมายอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.163$, S.D.=0.272) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าว	2.549	-	0.073	-	✓
อายุ	ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าว	-	0.469	0.758	-	✓
การศึกษา	ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าว	-	1.566	0.210	-	✓
รายได้ต่อเดือน	ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าว	-	0.937	0.423	-	✓

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมที่มี เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตากปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตร ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อ ปัญหาและอุปสรรคในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ปัญหาและอุปสรรค ในการจ้างแรงงานต่างด้าว	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ปัญหาอุปสรรคด้านแรงงาน	4.361	0.282	มากที่สุด
ปัญหาอุปสรรคด้านสังคม	3.941	0.260	มาก
ปัญหาอุปสรรคด้านการเมืองและกฎหมาย	3.297	0.248	ปานกลาง
ภาพรวม	3.866	0.263	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อปัญหาและอุปสรรคในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากทั้งหมด 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.866$, S.D. = 0.263) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านแรงงานอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.361$, S.D. = 0.282) รองลงมาด้านสังคมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.941$, S.D. = 0.260) และรองลงมาคือด้านการเมืองและกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.297$, S.D. = 0.248) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ผู้วิจัยสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัจจัยการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านค่าจ้างแรงงานเนื่องจากนายจ้างมีความต้องการลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเรื่องของค่าจ้างในการทำงานคือถ้าจ้างแรงงานไทยจะมีค่าแรงที่สูงกว่าแรงงานต่างด้าวจึงมีความจำเป็นต้องจ้างที่อัตราค่าจ้างขั้นต่ำก็จ้างแรงงานต่างด้าวสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ซึ่งมีผลต่อความต้องการในการใช้แรงงานต่างด้าวโดยเป็นไปตามทฤษฎีอุปสงค์แรงงาน

2. ปัญหาและอุปสรรค การจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการภาคเกษตรในการจ้างงานต่างด้าวเข้ามาทำงานโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาค่าใช้จ่ายในการยื่นจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวที่มีอัตราสูงเกินไป จึงอยากให้มีการพัฒนาระบบการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว

อภิปรายผลการวิจัย

1. สาเหตุการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตรในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากทั้งหมด 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านแรงงานต่างด้าว อยู่ในระดับมากที่สุด และรองลงมาคือ ด้านกฎหมายอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภุชชีวา (2558 : 49) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ระดับความสำคัญ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับวิจัยของ กาญจนา อยู่เย็น (2554 : 95-108) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวสูงสุด ได้แก่ ด้านการขาดแคลนแรงงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านนโยบายการจัดการของผู้ประกอบการ และด้านความขยันและความอดทนของแรงงานต่างด้าว ตามลำดับ

2. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตากปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตากปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมที่มี เพศ อายุ การศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยจำแนกตากปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของสุริยันต์ จันทร์ทา (2558 : 47) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอคลองหาดจังหวัดสระแก้วผลการวิจัยความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติกัมพูชาพบว่าเหตุผลในการจ้างแรงงานต่างด้าวอันดับหนึ่งคือด้านพฤติกรรมแรงงานรองลงมาคือด้านนโยบายของรัฐบาลด้านค่าจ้างแรงงานด้านการ

ขาดแคลนแรงงานและด้านการลดต้นทุนสวัสดิการทางสังคมเป็นลำดับปัญหาอุปสรรคของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในการจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติกัมพูชาพบว่าปัญหาอุปสรรคด้านการขาดแคลนแรงงานเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคือปัญหาอุปสรรคด้านแรงงานต่างด้าวปัญหาอุปสรรคด้านระบบราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปัญหาอุปสรรคด้านการบริหารจัดการและปัญหาอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานเป็นลำดับสุดท้าย

3. ปัญหา อุปสรรค ในการจ้างงานแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคการเกษตร ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมต่อปัญหาและอุปสรรคในการจ้างแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตากทั้งหมด 3 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านแรงงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านสังคมอยู่ในระดับมาก และรองลงมาคือด้านการเมืองและกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ วันวิสา พงพระเกตุ (2554 : 30) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของผู้ประกอบการต่อการบริหารงานแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการ มีปัญหาต่อการบริหารงานต่างด้าวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตัวแรงงานต่างด้าว มีปัญหามากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการบริหารจัดการ ด้านแรงงาน และด้านระบบราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาของผู้ประกอบการต่อการบริหารงานแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ประกอบการที่มีเพศ อายุ ประเภทกิจการ และระยะเวลาประกอบกิจการ แตกต่างกันมีระดับปัญหาต่อการบริหารงานแรงงานต่างด้าว ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่แน่นอนชัดเจนในการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวให้ครอบคลุมพื้นที่สำหรับการนำเข้าแรงงานต่างด้าวทั้งระยะสั้นระยะปานกลางและระยะยาวโดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเช่นตำรวจทหารสมาคมและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางนโยบายร่วมกัน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายควรจัดหาแรงงานต่างด้าวให้เพียงพอและเหมาะสมตามความต้องการของผู้ประกอบการและใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการใช้แรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงผู้ประกอบการทุกประเภทและทุกระดับเพื่อให้เข้าใจถึงนโยบายและกฎหมายของการใช้แรงงานต่างด้าว

4. พัฒนาทักษะด้านภาษาให้แก่แรงงานไทยและนายจ้างโดยให้ความรู้ด้านภาษาโดยเฉพาะภาษาพม่าเพื่อใช้ในการสื่อสารกันหรือให้ความรู้ภาษาไทยแก่แรงงานต่างด้าวที่จำเป็นในการสื่อสารเพื่อลดปัญหาด้านการสื่อสารให้น้อยลง

5. จัดทำฐานข้อมูลที่ดีใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพื่อง่ายต่อการตรวจสอบเอกสารการจ้างงานแรงงานต่างด้าวแต่ละประเภทเป็นประจําหากพบว่าใบอนุญาตหมดอายุควรพาลูกจ้างหรือแนะนำให้ลูกจ้างไปรายงานตัวและขอใบอนุญาตทำงานกับสำนักจัดหางานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการว่าจ้างแรงงานที่ผิดกฎหมายหรือละเลยไม่แจ้งติดตามให้ลูกจ้างมาขึ้นทะเบียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่นจากการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้าทำงานในท้องถิ่นรวมทั้งศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพแรงงานต่างด้าวชีวิตความเป็นอยู่ในประเทศไทยด้านเศรษฐกิจด้านสังคมเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการปรับปรุงงานการบริหารจัดการและคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อยู่เย็น. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการ ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*. 5 (2), 95-108.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2546). *การบริหารเชิงบูรณาการ*. นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- ภูณิชา ภูณิษฐ์ชีญาดา. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรปราการ*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันวิสา พงพระเกตุ. (2554). *ปัญหาของผู้ประกอบการต่อการบริหารงานแรงงานต่างด้าวในเขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารทั่วไป). วิทยาลัยการบริหารธุรกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2563). สถานการณ์ของแรงงานต่างด้าว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: <https://www.doe.go.th/prd/alien/>.
- สุริยนต์ จันทร์ทา.(2558). *การจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรมในเขตอำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.

**แนวทางการบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลโป่งแดงอำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก**
**Drought Management Guidelines in the area of Pong Daeng Sub-district
Administrative Organization Mueang Tak District Tak Province**

จิรนนท์ ยายะวงษ์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Jeeranan Yayawong and Kampanart Wongwatthanaphong
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, e-mail : Jeeranan.ple2528@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง และ เพื่อศึกษาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการปัญหภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยสรุปว่า 1) การบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางในการบริหารจัดการน้ำเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหภัยแล้งที่เกิดขึ้น ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนและระหว่างชุมชน เป็นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญในการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหภัยแล้ง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความชัดเจนในบทบาทภารกิจขององค์กรต่างๆ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหภัยแล้ง

คำสำคัญ: แนวทาง; การบริหารจัดการ; ปัญหภัยแล้ง

Abstracts

The purpose of this research is to study drought management. To compare people's opinions on drought management and to study problems, obstacles and drought management guidelines in the area of Pong Daeng Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Tak Province, which was a quantitative research. From the distribution of questionnaires of 400 people and a qualitative research. From interviews with 10 key informants, data were analyzed using statistics. The frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test One-Way ANOVA. The findings were summarized as 1) drought management. In the area of Pong Daeng Subdistrict Administrative Organization Muang Tak District, Tak Province, overall was at a high level. 2) The comparison found that people with different gender, age, education, occupation, income, status had opinions on drought management In the area of Pong Daeng Subdistrict Administrative Organization Muang Tak District, Tak Province are not different. 3) Guidelines for water management in order to solve the drought problem that occurred as follows: Participation in water resource management of communities and between communities. This is to raise awareness of the community on the importance of water management to tackle the drought problem. Participation in lead resource management among community organizations Public and private sectors It is the setting of goals, directions and making an integrated plan for collaboration. To create clarity in the roles and missions of various organizations And encouraging communities to take part in water management to tackle the drought problem.

Keywords: Guidelines; Management; Drought problem

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรโลกและจำนวนประชากรในประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ พลังงาน ที่อยู่อาศัยและปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะมีความต้องการสูงขึ้น จึงมี สิ่งขับเคลื่อนที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ได้แก่ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน สิ่งขับเคลื่อนเหล่านี้จะเป็นตัวเร่ง ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วอย่างรวดเร็ว และการพัฒนาโดยที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากร การบริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย โดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรเหล่านั้น เป็นเหตุให้การสูญเสียทรัพยากรและระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ภัยธรรมชาติเป็นปรากฏการณ์ที่รุนแรง ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ภัยที่มีความสำคัญไปกว่าอุทกภัยน้ำท่วม ก็คือ ภัยแล้ง เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ทำให้เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะประเทศไทยที่ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและการประกอบอาชีพเกษตรกรรมนั้นต้องพึ่งพาอาศัยน้ำจากธรรมชาติ คือน้ำฝน ซึ่งภัยแล้งจะทำให้เกิดผลกระทบ ต่อการลดลงของผลผลิตทางการเกษตร และมีผลต่อการสูญเสียจำนวนของงบประมาณในประเทศด้านการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบกับปัญหาภัยแล้ง (ธีรยุทธ อุดมพร, 2551 : 34)

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ได้มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญ และภัยแล้งก็เป็นสาธารณภัยและส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเกิดภัยแล้งนั้นจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการทำการเกษตร เนื่องจากภัยแล้งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการทำการเกษตร เช่น ทำให้พื้นที่ขาดความชุ่มชื้นกลายเป็นดินที่แห้งแล้ง พืชขาดน้ำทำให้พืชชะงักการเจริญเติบโตและตายไปในที่สุด ผลผลิตที่ได้มีปริมาณลดลงและมีคุณภาพต่ำ อีกทั้งดินมีสภาพเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่องจึงทำให้เกิดปัญหาภัยแล้งอยู่เสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนและเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พี่น้องประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง

ภัยแล้งทำให้เกิดผลกระทบในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะผลกระทบทางด้านการเกษตร เพราะขาดระบบน้ำในลำห้วย หนอง คลอง บึง สระน้ำ มีไม่เพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกและทำการเกษตรจึงส่งผลกระทบต่อทางด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่สามารถปลูกพืชไร่ได้ เช่น ต้นหอม ผักชี ผักกาด เป็นต้น จึงทำให้ประชาชนต้องซื้อจากที่อื่น ทำให้รายได้ที่มีอยู่น้อยลงและรายได้ไปสู่ท้องถิ่นอื่น ส่วนพืชที่อาศัยน้ำฝน พืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ไม่สามารถเติบโตได้ ถึงแม้ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จะมีแหล่งน้ำทุกพื้นที่ แต่ก็ไม่เพียงพอและทั่วถึง เนื่องจากยังไม่มีระบบชลประทานในการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้ประชาชนในตำบลโป่งแดงต้องประสบปัญหาภัยแล้งเป็นประจำทุกปี (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก, 2563, ออนไลน์).

ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก เพื่อให้คณะผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ ของรัฐหน่วยงานและภาคส่วนอื่นๆ และประชาชนในพื้นที่ ได้เห็นความสำคัญของปัญหาและเตรียมความพร้อมกับการเกิดภัยแล้วหรือการต่อสู้กับปัญหาภัยแล้งและปรับสภาพภูมิอากาศหลังจากการเกิดภัยแล้งและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พี่น้องประชาชนในพื้นที่ตำบลโป่งแดง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตากจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการปัญหาย้ายแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดงอำเภอเมืองตาก จังหวัดตากผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 9,417 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 14 หมู่บ้าน จากการแทนค่าในสูตรสำเร็จของ Taro Yamane เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเพื่อให้เกิดความสะดวกในการคำนวณผล ผู้วิจัยจึงขอเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน จำนวน 400 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 อย่าง คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการปัญหาย้ายแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการ และงบประมาณ 2) ด้านการเตรียมความพร้อมและการป้องกัน 3) ด้านวิธีบริหารจัดการปัญหาย้ายแล้ง ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดให้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่นๆ ตามทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการปัญหาย้ายแล้งในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตากโดยเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-End)

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาย้ายแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม

1) ผู้ศึกษาขอหนังสืออนุญาตแจกแบบสอบถามจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

2) จัดเก็บข้อมูลโดยออกทำการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ในแต่ละแห่งตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้วทำการเรียกเก็บทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบสอบถาม

3) ทำการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้กลับมาให้ได้ตามตัวอย่างที่ต้องการ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปข้อมูลออกมาเป็นประเด็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3.2 แบบสัมภาษณ์

1) ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติและผลการวิจัย ดังนี้

4.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับแนวทางการบริหารจัดการปัญหา ภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

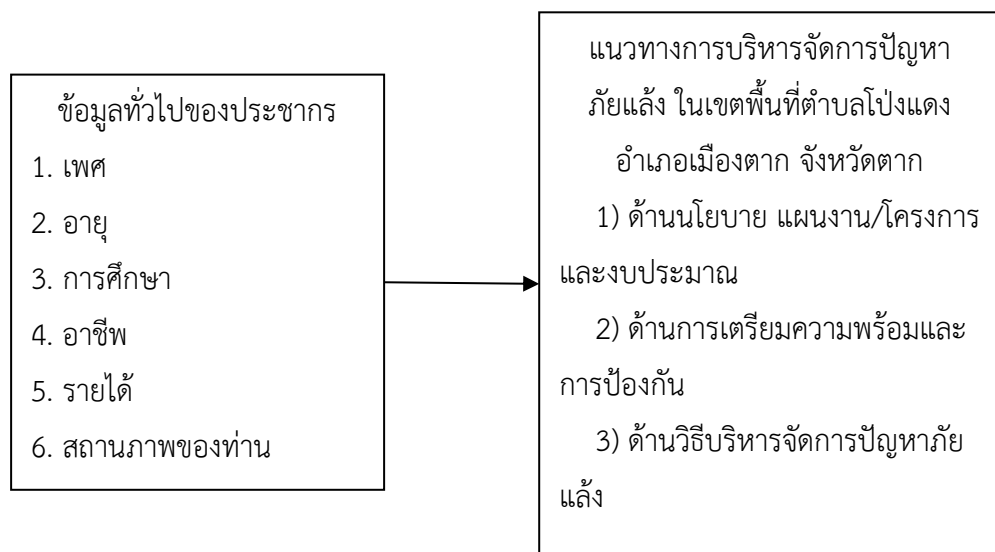
ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตากจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จังหวัดตากโดยใช้สถิติทดสอบค่า t -test แบบ Two-Independent Sample Test และสถิติทดสอบค่า F-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการทดสอบเป็นรายคู่ ใช้วิธี LSD

ตอนที่ 4 ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4.2 แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาความเรียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อประเมินการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการบริหารจัดการปัญหา
ภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวม

(n=400)

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการบริหารจัดการ ปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการและงบประมาณ	3.81	0.445	มาก
ด้านการเตรียมความพร้อมและการป้องกัน	3.58	0.345	มาก
ด้านวิธีบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง	3.67	0.351	มาก
ภาพรวม	3.69	0.370	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.688$, S.D. = 0.370) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการและงบประมาณ ด้านวิธีบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งและด้านการเตรียมความพร้อมและการป้องกันอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง
ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตากจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 สรุปการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง
ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

(n=400)

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	0.740	-	0.455	-	✓
อายุ	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	-	1.569	0.168	-	✓
การศึกษา	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	-	0.509	0.729	-	✓

อาชีพ	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	-	0.106	0.996	-	✓
รายได้	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	-	0.136	0.938	-	✓
สถานภาพ	แนวทางการบริหาร จัดการปัญหาภัยแล้ง	-	0.182	0.909	-	✓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล โป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ปัญหา อุปสรรค	แนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง	ความถี่
1.ประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการร่วมกัน ป้องกันและแก้ไขปัญหภัยแล้ง	1.คณะผู้บริหารแลเจ้าหน้าที่ อบต.ที่เกี่ยวข้องต้อง สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการ ร่วมมือกัน สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึง ปัญหภัยแล้งที่จะเกิดในพื้นที่ซึ่งที่อาศัยที่ทำกิน และที่สาธารณะประโยชน์ หรือจัดทำโครงการ ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหภัยแล้ง เพื่อ การเตรียมรับมือกับภัยแล้งและการปฏิบัติตนเมื่อ ประสบปัญหภัยแล้ง	19
2.ประชาชนหรือเกษตรกรยังยึดถือ ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ ส่วนรวม	2.อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องรณรงค์ให้ ประชาชนหรือเกษตรกร และผู้นำชุมชน ทุกภาคส่วนมี ความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษา ประโยชน์ของส่วนรวม	14

3.ประชาชนและเกษตรกรมีการใช้น้ำและทรัพยากรธรรมชาติในการประกอบอาชีพยังไม่ถูกวิธี	3.ต้องมีการริเริ่มและส่งเสริมให้ประชาชนและเกษตรกรมีการประกอบอาชีพโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้ง และจัดทำโครงการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใช้น้ำน้อยสลับกันในแต่ละปี	8
4.โครงการ/กิจกรรม ที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่วนใหญ่ขาดการติดตามประเมินผลและต่อยอด	4.หน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ ที่จัดทำโครงการ/กิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหายาเสพติด ต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดทำโครงการให้ครอบคลุมมากขึ้น	11

จากตารางที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารจัดการปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก พบว่า ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากพบว่า ประชาชนในพื้นที่ยังขาดจิตสำนึกในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกษตรกรยังยึดถือประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมมีการใช้น้ำและทรัพยากรธรรมชาติในการประกอบอาชีพยังไม่ถูกวิธี และยังมีหลายๆโครงการ/กิจกรรมที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่วนใหญ่ขาดการติดตามประเมินผลและต่อยอด

แนวทางในการบริหารจัดการปัญหายาเสพติด ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการร่วมมือกัน สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่จะเกิดในพื้นที่ทั้งที่อาศัย ที่ทำกิน และที่สาธารณะประโยชน์ หรือจัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหายาเสพติด เพื่อการเตรียมรับมือกับภัยแล้งและการปฏิบัติตนเมื่อประสบปัญหายาเสพติดต้องรณรงค์ให้ประชาชนหรือเกษตรกร และผู้นำชุมชน ทุกภาคส่วน มีความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวมต้องมีการริเริ่มและส่งเสริมให้ประชาชนและเกษตรกรมีการประกอบอาชีพโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหายาเสพติด และจัดทำโครงการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใช้น้ำน้อยสลับกันในแต่ละปีหากหน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรมแก้ไขปัญหายาเสพติดหรือเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหายาเสพติด ต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดทำโครงการให้ครอบคลุมมากขึ้น

ตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ อบต.โป่งแดง และประชาชนที่ได้รับผลกระทบในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากจำนวน 10 คนเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง ได้มีการกำหนดนโยบายและแผนงานในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งโดยมีที่มาและขอบเขตในการดำเนินงาน ซึ่งพบว่า การแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็นน้ำกินน้ำใช้ หรือ น้ำอุปโภคบริโภค มีการร่วมกันวางแผนกับผู้นำชุมชนทั้งการป้องกันและแก้ไขภัยแล้ง และมีการแบ่งจัดกลุ่มผู้ดำเนินการตรวจการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ป่าต้นน้ำของแต่ละชุมชน แนวทางในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง มีโครงการและการดำเนินกิจกรรม คือ การขอรับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก เช่น กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ฯ และกรมการปกครอง เป็น เป้าหมายขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง มีต่อการแก้ไขภัยแล้งจากการดำเนินงานทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านนโยบายแผนงาน โครงการและงบประมาณ ด้านการเตรียมความพร้อมของการป้องกัน และด้านวิธีการบริหารจัดการแก้ไขภัยแล้งที่ผ่านมา มีผลประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่ายต่างๆ และความร่วมมือของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลโป่งแดง เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. การประเมินการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง ได้กำหนดภารกิจของการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่รับนโยบายตามพระราชบัญญัติสภาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยทั้ง 3 ด้านเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า

1) ด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการและงบประมาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อบต.ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานภายนอก เพื่อใช้ในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง รองลงมา คือ อบต.มีการดำเนินงานตาม

นโยบาย แผนงาน/โครงการ ในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่องและข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ อบต.มีการรณรงค์ปลูกป่าปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นการลดภาวะโลกร้อน ทำให้ฝนตกตามฤดูกาล ช่วยลดปัญหาภัยแล้งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยศักดิ์ นามแสน (2557 : 59) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลยางสักกระโพนหุ่มอำเภอม่วงสามสิบจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านนโยบาย แผนงาน หรือโครงการและงบประมาณ ด้านการเตรียมความพร้อมและป้องกัน และด้านการบริหารจัดการแก้ไขปัญหภัยแล้ง พบว่า ในด้านแผนงานหรือโครงการและงบประมาณนั้น ประชาชนขาดจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองหรือจิตสาธารณะ งบประมาณมีจำนวนจำกัดในการแก้ไขปัญห ส่วนในด้านการเตรียมความพร้อมและการป้องกัน คือ ไม่มีแหล่งเก็บน้ำและระบบชลประทานเพื่อการเกษตร และในด้านการบริหารจัดการ คือ การขาดแคลนปัจจัยในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหช่วยเหลือผู้ประสบภัย ที่เพียงพอ

2) ด้านการเตรียมความพร้อมและการป้องกันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อบต.มีการวางแผนการเตรียมความพร้อมในการแก้ปัญหภัยแล้งทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และ อบต.มีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมและการป้องกันปัญหภัย ร่องลงมา คือ อบต.มีการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหภัยแล้งทั้งในระหว่างเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย และ อบต.มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรอย่างทั่วถึง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ อบต.มีการเตรียมความพร้อมในการแก้ไขปัญหภัยแล้งทั้งในระยะสั้นและระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติวุฒิ วงษ์จี (2554 : 58) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการภัยแล้ง องค์การบริหารส่วนตำบลหินซ้อ อำเภอกงคอดย จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมความพร้อมและการป้องกันปัญหภัยแล้ง เราต้องเตรียมตัวเองให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา ในเรื่องของการแก้ไขปัญหภัยแล้งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และหน่วยงานภาคีราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งประชาชน คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น ต้องร่วมช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะที่อยู่บนพื้นที่เสี่ยง ที่ขาดแคลนแหล่งน้ำ ต้องคอยติดตามรับฟังข้อมูลข่าวสารทางราชการและกรมอุตุนิยมวิทยา เพื่อเตรียมความพร้อมให้มากขึ้น

3) ด้านวิธีบริหารจัดการปัญหภัยแล้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อบต.มีการจัดประชุมเพื่อวางแผนกำหนดวิธีการบริหารจัดการปัญหภัยแล้ง ร่องลงมา คือ อบต.มีการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการปัญหภัยแล้งเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อประชาชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ อบต.มีการประชาสัมพันธ์วิธีการบริหารจัดการ ปัญหภัยแล้งที่หลากหลายให้ประชาชนเข้าใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีญธิดา ศิริขวัญ (2560 : 57) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารและการจัดการภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพาง อำเภอมะจิม จังหวัดน่าน ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการปัญหภัยแล้งโดยรวมประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม มีการประเมินด้านวิธีบริหารจัดการปัญหภัยแล้งองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพาง สามารถแก้ปัญหภัยแล้งได้ มี

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้กับเกษตรกรในเรื่องการแก้ปัญหาภัยแล้งเพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการในการแก้ปัญหาภัยแล้งพัฒนาและปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อประชาชนสำรวจสาเหตุของภัยแล้งและอุปสรรคในการแก้ปัญหาภัยแล้ง

2. การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนกรณ์ จูฑาผิว (2556 : 79) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการภัยแล้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลผู้ศึกษาปฏิเสธสมมติฐานทุกข้อ ที่ตั้งไว้เพราะจากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการภัยแล้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศพบว่า ทั้งเพศหญิงและชายอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบทั้ง 5 ด้าน การทดสอบค่า(t-test) และ(F-test) แล้วพบว่า เพศที่ต่างกัน มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์ไม่แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน

3. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากพบว่าประชาชนในพื้นที่ยังขาดจิตสำนึกในการร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งเกษตรกรยังยึดถือประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมมีการใช้น้ำและทรัพยากรธรรมชาติในการประกอบอาชีพยังไม่ถูกวิธี และยังมีหลายๆโครงการ/กิจกรรม ที่ได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ส่วนใหญ่ขาดการติดตามประเมินผลและต่อยอด แนวทางในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตากคณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อบต.หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการร่วมมือกัน สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึงปัญหาภัยแล้งที่จะเกิดในพื้นที่ทั้งที่อาศัย ที่ทำกิน และที่สาธารณะประโยชน์ หรือจัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาภัยแล้ง เพื่อการเตรียมรับมือกับภัยแล้งและการปฏิบัติตนเมื่อประสบปัญหาภัยแล้งต้องรณรงค์ให้ประชาชนหรือเกษตรกร และผู้นำชุมชน ทุกภาคส่วน มีความเสียสละ

ผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวมต้องมีการริเริ่มและส่งเสริมให้ประชาชนและเกษตรกรมีการประกอบอาชีพโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้ง และจัดทำโครงการปลูกพืชหมุนเวียนหรือใช้น้ำน้อยสลับกันในแต่ละปีหากหน่วยงานของรัฐที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชน ในพื้นที่ในการจัดทำโครงการ/กิจกรรมแก้ไขปัญหภัยแล้งหรือเกี่ยวกับการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดทำโครงการให้ครอบคลุมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านนโยบาย แผนงาน/โครงการ และงบประมาณควรจัดอบรมบุคลากรในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ กำหนดนโยบาย แผนงาน/โครงการและงบประมาณ ในการบริหารจัดการภัยแล้งรองรับการเกิดปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ที่เกิดปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และรายงานผลการดำเนินงานบริหารจัดการภัยแล้งและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนงาน การดำเนินการโครงการ และการใช้งบประมาณในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง
2. ด้านการเตรียมความพร้อม การป้องกัน ควรมีการสนับสนุนการจัดฝึกอบรมบุคลากรในการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ประสบภัยแล้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดอบรมบุคลากรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาภัยแล้ง
3. ด้านวิธีการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง ควรสำรวจความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการภัยแล้ง จัดประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดวิธีการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
2. ควรมีการศึกษาความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก

เอกสารอ้างอิง

- ธนกรณ์ จุฑาพิว. (2556). *การบริหารจัดการภัยแล้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาฬสินธุ์*. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี
- ธีรยุทธ อุดมพร. (2551). *การจัดการทรัพยากรน้ำท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของกลุ่มน้ำสงครามโดยใช้จัดทำแผนปฏิบัติการ 21*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปวีญธิดา ศิริขวัญ. (2560). *การบริหารและการจัดการภัยแล้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพาง อำเภอมะจัตุม จังหวัดน่าน*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ปิยศักดิ์ นามแสน. (2557). *แนวทางการบริหารจัดการภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลยางสักกระโหล่ม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี*. การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดตาก. (2563). สถานการณ์ภัยแล้งจังหวัดตาก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563. แหล่งที่มา: [http:// 123.242.165.136/?module=news&pages=detail](http://123.242.165.136/?module=news&pages=detail)
- สุชาติวุฒิ วงษ์จิ. (2557). *การบริหารจัดการปัญหาภัยแล้งขององค์การบริหารส่วนตำบลหินซ้อน อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี*. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยา

วัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านवान อำเภอบำบอ จังหวัดหนองคาย

**A study of Sangha's roles in treatment of Parivā sakamma towards the
Three Bases of Meritorious Action of the Buddhists in Baanwan
Subdistrict, Ta Bo District, Nongkhai Province**

พระครูสิริปัสสรัคุณ (ดง ปกสโร/มีศรี),

บุญส่ง สิ้นจุนอก และ สมเดช นามเกต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**Phrakrusiripapassarakun (Dong Papassaro/ Meesri),
Boonsong Sinthunok and Somdet Namket**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail:

jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ในตำบลบ้านวาน อำเภอบำบอ จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอบำบอ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม นำมาเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า บุญกิริยาวัตถุ 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นพื้นฐานของพระพุทธศาสนา และสร้างสมความดีตามคติพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ การทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ตั้งมั่นในหลักธรรมหลักบุญกิริยาวัตถุ หมายถึง ที่ตั้งแห่งการทำบุญ หลักการทำความดี มี 3 ประการ คือ 1) ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2) สีลมัย การทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย 3) ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจเจริญปัญญา

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อชาวพุทธ ตำบลบ้านวาน อำเภอบำบอ จังหวัดหนองคายทำให้ทราบว่า คุณค่าของการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ด้านจิตใจในฐานะเป็นหลักปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิตตามหลักของศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น แก้ไขสถานะที่ไม่เหมาะสมของชีวิตมนุษย์โดยทำให้จิตใจของมนุษย์มีความเบิกบาน แจ่มใสขึ้น ชัดเจนจิตใจให้

* วันที่รับบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2564; วันที่แก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 28 มีนาคม 2564

ผ่องแผ้วและสูงส่งยิ่งขึ้น ในด้านสังคมทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับประโยชน์ในระดับเบื้องต้นประโยชน์ระดับกลาง และประโยชน์ระดับสูงสุด

บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีการฝึกหัดการนั่งสมาธิและการปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับพระภิกษุผู้เข้าปฏิบัติและอุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนประชาชนผู้สนใจทั่วไป ได้เข้าใจ่องแท้ในหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมะขั้นสูงที่ถูกต้องต่อไป ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือ นิพพาน การเข้าปริวาสกรรม เป็นจุดหล่อหลอม ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและขั้นสูงสุดดังกล่าวแล้ว ยังเป็นประเพณีที่นำศึกษาในฐานะที่เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน นับแต่สมัยพุทธกาลจนปัจจุบัน

คำสำคัญ : บทบาทของพระสงฆ์; ปริวาสกรรม; บุญกิริยาวัตถุ 3

Abstracts

The purposes of this research were; 1) to study the Three Bases of Meritorious Action in Theravada Buddhism 2) to study the Sangha's treatment of Parivāsakamma in Baan Wan Sub-district, Ta Bo Disstrict, Nongkhai Province and 3) to study the Sangha's roles in treatment of Parivāsakamma towards the treatment of the Three Bases of Meritorious Action of the Buddhists in Baan Wan Sub-district, Ta Bo District, Nongkhai Province. This research was the qualitative research by studying the data from the documents and field study and then reporting the results of the research in the descriptive analysis.

The results of the research were found that the Three Bases of Meritorious Action in Theravada Buddhism are the foundation of Buddhism and to create the goodness in accordance with the Buddhist destination, that is, donation, moral observance and spiritual development. To have confidence in the principle of the Bases of Meritorious Action means the location of meritorious action. The principle of goodness consists of three items, that is, 1) Dānāmaya means the meritorious acting consisting in generosity 2) Silamaya means meritorious action by observing the precepts or observing the disciplines and 3) Bhāvanāmaya means a meritorious action , namely, mental and intelligent development.

The observance of Parivāsakamma of Sangha effecting on the Buddhists in Baan Wan Sub-district, Ta Bo District, Nongkhai Province let us know that the value of Sangha's observance of Parivāsakamma in the spiritual aspect as the observing principle , especially the principle of observance is to reach the goal of life in accordance with the principle of religion in order to develop his/her mentality , to solve the inappropriate state of human life by making human mentality fresh and refining the spirituality for purity. In the social aspect, it makes the practitioners receive the basic, middle and highest benefits.

Keywords: Sangha's Roles; Parivāsakamma ; Three Bases of Meritorious Action

บทนำ

การอยู่ปริวาสกรรมจัดเป็นสังฆกรรมทางพระพุทธศาสนาเพราะเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการปฏิบัติของภิกษุที่ต้องสังฆาติเสส 13 ข้อ แม้ข้อใดข้อหนึ่งไม่ว่าจะปกปิดไว้หรือไม่ก็ตามจะต้องปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้อย่างเคร่งครัดสำหรับพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติตั้งแต่สังฆาติเสสลงมา ทั้งนี้เพราะอาบัติสังฆาติเสสแม้จะเป็นครุกาบัติ หรืออาบัติหนักก็ตาม แต่ก็จัดเป็นจำพวกสเทกัจฉา คืออาบัติที่พอแก้ไขได้ การอยู่ปริวาสกรรมนั้นมีการเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าได้ทรงให้บัญญัติสิกขาบทสังฆาติเสสแก่ภิกษุแล้วพระวินัยปิฎกได้อธิบายว่า ท่านพระอุทายีนนั้นอยู่ปริวาสแล้ว เป็นผู้ควรแก่मानตต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัทธิ ในระหว่างปิดไว้ 5 วัน บอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ท่านทั้งหลาย กระผมต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัทธิ ปิดไว้ 1 ปักษ์ ฯลฯ กระผมผู้นั้นอยู่ปริวาสแล้วเป็นผู้ควรแก่मानต ต้องอาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัทธิ ในระหว่าง ปิดไว้ 5 วัน กระผมจะปฏิบัติอย่างไร” ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ“พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงชักภิกษุอุทายีเข้าหาอาบัติเดิม เพื่ออาบัติ 1 ตัวชื่อสัตถเจตนิกาสุกวิสัทธิ ในระหว่าง ปิดไว้ 5 วัน แล้วให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน” ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงชักภิกษุอุทายีนเข้าหาอาบัติเดิม อย่างนี้ คือ ฯลฯ ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้สโมธานปริวาส เพื่ออาบัติตัวก่อน อย่างนี้คือ ฯลฯ สงฆ์ให้... ซึ่งได้บัญญัติสิกขาบทขึ้นเพราะมีพระภิกษุ ได้กระทำความผิดต่อทางมรรคम्मณีพาน พระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติสิกขาน้อยใหญ่ขึ้นตามเหตุการณ์ที่สมควรภายหลังจากที่มีภิกษุประพฤติเสียหายเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเล็กน้อยต่าง ๆ ที่เป็นประเภทครุกาบัติ (อาบัติเบา) อาทิ เช่น นิสสัคคียปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะไว้ ยังไม่ทรงบัญญัติสิกขาบทประเภทครุกาบัติ (อาบัติหนัก) อันได้แก่ ปาราชิกและสังฆาติเสส ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : วิมทา 6/127/228.)

ในระหว่างที่ถูกลงโทษเหล่านี้ ภิกษุถูกตัดสิทธิมากมาย ทั้งยังต้องคอยบอกความผิดของตนแก่ภิกษุผู้ผ่านไปมา และบอกในที่ประชุมสงฆ์ เมื่อทาอุโบสถสังฆกรรมด้วย เฉพาะนั้น พระภิกษุพึงบริหารตนด้วยการสมาทาน และปฏิบัติศีลสิกขาบทเพื่อการศึกษาให้ดีและเอื้อเพื่อต่อพระวินัยนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสังฆาติการ ผู้บริหารหมู่และบริหารวัด จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พุทธบริษัทโดยทั่วไปเพื่อช่วยกันสืบทอดบวรพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไปในปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัญหาการจัดปริวาสกรรม ที่ปรากฏในปัจจุบันค่อนข้างไม่สอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติมากนัก เพราะการอยู่ปริวาสกรรมเป็นเรื่องของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสสเท่านั้น และการอยู่ปริวาสกรรมนี้ก็เพียงฐานวิธีเพื่อให้พระภิกษุผู้ต้องครุกาบัติออกจากอาบัติได้ เป็นปกติตตะภิกษุคือเป็นพระภิกษุผู้มีศีลโดยปกติตามพระวินัยหาใช่ว่า ผู้อยู่ปริวาสกรรมแล้วจะเป็นผู้บริสุทธิ์ไปกว่าปกติตตะภิกษุหาได้ ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ทรงศีลทรงธรรมตามพระธรรมวินัยโดยปกติ เป็นการขจัดมลทินมัวหมองคือความหลงผิดเป็นสัลลพตปราคาส จึงไม่ใช่เป็นการถือศีลวัตรและการอยู่ปริวาสด้วยความมกมาย

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมเป็นในสังคมไทยจะเป็นข้อปฏิบัติสำหรับการทำสังฆกรรมประเภทหนึ่งซึ่งสงฆ์จะพึงกระทำซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในการอยู่ปริวาส และแนวความคิดการเข้าปริวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันเป็นการชำระศีลในส่วนที่เป็นครุภาบัติที่พอแก้ไขได้ทำความบกพร่องของศีลให้มีความสมบูรณ์ขึ้นมีขั้นตอนละวิธีการเข้าอยู่ คือ ขั้นตอนละวิธีการก่อนเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการขณะเข้าอยู่ ขั้นตอนละวิธีการหลังเข้าอยู่ กิจกรรมการเข้าอยู่ปริวาสกรรมเช่นการฟังธรรม การนั่งสมาธิ เดินจงกรม การบอแก้วตร การแก้วัตร เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการปฏิบัติในแต่ละสำนักมีความแตกต่างกันโดยยึดถือตามธรรมเนียมในแต่ละท้องถิ่นตามรูปแบบของคณะครูบาอาจารย์ที่ได้นำปฏิบัติสืบๆกันมาแต่ไม่ว่าการเข้าอยู่ปริวาสกรรมจะมีรูปแบบปฏิบัติแตกต่างกันอย่างไรก็ตามก็มีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกันคือความบริสุทธิ์แห่งศีลและความผ่องใสแห่งจิต (พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, 2556 : 1) นอกจากนี้ความสลับซับซ้อนของสังฆกรรมประเภทนี้ก็มีอยู่หลายขั้นตอนพอสมควร อาจแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้ 1. อยู่ประพตฺวิฐานวิธี 2. ประพตฺมาน้อยอย่างน้อย 6 ราตรี 3. ประพตฺมูลปฏิภัสสนา (ถ้าต้องอันตราบัติในระหว่าง) 4. พระสงฆ์ 20 รูปให้อัภทาน (พระมหาสม สิริปัญโญ (สอนสิงห์), 2539 : 2) ในระหว่างที่ถูกลงโทษเหล่านี้ ภิกษุถูกตัดสิทธิมากมาย ทั้งยังต้องคอยบอกความผิดของตนแก่ภิกษุผู้ผ่านไปมา และบอกในที่ประชุมสงฆ์ เมื่อทอาโบสถสังฆกรรมด้วย เฉพาะนั้น พระภิกษุพึงบริหารตนด้วย หลักการทำบุญในพระพุทธศาสนา เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ มีหลักใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ 1) ทานมัย คือ ให้ทาน เป็นการให้ การสละหรือการเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่ว่าจะเป็นทองข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใด และไม่ว่าแก่ใครก็ถือเป็นบุญทั้งสิ้น 2) สีลมัย คือ การรักษาศีล หรือสีลมัย เป็นการปฏิบัติทางกายและวาจา เช่น ศีล 5 ศีล 8 หรืออาจจะหมายถึงการรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยการรักษาศีลเป็นการฝึกฝนมิให้ไปเบียดเบียนผู้อื่น ในขณะเดียวกันก็เป็นการลด ละ เลิกความชั่ว มุ่งให้กระทำความดีอันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตมิให้ตกต่ำลง 3) ภาวนามัย คือ การเจริญภาวนา หรือภาวนามัยเป็นการทำบุญอีกรูปแบบ ที่มุ่งพัฒนาจิตใจและปัญญา ทำให้จิตใจสงบเห็นคุณค่าสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงซึ่งในข้อนี้หลายคนอาจจะทำเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น นั่งสมาธิ วิปัสสนา แต่หลายคนอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องยากเกินกำลัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551: 183)

ทาน ศีล ภาวนา ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา เพราะการทำบุญได้ครบทั้ง 3 ประการ เป็นการปลูกฝังศีลธรรม และการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ด้วยอุปนิสัยที่คนไทยชอบทำบุญ จึงทำให้เมืองไทย เป็นสยามเมืองยิ้ม เพราะมีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ รักเสรีภาพ และความสงบ รู้จักเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตากรุณา และโอบอ้อมอารีต่อคนทุกชาติ ทุกภาษา ทั้งนี้เพราะคนไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและตั้งตนไว้ชอบในกรอบของพระพุทธศาสนา มาโดยตลอด และทาน คือการทำความดีที่เรียกว่า บุญ และเป็นอย่างหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุ เมื่อเราให้ทานจิตใจเราย่อมรู้สึกสงบ สว่าง และมีความสุขกับจิตใจที่ผ่องแผ้ว นั่นก็คือบุญที่เกิดจากการทำทานนั่นเอง ดังเช่นใน นิธิกถนสูตร ได้เปรียบเทียบบุญเหมือนกับขุมทรัพย์ ซึ่งบุคคลฝังไว้ด้วยการกระทำความดีหรือกุศลกรรม ขุมทรัพย์หรือบุญนี้จะให้ผลตอบแทนตามที่ตนปรารถนา ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าได้แสดงความวิเศษแห่ง

ชุมทรัพย์คือบุญไว้ดังนี้ ชุมทรัพย์ทั่วไปเป็นอันตรายอาจจะถูกพระราชายึดไปบ้าง อาจจะถูกริบปล้นบ้าง อาจจะถูกน้ำพัดพาไปบ้าง ผังไว้แล้วลืมนั่ง ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักขโมยไปบ้าง แต่ชุมทรัพย์ คือ บุญ ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เหล่านี้ ชุมทรัพย์ คือ บุญอันได้แก่ การให้ทาน รักษาศีล และฝึกตน เป็นของติดตัวติดตนไปทุกแห่งทุกหนเป็นของเฉพาะตัวโจรก็รักไปไม่ได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 25/1-16/17-20.)

วัดเกาะแก้วขวัญเมือง ตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นวัดที่ประชาชนในอำเภوتاบ่อนับถือ เป็นที่เคารพบูชาและยังเป็นที่ปฏิบัติธรรม ภายในบริเวณวัดนั้นเจียบบงบออากาศเย็นสบายมีเสียงสัตรีร้องสื่อถึงความร่มรื่น มีการจัดการเข้าอยู่ปริวาสกรรมเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีการชำระข้อวัตรปฏิบัติสำหรับการเป็นเพศบรรพชิตให้เกิดการยอมรับในหมู่สังคมสงฆ์ เพื่อให้เปิดโอกาสให้ประชาชนและพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทำบุญ และร่วมกันปฏิบัติธรรมตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา จัดให้เป็นแหล่งการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติที่ยังไม่เข้าใจ และรวมทั้งมีบทบาทในการการพัฒนาาร่วมกันสร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบุญกิริยาวัตถุ 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

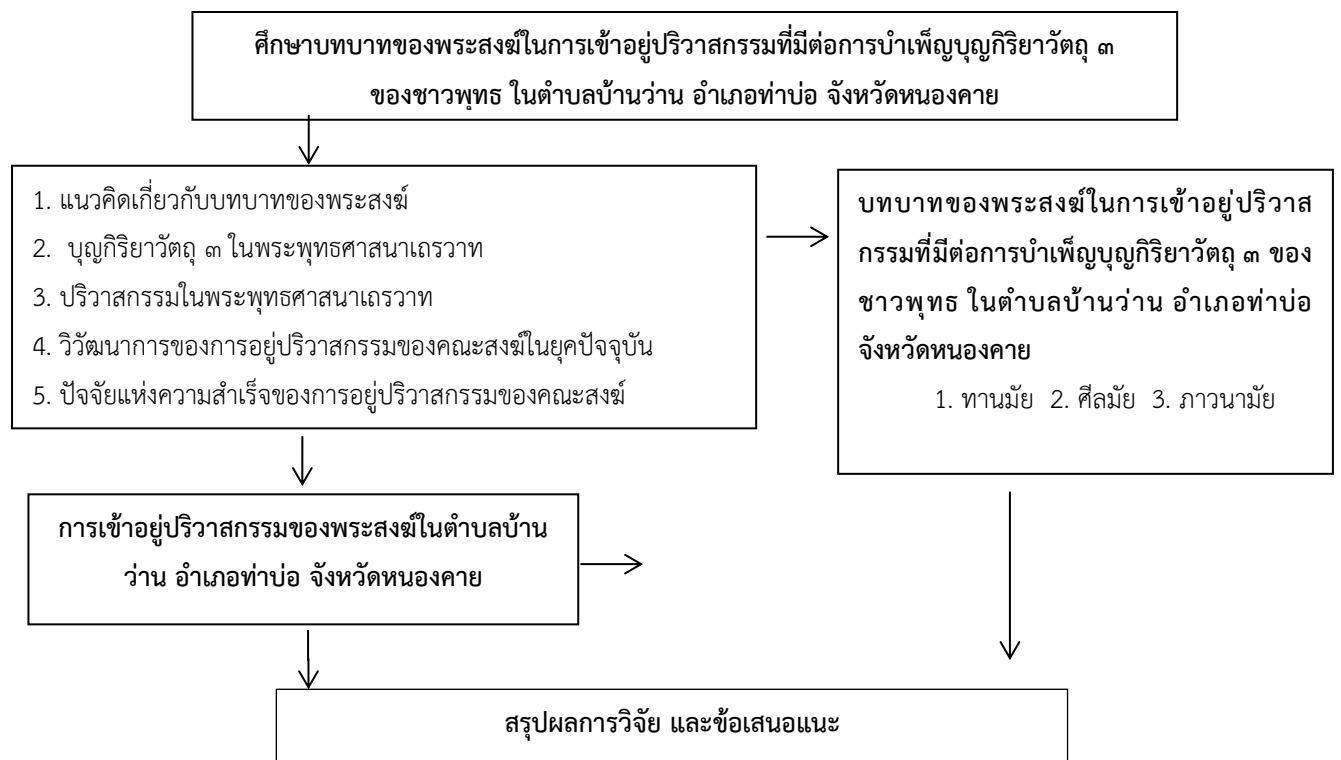
การวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา เอกสารการวิจัย และโดยการสัมภาษณ์การแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย จำนวน 25 รูป/ โดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

1. พระสังฆาธิการที่เกี่ยวข้องกับการจัดปรีวาสกรรม จำนวน 3 รูป
2. พระสงฆ์ที่เข้าปรีวาสกรรม จำนวน 5 คน
3. ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน
4. ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน
5. ชาวพุทธตำบลบ้านวุ่น จำนวน 13 คน

โดยมีเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีสานในเขตพื้นที่ตำบลนาข้าว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้จะเน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. บุญกิริยาวัตถุ 3 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

บุญ หมายถึงความสุข การบำเพ็ญบุญคือ เพื่อให้ชีวิตมีความสุข นอกจากนี้ได้ให้ ความหมายเพิ่มเติมอีกว่าบุญแปลว่าสิ่งที่ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ มี 3 ความหมาย คือ ในแง่ภาวะได้แก่ คุณธรรมที่ชำระล้างกิเลส ในแง่เหตุได้แก่ การทำคุณความดี ในแง่ผลได้แก่ความสุข โดยท่านจำแนกว่า ทานเป็นกุศลอันดับหนึ่ง ศีลเป็นบุญอันดับสอง ส่วนภาวนาเป็นบุญอันดับสูงสุด (พระธรรมสังหุภราจารย์ (หลวงพ่ोजารย์ ฐิตธมโม, 2550 : 3) บุญเป็นเครื่องชำระสันดาน ความดี กรรมดี ความประพฤติชอบทางกายวาจาใจ กุศลกรรม ความสุข กุศลกรรม ส่วนบุญกิริยาวัตถุ หมายถึง สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำบุญ ทางทำความดี บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ 1) ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ แปลว่าการให้ยกมอบแก่ผู้อื่น ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา สละให้ปันสิ่งของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น สิ่งที่ให้ ทรัพย์สินสิ่งของที่มอบให้หรือแจกออกไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 128) 2) สีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีลและประพฤติดี ทางกายและวาจา, การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับความควบคุมกายและวาจาให้ ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษากายตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการ ฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีพ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546 : 391) คือสิ่งหรือกติกายที่บุคคลจะต้องระหวังกษตามเพศและ ฐานะ ศีลมีหลายระดับคือ ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 และ ศีล 227 และในบรรดาศีลชนิดเดียว ก็ยังจัดแยกออกเป็นระดับธรรมดา ศีลระดับกลาง (มัชฌิมศีล) และศีลอย่างสูงสุด (อธิศีล) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2554 : 15) 3) ภาวนามัย คือ บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ความดีที่ทำด้วยการฝึกอบรมจิตใจให้สุขสงบมีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา (จิตตภาวนา) และฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ฝึกอบรมจิตใจเจริญปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2551 : 18) คือการทำให้เกิดมีขึ้น ทำให้เจริญขึ้น คือการประพฤติปฏิบัติฝึกฝนอบรมจิตเพื่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนาแก่ตนเอง (พระธรรมสังหุภราจารย์ (หลวงพ่ोजารย์ ฐิตธมโม, 2550 : 50)

สรุปได้ว่าบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ บุญ (ทาน) ศีลและภาวนา ส่อถึงความดีขั้นที่ประณีตขึ้นไปจากรูปแบบพิธีกรรม หรือการกระทำความดีทั่วไป ตัวอย่าง เช่น 1. หลักทาน คือ ถึงพร้อมด้วยวัตถุสัมปทา ปัจจัยสัมปทา เจตนาสัมปทา และคุณภาพดีสัมปทาซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น 2. หลักศีล คือ การรักษาศีล 5 กัณธี ศีล 8 หรืออุโบสถศีลก็ดี คือความตั้งใจแน่วแน่จากบาปอกุศลทั้งหลายยอมส่งผลให้อยู่เป็นสุขในปัจจุบันตายแล้วให้เกิดในสุตโลกสวรรค์จนบรรลุนิพพานขั้นสูงสุดคือพระนิพพานทำให้หยุดการเวียนว่ายตายเกิดได้ในที่สุด 3. หลักภาวนา คือ เจริญสมถกัมมัฏฐานเพื่อให้ได้สมาธิแล้วใช้สมาธิและภาวนาฐานเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ ใช้ปัญญาขณะจิตว่างพิจารณาสภาวธรรมต่าง ๆ ให้เห็นแจ้งตามความเป็นจริงจนบรรลุนิพพานขั้นสูงสุด คือ พระนิพพาน

2. การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ในตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยได้ศึกษามูลเหตุความเป็นมาของปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีอาบัติสังฆาทิเสสสาเหตุแห่งการอยู่ปริวาสกรรมของ พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส 13 ข้อ ไม่ว่าจะเป็นข้อใดข้อหนึ่งก็ตาม พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว โดยมีแต่ละประเภทของอาบัติสังฆาทิเสสจำแนกประเภทปริวาสกรรมมีอยู่ 4 อย่างที่ควรประพฤติตามพระวินัย ซึ่งมีเงื่อนไขขั้นตอนและวิธีการจะต้องทำตามกฎระเบียบที่วาง เพื่อให้พ้นออกจากอาบัตินั้น

2.1 ความเป็นมาของปริวาสกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงห่วงใยในเรื่องของการอยู่ปริวาสกรรม ที่พระภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัตินหนักที่สามารถแก้ไขได้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเสกกิจฉา เพื่อให้พระภิกษุกระทำตามกฎกติกาตามที่พระองค์ทรงบัญญัติตามพุทธานุญาต ดังมีหลักฐานปรากฏว่าสมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหารเมืองสาวัตถี ครั้นนั้นภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสยินดี การกราบไหว้ การลูกรับ...ภิกษุผู้ปกติทั้งหลายต่างเพ่งโทษติเตียนว่าภิกษุอยู่ปริวาสทำไมจึงยินดีที่ผู้อื่นมากราบไหว้ ลูกรับ เป็นต้น จึงนำเรื่องไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์จึงสั่งให้มีการประชุมสงฆ์ สอบถามเมื่อทรงทราบความจริง จึงทรงติเตียนว่าการที่ภิกษุอยู่ปริวาสกระทำเช่นนั้นย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และเป็นการทำลาย ความเลื่อมใสของผู้เลื่อมใสอยู่แล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามิจักรกรรม การนำอาสนะมาให้ การล้างเท้า การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การรับบาตร จีวร การลูกล้างให้เมื่ออาบน้ำของภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสด้วยกัน ตามลำดับผู้แก่พรรษา ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกิจ 5 อย่าง คือ อุโบสถ ปวารณาผ้าอาบน้ำฝน การสละภัตร และการรับภัตร แก่ภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาสด้วยกันตามลำดับผู้แก่พรรษา ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่ภิกษุทั้งหลายอยู่ปริวาส โดยประการที่ภิกษุอยู่ปริวาส ต้องประพฤติทุกรูป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 6/1/320 - 321)

สรุปได้ว่า การอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ เพื่อการอนุเคราะห์และให้โอกาสกับภิกษุที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสสกลับตัวประพฤติตนเองเสียใหม่แล้วให้สงฆ์สวดรับกับเจ้าหมู่คณะโดยมีข้อกำหนดและขั้นตอนต่างๆ มากมายและค่อนข้างยุ่งยาก พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงมีเงื่อนไขกับพระภิกษุอยู่ปริวาสหลายข้อ คล้ายๆเป็นการลงโทษและให้ลดทอนสิทธิต่างๆ เช่น ไม่ให้กราบไหว้ ไม่ลูกรับ ในขณะที่ภิกษุนั้นกำลังอยู่ปริวาส เป็นต้น

2.2 อาบัติสังฆาทิเสสสาเหตุแห่งการอยู่ปริวาสกรรม

การอยู่ปริวาสกรรมเป็นผลที่เกิดจากภิกษุที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ว่า อาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งมีสิกขาบท 13 ข้อไว้ดังนี้

สิกขาบทที่ 1 ภิกษุจงใจพยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นยา น้ำอสุจิเคลื่อนต้องอาบัติสังฆาทิเสส ภิกษุจงใจพยายาม เพื่อความสุขและเพื่อเป็นทาน ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อเป็นบุญ ฯลฯ เพื่อ

ความสุขและเพื่อบุญขัยญ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อจะไปสวรรค์ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อสืบพันธุ์ ฯลฯ เพื่อความสุขและเพื่อทดลอง ฯลฯ ฝึกขงใจพยายามเพื่อความสุขและเพื่อความสนุก น้ำอสุจิกเลื้อน ต้องอาบัติสังขาทิสส ฝึกขงใจพยายามเพื่อความสุขและเพื่อความหายโรคน้ำอสุจิกเลื้อน ต้องอาบัติสังขาทิสส (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/246/262 - 263.)

ลิกขาทที่ 2 ฝึกขใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม คือจับมือก็ตาม จับขมก็ตามลูปคล้าอวัยวะใดอันหนึ่งก็ตาม ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 3 อนึ่งฝึกขใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาข้วยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาวด้วยวาจาพาดพิงเมถุน ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 4 อนึ่ง ฝึกขใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า นอึงหญิง สตรีบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีลมีกัญญากรรม เช่นเรา ด้วยธรรมนั้น นั้นเป็นยอดแห่งความบำเรอทั้งหลาย ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 5 อนึ่ง ฝึกขใดถึงความเป็นผู้ชักสือ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดีบอกความประสงค์สตรีแก่บุรุษก็ดี ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นขู้ก็ตาม โดยที่สุด บอกแม่แก่ผู้หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมข้วยณะ ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 6 อนึ่งฝึกขจะสร้างกัญอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเองด้วยอาการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกัญนั้นดังนี้โดยยาว 12 คืบ โดยกว้างในข้วยใน 7 คืบ ด้วยคืบพระสุคต พึงนำฝึกขทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ฝึกขเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จงไว้ อันมิขานรอบหากฝึกขสร้างกัญด้วยอาการขอเอาเอง ในที่อันมีผู้จงไว้ อันหาขานรอบมิได้หรือไม่นำฝึกขทั้งหลายไปแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 7 อนึ่งฝึกขจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเองพึงนำฝึกขทั้งหลายไปแสดงที่ ฝึกขเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จงไว้ อันมิขานรอบ หากฝึกขสร้างวิหารใหญ่ ในที่อันมีผู้จงไว้ อันหาขานรอบมิได้ หรือไม่นำฝึกขทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 8 อนึ่ง ฝึกขใด ขัดใจ มีโทษะ ไม่แ่มขื่น ตามกัจจิต ซึ่งฝึกขด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ด้วยหมายว่า แม้นเอนเราจะยังให้เธอเคลื้อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ครั้นสมัยอันแต่นั้นอันผู้ใด ผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรนั้นเป็นเรื่องหามูลมิได้ แลฝึกขยันอิงโทษะอยู่ ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลิกขาทที่ 9 อนึ่ง ฝึกขใด ขัดใจ มีโทษะ ไม่แ่มขื่น ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอธิกรณอันเป็นเรื่องอื่น ให้เลศ ตามกัจจิต ซึ่งฝึกขด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ด้วยหมายว่า แม้นเอนเราจะยังให้เธอเคลื้อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอันแต่นั้นอันผู้ใด ผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรนั้นเป็นเรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอเอาพอเป็นเลศ แลฝึกขยันอิงโทษะอยู่ ต้องอาบัติสังขาทิสส

ลักษณะบทที่ 10 อนึ่ง ภิกษุใด ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงหรือถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกัน ยกย่องยืนอยู่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยืนอยู่ ขอท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์พูดพร้อมเพรียงกัน ประสงค์กันไม่วิวาทกันมีเทศเดียวกันย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงสดสมนุภาสน์ กว่าจะครบสามจบเพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสดสมนุภาสน์กว่าสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสียสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดีหากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ลักษณะบทที่ 11 อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติดัง ผู้พูดเข้ากันของภิกษุนั้นแล 1 รูปบ้าง 2 รูปบ้าง 3 รูปบ้าง เธอทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำอะไรๆ ต้องภิกษุนั้น ภิกษุนั้นได้กล่าวถูกธรรมด้วย ภิกษุได้กล่าวถูกพระวินัยด้วย ภิกษุนั้นถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงได้กล่าวด้วย เธอทราบความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั้นย่อมควรแม้แก่พวกข้าพเจ้า ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้ฟังว่ากล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวถูกธรรมไม่ด้วย ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวถูกพระวินัยไม่ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม้แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ประสงค์กันไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกันย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลายพึงสดสมนุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสดสมนุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสียสละได้อย่างนี้นั่นเป็นการดีหากเธอทั้งหลายไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ลักษณะบทที่ 12 ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าทำตัวให้เป็นคนที่ว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ จงทำตัวให้เป็นคนที่เขารู้ว่ากล่าวตักเตือนได้แม้ท่านก็จงว่ากล่าวตักเตือนภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จะว่ากล่าวตักเตือนท่านโดยชอบธรรมเพราะว่าบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือด้วยการว่ากล่าวตักเตือนกันและกัน ด้วยการช่วยเหลือกันและกันให้ออกจากอาบัติ” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้น ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสดสมนุภาสน์จนครบ 3 ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสดสมนุภาสน์กว่าจะครบ 3 ครั้ง สละเรื่องนั้นได้ นั่นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/425/455.)

ลักษณะบทที่ 13 ภิกษุอยู่อาศัยหมู่บ้านหรือนิคมแห่งใดแห่งหนึ่ง ประทุษร้ายตระกูล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่เธอประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่วภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านประทุษร้ายตระกูลประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านเขาได้เห็นและได้ยิน กันทั่วตระกูลทั้งหลายที่ท่านประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาสนี้ อายอยู่ที่นี้” และภิกษุนั้นอัน

ภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ก็ได้ตอบภิกษุทั้งหลายว่า “พวกภิกษุลำเอียงเพราะความพอใจ ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ลำเอียงเพราะความหลง และลำเอียงเพราะความกลัว ขับภิกษุบางรูป ไม่ขับบางรูป เพราะอาบัติอย่างเดียวกัน” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอย่างนี้ว่า “ท่านอย่าพูดอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่ลำเอียงเพราะความพอใจ ไม่ลำเอียงเพราะความขัดเคือง ไม่ลำเอียงเพราะความหลง และไม่ลำเอียงเพราะความกลัว ท่านประทุษร้ายตระกูล ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ตระกูลทั้งหลายที่ท่านประทุษร้าย เขาก็ได้เห็นและได้ยินกันทั่ว ท่านจงออกจากอาวาสนี้ อายอยู่ที่นี่” ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวตักเตือนอยู่อย่างนี้ ก็ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์จนครบ 3 ครั้งเพื่อให้สละเรื่องนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ 3 ครั้ง สละเรื่องนั้นได้นั้นเป็นการดี ถ้าเธอไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 1/436/455- 467.)

สรุปได้ว่า ถ้าภิกษุต้องอาบัติเข้าแล้วปกปิดไว้เท่าใดความสงบของจิตก็ไม่มี จะเจริญศีล สมาธิ ปัญญาก็ไม่เป็นไป เพราะบาปมันครอบงำไว้ทำให้ใจเศร้าหมอง ดังนั้นพระภิกษุจะต้องระวังให้ดีถ้าต้องอาบัติให้รีบแสดงสงฆ์ทราบอย่าปกปิดไว้ ภิกษุผู้ฉลาดรู้ตัวว่าทำผิดวันนั้น สงฆ์ก็ให้อยู่ปริวาสกรรม 5 วัน 10 วัน อยู่มา 6 ราตรี แล้วสงฆ์ 20 รูปสวดอัฏฐานก็พ้นโทษไปได้

2.3 การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อชาวพุทธ ตำบลบ้านवान อำเภอบำบอง จังหวัดหนองคายทำให้

คุณค่าของการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ด้านจิตใจในฐานะเป็นหลักปฏิบัติโดยเฉพาะหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิตตามหลักของศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจของตนเองให้ดีขึ้น แก้ไขสถานะที่ไม่เหมาะสมของชีวิตมนุษย์โดยทำให้จิตใจของมนุษย์มีความเบิกบาน แจ่มใสขึ้น ขัดเกลาจิตใจให้ผ่องแผ้วและสูงส่งยิ่งขึ้น ในด้านสังคมทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับประโยชน์ในระดับเบื้องต้นประโยชน์ระดับกลาง และประโยชน์ระดับสูงสุด คือ ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่ายที่เป็นทั้งโลกียะและโลกุตระ และคุณค่าด้านการพัฒนาสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างศาลาในป่าช้า การสร้างถนนเข้าป่าช้า การสร้างห้องน้ำ เชิงตะกอน และกำแพง เป็นต้น

1. ด้านจิตใจ การเข้าอยู่ปริวาสกรรมโดยทั่วไปแล้วก็คือการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณรที่เรียกว่าการเข้ากรรมนั้นเป็นภาษาถิ่น คือการปฏิบัติกัมมัฏฐาน การเข้า คือการปฏิบัติ การยึดถือประพฤติตาม ส่วนกรรม ในที่นี้คือกัมมัฏฐาน ต่างจากกรรมที่แปลว่า การกระทำ ดังนั้น การเข้ากรรม หรือการเข้ากรรม ก็คือการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง สังคมอีสานในอดีตได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาคือการประพฤติตามธุดงค์ 13 อย่างใดอย่างหนึ่ง ในการเข้ากรรมนั้นจะส่งผลให้เกิดคุณค่าต่าง ๆ ต่อผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องการเข้ากรรมจึงมีคุณค่าทางด้านจิตใจ

2. ด้านสังคม การเข้าปรีวาสกรรมเป็นการแสดงให้เห็นลักษณะของความเป็นชุมชน สังคมในที่นั้น ๆ เพราะเป็นการแสดงออกถึงการมีความร่วมมือกันภายในสังคมทุกส่วนของชุมชนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม เพราะการเข้าปรีวาสกรรมไม่ใช่เรื่องของคนเพียงคนเดียว แต่การเข้ากรรมเป็นการทำเพื่อให้เกิดผลร่วมกันในสังคม ซึ่งการเข้าปรีวาสกรรมจะส่งผลต่อสังคมโดยตรง กล่าวคือ การเข้ากรรมจะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จำต้องอาศัยร่วมกันในการดำเนินงานของทางศาสนาและชุมชนจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือทางด้านศาสนาโดยเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ผู้ปฏิบัติธรรม กับชุมชน คือผู้ช่วยเหลือคอยอุปถัมภ์ ซึ่งทั้งสองย่อมได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และให้ถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งในทัศนะของการเข้าปรีวาสกรรมในทางพระพุทธศาสนานั้นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนา คือ ความดับทุกข์ ภาวะที่ไร้ปัญหาชีวิตที่จะทำให้ชีวิตเป็นทุกข์เรียกว่าเป็นประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ที่ควรพัฒนาตนเองไปให้ถึงจุดนั้นให้ได้

3. การพัฒนาสาธารณประโยชน์

คุณค่าอย่างหนึ่งที่ปรากฏในการเข้าปรีวาสกรรมนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจหรือการหลอมรวมสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวแล้ว คุณค่าอย่างหนึ่งก็คือการพัฒนาสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ให้เกิดขึ้นในที่นั้น ๆ เพราะการเข้าปรีวาสกรรมถือว่าการเข้ากรรมเป็นการรวมเอาคนในชุมชนมาเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันคือการสร้างบุญกุศล การสร้างบุญกุศลที่เป็นรูปธรรมถือว่าเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งที่ปรากฏอยู่สังคมอีสานโดยการสร้างสิ่งต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างเพื่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งสิ้น เช่น การสร้างศาลาในป่าช้า (สัมภาษณ์ : พระสมพร โชติปัญโญ) การสร้างถนนเข้าป่าช้า (สัมภาษณ์ : พระมหาอภิรักษ์ มหาวีโร) การสร้างห้องน้ำ เชิงตะกอน ก่อสร้างกำแพง (สัมภาษณ์ : พระสามารถ ปุณณสิริ) เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งสาธารณประโยชน์ร่วมกันทั้งสิ้นมิได้สร้างเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การสร้างสิ่งต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดจากการยอมรับกันภายในสังคมที่เห็นพ้องร่วมกันที่จะดำเนินการสิ่งใด ๆ ให้เกิดขึ้น (สัมภาษณ์ : พระธีรภัทร์ ธรรมสโร) การเข้าปรีวาสกรรมจึงถือเป็นจุดบรรจบของการมีส่วนร่วมของคนในสังคมอีสานที่มีการพึ่งพาตนเองค่อนข้างสูง โดยร่วมมือกันสร้างสาธารณประโยชน์ เพื่อประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย คือทั้งฝ่ายพระสงฆ์ก็ได้ปฏิบัติธรรมไปตามพุทธประเพณี ส่วนฝ่ายชาวบ้านก็ได้สิ่งสาธารณประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเป็นจุดบรรจบของการมาร่วมกันการเข้ากรรมจึงก่อให้เกิดคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ทั้งคุณค่าภายในจิตใจและคุณค่าภายในสังคม (สัมภาษณ์ : นายบุตตี ผิวเหลือง) เพราะการสร้างสิ่งต่าง ๆ นั้นต้องใช้งบประมาณในการสร้างมาก แต่อาศัยความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาผ่านพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติ ยึดเอาพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการทำบุญและเป็นตัวแทนของทุกฝ่ายในการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์จึงทำให้การเข้ากรรมในล้านนานั้นมีบทบาทเป็นอย่างมากต่อความคิดและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม อาศัยแรงศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนาด้วยการร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างบูรณะ ปรับปรุงถาวรวัตถุเพื่อใช้เป็นประโยชน์ของส่วนรวม จึงเป็นการริเริ่มหรือเป็นมิติอย่างหนึ่งซึ่งนอกจากจะทำนุบำรุงพุทธศาสนาแล้ว ยังทำนุบำรุงสังคมควบคู่กันไปด้วย (สัมภาษณ์ : นายจันทร์ มาลีสังข์)

4. ด้านประเพณี

ประเพณี คือ ความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผน เป็นพิมพ์เดียวกัน (สัมภาษณ์ : นายโชค สาเลี่ยน) ซึ่งการเข้าปริวาสกรรมถือเป็นมิติอย่างหนึ่งของสังคม ล้วนมาที่ถูกรื้อสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเชื่อ ความศรัทธา ก่อกำเนิดเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าจนมาเป็น ประเพณีที่ดำรงของสังคม ประเพณีเป็นสิ่งที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยผ่านพิธีกรรม วัฒนธรรม ทำให้ ประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนได้ยึดถือปฏิบัติด้วยความเลื่อมใสและความศรัทธา เนื่องจากการเข้ากรรมมิใช่ทำไป เพื่อทำสืบต่อกันมาเท่านั้น แต่การเข้ากรรมยังถือเอาบริบททางสังคมเป็นพื้นฐาน อาจจะเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วยประการหนึ่ง คือการเข้ากรรมนิยมทำในช่วงหน้าหนาวหลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว และ ช่วงเวลานี้ทำให้การเข้ากรรมจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในประเพณีฮีต 12 ของอีสาน (สัมภาษณ์ : นาย ปรีชา เครือแก้ว)

การเข้าปริวาสกรรมในมุมมองหนึ่งคือเป็นการสงเคราะห์ชุมชนคือเรียกร้องให้คนในชุมชนที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ให้อยู่ในการบริจาดหรือสงเคราะห์แก่ผู้อื่นโดยผ่านประเพณีการเข้าปริวาสกรรมซึ่งถือว่าเป็นช่วงสำคัญที่ทำให้สังคมอีสานยังเป็นอีสาน การสงเคราะห์นี้ทำด้วยความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อ พระพุทธศาสนาเมื่อแต่ละคนนำสิ่งของมาถวายรวมกันมากก็เพียงพอที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ส่วนรวมได้มาก (สัมภาษณ์ : พระครูพิทักษ์กิตติสาร) ดังจะเห็นได้จากการเข้ากรรมในแต่ละที่มักจะมีการตั้ง ต้นผ้าป่าขึ้นเพื่อสมทบทุนสร้างหรือทำกิจใด ๆ อย่างหนึ่งตามแต่จะ (สัมภาษณ์ : พระครูสิริธีรคุณ)

สรุปได้ว่า การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อชาวพุทธ ตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายทำให้ทราบว่า คุณค่าของการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ด้านจิตใจในฐานะเป็นหลัก ปฏิบัติโดยเฉพาะหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชีวิตตามหลักของศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจของตนเองให้ ดีขึ้น แก้ไขสภาวะที่ไม่เหมาะสมของชีวิตมนุษย์โดยทำให้จิตใจของมนุษย์มีความเบิกบาน แจ่มใสขึ้น ชัดเกล่า จิตใจให้ผ่องแผ้วและสูงส่งยิ่งขึ้น ในด้านสังคมทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับประโยชน์ในระดับเบื้องต้นประโยชน์ ระดับกลาง และประโยชน์ระดับสูงสุด คือ ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่ายที่เป็นทั้งโลกียะและโลกุตระ และคุณค่า ด้านการพัฒนาสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างศาลาในป่าช้า การสร้างถนนเข้าป่าช้า การสร้างห้องน้ำ เจริญ ตะกอน และกำแพง

3. บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาว พุทธ ในตำบลบ้านวาน

3.1 บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการให้ทาน

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์เป็นการเปิดโอกาสในการทำบุญให้พุทธศาสนิกชนมากขึ้น ชาวบ้านมักทำบุญในงานปริวาสกรรม เพราะอะไร เช่น มีพระสงฆ์จำนวนมาก เป็นงานที่จัดขึ้นเพียง 1 ครั้ง ในรอบปี หรือมีพระสงฆ์ที่หลากหลายมาร่วม ฯลฯ เป็นโอกาสน้อยที่จะได้ทำบุญในลักษณะนี้ การให้ด้าน ทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของ วัตถุทาน เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ลักษณะของทานที่ให้ก็คือปัจจัย 4 ซึ่งคนไทยที่ให้ทานก็

หวังชีวิตการงาน อายุที่ยืนยาวและให้ตนเองพ้นจากความทุกข์ยากลำบากมีชีวิตที่สุขสบาย และเหตุผลสำคัญที่คนไทยบางกลุ่มไม่ให้ทาน เพราะยังมีความตระหนี่ถี่เหนียว และไม่เห็นคุณค่าของการทำบุญ ทานที่คนไทยเห็นว่าเป็นโทษ คือการให้ทรัพย์สิน เงินทอง เพราะให้แล้วผู้ที่ไม่สุจริตใจก็สามารถที่จะนำไปใช้ในทางที่ผิดได้เช่น เล่นการพนัน ซื้อสิ่งเสพติด เป็นต้น และเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถที่จะทำได้ทุกที เพราะสิ่งที่ให้ทานก็ประกอบไปด้วยอาหารเครื่องนุ่งห่มที่ไม่เกินวิสัยที่จะให้ทานมากนัก ดังนั้นการให้ทานประเภทนี้จะนิยมทำมากกว่าประเภทอื่นๆ เพราะไม่ต้องมีพิธีต้องอะไรมาก

ลักษณะทานที่ให้ตามข้อดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่จะทำบุญด้วยอาหาร และเงินเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพราะเชื่อว่าเมื่อให้ทานด้วยสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ตนได้รับอานิสงส์ คือ จะได้ไม่เป็นคนยากจน มีอยู่มีกิน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งขจัดความตระหนี่ถี่เหนียวออกจากใจ และทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข ตลอดสังคมโดยรวมผู้ทรงวุฒิให้ความคิดเห็นว่า ทานที่สังคมไทยให้น้อยที่สุด คือ การให้อภัยทาน เพราะถือทิฐิ ความโกรธ และไม่ยอมให้อภัยโดยง่าย สังคมไทยขาดการให้อภัยทานมาก แม้ว่าจะทำได้ง่าย ทำได้ทุกที่ก็ตาม แต่ด้วยที่ถือว่าคนอื่นมาทำให้ตนเดือดร้อน และลำบาก ทั้งอาจจะเป็นเรื่องการดูหมิ่นดูแคลนด้วยแล้ว ยังไม่ให้อภัยทาน เพราะการให้อภัยทานเป็นเรื่องที่ทำได้ยากสืบเนื่องบุคคลยังมีความเหนียวแน่นในการผูกความโกรธ ความอาฆาต และพยาบาทและทานที่คนไทยทั่วไปเห็นว่าเมื่อให้ทานแล้วจะเกิดโทษ คือ ไม่ขยันทำมาหากิน หวังพึ่งผู้อื่นและไม่พยายามที่จะช่วยเหลือตนเองให้มีอาชีพที่มั่นคงซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องปรับปรุงโดยด่วนนอกจากนี้ยังมีคนไทยที่ไม่เห็นด้วยกับการให้ทาน เพราะการให้ทานอาจเป็นเพราะว่าตนเองยังมีไม่เท่ากับคนอื่น ต้องหาเข้ากินค่า และโทษของการให้ทานก็เช่นเดียวกัน คือเจตนาการให้ทานที่ไม่บริสุทธิ์หวังสิ่งตอบแทน ทำทานด้วยความโลภอยากได้ของผู้อื่นมากกว่าทำทานเพราะอยากให้คนอื่นชื่นชม และการฝืนทำทานที่จะไม่ก่อให้เกิดความสุขใจแก่ผู้ทำทานเช่น ฝืนใจให้ต้องทำทาน เป็นต้น

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงมีความเชื่อตามหลักของศาสนาในเรื่องของกฎแห่งกรรม บาปบุญ นรกสวรรค์ เป็นต้น ด้วยอิทธิพลของศาสนาต่อความเชื่อดังกล่าว จึงทำให้สังคมไทยโดยเฉพาะสังคมล้านนาอยู่ด้วยความสันติสุข การเข้ากรรมในล้านนาซึ่งเป็นกิจของสงฆ์ก็ตาม แต่ชาวบ้านถือว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นคนของทุกคน ดังนั้นเมื่อท่านจะต้องมาประพฤติปฏิบัติอยู่ปฏิบัติธรรมเข้ากรรมฐาน เพื่อความบริสุทธิ์บริบูรณ์แห่งพรหมจรรย์ ชาวบ้านทั้งหลายจึงได้มีความยินดี ร่วมสนับสนุนและเป็นแรงใจโดยการร่วมกันเสียสละทั้งร่างกายและแรงใจตลอดจนทุนทรัพย์เพื่อผลคือ บุญกุศลอันตนจะพึงมีพึงได้ในชาตินี้และชาติหน้าตามความเชื่อของบรรพบุรุษและผลของการเข้ากรรมนี้ ยังเป็นแบบอย่างแห่งการดำรงชีวิตของชาวบ้านในข้อที่ว่าเป็นแบบอย่างอย่างของคนจริง คือ คนทั้งหลายโดยมากแล้วไม่ชอบอยู่อย่างลำบาก กลัวต่อความทุกข์ยาก แต่พระสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติในการฝึกฝนตนเองให้ชาวบ้านได้ดู อยู่ให้เห็นและเป็นแบบอย่างที่ดี

การเข้าปรีวาสกรรมของพระภิกษุหรือการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์นอกจากจะเป็นไปเพื่อประโยชน์คือการหลุดพ้น ในการประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นสิ่งสำคัญคือการคอยปรนนิบัติให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย แรงใจและทุนทรัพย์ ที่ตนได้มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เพราะพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองหรือเสื่อมไม่ได้อยู่ที่เหตุปัจจัยภายนอก หากอยู่กับบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ดังนั้นการเข้ากรรมในล้านนาซึ่งมีผู้นับถือพระพุทธศาสนาจำนวนมากอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันย่อมมีความดีใจภาคภูมิใจในตนเองที่ได้เกื้อกูลต่ออายุของพระพุทธศาสนา โดยการรักษาระเพณีดั้งเดิมเอาไว้ นอกจากนั้น การที่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา โดยการได้จัดให้มีการเข้าปรีวาสกรรมยังประกอบด้วยผลอย่างมากต่อผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ากรรมดังกล่าวคือเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ซึ่งมีมาแต่ครั้งบรรพบุรุษเอาไว้ ไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลาและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง (สัมภาษณ์ : นายโชค สาเลี่ยน)

ผู้ที่ให้ทานเป็นผู้ที่นับได้ว่าเป็นคนดีของสังคม กล่าวคือ เป็นผู้ที่ยกเสียสละให้ปันสิ่งของอันเป็นของ ๆ ตนแก่ผู้อื่น ได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้จักเฉลี่ยความสุขของตนให้แก่ผู้อื่น ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ นอกจากนั้นยังได้มีโอกาสสร้างกุศล ซึ่งเป็นเครื่องชำระกาย วาจาและใจของคนให้สะอาดหมดจด รวมทั้งได้มีโอกาสบำเพ็ญภาวนา ซึ่งถือว่าเป็นจุดสูงสุดแห่งการปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา (สัมภาษณ์ : นายปรีชา เครือแก้ว) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมจะไม่เป็นปัญหาของสังคมจะไม่ก่อภัยอันตรายใด ๆ ให้กับสังคม เป็นผู้ประพฤติประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม ช่วยเหลือสังคมอีกแรงหนึ่งด้วย เพราะคนเหล่านั้นจะมีจิตใจมั่นคงในการพากเพียรเพื่อจะละสิ่งอันเป็นกุศลทั้งหลาย (สัมภาษณ์ : นางขวัญ ผาชัยภูมิ) การเข้าปรีวาสกรรมส่งผลต่อสังคม คือเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนาในล้านนาที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมไม่ว่าไกลหรือใกล้ ได้รู้จักกันให้กว้างขวางออกไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปกครองก่อให้เกิดความสามัคคีของผู้คนในชาติ (สัมภาษณ์ : นางแดงสมัย กำแก้ว)

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปรีวาสกรรมที่มีต่อการรักษาศีล การทำบุญให้ทานที่ถูกตองนั้น คือ การกระทำความดีตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การให้ทานโดยทั่วไป คือการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ของผู้อื่น ช่วยเหลือสังคมตามโอกาส สำหรับทานในทางพระพุทธศาสนา คือการให้ ให้ในสิ่งที่ควรให้ ให้แก่บุคคลที่ควรให้ แบ่งปันความสุขให้สังคมส่วนรวมประเภททานที่ให้ ได้แก่ อามิสทาน การทานด้วยปัจจัย 4 ธรรมทาน เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ อภัยทาน คือ การให้ความปลอดภัย ความไม่มีภัยแก่ตนและผู้อื่น ไม่ถือโทษโกรธเคืองในการล่วงเกินของผู้อื่น ไม่มีเวรไม่ผูกเวรกับผู้อื่น ทั้งยังมีจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นนิตย์ นอกจากการให้ทานจะเป็นการพัฒนาจิตใจแล้ว บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปรีวาสกรรมที่มีต่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 3 ของชาวพุทธ ในตำบลบ้านว่าน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายทำให้ทราบว่า การเข้ากรรมในทุก ๆ ที่นั้นเป็นแหล่งหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจของชาวบ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการเข้ากรรมนั้นจะมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการเข้ากรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้นต้องหาซื้อกันในท้องถิ่น ทั้งสินค้าต่าง ๆ อาหาร น้ำ เป็นต้นซึ่งการเข้าอยู่

ปรีวากรรมนั้นชาวบ้านจะเตรียมตัวจัดหาข้าวสาร อาหารแห้ง เพื่อนำมาถวาย นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าแม่ค้าที่ได้ นำเอาสิ่งของต่าง ๆ ภายในชุมชนมาจัดจำหน่ายอุปกรณ์จิปาละต่าง ๆ อีกด้วย

3.2 บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปรีวากรรมที่มีต่อการรักษาศีล

การเข้าอยู่ปรีวากรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการรักษาศีลในตำบลบ้านวาน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ทำให้ทราบวาศีล นอกจากเป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีอยู่ดีแก่การปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เข้า ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งมาโดยลำดับแล้วยังทำให้สมาชิกของสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ช่วยฝึกหัดขัดเกลา ตนเอง ทำให้กิเลสเบาบาง ด้วยการควบคุมยับยั้งปรับความสำรวมปรับการแสดงออกทาง กาย วาจา ให้เอื้อ แก่สภาพความเป็นอยู่อย่างสันติสุข โดยมีเจตนาไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ประพฤติ ตนโดยประมาท กล่าวอีกนัยหนึ่ง บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปรีวากรรมเป็น เครื่องมือหนึ่ง ในการควบคุมสังคมให้เกิดสันติสุข หลักการและเจตนารมณ์ของการรักษาศีลในพระพุทธ ศาสนาเถรวาทก็คือเจตนารมณ์ที่มุ่งให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนกันรู้จักเอาใจเขา มา ใส่ใจเรานอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และสภาพแวดล้อมอีกทั้งยังมีเจตนารมณ์ที่จะครอบคลุมให้สามารถแก้ไขปัญหาสังคมยุคใหม่ได้ทั้งหมด (สัมภาษณ์ : พระครูพิทักษ์กิตติสาร)

) ศีลมีความสัมพันธ์กับการสร้างความสุขในสังคม ไม่ใช่ในฐานะกฎหมายแต่ เป็นกฎแห่งธรรม เพื่อฝึกฝนตนเองที่นำไปสู่การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นรากฐานของสังคมในการดำเนินชีวิตที่ ต้องมี ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกเหนือจากการปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน (สัมภาษณ์ : พระครูสิริธีรคุณ)

ดังนั้น หากพฤติกรรมของคนในสังคมอ่อนแอในการรักษาศีล แสดงให้เห็นทิศทางของสังคม และประเทศที่จะเข้าสู่สถานการณ์ความไม่มีสันติภาพ อย่างไรก็ตามเมื่อสังคมโลกในยุคบริโภคนิยมเข้ามาซึม ซึบในวิถีของคนไทย ทำให้การรักษาศีล ของคนไทยในสังคมปัจจุบันนับวันยิ่งถดถอยลงแม้ว่าจะมีการสร้างวัด และมีคนเข้าวัดทำบุญมาก (สัมภาษณ์ : พระครูพิทักษ์กิตติสาร)

บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปรีวากรรมจึงมีส่วนต่อการรักษาศีลถือว่าเป็นหลักปฏิบัติ พื้นฐานของ อุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ความสำคัญต่อบุคคลและสังคม เป็นพื้นฐานการพัฒนาตนเอง ให้พบกับความสุขสงบเย็น เข้าถึงการดับทุกข์ และเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิด ความสามัคคี ในหมู่ชน เกิด ความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (สัมภาษณ์ : พระสมพร โชติปัญญา)เนื่องจากเกิดจาก อารมณ์โทสะ โมหะ จึงพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดโกหก สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นเริ่มทำผิดศีลตั้งแต่ยังเป็นเด็กและ สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน และที่คนไทยรักษาศีลเพื่อหาความสงบทางใจ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อ ความสุข (สัมภาษณ์ : นายยุทธพงษ์ จงรักษ์) ส่วนคนไทยที่ไม่เห็นด้วยกับการรักษาศีล เพราะอาจจะไม่เชื่อใน บาปบุญคุณโทษ การไม่ประทุษร้ายทางวาจาจึงทำได้น้อยมาก เพราะอาจจะห่วงผลประโยชน์ของตนเอง (สัมภาษณ์ : นายประภาส คลังขำนาญ) การพูดทำได้ง่ายและสามารถให้ผลร้ายแรงกลับมาอย่างรวดเร็ว และ บางคนก็มักจะพูดในเชิงลบได้หากขาดความยั้งคิด ขาดสติ หรือมีอคติ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าว่าการ

แสดงออกทางวาจา คือ ให้ละเว้นจากพูดเท็จ ละเว้นจากพูดส่อเสียด ละเว้นจากพูดคำหยาบและละเว้นจากพูดเพื่อเจ้อ จึงทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อนเพราะการพูดจาก็มากเกินไป (สัมภาษณ์ : นางทองสวรรค์ ผงอ้วน)

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ในตำบลบ้านวาน อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ช่วยให้คนไทยรักษาศีลมากขึ้น เพราะว่าการรักษาศีลเป็นความมงคลของชีวิต เพราะศีลเป็นที่มาของบุญที่หาซื้อไม่ได้ แต่หาที่จะทำบุญได้ การรักษาศีล จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและไม่ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งกันและกัน คนที่รักษาศีลได้จะต้องรู้จักควบคุมกาย วาจา และใจของตนเองไว้ให้บริสุทธิ์ หรือสงบตั้งมั่นอยู่ในสิ่งที่ถูกที่ควร จึงจะได้รับอานิสงส์แห่งการรักษาศีลอย่างบริบูรณ์

3.3 บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมที่มีต่อการเจริญภาวนา

บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ในตำบลบ้านวาน อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย นิยมทำสมณกรรมฐาน คือ การฝึกสมาธิทำให้ใจสงบ เหตุผลที่ไม่ค่อยเจริญวิปัสสนา คือ การฝึกปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงถือว่าเป็นเรื่องยาก เพราะชีวิตต้องดำเนินไปตามกิเลสทางโลกมากกว่าที่จะแสวงหาทางหลุดพ้น ทั้งไม่มีเวลา และไม่เชื่อผลการวิปัสสนาว่าจะได้อานิสงส์จริง แต่คนไทยก็ยังมีความเชื่อว่าการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้าจะช่วยให้หลุดพ้นทั้งความสุขในโลกนี้ และโลกหน้า ส่วนการทำวิปัสสนากรรมฐาน คือ การฝึกปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง ความคิดเห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่จะเจริญวิปัสสนาน้อยกว่าการเจริญกรรมฐานซึ่งส่วนใหญ่บุคคลจะนิยมมาฝึกจิตในช่วงวันพระหรือวันเข้าพรรษา ส่วนวันอื่นๆก็จะน้อยมาหรือแทบไม่มีเลย แม้จะเข้าใจว่าการเจริญภาวนาจะได้รับอานิสงส์มากก็ตาม (สัมภาษณ์ : นายบุตติ ผิวเหลือง)

อภิปรายผลการวิจัย

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อชาวพุทธ ในตำบลบ้านวาน อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย เมื่อสังคมได้รับเอาแนวคิดของการเข้าอยู่ปริวาสกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตย่อมส่งผลสืบต่อมาเป็นวัฒนธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภูมิปัญญา ที่สั่งสมเอาความรู้ที่ชนรุ่นก่อนได้สรรค์สร้างเอาไว้ และรักษาสืบทอดส่งต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่การเข้าใจถึงแก่นแท้ของชีวิตคือความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การจะเข้าใจในสิ่งนี้ได้ที่สำคัญต้องสร้างสมเอาคุณงามความดีเป็นพื้นฐานที่เรียกว่า บารมี การเข้าอยู่ปริวาสกรรมนั้นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการทำอะไรก็ตามแนวคิดในการสร้างบารมีเป็นแนวคิดที่ถูกฝังลึกในจิตใจของคนอีสาน ผู้ที่สั่งสมเอาบารมีไว้มากจะทำให้สามารถทำอะไรบรรลุผลสำเร็จทุกประการ

การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ก็เหมือนกันก็มีแนวความคิดที่สั่งสมบารมีไว้เหมือนกัน เพราะการดำเนินการแต่ละครั้งหรือการทำกิจกรรมอะไรก็ตามล้วนแล้วแต่นำเอามาเป็นบุญกุศลทั้งหมดโดยเฉพาะแนวคิดเรื่องของการให้ทาน เป็นปัจจัยอันแรกที่สุดในการทำอะไรก็ตาม แม้แต่การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์แนวความคิดเรื่องการให้ทานก็ปรากฏให้เห็นเสมอ อย่างเช่น การให้ทานแก่คนยากคนจน เพราะเวลาทำบุญในการเข้าอยู่ปริวาสกรรมชาวบ้านจะนำเอาอาหารหรือสิ่งของต่าง ๆ มาทำบุญเป็นจำนวน

มาก ของที่เหลือจากการทำบุญก็แจกจ่ายสงเคราะห์แก่ชาวบ้านหรือแก่ชุมชนนั้น ๆ เพื่อประโยชน์อย่างสูงสุดของเขตอำนาจการให้ทาน คือเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก ซึ่งแนวความคิดนี้ถูกฝังลึกอยู่ในจิตใจของคนอีสานและถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นประเพณี สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการเข้าอยู่ปริวาสกรรมนั้นมิใช่จะเป็นการให้ทานหรือการสร้างบารมีเพียงอย่างเดียว ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการในการเข้ากรรม สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าอยู่ปริวาสกรรมหรือที่เรียกว่าผลที่เกิดจากการเข้าอยู่ปริวาสกรรมนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกันซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามและนำมาสร้างสรรค์สืบทอดให้ปรากฏอันประกอบด้วย

บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ในตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีการฝึกหัดการนั่งสมาธิและการปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับพระภิกษุผู้เข้าปฏิบัติและอุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนประชาชนผู้สนใจทั่วไป ได้เข้าใจองค์แท้ในหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมะขั้นสูงที่ถูกต้องต่อไป ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือ นิพพาน ซึ่งหมายถึง ความดับโดยไม่มีเชื้อ หมายถึงการที่ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไปในวัฏสงสารนี้ นอกจากการเข้าปริวาสกรรมเป็นจุดหล่อหลอม ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและขั้นสูงสุดดังกล่าวแล้ว ยังเป็นประเพณีที่น่าศึกษาในฐานะที่เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน นับแต่สมัยพุทธกาลจนปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าอยู่ปริวาสกรรม ในตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีการฝึกหัดการนั่งสมาธิและการปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับพระภิกษุผู้เข้าปฏิบัติและอุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนประชาชนผู้สนใจทั่วไป ได้เข้าใจองค์แท้ในหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมะขั้นสูงที่ถูกต้องต่อไป ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือ นิพพาน ซึ่งหมายถึง ความดับโดยไม่มีเชื้อ หมายถึงการที่ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไปในวัฏสงสารนี้ นอกจากการเข้าปริวาสกรรมเป็นจุดหล่อหลอม ให้การศึกษาขั้นพื้นฐานและขั้นสูงสุดดังกล่าวแล้ว ยังเป็นประเพณีที่น่าศึกษาในฐานะที่เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน นับแต่สมัยพุทธกาลจนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การศึกษาที่มุ่งเน้นพื้นที่ ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอแนะประเด็นที่น่าศึกษาค้นคว้าต่อไปใช้ดังต่อไปนี้

- 1) การเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระสงฆ์ที่มีผลต่อชาวพุทธ ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เป็นที่น่าควรศึกษาเป็นแบบในการจัดปริวาสกรรม
- 2) เป็นสถานที่แหล่งเรียนรู้ของชุมชนตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของการเข้าปรีวาสกรรมในสมัยพุทธกาลกับในยุคปัจจุบัน
- 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประเพณีการอยู่ปรีวาสกรรมในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) , (2554). *สยามสามไตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 36). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่ोजรัญ จิตฺตมโ) , (2550). *ทาน ศีล ภาวนา นำพาพ้นกรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แอล ซี พี เด็กดีมีบุญ.
- พระมหาวิจิตร ธีรญาโณ, (2556). *การศึกษาการเข้าอยู่ปรีวาสกรรมของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.,
- พระมหาสม สิริปัญญา (สอนสิงห์), (2539). *ปรีวาสทำไมทำไมปรีวาส*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตาลุกุมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ราชบัณฑิตยสถาน, (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์
- พระครูสิริธีรคุณ, รองเจ้าคณะตำบลบ้านว่าน, เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ ตำบลบ้านว่าน อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 14 ตุลาคม 2463
- พระครูพิทักษ์กิตติสาร, เจ้าอาวาสวัดฉิมพลีวัน ตำบลบ้านว่าน อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 14 ตุลาคม 2463
- พระสมพร โชติปัญญา, พระที่เข้าปรีวาสกรรม, วัดสร้อยพร้าว, ม.1 ตำบลบ้านว่าน อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 15 ตุลาคม 2463
- พระมหาอภินันท์ มหาวีโร, พระที่เข้าปรีวาสกรรม, วัดศรีวิสัย, ม.2 ตำบลบ้านว่าน อำเภอบำบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 15 ตุลาคม 2463
- พระสามารถ ปุณณสิริ, พระที่เข้าปรีวาสกรรม, วัดศรีสะอาด ตำบลหนองสังข์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยภูมิ, วันที่ 15 ตุลาคม 2463

พระธีรภัทร์ ธรรมสโร, พระที่เข้าปริวาสกรรม, วัดเจติยภูมิ ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 15 ตุลาคม 2463

นายโชค สาเลี่ยน, กำนันตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

นายปรีชา เครือแก้ว, ผู้ใหญ่บ้าน ม.5 บ้านผาไฟ, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

นายบุตดี ผิวเหลือง, ปราชญ์ชาวบ้าน, ม.4 ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 15 ตุลาคม 2463

นายจันทร์ มาลีสังโฆ, ปราชญ์ชาวบ้าน, ม.5 ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 15 ตุลาคม 2463

นางขวัญ ผาชัยภูมิ ชาวบ้านวุ่น, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

นางแดงสมัย กำแก้ว, ชาวบ้านวุ่น, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

นางทองสวรรค์ ผงอ้วน, ชาวบ้านวุ่น, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

นายประภาส คลังชำนาญ, ชาวบ้านวุ่น, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 17 ตุลาคม 2463

นายยุทธพงษ์ จงรักษ์, ชาวบ้านวุ่น, ตำบลบ้านวุ่น อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย, วันที่ 16 ตุลาคม 2463

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

Program to Teacher's Reinforcement for Academic Leadership in the Secondary Educational Service Area Office 27

เทวฤทธิ์ ผลจันทร์ และ พีระศักดิ์ วรฉัตร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Tewarit Phonchan and Peerasak Worrachat

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : tewarit_tp@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 2) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม.27 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 348 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ ทักษะและบุคลิกภาพ ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 โดยเรียงลำดับองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ความรู้ ทักษะและบุคลิกภาพ ตามลำดับ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. วัตถุประสงค์/เป้าหมาย 2. เนื้อหา 3. วิธีดำเนินการ และ 4. การวัดและประเมินผล

คำสำคัญ: โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ครู

Abstracts

This research aims to; 1) study the factors and the needs assessment to Teacher's Reinforcement for Academic Leadership in the SESAO 27. 2) develop a program to teacher's Reinforcement for Academic Leadership in the SESAO 27. The research method was divided 2 phases. Phase 1 study the factors and the needs assessment Teacher's Reinforcement for Academic leadership in the SESAO 27. The samples were 348 By using a Taro Yamne formula for calculating the sample size. The sampling size was Multistage Stage sampling. Phase 2 was to develop a program. The research instrument was an assessment of the program. Data were analyzed by using mean, standard deviation and modified priority index.

The results showed that;

1. The overall the factors of academic leadership for teacher was in 3 factors and there were 14 indicators; knowledge, skill and personality. The needs which ordered from highest to least are knowledge, skill and personality. 2. The overall of program to teacher's Reinforcement were 4 factors ; 1. Purpose/Objective 2. Content 3. Methodology 4. The measurement and the evaluation.

Keywords: Program to Reinforcement; Academic Leadership; Teacher

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : ก) ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด จึงต้องเร่งพัฒนาคนในชาติให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพด้วยการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาในทุกด้าน (ทศพร มนตรีวงศ์ และ ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ, 2560 : 10-22) ในสภาวะเช่นนี้สังคมไทยจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและมีการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างสันติสุข มีความมั่นคง และสามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์ที่เผชิญนี้ไปสู่การร่วมสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งได้ ความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและมีอิทธิพลอย่างมากในการพัฒนาบุคคลเพื่อนำความรู้ความสามารถไปพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศที่สามารถสร้างสังคมแห่งความรู้ใช้ฐานความรู้ในการขับเคลื่อนประเทศย่อมทำให้คนในชาติเป็นคนที่มีคุณภาพ มีศักยภาพสูงและมีความได้เปรียบในการแข่งขันกับทุกประเทศทั่วโลก จนนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็วตั้งนั้นประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงพยายามพัฒนาและผลักดันให้ประเทศของตนใช้ฐานความรู้ในการพัฒนาชาติให้เป็นสังคมแห่งฐานความรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553 : ข-ค)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ด้านการศึกษาโดยได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา จัดให้มีกลไกและระบบการผลิตคัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มี

ความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัด ปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและพัฒนาทักษะความรู้สอดคล้องกับการทำงานและการประกอบอาชีพ เน้นการสร้างกลไกการวิจัยสร้างนวัตกรรมและพัฒนาด้านเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561 : 22) การปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายมีปัจจัยหลักที่สำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพครู ถ้าครูมีความรู้ ความสามารถ เสียสละและตั้งใจสอนสั่งผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถจะช่วยเสริมสร้างให้เด็กไทยเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี เก่ง ฉลาด มีศักยภาพ มีความสุขและสามารถแข่งขันกับทุกประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่ง แก้วแดง, 2544 : 45) และสำคัญที่สุดสำหรับการเป็นครูยุคการปฏิรูปการเรียนรู้ในปัจจุบันคือต้องเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่างๆ แสวงหานวัตกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (พฤทธิ ศิริบริรักษ์, 2555 : 73)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดจัดทำคู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะหลักขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553 : 3) ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาได้สมรรถนะครู ประกอบด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถและทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจงานในสถานศึกษา ประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้ สมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีมและ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครูและการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 1-2) ดังนั้นครูจึงมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้นำทางวิชาการ ที่มีความรู้ความสามารถในหลักการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีจึงจะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน รวมทั้งใช้ความรู้เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ การทำงาน การพัฒนาให้มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่และบทบาทของครูมีประสิทธิภาพ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2541 : 2-15)

การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารไหลบ่าเข้ามาพรมแดนมาถึงกันอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลต่อระบบและคุณภาพการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานะเช่นนี้จึงเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งสำหรับครูในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการ ของหน่วยงานการศึกษาตั้งแต่โรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551 : 26)

ครูผู้สอนจึงจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้เทคนิควิธีการที่จะพัฒนาการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญามีความสุขและมีความเป็นไทย (โกศิษฐ์ เพลรินทร์, 2552 : ง)

ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 มีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ ด้านที่หนึ่งทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านที่สองทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และด้านที่สามทักษะชีวิตและอาชีพ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2556 : 72-76) ดังนั้นคุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 คือ การมุ่งเน้นการค้นหาคำความรู้ การบริหารจัดการความรู้และมุ่งเน้นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2560 : 56-60) ยนต์ ชุ่มจิต (2553 : 34-42) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการที่ประสิทธิภาพของครูจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ ได้แก่ คุณสมบัติด้านความรู้ในงานที่รับผิดชอบและความรู้ทั่วไป คุณสมบัติด้านทักษะในการทำงานทั้งทางด้านการคิด ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านการสื่อสาร เป็นต้นคุณสมบัติด้านเจตคติต่องานและเพื่อนร่วมงาน คุณสมบัติด้านความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สุจริตและเที่ยงธรรม นอกจากนี้คุณลักษณะของผู้นำทางวิชาการของครูประกอบด้วยคามมีวิสัยทัศน์ บุคลิกภาพในทางบวกกับผู้อื่น ความสามารถในการเชื่อมโยงบุคคลและงานในกลุ่มและความสามารถในการเกี่ยวกับการออกแบบงานและสร้างสรรค์งานใหม่ๆอย่างสม่ำเสมอ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2554 : 30-35) ในขณะที่สุขุม เฉลยทรัพย์ (2559 : 112-128) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการควรมีลักษณะการเป็นครูที่มีความ “SMART” ซึ่งเป็นครูยุคใหม่ที่มีคุณสมบัติอันเกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยตามตัวแบบดังนี้ S (Skill) หมายถึง การมีทักษะความรู้ความสามารถ M (Management) หมายถึง มีความสามารถในการบริหารจัดการ A (Attitude) มีเจตคติการมีจิตสำนึกของความเป็น (Resource) ครูต้องมีความสามารถในการจัดหาสิ่งแวดลอมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และ (Technology) หมายถึง ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเป็นผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญต่อครูทุกคน ทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จ ส่งผลให้สังคมได้รับการพัฒนา มีความสารถและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมรวมทั้งปัญหาผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีคุณธรรมและจริยธรรม และมีสมรรถภาพในการแข่งขันกันนานาประเทศ (พรณอร อุซุภาพ, 2561 : 105-108) ซึ่งอาจารย์ราชพัฒน์ (2554 : ง) ได้วิจัยพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบได้แก่มีการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู เป็นแบบอย่างทางการสอน มีส่วนร่วมในการพัฒนาและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงดังนั้นวิชาชีพครูเป็นอาชีพที่ผู้ประกอบกรต้องมีความรู้ ความชำนาญที่ฝึกฝนมาโดยเฉพาะและมีคุณลักษณะที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาซึ่งครูร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันเพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จ มีความเพียรพยายามที่จะทำให้วิสัยทัศน์ประสบความสำเร็จ พัฒนาวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การ มีการวางแผนและดำเนินงานร่วมกันและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ (ธีรศักดิ์ อัครบรร, 2542 : 57-62)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ปีการศึกษา 2561 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 60 โรงเรียน มีข้าราชการครู 2,562 คน โดยมีวิสัยทัศน์ว่ามุ่งสู่คุณภาพและมาตรฐาน บริการประทับใจ มีการจูงใจ รับผิดชอบในการจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตามการจัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาให้เด็กไทยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและนักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ สาเหตุเพราะครูยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานของหลักสูตร ขาดเทคนิคในการสอน ขาดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนไม่ตอบโจทย์เรื่องทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่กำหนดในหลักสูตร อัตรากำลังครูบางแห่งก็ยังขาดแคลนครูในบางสาขาส่งผลให้ครูสอนไม่ตรงกับสาขา รวมถึงผู้บริหารบางสถานศึกษามีการกำกับ ติดตามที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้ครูที่ประสบปัญหาในสถานศึกษา ดังนั้นจึงต้องสนับสนุนให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27, 2561 : 34-45)

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูดังกล่าวจึงควรดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีไปสู่การสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งคาดว่าเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการประกอบผลการพัฒนาของครูอันจะเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
2. เพื่อสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

ระเบียบวิธีวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเจาะจง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสพม. 27 ปีการศึกษา 2562 ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 128 คน ครูผู้สอน 2,526 คน รวมทั้งหมด 2,654 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน โดยใช้สูตรการคำนวณการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane แล้วใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารจำนวน 17 คน และ ครูจำนวน 331 คน รวมทั้งหมด 348 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 37 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง .60 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับสภาพปัจจุบันเท่ากับ .96 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการนำแบบสอบถามจำนวน 348 ฉบับ ขอความร่วมมือผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสพม. 27 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนจำนวน 348 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 ได้แก่ การหาคุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ค่าดัชนีความสอดคล้อง และสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์วิธีปฏิบัติที่ดีเลิศจำนวน 6 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการจำนวน 15 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์วิธีปฏิบัติที่ดีเลิศและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

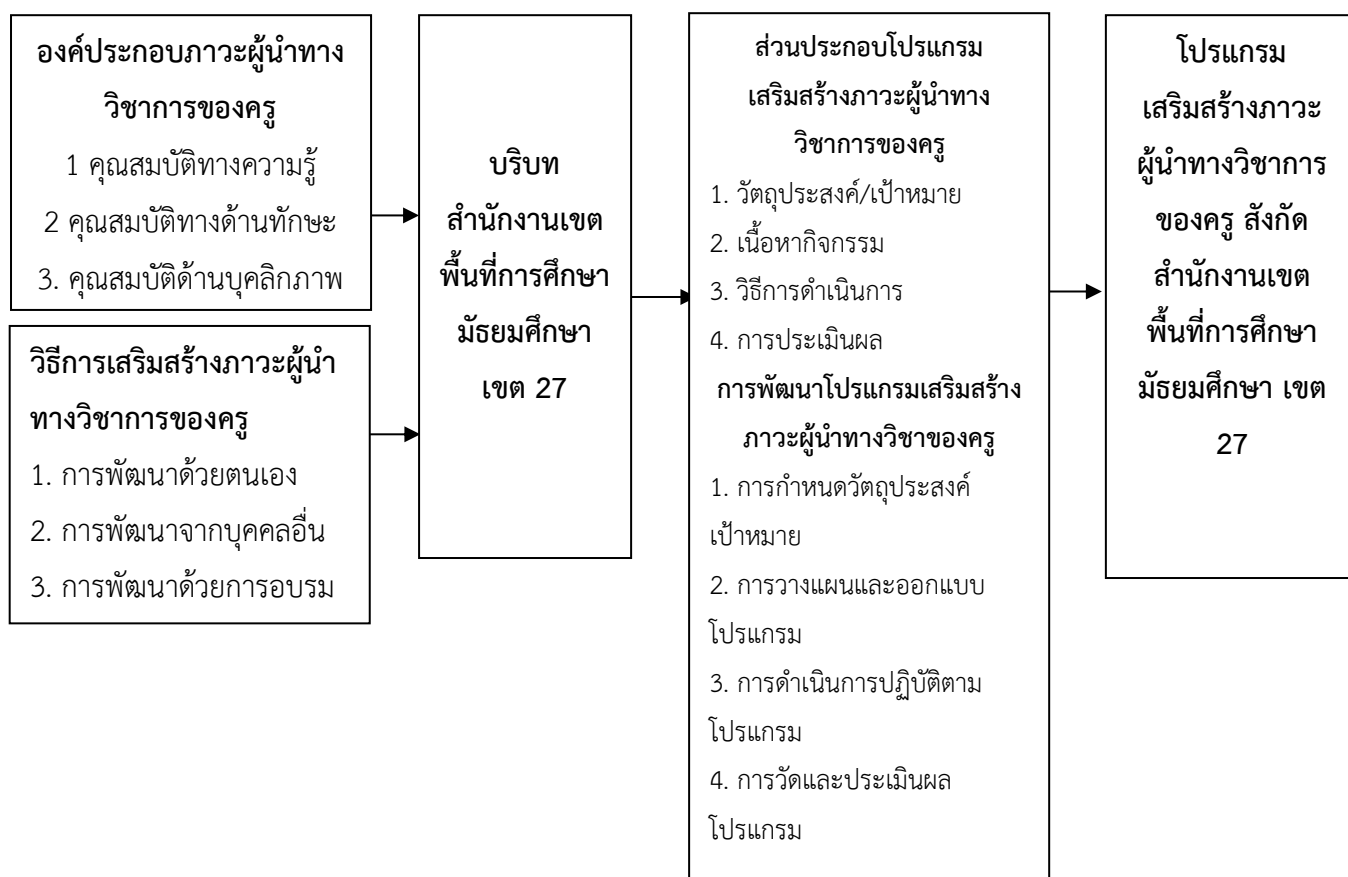
ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์วิธีปฏิบัติที่ดีเลิศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และดำเนินการนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2 ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาวิเคราะห์ และสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากแนวคิดของ Qian, Walker, and Li (2017 : 186-206), ยนต์ ชุ่มจิต (2553 : 34-42), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554 : 30-35), วิไล ตั้งจิตสมคิด (2554), สุขุม เฉลยทรัพย์ (2559 : 122-128), พรรณอร อุสุภาพ (2561 : 105-108) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวได้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จำนวน 3 องค์ประกอบ คือ คุณสมบัติทางความรู้ คุณสมบัติทางด้านทักษะ คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สามารถสรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยได้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู นำมาประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสมของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. คุณสมบัติด้านความรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
2. คุณสมบัติด้านทักษะ	4.80	0.45	มากที่สุด
3. คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ยโดยรวม	4.93	0.15	มากที่สุด

พบว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 13 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) คุณสมบัตินทางความรู้ 2) คุณสมบัตินทางด้านทักษะ 3) คุณสมบัตินด้านบุคลิกภาพ

2. ผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่าความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ (I) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และลำดับความต้องการจำเป็น

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 27	D	I	(PNI _{Modified})	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
1. คุณสมบัตินทางความรู้	3.26	4.82	0.48	1
2. คุณสมบัตินทางด้านทักษะ	3.56	4.76	0.34	2
3. คุณสมบัตินด้านบุคลิกภาพ	4.18	4.70	0.12	3

พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นจากมากที่สุดคือ คุณสมบัตินทางความรู้ (PNI=0.43) รองลงมาคือคุณสมบัตินทางด้านทักษะ (PNI=0.34) และองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ คุณสมบัตินด้านบุคลิกภาพ (PNI=0.12)

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ/วัตถุประสงค์/เป้าหมาย 2) เนื้อหากิจกรรม 3) วิธีดำเนินการ 4) การวัดและประเมินผลของโปรแกรม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีหลักการพัฒนาดังนี้ 1) การพัฒนาตนเอง ร้อยละ 70 ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและพัฒนาผลงาน การมอบหมายงาน การหมุนเวียนงาน 2) การพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ร้อยละ 20 ได้แก่ ระบบพี่เลี้ยง การทำงานเป็นทีม 3) การพัฒนาจากการเรียนรู้ ร้อยละ 10 ได้แก่ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากสื่อ การเรียนรู้แบบออนไลน์ การศึกษาดูงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสพม. 27 มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย คุณสมบัตินทางความรู้ คุณสมบัตินทางด้านทักษะ คุณสมบัตินด้านบุคลิกภาพ ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เป็นไปตามทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Theories) ของ Bass B.M. ได้ศึกษาและสรุปภาวะผู้นำจะมีคุณลักษณะที่เฉพาะ 6 ประการได้แก่ 1) คุณลักษณะทางด้านร่างกาย 2) คุณลักษณะทางภูมิหลังทางสังคม (3) คุณลักษณะสติปัญญาและความสามารถ 4) คุณลักษณะบุคลิกภาพ 5) คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน 6) คุณลักษณะทางสังคม (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2559 : 22-23) ทั้งนี้การศึกษาภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ โดยการริเริ่มของ Carroll L. Shartle ต่อมาใน ค.ศ. 1949 Hempill and Coons ซึ่งเป็นนักวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับมิติด้านภาวะผู้นำ โดยสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวัดพฤติกรรมของภาวะผู้นำที่เรียกว่า Leader Behavior descriptive Questionnaire หรือ LBDQ พบว่าสามารถนำไปใช้อธิบายภาวะผู้นำได้ 2 มิติ คือ การมุ่งกิจสัมพันธ์ (Initiating Structure) และการมุ่งมิตรสัมพันธ์ (Consideration) (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2559 : 25-26) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยังสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม มิติการมุ่งกิจสัมพันธ์ (Initiating Structure) การทำงานที่ผู้นำมุ่งเน้นการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ เพื่อให้งานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ มีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ใช้อำนาจะเบียบในการทำงาน กำหนดบทบาทของผู้นำและผู้ตามอย่างชัดเจนโดยผู้นำจะคำนึงถึงตนเองเป็นหลักและให้ความสำคัญในบทบาทของผู้นำมากกว่าผู้ตามโดยผู้นำจะมุ่งที่ผลของการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับยอนต์ ชุมจิต

(2553 : 34-42) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการที่ประสิทธิภาพของครูจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ ได้แก่ 1) คุณสมบัติทางความรู้ ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้วิชาการด้านต่าง ๆ 2) คุณสมบัติทางด้านทักษะ ความชำนาญ 3) คุณสมบัติด้านเจตคติ ทักษะหรือความรู้สึกรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 4. คุณสมบัติด้านความประพฤติ พฤติกรรมที่มาจากคุณธรรมของบุคคลนั้น

ผลจากการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นจากการสอบถามของผู้บริหารและครูในต่างองค์ประกอบ พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย คือ คุณสมบัติทางความรู้ คุณสมบัติทางด้านทักษะ คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับยนต์ ชุ่มจิต (2553 : 34-42) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทางวิชาการที่ประสิทธิภาพของครูจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ ได้แก่ 1) คุณสมบัติทางความรู้ ความรอบรู้ในงานที่รับผิดชอบและความรู้ทั่วไป 2) คุณสมบัติทางด้านทักษะ ทักษะในการทำงานทั้งทางด้านความคิด ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านการสื่อสาร เป็นต้น 3) คุณสมบัติด้านเจตคติ เจตคติต่องานและเพื่อนร่วมงาน 4) คุณสมบัติด้านความประพฤติ ความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม สุจริต และเที่ยงธรรม และสอดคล้องกับสุพรรณรัตน์ สัตตธนชัยภัทร (2557 อ้างอิงจาก Carter and Kiotz , 1990 : 156-164) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการต้องให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการ และครูซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนในลักษณะดังกล่าว จะยึดถือเอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาและมีการส่งเสริมให้บุคลากรในทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีองค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์เป้าหมาย 2) เนื้อหา ประกอบด้วย 3 Module คือ คุณสมบัติทางความรู้ คุณสมบัติทางด้านทักษะ คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ 3) วิธีการดำเนินการ 4) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2554 : 174) สรุปได้ว่าองค์ประกอบของโปรแกรมที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ได้แก่จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ใช้รูปแบบและวิธีการพัฒนาที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีสามารถนำไปเป็นหลักการในการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ดำเนินการพัฒนาตามโปรแกรม โดยนำโมเดลที่ได้รับการพัฒนาโดย Morgan McCall, Robert W. Eichinger, and Michael M, Lombardo จาก Center for Creative Leadership (CCL) เพื่อพัฒนาผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้ผู้นำเรียนรู้จากบริบทการทำงานจริงมากกว่าบริบท (พัชรา วาณิชชิน, 2560 : 24-26) นำมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการดังนี้ การพัฒนาด้วยตนเอง(ร้อยละ 70) ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและพัฒนาผลงาน การมอบหมายงาน การหมุนเวียนงาน การพัฒนาผ่านบุคคลอื่น

(ร้อยละ 20) ได้แก่ การโค้ชซึ่ง ระบบพี่เลี้ยงและการทำงานเป็นทีม การพัฒนาจากการเรียนรู้ (ร้อยละ 10) ได้แก่ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากสื่อ การเรียนรู้แบบออนไลน์ การศึกษาดูงาน การดำเนินการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ครูที่เข้าร่วมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูตามโปรแกรมต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญของการพัฒนาตามโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เนื่องจาก การพัฒนาตามโปรแกรมจะมีลักษณะต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสพม. 27 จึงควรสนับสนุนให้ครูสามารถบริหารจัดการเวลาในการเข้าร่วมพัฒนาตามโปรแกรมและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติ ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่หลักและสามารถนำความรู้ที่ได้ในแต่ละช่วงของโปรแกรมไปใช้จริงในสถานศึกษา จึงจะส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 การอบรมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในแต่ละเนื้อหาในโปรแกรมมาบรรยาย เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนารับความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและควรนำรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพที่หลากหลายมาผสมผสานและบูรณาการในพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในรูปแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เช่น ครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงาน ครูในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาหรืออาจารย์ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและผู้เรียน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและบริบทของครูในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. (2552). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ทศพร มนต์วีรวงศ์ และ ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำ ครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 28 (2), 10-22.

- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2542). *ความเป็นครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์.
- พรรณอร อุชุภาพ. (2561). *การศึกษาและวิชาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2555). *การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : พื้นฐานการศึกษาด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ไทยสัมพันธ์.
- พัชรา วาณิชวสิน. (2560). *การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2554). *การจัดการหลักสูตรและการสอน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2556). *การศึกษาไทย 4.0 : การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2560). *ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู (Self Actualization For Teachers)*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮ้าส์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *การปฏิวัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สิปปนนท์ เกตุทัต (2541) แนวคิดเกี่ยวกับทิศทางและนโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ กรมวิชาการ*. 1(5), 2-15.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2559). *วันครู จาก “SMART Teacher” สู่ “Smart Classroom” สู่การเป็น “Smart Thailand”*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). *การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริการและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสารคาม.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2559). *การบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- สุพรรณรัตน์ สัตตธนชัยภัทร. (2557). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. (2561). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2561*. ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน : คู่มือสมรรถนะหลัก*. นนทบุรี: ประชุมช่าง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *รายงานการวิจัย สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานการวิจัยและพัฒนา นโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Qian, H., Walker, A., & Li, X. (2017). "The west wind vs the east wind: Instructional leadership model in China". *Journal of Educational Administration*. 55 (2), 186-206.

ศึกษาปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

A Study Solution of Alcoholic Drinking Problems of the People in Accordance with the Project of the Five Precepts Preserving Villages in Bueng Khong Long District, Bueng Kan Province

พระไชยา ปสนโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตหนองคาย

Phra Chaiya Uankaew

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

E-mail: Chaiya1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) หลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราและผลกระทบจากการดื่มสุราในอำเภอบึงโขงหลงจังหวัดบึงกาฬ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกมาโดยจำเพาะเจาะจง จำนวน 30 รูปคน ประกอบไปด้วยกลุ่มพระสงฆ์ 5 รูป กลุ่มผู้นำชุมชน 5 คน กลุ่มนักวิชาการ 5 คน กลุ่มบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง 5 คน กลุ่มบุคคลที่ดื่มสุรา 10 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลของการวิจัยพบว่า 1) ในปัจจุบันมีสถานการณ์และปัญหาการดื่มสุราในจังหวัดบึงกาฬมีผลกระทบต่องสังคมไทยอย่างรุนแรง เช่น ดื่มสุราแล้วขับรถ และอาจจะก่อให้เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงมีผลกระทบต่อตนเองและบุคคลคนอื่น หรือ ดื่มสุราแล้วก่อการทะเลาะวิวาททำร้ายซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดปัญหาอย่างรุนแรง เป็นการทำลายสังคมที่ดีงาม ถ้าหากพิจารณาถึงสังคมที่เกี่ยวข้องกับสุรา อาจจะมองเห็นได้ว่า สังคมตามที่กล่าวมาแล้วนั้นก็เป็นสังคมที่ไร้ค่า ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นผู้ที่รักษาศีล 5 เป็นพื้นฐาน คือ ศีล 5 ได้ระบุไว้ว่า การงดเว้นจากการดื่มสุราเป็นศีลข้อที่ 5 อย่างไรก็ตามการดื่มสุราทำให้เกิดความโศกเศร้าเพราะพิษแห่งสุรา ถือได้ว่า สุราเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือผู้ที่ดื่มสุรายอมไม่รักตัวเอง หรือว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้มี

* วันที่รับบทความ: 1 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 1 เมษายน 2564

Received: March 1, 2021; Revised: March 28, 2021; Accepted: April 1, 2021

อิทธิพลต่อจิตใจของเขา จากสถานการณ์ที่กล่าวมาแล้ว การดื่มสุราในสังคมไทยทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทยให้ได้อย่างแท้จริง

การนำแนวทางหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดบึงกาฬ ก็คือ การรักษาศีล 5 อย่างจริงจัง คือสมาทานศีลข้อที่ 5 อันได้แก่ การงดเว้นจากการดื่มสุรา อย่างเด็ดขาด โดยตระหนักว่า การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและก่อให้เกิดอุบัติเหตุต่อชีวิตและทำให้เสียทรัพย์สินที่หามาได้

คำสำคัญ: การดื่มสุรา; โครงการหมู่บ้านศีล 5; ศีล 5 ธรรม 5; ประเพณี; เทศกาล

Abstracts

This article has three objectives: 1) To study the problem of drinking alcohol and the effects of drinking alcohol in Bueng Khong Long District, Bueng Kan Province. 2) To study dharmic principles in Buddhism lead to solving the problem of drinking alcohol in Bueng Khong Long District, Bueng Kan Province. 3) To study guidelines for the application of Buddhist principles to solve the problem of drinking alcohol all people in the project of five precepts village in Bueng Khong Long District, Bueng Kan Province. It is a qualitative research. By studying and researching documents and field work (Educational method) in-depth interviews from a specific target group, from 30 people. Including a group of 5 monks, 5 community leaders, 5 academics, 5 personnel involved and 10 people who drink alcohol. Research instrument is in-depth interviews.

At the present, the situation and the alcoholic drinking problems in Buengkan Province cause the impact on the Thai society seriously such as to get drunk, and then to drive a car and it may cause the accident, that is, it may cause the impact on oneself or others or to get drunk and then it may cause the arguments or hurt each other. The great problems may happen, it may destroy the good society. If we consider the society related to the alcohol it may be seen that the society as mentioned is worthless. The majority of people in Thai society believe in Buddhism and observe the Five Precepts as the foundation, that is, the Five Precepts mentions that not to drink the alcohol in the fifth item, anyway, to drink the alcohol results in the sadness because of its poison. It is considered that the alcohol is dangerous to the life or the drinkers do not love themselves or Buddhism does not influence on their minds. From the situation as mentioned. An alcoholic drinking in Thai society encourage the researcher to be interested in studying the alcoholic drinking problems in Thai society seriously.

To apply the Dhamma in Buddhism for a solution of the alcoholic drinking problems of people in the village project of observing the Five Precepts in Buengkan Province is that to observe the Five Precept earnestly that is, to observe the five precepts, namely, not to drink alcohol absolutely by realizing that to drink alcohol causes the danger to wealth and cause the accident to life and to loss the properties that have been earned.

Keyword: Drinking Alcohol; The Project of Five Precepts Village; Five Precepts Five Doctrine; Tradition; Festival

บทนำ

ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีประชาชนบางส่วนนิยมชมชอบในการประพาศิตลข้อที่ 5 คือ การดื่มสุราเมรัยซึ่งถือว่าเป็นยาเสพติดเป็นอาชญากรรม บางคนก็ยังถือว่าการดื่มสุรามีผลดีต่อชีวิต ก็ดื่มต่อไป บางคนเห็นว่าการงดการดื่มสุราเป็นผลดีต่อชีวิตตนเองและครอบครัว ดังที่มีผลรายงานจากเอแบคโพลด์ ได้ศึกษาสำรวจเรื่องประเพณีผลการรณรงค์ “งดเหล้าเข้าพรรษา” เมื่อปี พ.ศ. 2551” กรณีศึกษาประชาชนอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานครและใน 23 จังหวัดทั่วประเทศ ได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่บอกว่า การเลิกเหล้าเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้จริงถึงร้อยละ 54.3 หากประชาชนเลิกได้อย่างจริงจัง จะทำให้มีเงินเหลือใช้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นถึงร้อยละ 75.4 และช่วยลดปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ได้เช่น ความรุนแรงและอุบัติเหตุให้ท้องถนนได้ร้อยละ 66.2

ปัญหาของสังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ความบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่กับสังคมทุกวันนี้ เกิดจากการกระทำของมนุษย์และความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ คนไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นพุทธศาสนิกชน ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมเกิดจากชาวพุทธ และจำเป็นต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ไข พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่จะชี้แจงจิตวิญญาณและแก้ไขปัญหาด้านสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางด้านยาเสพติด เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหาการดื่มสุรา ที่ก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชนจนกระทั่งประชาชนโดยทั่วไป ได้ส่งผลกระทบต่อกฎวิถีชีวิตสังคมทั้งระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ปัญหาส่วนตัวของผู้ดื่มเอง เช่น ก่อให้เกิดการเสียทรัพย์สินเงินทอง โดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ และก่อให้เกิดโรคร้ายต่อสุขภาพร่างกาย ของตัวเองเป็นต้น และยังส่งผลกระทบต่อกฎวิถีชีวิต ในขณะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งภายในครอบครัวตกอยู่ในห้วงอบายมุขย่อมทำให้ระบบเศรษฐกิจครอบครัวผันผวน สุขภาพในครอบครัวก็จะลดน้อยถอยลงไป ส่งผลให้เกิดเป็นมหันตภัยคอยบั่นทอนความมั่นคงของระบบสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ก่อให้เกิดเป็นปัญหาด้านสังคม ที่ร้ายแรงในอนาคตได้

พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงโทษแห่งการดื่มสุราไว้ในสัพพหุสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย การดื่มสุราและเมรัยที่บุคคลเสพ เจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมดำเนินผลให้ไปเกิดในนรก อำนาจผลให้ไปเกิดในกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน อำนาจผลให้ไปเกิดในเปรตวิสัย วิบากแห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างมากที่สุดอำนาจผลให้เป็นผู้วิกลจริตแก่ผู้เกิดเป็นมนุษย์

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกล่าวถึงโทษภัยในการดื่มสุรา อันมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คณะผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาด้านการดื่มสุราของชาวบ้าน อันจะส่งผลกระทบ

ต่อประชากรของประเทศ วิธีชีวิตระบบสังคมในระดับย่อยและระบบของสังคมโดยภาพรวม เพื่อเป็นการหาทางออกที่สำคัญอันจะนำสังคมไทยไปสู่ความสุขยั่งยืนและมั่นคงได้ตามหลักพุทธธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราและผลกระทบจากการดื่มสุราในอำเภอบึงโขงหลงจังหวัดบึงกาฬ
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุราและผลกระทบจากการดื่มสุราในอำเภอบึงโขงหลงจังหวัดบึงกาฬ
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธี คือ อาศัยเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร (Documentary - Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย
- 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
- 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ 30 รูป/คน

2. วิธีการเก็บข้อมูล

- 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา ใช้นฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารตำรา หนังสือ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น พุทธธรรม สารสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค เป็นต้น
- 3) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างในหมู่บ้าน ชุมชน สังคมปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูลในเรื่องรูปแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

3.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งออกแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คือ คำถามข้อมูลทั่วไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คือ คำถามเกี่ยวกับการสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ และศึกษาสภาพปัญหาการดื่มสุรา และผลกระทบจากการดื่มสุรา ในอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย

2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์

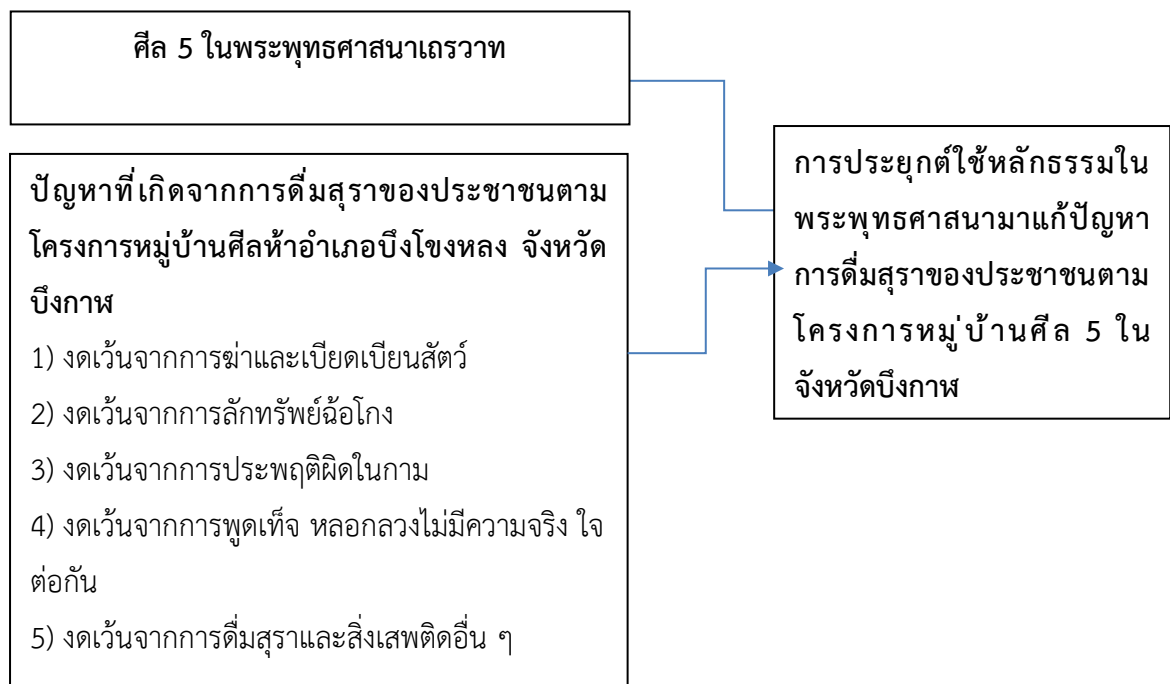
5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว

3.5 วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) และจัดทำเป็นรูปเล่มตามกรอบของมหาวิทยาลัยกำหนดไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้องค์ความรู้จึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนอเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. หลักศิลปะ 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศิลปะเป็นทั้งวินัยและหลักธรรม และมีการเชื่อมโยงกัน ในการรักษาศิลปะเบื้องต้น ศิลปะจะเป็นวินัย เพราะศิลปะเป็นข้อปฏิบัติในเชิงปฏิบัติ เพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจา ให้สงบเรียบร้อย อันจะส่งผลให้สังคมสงบเรียบร้อย เมื่อผู้รักษาศิลปะเป็นผู้มีศิลปะ มีความประพฤติเรียบร้อยทางกาย ทางวาจา ศิลปะย่อมกลายเป็นธรรม อันเป็นพื้นฐานของผู้รักษาศิลปะ อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น อาณิสสของการรักษาศิลปะ และโทษของผู้ไม่ประพฤติดังกล่าว ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการรักษาศิลปะ ซึ่งสรุปความสำคัญในการรักษาศิลปะไว้ ดังนี้ การรักษาศิลปะ ย่อมก่อให้เกิดอาณิสสจำนวนมากแก่ผู้รักษาศิลปะ ทั้งทำให้ประสบกับสิ่งที่น่าปรารถนา น่าพอใจ อันเป็นประโยชน์ชีวิตในปัจจุบัน รวมถึงเป็นการทำประโยชน์ชีวิตในเบื้องหน้า ด้วยศิลปะย่อมคุ้มครองผู้รักษาศิลปะไม่ให้ตกไปในที่ชั่วให้พบกับความสุขในโลกหน้า และจะยังประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิตให้เกิดขึ้น ด้วยศิลปะเป็นฐานรองรับคุณธรรมในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันบุคคลผู้ทุศีล ไม่ประพฤติดังกล่าว ย่อม

ก่อให้เกิดโทษแก่ตนเอง ทำให้ต้องประสบกับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา รวมถึงบุคคลนั้นย่อมได้ชื่อว่า เป็นผู้ไม่รักษาตนเอง (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2528 : 148-149.)

การรักษาศีล ยังเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งสังคม อันจะก่อให้เกิดภาวะเกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิตในทางที่ดีงามของ สมาชิกในสังคม ในพระพุทธศาสนาแสดงการพัฒนาตนเองไปสู่ธรรมสูงสุด คือ พระนิพพาน ด้วยการดำเนินตามมรรคปฏิบัติ อันประกอบด้วยศีล สมาธิ ปัญญา โดยศีลนับเป็นหลักควบคุมความประพฤติเบื้องต้น เริ่มตั้งแต่การรักษาศีล 5 ที่ประกอบด้วยเจตนางดเว้นจากการล่วงละเมิดข้อศีลทั้ง 5 ประการ เพื่อให้การรักษาศีล 5 สมบูรณ์สมดังเจตนารมณ์แห่งองค์ศีลสามารถนำหลักธรรมอื่นมาสนับสนุน ทั้งทำหน้าที่สกัดกั้นมิให้ล่วงละเมิดศีล 5 เช่น หิริโอตตปปะ สติสัมปชัญญะ ขันติโสรัจจะ ปัญญา รวมถึงการนำหลักธรรมอื่นมาส่งเสริมการรักษาศีล 5 เช่น เบญจธรรม ฆราวาสธรรม ทศบารมี ไตรสิกขา เพื่อพัฒนาตนเองให้ยิ่งขึ้นไปจนกระทั่งระดับโลกุตระ โดยหลักธรรมเหล่านี้ล้วนอิงอาศัยเชื่อมโยง จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ด้วยศีลมีลักษณะเป็นการฝึกพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และจิตใจเป็นคุณธรรมที่สำคัญ

2. สภาพปัญหาการติ่สุราและผลกระทบจากการติ่สุราในอำเภอบึงโขงหลงจังหวัดบึงกาฬ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2558 : 189) ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมไทย มีศีลธรรม และคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดกิจกรรมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าได้ประทานโอวาทไว้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ แก่ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 76 จังหวัด

คณะสงฆ์ตำบลบึงโขงหลงให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมโครงการหมู่บ้านศีล 5 การเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ระดับแผนยุทธศาสตร์ และโครงการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลที่ดีต่อผู้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล 5 และชุมชนรอบข้างเป็นอย่างมาก ดังนั้น การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทุกองค์กรต้องร่วมมือกัน เริ่มแต่การกำหนดเป้าหมายในการรักษาศีล 5 ให้มีความประพฤติที่ชอบ ด้วยกาย วาจา และจิตใจ รู้จักเสียสละ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น รู้จักการผ่อนหนักผ่อนเบา และรู้จักละอายต่อการหลีกเลี่ยงจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อความเข้มแข็งของสังคม ลดพฤติกรรมก้าวร้าว และปลูกจิตสำนึก นิสยที่ดีให้คนในสังคมมีศีลธรรม ซึ่งองค์กรท้องถิ่นให้ความสำคัญและเกื้อกูลกัน พึงพาพัฒนาไปด้วยกัน คณะสงฆ์ตำบลไชยวานได้ส่งเสริมให้การรู้จักประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาบูรณาการอย่างเต็มศักยภาพ เป็นสังคมที่ปลอดจากอบุติภัย สารเสพติด สื่อบลามกอนาจาร การละเมิดทางเพศ การทะเลาะวิวาท สนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม วางแผนการดำเนินงาน สร้างความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างสังคมชุมชน กิจกรรมที่ทำให้เกิดความสำคัญด้วยการพัฒนาพฤติกรรมและส่งเสริมคุณธรรมของคน
เยาวชนในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจในหลักการพัฒนาศิลปะด้วยกิจอาสาในชุมชน

3. แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาการติ่มสุราของ ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

โดยใช้หลักศีล 5 ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา การประพฤติปฏิบัติกับตนเอง และปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมที่ไม่ดี เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง โดยอาศัย “เจตนา” เป็นเครื่องดเว้น หรือใช้ปัญญาเป็น
ตัวตัดพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกาย วาจาและใจ ให้เป็นผู้สำรวมระวัง มีความสำวร เป็นที่ตั้ง เพื่อพัฒนา
พฤติกรรมที่ไม่ดี ให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามโดย ลด ละ เลิก เว้นพฤติกรรมที่ไม่ดี และดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง
ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้รู้จักใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาชีวิตให้มีแก่นสาร เป็นพื้นฐานให้ความโลกความ
โกรธ ความหลง เบาบางลงได้ส่งผลให้เกิดคุณธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในจิตใจ เป็นผู้มีเมตตา กรุณา มีหิริโอตตปปะ
มีความซื่อสัตย์สุจริตธรรม จึงส่งผลให้พฤติกรรมของตนเองแสดงออกมาในทางที่ดี และสามารถจะอยู่ร่วมกัน
ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวทางการประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น คือ การพัฒนาทางด้านศีลให้
เกิดขึ้นในจิตใจเป็นสำคัญ ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่โดยนำหลักศีลที่ประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่างมา
ประกอบการประพฤติปฏิบัติ คือ (1) มีเจตนาตั้งใจเว้น (2) มีเจตสิก คือความงดเว้น (3) มีความสำวรด้วยสติ
(4) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบ ทางกายวาจาการไม่ก้าวล่วงศีลได้นั้น จะต้องอาศัยการงดเว้น 3 อย่าง
คือ มีเจตนาวิริติ สมาทานวิริติ และสัมปัตติวิริติ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันอยู่เป็นนิจ เพื่อพัฒนาพฤติกรรม
ให้พัฒนาห่างไกลจากอกุศลธรรมต่าง ๆ เป็นศีลที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจ สามารถพัฒนาให้สุจริตทางกายวาจา
และสัมมาอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา (ศีลในมรรคมืองค์ 8 คือ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ และสัมมากัมมันตะ)
จึงทำให้รักษาศีลได้อย่างบริสุทธิ์ และการแสดงออกมาทางกายวาจา และใจย่อมสำรวมระวัง สงบระงับ เพราะ
เป็นศีลที่ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ จึงทำให้การแสดงออกมาในทางสังคมมีแต่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ คือ
ประกอบด้วย เมตตาธรรม มีหิริโอตตปปะ ซื่อสัตย์สุจริตธรรม พฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม และอยู่
ร่วมกันอย่างมีความสุขสันติ คือ ความสงบสันติภายใน และความสงบสันติภายนอก มีกติกากฎระเบียบในการ
ดำเนินชีวิต ปราศจากทุกข์ และอุปสรรคทั้งปวงและยังสามารถพัฒนาก้าวถึงความพ้นจากทุกข์ได้ในที่สุด
(พระเทพดิลก, (ระแบบ ฐิตญาณ) 2548 : 170)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยด้านการประสานความร่วมมือ ที่จะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนโครงการ
หมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี ที่ประสบผลสำเร็จและประสบความสำเร็จและประสบความล้มเหลว และบูรณาการ
ระหว่างหน่วยงานในระดับอำเภอ การเข้าใจในเป้าหมายของโครงการของผู้ปฏิบัติงาน และการวางโครงสร้าง

การปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานเพราะงานตามโครงการดังกล่าวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการประสานเชื่อมโยง ทั้งนี้ต้องสามารถเชื่อมร้อยคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับหรือเกณฑ์ให้มาเข้าร่วมซึ่งจะไม่เกิดผลยั่งยืน สร้างประโยชน์ของโครงการที่สังคมจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาโลกขับเคลื่อนโครงการฯ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งหากองค์การ ทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน/ ราชการ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโลกของโครงการและเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ ย่อมทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รู้สึกเป็นส่วนร่วมของโครงการไม่ใช่ประโยชน์ของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา) (2561 : 41) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาโลกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัย พบว่ากระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกชนนับถือด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้ความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป ซึ่งการพัฒนาโลกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พบว่าในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันในระบบ หรือองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดี ระบบ หรือองค์กรที่มีบุคคลในระดับต่าง ๆ ทำงานประสานกันดูเครื่องจักร ระบบใด ๆ ที่จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไป โดยที่บุคคล กลุ่มคน และชุมชน นำหลักการในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดความสงบสุขของสังคมชุมชนและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล 5 เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพสอดคล้องกับพระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินฺต (2556 : 63) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งภารกิจดังกล่าวบางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายเถรสมาคม แต่บางประการคงเห็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมา 2) การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรคณะสงฆ์ภาค 2 มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรสงฆ์มีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัด เห็นปัญหาในการเผยแผ่ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิด และเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความจริงตามหลักพระพุทธศาสนา 3) แบบการบริหารจัดการการเผยแผ่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาค 2 ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับภาค

และระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนด และมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแพร่ และอำนวยความสะดวก และเห็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแพร่ และจัดทำงบประมาณสนับสนุนให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

ฉะนั้นคุณธรรมที่เสริมสร้างชีวิตให้มีคุณค่าให้ยิ่งขึ้นไป ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของประชาชนตาม โครงการหมู่บ้านศีล 5 ก็คือการนำเบญจศีลเบญจธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทัน กาย วาจา และใจเป็นสำคัญ กล่าวคือ การนำหลักเบญจศีลเบญจธรรมมาพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีอยู่แล้วก็ยิ่ง ทำให้บุคคลนั้นมีกายวาจา และใจที่ดีงามยิ่งขึ้นไป และเป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ ย่อมจะทำให้บุคคลนั้นเป็นที่เคารพรักใคร่ของบุคคลทั่วไปในสังคม

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกล่าวถึงโทษภัยในการดื่มสุรา อันมีผลกระทบต่อการ พัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คณะผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำหลักธรรมในทาง พระพุทธศาสนา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในการดื่มสุราของชาวบ้าน อันจะส่งผลกระทบต่อ ประชากรของประเทศ วิถีชีวิตระบบสังคมในระดับย่อยและระบบของสังคมโดยภาพรวม เพื่อเป็นการหาทาง ออกที่สำคัญอันจะนำสังคมไทยไปสู่ความสุขยั่งยืนและมั่นคงได้ตามหลักพุทธธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาเรื่องการนำหลักศีล 5 มาประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมของบุคคล ทำให้ได้รับประโยชน์จาก การศึกษาว่า ได้เข้าใจในเรื่องศีล 5 มากขึ้น และนำไปประพฤติปฏิบัติได้จริงและอย่างถูกต้อง เป็นหลักธรรมที่ นำไปสู่การประพฤติดี ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต และส่งผลให้พฤติกรรม ของบุคคลผู้มีศีล มีความเมตตา กรุณาอ่อนโยน นุ่มนวล และนำเคารพและ นำเลื่อมใส และการแสดงออกมา ทางด้านพฤติกรรม เป็นลักษณะของบุคลิกภาพที่ดีงาม และแสดงออกมาทางกาย วาจา และใจ อย่างเหมาะสม กับสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดเสน่ห์อยู่ในตัว ทำให้พฤติกรรมทางกายและใจ ที่แสดงออกมาทางสังคมย่อมเกิด สันติภาพสงบสุข

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมให้ละเอียด และนำหลักธรรมต่าง ๆ ที่สามารถจะพัฒนา บุคลิกภาพของบุคคลให้สังคมมีสันติภาพเกิดขึ้นในโลกอย่างสันติสุขมากขึ้นๆ ไป

(2) ควรประยุกต์หลักวิปัสสนาภาวนาแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลในการดื่มสุราให้น้อยลง เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม

เอกสารอ้างอิง

- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินฺโน. (2556). *“รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2”*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพดิลก (ระแบบ จิตฺตยาโน). (2548). *นิเทศกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปดสิบเจ็ด จำกัด.
- พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา). (2561). *“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2528). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์).
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (2558). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”*. สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู

สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

**The Learning Organization of the Child Development Center According to
The Opinions of Teachers under the Local Government
Organization in Samut Prakan Province**

สุภาวดี จันพีก¹ และ ชนมณี ศิลาณกิจ²

องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่¹

มหาวิทยาลัยรามคำแหง²

Supawadee Junpuek¹ and Chonmanee Silanookit²

Bangchalong Subdistrict Administrative Organization¹

Ramkhamhaeng University, Thailand²

Corresponding Author, E-mail : fangsupa01@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่าง คือครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 175 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนและการเปิดตารางของเครจซ์และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.952 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* วันที่รับบทความ: 10 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 8 เมษายน 2564

Received: March 10, 2021; Revised: April 5, 2021; Accepted: April 8, 2021

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก; ความคิดเห็นของครู; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
จังหวัดสมุทรปราการ

Abstracts

This research aimed to study and compare the learning organization of the child development center according to the opinions of the teachers, under the local government organization in Samut Prakan Province divided by teacher's educational background, working experience and size of child development center. The sample were 175 teachers who worked in child development center by stratified random sampling and considered sample size through Krejcie and Morgan table. The instrument was a five-point rating scale questionnaire which the reliability of at 0.952. The data analyzed through the descriptive statistic, t-test and One way ANOVA, and Scheffe's method were used to analyze the data.

The research results were found that learning organization of the child development center according to the opinions of teachers under the local government organization in Samut Prakan Province in overall and individual aspects were at a high level. The results of the comparison of learning organization in child development center classified by educational background, working experience and size of child development center of teachers in overall were not different. When considering each aspect found that the teachers working in different size of child development center has different opinions on their shared vision of statistical significant .05.

Keywords: The Learning Organization; The Child Development Center; According to the Opinions of Teachers; The Local Government Organization in Samut Prakan Province

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งในด้านการศึกษาก็ได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ความรู้เดิมที่เคยมีอยู่อาจล้าสมัยและไม่ทันต่อความเป็นไปของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน องค์กรและบุคลากรในองค์กรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์กรรูปแบบหนึ่ง ที่ใช้เป็นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือธุรกิจเอกชนต่าง ๆ โดยใช้ทัศนะการมององค์กรแบบองค์รวม คือ เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรให้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงควรเกิดกับองค์กรทุกประเภท รวมถึงสถานศึกษาด้วย ซึ่งสถานศึกษาถือว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา

ให้กับประชาชน เป็นองค์กรที่นำนโยบายทางด้านการศึกษาลงไปสู่การปฏิบัติ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในแต่ละช่วงวัย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สถานศึกษาจึงควรมีความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทอื่นๆ (อำนาจ นาคแก้ว, 2563 : ออนไลน์)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือว่าเป็นสถานศึกษารูปแบบหนึ่ง ที่อยู่ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และในมาตรา 41 บัญญัติไว้ว่า “ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการในท้องถิ่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนในเรื่องการจัดบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษา อบรมและเลี้ยงดูเด็ก ” (กรมอนามัย, 2549 : 25)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในบริบทของจังหวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าในหลายๆด้าน เนื่องมาจากการมีสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม มีการคมนาคมที่สะดวก และมีสนามบินสุวรรณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการจึงเป็นจังหวัดที่มีฐานของเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพที่ค่อนข้างดี ประชาชนทั้งชาวไทยและต่างชาติต่างเข้ามาอยู่อาศัยและหารายได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งในปัจจุบันเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid 2019) ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจะต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาศักยภาพของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวให้มีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแล และประสานงานกับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีการปฏิบัติงานในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) .ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 317 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 175 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportionately Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดของ Peter Senge (Peter Senge, 1990 : 81) โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแบบของ Likert มี 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากขอความอนุเคราะห์หนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 175 คน พร้อมกำหนดวันรับคืน ซึ่งเก็บแบบสอบถามคืนได้ 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

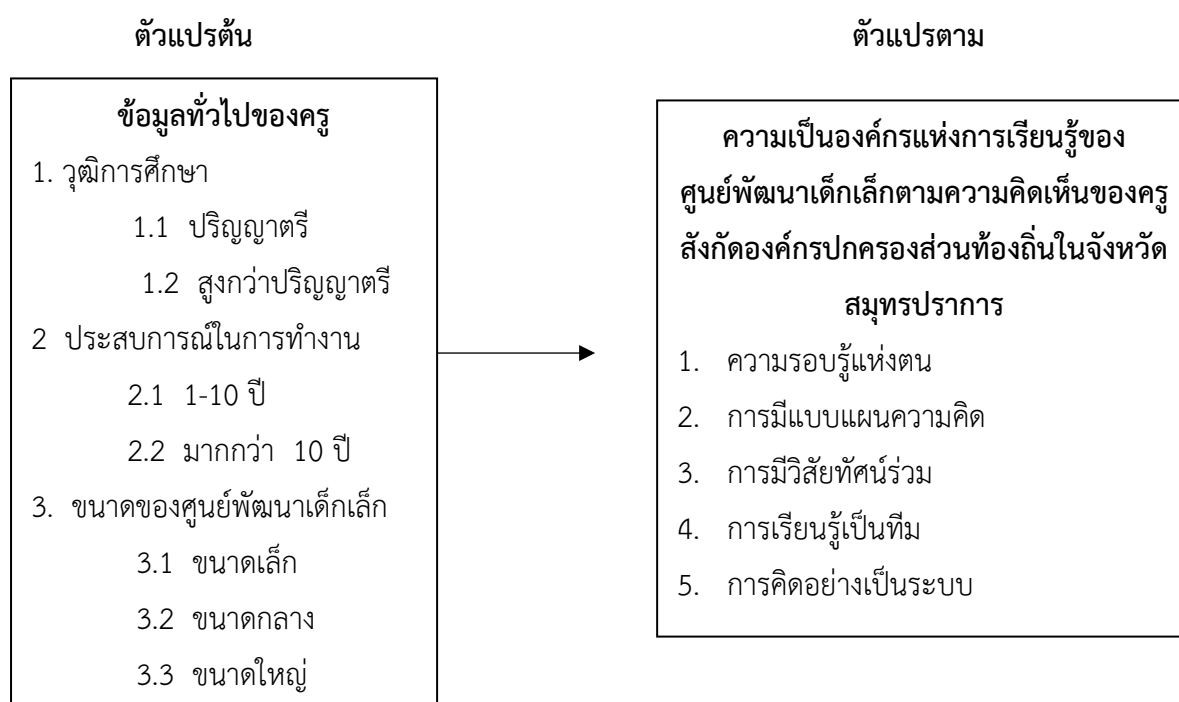
1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อประมวลข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน วุฒิการศึกษา และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การหาค่าความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. เปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t- test Independent) แต่ถ้าเปรียบเทียบตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยตามแนวคิดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Peter Senge (Peter Senge, 1990 : 81)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

				(n =175)
ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1 ความรอบรู้แห่งตน	4.46	.42	มาก	
2 การมีแบบแผนความคิด	4.42	.38	มาก	
3 การมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.32	.37	มาก	
4 การเรียนรู้เป็นทีม	4.42	.40	มาก	
5 การคิดอย่างเป็นระบบ	4.41	.41	มาก	
รวม	4.41	.32	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ความรอบรู้แห่งตน ($\bar{X}=4.46$) การมีแบบแผนความคิด ($\bar{X}=4.42$) การเรียนรู้เป็นทีม ($\bar{X}=4.42$) การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}=4.41$) และการมีวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}=4.32$)

2. ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา

		วุฒิการศึกษา				(n=175)	
ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p
		(n = 104)		(n = 71)			
		X̄	S.D.	X̄	S.D.		
1	ความรอบรู้แห่งตน	4.47	.422	4.44	.407	0.476	.635
2	การมีแบบแผนความคิด	4.43	.374	4.414	.401	0.361	.718
3	การมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.33	.392	.304.	.348	0.532	.595
4	การเรียนรู้เป็นทีม	4.42	.419	41	.368	0.205	.838
5	การคิดอย่างเป็นระบบ	4.42	.457	4.39	.346	0.365	.716
รวม		4.42	.328	4.39	.300	0.485	.628

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครูสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

(n =175)

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้		ประสบการณ์ในการทำงาน				t	p
		1 – 10 ปี		มากกว่า 10 ปี			
		(n = 94)		(n = 81)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรอบรู้แห่งตน	4.44	.41	4.49	.42	-0.772	.441
2	การมีแบบแผนความคิด	4.43	.36	4.42	.41	0.253	.800
3	การมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.30	.39	4.33	.36	-0.506	.614
4	การเรียนรู้เป็นทีม	4.38	.43	4.47	.35	-1.423	.156
5	การคิดอย่างเป็นระบบ	4.37	.44	4.46	.38	-1.441	.151
รวม		4.38	.32	4.43	.32	-0.994	.322

จากตาราง 3 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(n=175)

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้		ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก						F	p
		ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
		(n = 60)		(n = 40)		(n = 75)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ความรอบรู้แห่งตน	4.49	.37	4.38	.49	4.48	.41	1.010	.367
2	การมีแบบแผนความคิด	4.46	.31	4.34	.42	4.44	.41	1.321	.270
3	การมีวิสัยทัศน์ร่วม	4.40	.30	4.20	.45	4.31	.37	3.552*	.031
4	การเรียนรู้เป็นทีม	4.44	.32	4.32	.49	4.45	.40	1.740	.179
5	การคิดอย่างเป็นระบบ	4.44	.35	4.29	.44	4.44	.44	1.974	.142
รวม		4.45	.23	4.31	.38	4.42	.33	2.701	.070

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม

(n =175)

ขนาดของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.40	4.20	4.31
ขนาดเล็ก	4.40		*	
ขนาดกลาง	4.20			
ขนาดใหญ่	3.31			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก กับครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่งผลทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว พร้อมทั้งต้องมีการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่สำคัญนั้น ก็คือ ครู ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีความจำเป็นในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนทางด้านโครงสร้างการบริหารงานด้านต่างๆ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ขององค์กรต้นสังกัดด้วย จึงทำให้ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความรอบรู้ สามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ มีวิสัยทัศน์ รวมทั้งจะต้องมีทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอีกด้วยเพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้กับตนเองอยู่เสมอ ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขึ้น มองสิ่งต่างๆอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็น

บุคคลที่มีคุณภาพ เมื่อบุคลากรมีคุณภาพย่อมส่งผลทำให้องค์กรมีคุณภาพ และพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ความคิดเห็นของครูต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันธิดา ผมฉลวย (2559 : 61) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ระดับสภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพลิน บุญนา (2559 : 35) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอธิบายความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

2. ผลการเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถอธิบายผลได้ ดังนี้

2.1 ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันถึงแม้ว่าครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี ต่างก็มีความมุ่งมั่นและความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ซึ่งวุฒิการศึกษาที่สูงทั้ง 2 ระดับนี้ ต่างทำให้ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ มีรูปแบบความคิดและวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้นในการมอง สิ่งต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีความพร้อมในการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สามารถที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อให้งานออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงทำให้ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัยกร ลาภารัตน์ (2558 : 45) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรยา เจริญสุข (2559 : 68) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรครูโรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรภัทร รักชนบท (2561 : 29) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นมีประสบการณ์ในการทำ 1-10 ปี หรือมากกว่า 10 ปี ล้วนแล้วแต่ต้องพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของตนเองให้ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ครูจึงสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ โดยผ่านรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในการทำงานซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ด้วยการทำงานเป็นทีม การแสวงหาความรู้ที่อยู่รอบตัวโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วม และจากการส่งเสริมสนับสนุนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นสังกัดในการส่งครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของครูให้มีศักยภาพสูงขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เช่นกัน จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษยมาศ สิทธิพันธ์ (2559 : 56) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนกร พิมพิ้งาม (2559 : 37) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรครูโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราพรรณ เสี่ยงเพราะ (2561 : 69) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ว่าจะเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของตนเองผ่านการจัดและส่งครูเข้ารับการอบรมสัมมนา ในเรื่องต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น จนทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้นได้ รวมทั้งยังส่งเสริมให้ครูได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพลิน บุญนา (2559 : 39) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธยา อร่ามรัตน์ (2562 : 12) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

1. ความรอบรู้แห่งตน ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทำให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและบูรณาการเอาความรู้ใหม่ๆ ที่ได้เรียนรู้ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติได้
2. การมีแบบแผนความคิด ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสามารถวิเคราะห์งานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างชัดเจนถูกต้อง และให้มีการคิด ไตร่ตรอง ก่อนการตัดสินใจทุกครั้ง

3. การมีวิสัยทัศน์ร่วม ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรและทำให้เกิดความเป็นเจ้าของวิสัยทัศน์ร่วมกัน

4. การเรียนรู้เป็นทีม ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ และเกิดความรัก ความสามัคคีจากการทำงานร่วมกัน

5. การคิดอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมองเห็นภาพรวมและส่วนย่อยของงานในองค์กรได้อย่างชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จากการเชื่อมโยงสถานการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

2. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2549). *คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก.
- จิราพรรณ เสี่ยงเพราะ. (2561). *การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- นันธิดา วัฒนฉาย. (2559). *สภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุษยมาศ สิทธิพันธ์. (2559). *ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. งานนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพลิน บุญนา. (2559). *ลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รัตนกร พิมพ์งาม. (2559). *ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรครูต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี*. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วัยกร ลาภารัตน์. (2558). *การศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ*. สารนิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- วีรภัทร รักชนบท. (2561). *ศึกษาเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีรยา เจริญสุข. (2559). *ความคิดเห็นของบุคลากรครูต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนชลราษฎรอำรุง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธญา อร่ามรัตน์. (2562). *ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อำนาจ นาคแก้ว. (2563). *องค์กรแห่งการเรียนรู้. ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา <https://nakkaew.wordpress.com>
- Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities," *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607 - 610.
- Peter Senge. (1990). *The fifth disciplines: the art and practice of learning organization*. London: Century Business.

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดก สำหรับผู้พิการ
ทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
**The Model Development Multimedia for Jataka to Promote the Morality
and Ethics for Deaf Students at the Special Education
Center in NRRU University**

วรเดช มีแสงรุ่งสกุล,

พระมหาสุพร รุกขิตธมโม และ เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Waradet Mesangrutdharakul,

Phra Maha Supon Rukkhiththammo and Benjamas Suwannawong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail : vt.m.rudrakul @gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักคำสอนในชาดกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จากการศึกษาพบว่าคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย คือ 3.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1.559 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย คือ 47.3 ส่วนคะแนนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย คือ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1.005 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย คือ 23.9 โดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางด้านผลสัมฤทธิ์พุทธิพิสัย

โดยความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.56 คิดเป็นร้อยละ 88.9 รองลงมา คือ ด้านรูปแบบบทเรียนและเว็บไซต์ ที่ค่าเฉลี่ย 4.55 คิดเป็นร้อยละ 88.9 ด้านวิธีการเรียนการสอนที่ค่าเฉลี่ย 4.48 คิดเป็นร้อยละ 87.6 ด้านการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนที่ค่าเฉลี่ย 4.47 คิดเป็นร้อยละ 87.4 และมีความพึงพอใจในภาพรวม ที่ค่าเฉลี่ย 4.58 คิดเป็นร้อยละ 89.3

คำสำคัญ: การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย; คุณธรรมจริยธรรม; ผู้พิการทางการได้ยิน; ชาตค

Abstracts

This research aimed to study 1) to study the doctrine in Jataka to promote morality and ethics for the hearing-impaired; 2) to develop a multimedia format to promote morality and ethics through Jataka for the hearing-impaired at the special education center of Nakhon Ratchasima Rajabhat University 3) To assess the effectiveness of multimedia media to promote morality and ethics through Jataka for the hearing impaired at the Special Education Center of Nakhon Ratchasima Rajabhat University. Promoting morality and ethics is important virtue which by questionnaire And research quiz, which the research results showed that the doctrine in the allegory consistent with the universal ethics can be applied together. By creating a story in the old story, telling the new media.

The mean score was 3.30, the standard deviation was 1.559 and the distribution coefficient was 47.3, while the post-class score had a mean of 4.20, the standard deviation was 1.005 and the value The distribution coefficient was 23.9. In summary, the results of the cognitive achievement coefficient..

By the satisfaction of the students That was the highest in e-book, the lesson format and the website at an average of 3.10, accounting 28.42 % C.V., followed by the value of teaching and learning methods. An average of 2.95, representing 30.07 % C.V. The teaching and learning activities, the most at an average of 2.80 or 33.9 % C.V. The lesson content at an average of 2.70 or 32.02 % C.V. and were overall satisfied at an average of 2.89, representing 14.99 %.

Keywords: The Development Multimedia; Morality and Ethics; Deaf Students; Jataka

บทนำ

สังคมไทยผูกพันและได้รับองค์ความรู้ต่างจากนิทานพุทธศาสนามาแต่ครั้งโบราณ และคนไทยสมัยก่อนก็มีการแปล และนำเรื่องราวในนิทานพุทธศาสนามาดัดแปลงเป็นนิทานพื้นบ้านไทยต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณตั้งแต่อารยธรรมพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาในแผ่นดินสุวรรณภูมิ หรือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจจะตั้งแต่สมัยที่คนไทยจะได้มีแผ่นดินเป็นของตนเองด้วยซ้ำไป จนถึงสมัยสุโขทัยที่เป็นยุคเฟื่องฟูแห่งพุทธศิลป์ปางลีลาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพุทธศิลป์ไทย นิทานพุทธศาสนาก็คงจะได้ครองใจประชาชนชาวไทยทั้งหลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เนื่องจากนิทานพุทธศาสนามีคุณอนันต์กับชาวโลก ทางโลกุตรธรรม และโลกียธรรม กล่าวคือนิทานพุทธศาสนาเป็นสื่อทางภูมิปัญญาในการสั่งสอนศีลธรรมอย่างมีประสิทธิภาพของชาวพุทธมาแต่ครั้งโบราณ และศีลธรรมเป็นคุณความดีที่ปกป้องรักษาผู้ประพฤติปฏิบัติตามดังคำกล่าวว่า “คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้”

ปัจจุบันการเรียนรู้ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่าสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ ระบบอี-เลิร์นนิง (e-learning) มีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากยิ่งเพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนบทเรียนได้หลายครั้ง และเลือกเรียนได้ตามเวลาและสถานที่ที่ตนสะดวก

โดยเฉพาะสื่อการเรียนรู้ที่เรียกว่า “หนังสืออิเล็กทรอนิกส์” (E-book) เป็นแฟ้มข้อมูลที่สามารถใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นระบบเปิดออนไลน์ (Online) หรือระบบปิดออฟไลน์ (Offline) มีภาพและความสวยงามทำให้เป็นสื่อที่ดึงดูดใจช่วยให้อ่าน (วสันต์ สอนเขียว, 2560 : 222)

การพัฒนาหนังสือและสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็นจะต้องพิจารณาพฤติกรรมและปัญหาของผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็น โดยผู้พิการทางการได้ยินมีปัญหาด้านการสื่อสารและภาษามากกว่าผู้พิการทางการมองเห็น ไม่ว่าจะเป็น 1) ปัญหาการปฏิบัติตามคำสั่ง 2) ปัญหาทักษะการพูดและการใช้ภาษา ส่วนปัญหาที่ผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็นมีร่วมกันคือ 3) ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) ปัญหาการปรับตัว (วสันต์ สอนเขียว, 2560 : 223) โดยเฉพาะปัญหาการปรับตัวเขาสังคมของผู้พิการในปัจจุบันทำให้ผู้พิการที่มีประสบการณ์ชีวิตน้อยเนื่องจากมีปัญหาในด้านการสื่อสาร ไม่เข้าใจความเลวร้ายของคนและสังคมปัจจุบันและไม่มีภูมิธรรมที่จะปกป้องตนเองจากการเอาเปรียบของคนชั่ว ทำให้ทั้งผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็นถูกทำร้ายและเอาเปรียบจากผู้อื่นเสมอ ดังเช่นข่าวการทำร้ายผู้พิการจนถึงแก่ชีวิต ปัญหาการข่มขืนผู้พิการ ฯลฯ มีสถิติเพิ่มมากขึ้นจนน่าตกใจ

การห้ามคนชั่วต่าง ๆ ไม่ให้ทำร้ายผู้พิการ การสร้างเสริมภูมิธรรมให้ผู้พิการได้มีความรู้และปัญญาในการดูแลรักษาตนเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในโลกยุคปัจจุบันซึ่งแม้ว่าจะมีการพัฒนาทางวัตถุขึ้นมากมาย และศีลธรรมของคนกับเสื่อมทรามลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการสร้างสื่อมัลติมีเดียประเภทต่าง ๆ เช่น วิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นิตานพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาศีลธรรมของเด็กพิการทางการได้ยินและการมองเห็นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสร้างภูมิความรู้ทางธรรมะ ที่ช่วยให้ผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็น รวมถึงญาติมิตร ผู้ได้ใกล้ชิดได้ดูแลผู้พิการเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาศีลธรรมอันดีร่วมกันจากนิทานพระพุทธศาสนาซึ่งจะช่วยให้ผู้พิการทางการได้ยินและการมองเห็นได้มีภูมิความรู้ทางธรรมและปัญญาในการปกป้องดูแลตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักคำสอนในชาดกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบกับการวิจัยพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ทั้งหมด

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาผู้พิการทางการได้ยินมีอายุ 18 ปีขึ้นไปและอยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ทั้งหมด 20 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เพราะผู้มีการเรียนภาษาไทยในระดับดี

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 3 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

1.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบประสิทธิภาพของแบบฝึกหัด ได้แก่ นักศึกษาปกติผู้ศึกษาในหลักสูตรการศึกษาพิเศษภาษาไทย จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความพึงพอใจต่อสื่อเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมจากชาตก มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ (สำหรับทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาสื่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 1 ข้อ 2. แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ - นามสกุล อายุ ระดับการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการสื่อการเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมจากชาตกซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 10 ข้อ 3. แบบฝึกหัด มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ - นามสกุล อายุ ระดับการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิด (Closed ended Questionnaire) ที่มีคำตอบให้เลือก 4 ข้อแต่มี

คำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว จำนวน 17 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อารมณ์และจริยธรรมจากชาดกซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 3 ข้อ

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา 2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อเจ้าหน้าที่ในศูนย์การศึกษาพิเศษนครราชสีมาเพื่อขออนุญาตเข้ามานำสื่อการเรียนรู้อารมณ์และจริยธรรมจากชาดกเข้ามาเผยแพร่ และนำแบบสอบถามเข้ามาเก็บข้อมูลกับนักศึกษาผู้พิการทางการได้ยินจำนวน 20 คน ผู้มีผลการเรียนภาษาไทยในระดับที่ดี

3.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสัมภาษณ์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมาถึง ผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์ 3 คน 3. นัดหมายการสัมภาษณ์ 4. ดำเนินการสัมภาษณ์ 5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

3.3 แบบฝึกหัด ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลคุณภาพของแบบฝึกหัดกับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาปกติหลักสูตรการศึกษาพิเศษ-ภาษาไทยจำนวน 3 คน ก่อนนำไปทดสอบใช้จริงกับนักศึกษาผู้พิการทางการได้ยินจำนวน 20 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

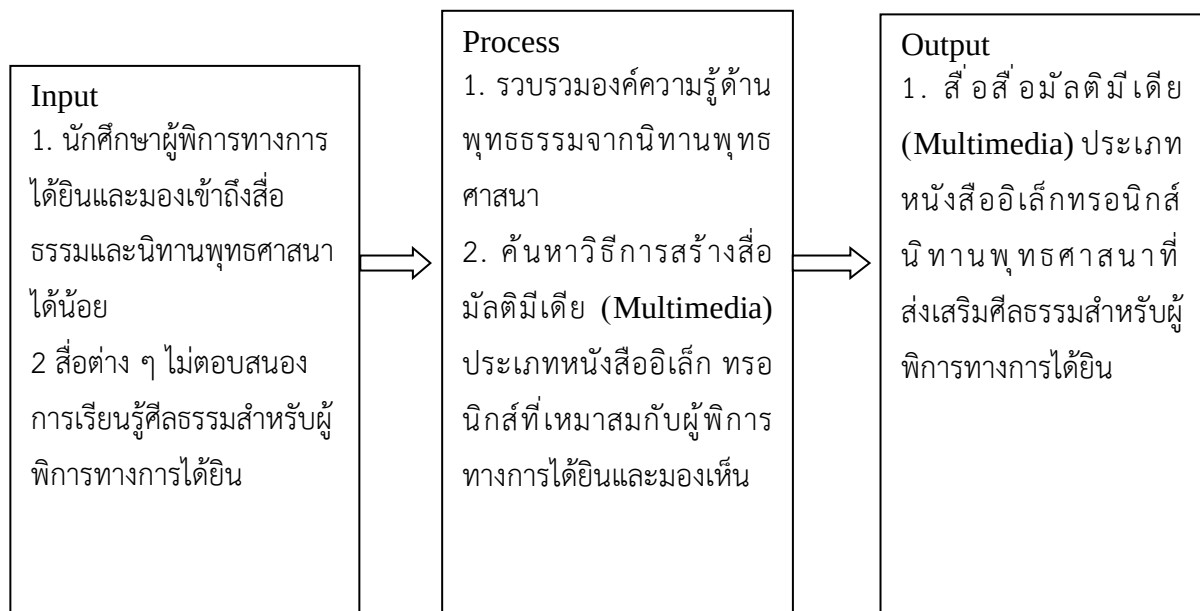
หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูล ความพึงพอใจ และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จริยธรรมและคุณธรรมจากชาดก

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกันข้อมูลจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวการวิจัยเอกสารและเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบสื่อมัลติมีเดียสำหรับชาดกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาหลักคำสอนในชาดกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน

จากการศึกษาหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏในชาดกพบว่าหลักธรรมจากนิทานชาดก ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญได้แก่ 1) อริยมรรค 8 ,2) พรหมวิหาร 4 ,3) ขรวาจาธรรม 4, 4) สังคหวัตถุ 4 , 5) อิทธิบาท 4 , 6) ทศบารมี 10 , 7) โยนิโสมนสิการ , 8) ศีล 5 และไตรสิกขา, 9) อริยสัจ 4 เป็นต้น โดยศีล 5 ถือได้ว่าเป็นหลักควบคุมความประพฤติของคนในสังคมได้เป็นอย่างดีโดยมีหลักไตรสิกขา และเทวธรรมคือหิริโอตตปปะ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป เป็นพื้นฐานสำคัญในจิตใจของมนุษย์

ส่วนการวิเคราะห์หลักคำสอนในชาดกเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมในพุทธศาสนาสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลโดยสามารถนำมาประยุกต์อธิบายร่วมกันได้ คือ “ทศบารมี” ด้วยการสร้างเป็นนิทานแบบเรื่องเก่าเล่าใหม่ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของนิทานดังกล่าวเป็นห้าประเภทได้แก่

- 1) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านการลดความรุนแรง คือเรื่องภูริทัตชาดกและเตมียชาดก
- 2) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านภูมิปัญญาในการดูแลตนเอง คือเรื่องมโหสถและนารทชาดก
- 3) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านความรับผิดชอบ คือเรื่องสุวรรณสามชาดกและเนมิราชชาดก
- 4) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านพลังการมองโลกแง่ดีและการสร้างกำลังใจให้ตนเอง คือเรื่องจันทชาดกและมหาชนกชาดก
- 5). นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข คือเรื่องพระเวสสันดรและวิทูรชาดก

2. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

โดยอาศัยการสร้างสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมกับผู้พิการทางการได้ยินและมองเห็นด้วยโปรแกรมต่าง ๆ คือ

- 1) Camtasia Studio 8 ใช้สร้างไฟล์วิดีโอนิทานทศชาติ
- 2) Adobe Photoshop CS 6 ใช้สร้างนิทานทศชาติ ภาพเคลื่อนไหว
- 3) Flip PDF Corporate Edition ใช้สร้าง E book

2.1 การสร้างภาพเคลื่อนไหวโดยการสร้างภาพการ์ตูนจากการวาดรูป แล้วถ่ายภาพนำเข้าภาพในคอมพิวเตอร์ แล้วสร้างเป็นภาพเคลื่อนไหว ด้วยโปรแกรม Adobe Photoshop CS 6

2.2 การสร้างไฟล์วิดีโอการตูนจากนั้นนำภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่อัดสร้างเป็นสไลด์โชว์ที่ 1 และใช้ Camtasia Studio 8 สร้างเป็นไฟล์วิดีโอ จากนั้นบันทึกเสียงใส่ลงไปให้ตรงกับอักษรบรรยายในการตูนได้ไฟล์วิดีโอแล้วบันทึกไฟล์วิดีโอลงยูทูป

2.3 การสร้าง E book นำเข้าเนื้อหาทั้งหมดในโปรแกรมสร้างสไลด์โชว์ powerpoint แล้วทำเป็นไฟล์ pdf นำเข้าไฟล์ดังกล่าวในโปรแกรม Flip PDF Corporate Edition ใช้สร้าง E book เชื่อมต่อลิงก์ Hyperlink กับไฟล์วิดีโอที่ลงยูทูป เพื่อสร้างสื่อมัลติมีเดียจากนั้นนำเสนอเนื้อหาบทเรียนมัลติมีเดียผ่าน E book กับนักศึกษาปกติและผู้เชี่ยวชาญการสอนนักศึกษาผู้พิการทางการได้ยินเพื่อวัดประสิทธิภาพของเครื่องมือต่าง ๆ จากนั้นปรับปรุงพัฒนาสื่อและนำไปใช้กับนักศึกษาผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประเมินความพึงพอใจ ปรับปรุงและพัฒนาสื่ออีกครั้งก่อนนำไปเผยแพร่

3. สรุปผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยได้แบ่งเป็น ผลสัมฤทธิ์พุทธิพิสัย ผลสัมฤทธิ์จิตพิสัย และผลความพึงพอใจดังนี้

3.1 ผลสัมฤทธิ์พุทธิพิสัย

คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย คือ 3.30 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1.559 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย คือ 47.3 ส่วนคะแนนหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย คือ 4.20 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 1.005 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย คือ 23.9 โดยสรุปผลสัมฤทธิ์ทางด้านผลสัมฤทธิ์พุทธิพิสัย

3.2 ผลสัมฤทธิ์จิตพิสัย

ผลการประเมินเรื่องจิตพิสัยจากผู้สอนพบว่า ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 1/3 คิดเป็น 33.3 % และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 2/3 คิดเป็น 66.6 % แสดงว่านักศึกษาผู้พิการทางการได้ยิน มีคะแนนจิตพิสัยเพิ่มขึ้น 33.3% หลังจากนักศึกษาผู้พิการทางการได้ยินได้เรียนรู้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมจากนิทานชาดก ชุดทศชาติชาดก

3.3 ผลความพึงพอใจ

โดยความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ด้านรูปแบบบทเรียน และเว็บไซต์ ที่ค่าเฉลี่ย 3.10 คิดเป็นร้อยละ 28.42 C.V. รองลงมาคือด้านวิธีการเรียนการสอนที่ค่าเฉลี่ย 2.95 คิดเป็นร้อยละ 30.07 C.V. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 2.80 คิดเป็นร้อยละ 33.9 C.V. ด้านการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนที่ค่าเฉลี่ย 2.70 คิดเป็นร้อยละ 32.02 C.V. และมีความพึงพอใจในภาพรวม ที่ค่าเฉลี่ย 2.89 คิดเป็นร้อยละ 14.99 C.V.

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมผ่านชาดกสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ณ ศูนย์การศึกษาพิเศษของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีความสอดคล้องกับงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

5.3.1 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องหลักธรรมในชาดกของ สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2545 : 19) วิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถาชาดก” โดยศึกษาปัญญาในฐานะที่เป็นคำสอนสำคัญของอรรถกถาชาดกเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการนำเสนอคำสอนเรื่องปัญญา และลักษณะเด่นของการนำเสนอปัญญาในอรรถกถาชาดกเรื่องต่าง ๆ

สายวรุณ น้อยนิมิต (2542 : 60) วิจัยเรื่อง “อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น” โดยศึกษาคุณค่าและความสำคัญของอรรถกถาชาดกในฐานะที่เป็นวรรณคดีคำสอนของไทย และศึกษาความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น พบว่าอรรถกถามีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนคนทุกระดับ ไม่จำกัดเฉพาะเพศบรรพชิตเท่านั้น นอกจากอรรถกถาชาดกจะมีอิทธิพลต่อคำสอนไทยแล้ว อรรถกถาชาดกภาษาไทยยังเป็นวรรณคดีคำสอนของไทยเรื่องหนึ่งด้วย

สุภัค มหาวรรการ (2552 : 11) วิจัยเรื่อง “ความเปรียบเกี่ยวกับน้ำกับมรรคาสู่นิพพานในอรรถกถาชาดก” เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของน้ำซึ่งล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่านิทานชาดกสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอนแบบมัลติมีเดียได้

5.3.2 งานวิจัยเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ วสันต์ สอนเขียว (2560 : 22) วิจัยเรื่องหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ระบบพิมพ์แบบต่างๆ และการนำไปใช้งานสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน ผลวิจัยพบว่า ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ การออกแบบและจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เพื่อคนพิการทางการได้ยิน เรื่อง กระบวนการพิมพ์ ด้วยการใช้ภาษามืออ่านได้บนคอมพิวเตอร์พกพา และนำไปทดสอบกับกลุ่มผู้ใช้งานในกลุ่มผู้พิการทางการได้ยิน จำนวน 32 คน โดยทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการพิมพ์และการนำไปใช้ แล้วนำมาออกแบบและจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ประกอบด้วยภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และกราฟิกต่างๆ ที่เป็นภาพเคลื่อนไหวภาษามือ และตัวสะกดนิ้วมือไทยภาษามือ ในการออกแบบเป็นหนังสือขนาดแนวตั้ง 768 x 1024 px และขนาดแนวนอน 1024 x 768 px ไฟล์นามสกุล .folio อ่านด้วยโปรแกรม Adobe Content Viewer เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับการพิมพ์ ระบบการพิมพ์ หลักการพิมพ์ การนำไปใช้ คำศัพท์และแบบฝึกหัด ผลการศึกษาความพึงพอใจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจรวมทุกด้านระดับมาก ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.77) เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่าด้านองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.75) รองลงมาด้านหนังสือและเทคนิคมัลติมีเดียอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.80) และด้านออกแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.74) ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.76) และมานะ ประทีปพรศักดิ์ (2549 : 34) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดบทเรียนมัลติมีเดียเพื่อการสอนคนหูหนวกเรื่อง พุทธประวัติ ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อทำการ

พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดบทเรียนมัลติมีเดียเพื่อการสอนคนหูหนวก เรื่อง พุทธประวัติ ที่สามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนหูหนวก โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ คือ วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ นำไปใช้ในชั้นเรียนจำลองเพื่อหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เรียนที่เป็นคนหูหนวก และสรุปเป็นเนื้อหาในบทเรียน สร้างแบบทดสอบ นำไปวิเคราะห์คุณภาพออกแบบเพื่อสร้างเป็นชุดบทเรียนมัลติมีเดีย แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหูหนวกศึกษา วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 20 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Samples) นำผลการทดลองที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของเมกยูแกนส์ (Meguigans) วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียน และหลังจากการเรียนผลการวิจัยพบว่า ชุดบทเรียนมัลติมีเดียเพื่อการสอนคนหูหนวก เรื่อง พุทธประวัติ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1.015 และคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะได้จากงานวิจัยมีดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่าหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาถูกยกไว้มีนิทานชาดกและนิทานพุทธศาสนาต่าง ๆ รองรับไว้ เป็นหลักธรรมที่เป็นความจริงแท้เทียบได้กับหลักธรรมสากล แต่มีข้อจำกัดในการใช้คำและวัฒนธรรมประเพณีทางสังคมในสมัยพุทธกาลที่ทำให้ผู้น้อยไม่ศึกษาให้ลึกซึ่งอาจจะตีความผิดได้ จึงควรมีการปรับสำนวนภาษาให้ง่ายเพื่อใช้เป็นสื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับเยาวชนในปัจจุบันส่วนหนึ่ง เพื่อให้คนรุ่นไม่ได้เรียนรู้หลักจริยธรรมสากลไปพร้อมกับหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา
2. จากผลการศึกษาพบว่าสำนวนเดิมและต้นฉบับของชาดกและนิทานพุทธศาสนาเดิมก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางวรรณคดี ปรัชญาศาสนา และประวัติศาสตร์ ทำให้สำนวนเก่าเดิมก็ควรเก็บไว้ให้ผู้ทรงความรู้คงแก่เรียนได้ใช้เป็นหลักฐานคำสอนทางพุทธศาสนาที่อาจจะตีความให้เข้ากับเหตุการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้วแต่การนำมาปรับใช้
3. จากการศึกษาพบว่า การปรับใช้นิทานชาดก และนิทานพุทธศาสนาต่าง ๆ สามารถปรับให้เข้ากับหลักจริยธรรมสากลได้ เพียงแต่หลักจริยธรรมสากลเป็นการมองโลกในด้านโลกียธรรมเป็นสำคัญ ส่วนในทางพุทธศาสนาถือว่าความจริงแท้แน่นอนอริยสัจ 4 คือความจริงในธรรมชาติ ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือนิพพานได้ให้ความสำคัญกับโลกุตรธรรมด้วย
4. จากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมสื่อการสอนที่เป็นบทบาทสมมติ สื่อมัลติมีเดียและชุดการสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนิทานชาดกหรือนิทานพุทธศาสนาต่าง ๆ อาจจะจำเป็นต้องสร้างเรื่องเก่าเล่าใหม่ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของนิทานดังกล่าวเป็นห้าประเภทได้แก่

- 1) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านการลดความรุนแรง
- 2) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านภูมิปัญญาในการดูแลตนเอง
- 3) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านความรับผิดชอบ
- 4) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านพลังการมองโลกแง่ดีและการสร้างกำลังใจให้ตนเอง
- 5) นิทานพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างสื่อการสอนและส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม

5. จากการศึกษาพบว่าคำสอนของพุทธเจ้าเป็นความจริงแท้และสามารถเทียบได้กับหลักจริยธรรมสากล จึงน่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนของพุทธศาสนากับหลักจริยธรรมสากลในงานวิจัยต่าง ๆ ให้ลึกซึ้งเป็นรูปธรรมยิ่งในลักษณะของงานวิจัยประเภทการสร้างนวัตกรรมใหม่

6. จากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมสื่อการสอนที่เป็นบทบาทสมมติ สื่อมัลติมีเดียและชุดการสอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนิทานชาดกหรือนิทานพุทธศาสนาต่าง ๆ ซึ่งควรจะมีการค้นคว้าและทำวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- มานะ ประทีปพรศักดิ์. (2549). *การพัฒนาชุดบทเรียนมัลติมีเดียเพื่อการสอนคนหูหนวกเรื่อง พุทธประวัติ*. วิทยาลัยนครราชสีมา สาขาวิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วสันต์ สอนเขียว. (2560). *หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ระบบพิมพ์แบบต่างๆ และการนำไปใช้งานสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน*. กรุงเทพมหานคร: การสัมมนาวิชาการระดับชาติด้านคนพิการ ครั้งที่ 9.
- สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2545). *แนวคิดเรื่องปัญญาในอรรถกถาชาดก*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. (2542). *อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานวรรณคดีคำสอนของไทยและความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัค มหาวรากร. (2552). *ความเปรียบเกี่ยวกับน้ำกับมรรคานุภาพในอรรถกถาชาดก*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาล
ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

**An Application of the Belief in the Spiritual Possession of the
Community in the Area of Municipality of Nongbua
Sub-District, Muang District,
Udon Thani Province**

พระครูโสภิตสิริธรรม (สิริโร/ทาอ่อน),

บุญส่ง สิ้นธูนอก และ สมเดช นามเกต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Phrakru Sopitsiridham Siridharo (Ta-on),

Boonsong Sinthunok and Somdet Namket

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาเรื่องเทพ 3 จำพวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว 3) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน นำมาเสนองานวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) เทพเจ้าในพระพุทธศาสนามีกำเนิดแบบอุปปาติกะคือแบบผุดเกิดด้วยอำนาจของกรรมที่ได้กระทำมาแล้วในอดีตชาติมี 3 ประเภทหลักคือ 1) อุปัตติเทพ 2) สมมติเทพ และ 3) วิสุทธิตเทพการวิเคราะห์ความเป็นเทพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในพระสูตรต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีปรากฏในพระสูตรบางบทว่าหมู่เทพทั้ง 5 ตนได้ร่วมกันกล่าววาระโมทั้ง 5 บท และได้กล่าวอาราธนาเพื่อฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าตามที่กล่าวมานี้พอแสดงให้เห็นว่าเทพมีอยู่จริง 2) ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่าความเชื่อเรื่องเทพและผีมีมานานแล้วเพราะถือว่าผีคือบรรพบุรุษของตนเองที่ได้ล่วงลับไปแล้วหรือจะเรียกให้เข้าใจง่ายขึ้นคือผีบรรพบุรุษนั่นเองความเชื่อการเข้าทรงมีผลต่อสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อการให้คำปรึกษาเช่นปรึกษาเกี่ยวกับรักษาโรคภัยไข้เจ็บชาวบ้านปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตาการสะเดาะเคราะห์การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยามการให้ศีลให้พรเสริมบารมี 2) เชื่อว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและ

* วันที่รับบทความ: 25 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 8 เมษายน 2564; วันตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2564

Received: March 25, 2021; Revised: April 8, 2021; Accepted: April 9, 2021

ฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นและเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆให้หายได้ 3) ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลหนองบัวพบว่าชาวพุทธในเขตเทศบาลเทศบาลตำบลหนองบัว มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงว่าร่างทรงคือตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์สามารถดลบันดาลสิ่งต่างๆตามที่ร้องขอบันดาลโชคลาภและเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆให้หายได้คุณค่าของการเข้าทรงมีคุณค่าด้วยกัน4ด้านคือด้านประเพณีและวัฒนธรรมด้านสังคมด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง

คำสำคัญ : การศึกษาวิเคราะห์; การเข้าทรง; ความเชื่อ

Abstracts

The three purposes of this research were; 1) to study the three types of deities in Theravada Buddhism 2) to study the situation of belief in the spiritual possession of the community in the area of Municipality and 3) to analyze the belief in the spiritual possession of the community. This research was a qualitative research by studying the data from the documents and interviewing the Key informants consisting of 25 subjects and reporting the results of this research by using the descriptive analysis.

The results of the research were found that the deities in Buddhism are Opapātika , that is, 1) the creatures having the spontaneous births with the power of good kamma that was done in the previous life consisting of three types, namely, 1) Gods by convention (Sammati- deva) 2) Gods by rebirth (Upapati-deva) and 3) Gods by purification (Visuddhi-deva). The analysis of the deities appears in the scriptures in Buddhism and various Suta. In addition to this, the deities still appear in some discourses that the five groups of deities recite the word “Namo” (salutation) for 5 chapters and request the Buddha for his sermon as said it shows that the deities really exist. 2) The beliefs in the spiritual possession of the community in the Municipality of Nongbua Sub-district, were found that the belief in the deities and ghosts has existed in the community for a long time because they believe that the ghosts are their ancestors who passed away or simply saying to understand that they are the ancestors’ souls. The beliefs in the spiritual possession towards the society can be classified into two aspects, that is, 1) in the aspect of consultation such as people’s diseases and pains, to give information related to foretell the horoscope , to avert the effect of misfortune and to set up the name and to find out an auspicious occasion and the blessings 2) to believe that the body of the spiritual possession is the representative of the deities who are the power and to believe that the spiritual possessor can raise the social and economical status and to believe that the spiritual possessor can cure various diseases. and 3) the results of analyzing the beliefs in the spiritual possession in Buddhism in the area of Municipality of Nongbua sub-district were found that the Buddhists in the area of Municipality of Nongbua Sub-district believe that the word “possessor “means the representative who has an authority and can produce various things as they require or the benefits and they still believe that the representative can cure various diseases . The virtues of the spiritual possession compose of four virtues, that is, the aspect of tradition and culture, society, economy, and politics.

Keywords: Analytical Study; Contemplation; Belief

บทนำ

ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดซึ่งความเชื่อนั้นเป็นเรื่องนามธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับกลุ่มชนและระหว่างกลุ่มชนกับสภาพแวดล้อมแม้ว่าบุคคลแต่ละบุคคลจะมีความเชื่อเป็นของตนเองแต่ระบบความเชื่อของบุคคลก็เป็นพื้นฐานในการรองรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่มเพราะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มชนเดียวกันจะผ่านสถาบันแห่งการเรียนรู้ทางสังคมมาคล้ายคลึงกันและสื่อที่จะให้การเรียนรู้ทางสังคมก็จะนำจริยธรรมของศาสนาในสังคมนั้นๆมาให้การกลมเกลียวสมาชิกของกลุ่มชนเพื่อให้มีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันในทางวัฒนธรรมสำหรับในส่วนของพิธีกรรมนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่ต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงออกโดยการกระทำและถ้อยคำซึ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนพิธีกรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ความคิดเห็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในชุมชนนั้นด้วยการประกอบพิธีกรรมช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ (สมบุญ สุขสำราญ, 2533 : 45)

ความเชื่อภายในชุมชนประกอบไปด้วยความเชื่อแบบผีพราหมณ์พุทธซึ่งความเชื่อแบบนี้ นับเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นรากฐานความเชื่อของคนชนบทและมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมากและยังคงยึดถือศรัทธามาจนถึงปัจจุบันเสมือนเป็นการให้คุณค่ากับธรรมชาติให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษและความเชื่อความเกรงกลัวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติโดยได้แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่ทำให้เห็นว่าคนในสังคมนั้นมีความเชื่อในเรื่องใดบ้างเช่นการแสดงออกมาในรูปของกฎข้อห้ามข้อนิยมต่างๆคำสอนตลอดจนประเพณีพิธีกรรมต่างๆจนกลายเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและพัฒนาการของคนในสังคมนั้นๆ ความเชื่อของไทยแต่เดิมนั้นไม่ได้มีความแตกต่างจากชนชาติอื่นๆกล่าวคือมีความเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนและสามารถบันดาลให้ทั้งคุณและโทษโดยความเชื่อในที่นี้ปรากฏมาในรูปเฉพาะของความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีอาทิการนับถือผีเป็นเทวดาอารักษ์เช่นรุกขเทวดา เจ้าทุ่ง เจ้าป่าเจ้าเขาการนับถือผีปู่ย่าตายายหรือผีบรรพบุรุษ การถือผีวิรบุรุษเช่นผีฟ้า การนับถือผีร้ายเช่นผีทำผีกะผีปอบ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าในทางพุทธศาสนาจะถือว่าการเข้าทรงหรือการทรงเจ้าเป็นเดรัจฉานวิชาแต่กระนั้นความเชื่อเรื่องการเข้าทรงยังคงมีอยู่ในสภาพของสังคมในปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการแข่งขันเป็นสังคมแห่งการแข่งขันแบบมือใครยาวสาวได้สาวเอาความเจริญในด้านวัตถุความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของการดำรงชีวิตระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมืองผู้คนในสังคมเริ่มเคยชินกับการอยู่คนเดียวหรือเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นเวลามีปัญหาต่างๆในชีวิตก็จะแก้ปัญหาด้วยตนเองหรือการที่หันไปพึ่งสิ่งที่ตนเองคิดว่าเป็นที่ปรึกษาที่รอบรู้และสามารถแก้ไขปัญหามาของตนเองได้อย่างเช่นการไปหา “ร่างทรง” เพื่อขอให้ประกอบพิธีกรรมการ “เข้าทรง” เพื่อต้องการปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่การงานเรื่องเงินเรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวหรือเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองที่กำลังประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบันอย่างเช่นบางคนเป็นโรคชนิดหนึ่งที่แพทย์ไม่อาจวินิจฉัย

ได้ว่าเป็นโรคอะไรหรือไม่หรือยังไม่มีวิธีการรักษาการเกิดภัยพิบัติที่ร้ายแรงที่ไม่สามารถหาสาเหตุได้สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนหันหน้าไปพึ่งการเข้าทรงมากขึ้นจะเห็นได้จากคำหนักของร่างทรงที่มีจำนวนมากไม่ว่าคำหนักทรงเจ้าเสด็จพ่อ. 5 คำหนักทรงเจ้าพระแม่อุมาคำหนักทรงกุมารทองเป็นต้นกระจายไปในตามที่ต่างๆไม่ว่าจะอยู่ในเขตชนบทหรือในเมืองใหญ่แสดงให้เห็นถึงสภาวะการอ่อนแอทางจิตความต้องการหาที่พักพิงผู้ที่ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆเพราะมีความเชื่อว่าเทพที่เข้ามาเข้าทรงโดยผ่านร่างทรงเป็นเทพที่อยู่บนสวรรค์ต้องการมาช่วยเหลือมนุษย์ยามที่เดือดร้อนเป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์สามารถลดปัดลางสิ่งที่ไม่ดีหรือร้องขอได้และเป็นผู้ที่ให้คำตอบทุกปัญหาโดยผ่านกระบวนการ “เข้าทรง”

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งถือว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญทางด้านวัตถุและความสะดวกสบายแต่ในปัจจุบันนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการเข้าทรงยังมีอยู่หรือไม่ และความเชื่อเรื่องความเข้าทรงกับการนับถือศาสนาของชาวพุทธมีความเชื่อมโยงกันหรือมีความขัดแย้งกันในด้านใดบ้างเพื่อนำผลการวิจัยนี้มาเป็นข้อมูลวิเคราะห์แนวโน้มความเชื่อเรื่องการทรงเจ้ากับการดำรงอยู่ในสังคมชาวพุทธต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเรื่องเทพ 3 จำพวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

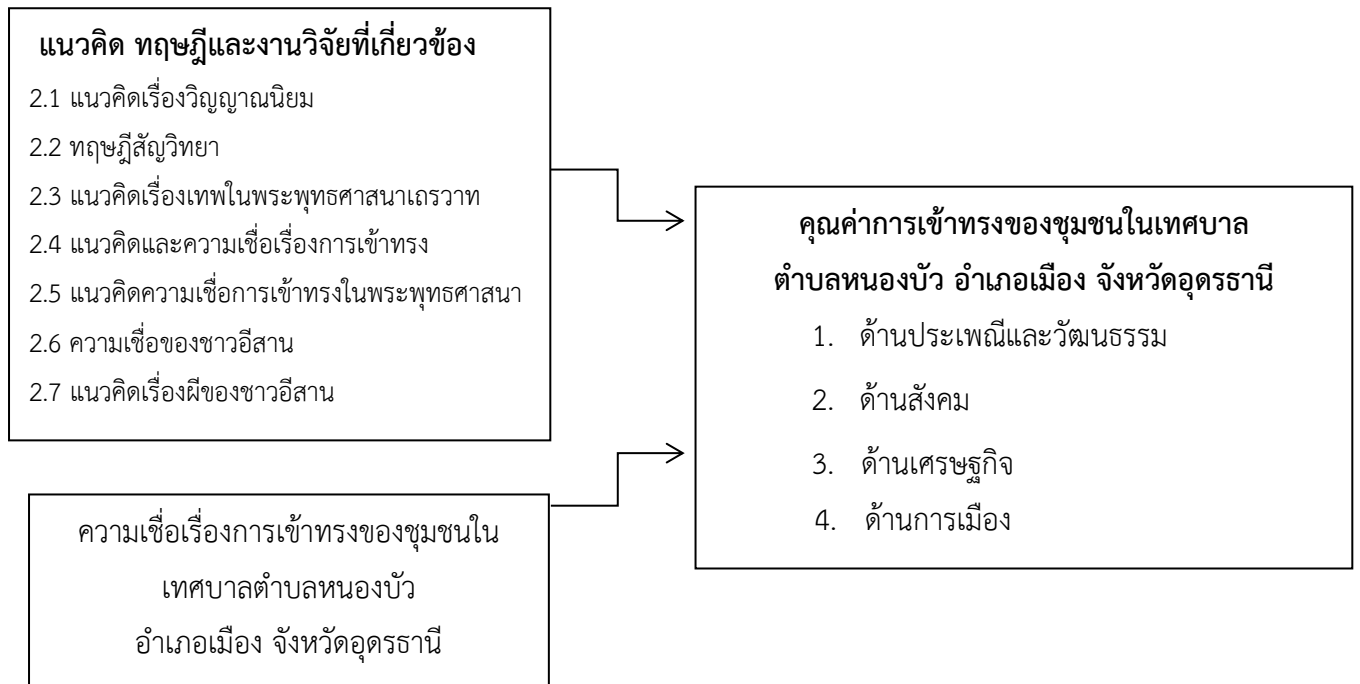
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล และรวบรวมข้อมูลประเภทหัตถ์นิยม จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานส่วนการศึกษาเป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล

โดยการเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) แบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องการเข้าทรงในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวจำนวน 25 รูป/คน โดยมีเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แบบเจาะจงทำการวิเคราะห์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยสรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญคือความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวทั้งนี้จะเน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ทราบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เทพ 3 จำพวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดประเภทของเทพ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีจุดมุ่งหมายที่มนุษย์ภูมิและเทวภูมิมนุษย์ก็เป็นเทวดาได้ในปัจจุบันชาตินี้ไม่ต้องรอถึงภพหน้าเรียกว่าเป็นสมมติเทพเทวดาโดยสมมติคือเป็นเทวดาได้ด้วยคุณธรรมอันมีหิริความละอายแก่ใจในอันที่จะกระทำชั่วและโอตตปะความเกรงกลัวต่อบาปกล่าวคือมนุษย์ผู้ใดปรับปรุงพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของตนอยู่เสมอมนุษย์ผู้นั้นก็สามารถมีฐานะขึ้นเทียบเท่าหรือสูงกว่าเทวดาได้เมื่อเปรียบเทียบโดยคุณธรรมและความสามารถทั่วไปแล้วทั้งมนุษย์และเทวดาต่างก็มีได้เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกันเป็นระดับเดียวกันแต่มนุษย์มีวิสัยแห่งการสร้างเสริมปรับปรุงมากกว่าข้อแตกต่างที่สำคัญจึงอยู่ที่โอกาสกล่าวคือมนุษย์มีโอกาสมากกว่าในการที่จะพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของตนถ้ามองในแง่แข่งขัน (ทางธรรมไม่สนับสนุนให้มอง) ก็ว่าตามปกติธรรมดาถ้าอยู่กันเฉยๆ

เทวดาทั่วไปสูงกว่าดีกว่าเก่งกว่ามนุษย์แต่ถ้ามนุษย์ปรับปรุงตัวเมื่อไรก็จะขึ้นไปเทียบเท่าหรือแม้แต่สูงกว่าดีกว่าเก่งกว่าเทวดา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 467) ในพระพุทธศาสนาแบ่งประเภทของเทพเป็น 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1.1 สมมติเทพ หมายถึง เทพโดยสมมติได้แก่พระราชผู้ปกครองประเทศรวมทั้งพระเทวีและพระราชกุมารพระราชธิดาตามรูปศัพท์หมายถึงผู้ยังเหล่าชนให้อิ่มเอมใจหรือผู้ทำให้คนอื่นมีความสุขความเกี่ยวเนื่องด้วยการปกครองของพระราชาก็มีความจำเป็นต่อหมู่ชนอย่างยิ่งดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองมีเนื้อหาว่าด้วยเรื่องการเกิดขึ้นแห่งกษัตริย์และพระราชาดังข้อความปรากฏในอัครคัมภีร์สูตรว่าวาเสฏฐะและภารทวาชะเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าอันมหาชนสมมติตั้งนี้แลอักษรที่วามหาชนสมมติจึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับแรกเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ยิ่งแห่งแผ่นดินทั้งหลายตั้งนี้แลอักษรว่ากษัตริย์กษัตริย์จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับที่สองเพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้านำชนเหล่าอื่นให้สุขใจได้โดยธรรมตั้งนี้แลอักษรว่าราชาราชาก็อุบัติขึ้นเป็นอันดับที่สามดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะด้วยประการดังนี้การบังเกิดขึ้นแห่งพวกกษัตริย์นั้นมิขึ้นได้เพราะอักษรที่รู้กันว่าเป็นของดีเป็นของเก๋อย่างนี้แลเรื่องของสัตว์เหล่านั้นจะต่างกันหรือเหมือนกันจะไม่ต่างกันหรือไม่เหมือนกันก็เพราะธรรมเท่านั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 101)

นอกจากนั้นเราจะพบว่านอกจากพระราชาก็ถือว่าเป็นสมมติเทพแล้วยังพบว่ามารดาบิดาก็ถือว่าเป็นสมมติเทพได้ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ระบุว่ามารดาบิดาเป็นเทพเจ้าของบุตรได้แก่เมตตาความรักและปรารถนาดีต่อบุตร, กรุณาความสงสารห่วงใยเมื่อบุตรประสบทุกข์, มุทิตาความชื่นชมยินดีเมื่อบุตรได้ดี, และอุเบกขาคอยฟังดูอยู่ห่างๆไม่ก้าวร้าวชีวิตเมื่อบุตรมีครอบครัวแล้วจะพบว่าหน้าที่พระพุทธรูปทรงเปรียบเทียบกับิดามารดาเป็นพระพรหมของบุตร (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 31) เพราะคำว่าพรหมในความหมายของพระพุทธศาสนาได้แก่ผู้ประเสริฐดังพระพุทธองค์ทรงเปรียบพระองค์เองว่าเป็นดังพรหม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 26) ทรงเรียกบุคคลที่ประพฤติดังามมีคุณธรรมที่สูงส่งว่าเป็นผู้มีตนดังพรหม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 13) เช่น มารดาบิดาเป็นบุรพเทพของบุตรเนื่องจากบิดามารดาได้ประพฤติดนเช่นกับเทพคือการไม่คำนึงถึงส่วนเสียของบุตรมุ่งแต่ให้บุตรเกิดความสุขความเจริญเท่านั้นเช่นกับวิสุทธิเทพ (พระอรหันต์) ที่ไม่คำนึงถึงความผิดของบุคคลหวังแต่จะให้มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองการที่บิดามารดาได้ชื่อว่าเป็นบุรพเทพเพราะว่าท่านได้ประพฤติดนดังเทพแก่บุตรก่อนเทพอื่นใดตั้งนั้นเทพทั้งหลายนอกจากบิดามารดาล้วนเป็นเทพที่ทำอุปการคุณต่อบุตรภายหลังบิดามารดาจึงชื่อว่าปัจฉิมเทพ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 60) การที่เปรียบบิดามารดาเป็นเทพเพราะเห็นว่าท่านทั้งสองปฏิบัติต่อบุตรด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ผู้ที่มีจิตใจที่ดีงามเช่นนี้ชื่อว่าเป็นเทพทางจิตใจโดยมีคุณธรรมที่งดงามเพราะธรรมสามารถยกจิตใจบุคคลให้สูงส่งดุจเทพจึงเรียกว่าเทวธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 27)

1.2 อุปัตติเทพ เป็นเทพโดยกำเนิดเมื่อกล่าวโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่าการกำเนิดหรือการเกิดย่อมมีกับสัตว์ทุกถ้วนหน้าทุกหมู่เหล่าทั้ง 3 ภูมิคืออภายภูมิมนุษย์ภูมิและเทวภูมิเว้นแต่ผู้หลุดพ้นจากกิเลสเป็นพระอรหันตปัญญาสพไม่มีการเกิดใหม่อีกสิ้นภพสิ้นชาติเท่านั้นนอกจากนั้นยังต้องมีการเกิดใหม่อีกเป็นเทพก็ต้อง

มีการเกิดเช่นเดียวกับเหล่าสัตว์โลกในภพอื่นแต่มีการเกิดที่แปลกไปจากมนุษย์การอุบัติขึ้นหรือเกิดขึ้นของเทพอันสืบเนื่องมาจากมนุษย์ทั้งหลายรวมทั้งสัตว์เหล่าอื่นที่ได้บำเพ็ญบุญกุศลให้เกิดมีขึ้นในตนและผลบุญกุศลได้นำส่งให้มาอุบัติในเทวโลกด้วยการผุดขึ้นมีรูปร่างเป็นทิพย์การอุบัติหรือการกำเนิดเป็นเทพจัดเข้าในประเภทโอปปาติกโยนิคือเทพผู้ที่จะอุบัติขึ้นหรือผุดขึ้นไม่ต้องนอนในครรภ์มารดาเหมือนดังมนุษย์หรือสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมทั้งหลายรวมทั้งไม่ต้องอยู่ในไข่หรือในครรภ์เมื่อเกิดก็จะตั้งอยู่ในวันหนุ่มสาวทันทีที่ตั้งอยู่ที่ไหนเป็นเทพประเภทใดก็ขึ้นอยู่กับ การบำเพ็ญบุญกุศลมากน้อยเพียงใดซึ่งขึ้นอยู่กับนิสัยปัจจัยของปัจเจกบุคคลดังพระบาลีว่าการสร้างบุญกุศลไว้น้อยไม่สามารถจะมีวิมานของตนเองได้จึงต้องอุบัติเกิดณที่ใดของเทพองค์ใดที่ตั้งอยู่ในฐานะเป็นบุตรธิดาของเทพองค์นั้นสตรีสร้างบุญกุศลไว้ตายแล้วไปอุบัติขึ้นเหนือแท่นที่บรรทมของเทพองค์ใดก็ต้องเป็นบริจาริกาของเทพองค์นั้นเมื่อได้สร้างบุญกุศลไว้น้อยมีวาสนาจะได้เป็นเพียงพนักงานตกแต่งประดับประดาอาภรณ์วิภูษิตเครื่องต้นเครื่องทรงของเทพองค์ใดก็ย่อมไปอุบัติเกิดณที่ใกล้ๆ แท่นที่บรรทมของเทพองค์ผู้เป็นนายเมื่อตนได้สร้างบุญกุศลไว้น้อยมีวาสนาจะได้เป็นเพียงเทพประเภทรับใช้เป็นบริวารของเทพผู้มีบุญองค์ใดก็ย่อมไปอุบัติเกิดณภายในประสาทวิมานของเทพองค์นั้นผู้จะเป็นนายหากว่าไม่ได้อุบัติเกิดในบริเวณวิมานของเทพองค์ใดทั้งสิ้นแต่อุบัติเกิดในที่ว่างระหว่างแดนต่อแดนไม่ทราบว่าจะเป็นบริวารของเทพผู้เป็นเจ้าของวิมานไหนในกรณีนี้องค์จอมเทพมหาศรีผู้ทรงเป็นอธิบดียิ่งใหญ่กว่าทวยเทพทั้งปวงในเมืองสวรรค์ชั้นนั้นย่อมจะเสด็จมาแล้วทรงทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาคัดสินวิธีวินิจฉัยคดีของพระองค์คือหากเทพที่อุบัติเกิดใหม่นั้นเกิดใกล้วิมานของเทพองค์ใดก็ทรงตัดสินให้เป็นบริวารของเทพองค์นั้นหากว่าทรงอนุมานดูแล้วเห็นว่าสถานที่ที่เทพอุบัติเกิดในหมู่นั้นตั้งอยู่กึ่งกลางพอดีก็ทรงดูที่พัศตรของเทพผู้อุบัติใหม่หันหน้าไปทางวิมานของเทพองค์ใดพระองค์ก็ทรงตัดสินให้เป็นบริวารแห่งเทพองค์นั้น (พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร), 2527 : 46)

ประเภทของอุปัติเทพแบ่งตามสถานที่คือสวรรค์ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพประเภทของสวรรค์ในคัมภีร์โลกศาสตร์แบ่งเป็น 26 ชั้นโดยแยกเป็นสวรรค์กามาวจร 6 ชั้นรูปาวจร 6 ชั้นและอรุปาวจร 4 ชั้นเหมือนกับในคัมภีร์พระไตรปิฎกผิดกันแต่คัมภีร์โลกศาสตร์ได้มีการพรรณาลักษณะของสวรรค์ไว้อย่างงดงามด้วยจุดประสงค์ที่จะให้เกิดความชื่นชมเลื่อมใสของสาธุชนเป็นที่ตั้งเมื่อเทพจะมาอุบัติขึ้นในชั้นใดชั้นหนึ่งก็ย่อมอุบัติขึ้นเพราะคุณธรรมของตนและเทพที่จะอยู่ชั้นเดียวกันได้นั้นก็ต้องมีคุณธรรมในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในที่นี้จะได้นำชื่อสวรรค์ชั้นต่างๆพร้อมทั้งชื่อเทพมาแสดงไว้โดยสังเขปดังจะได้กล่าวในตอนต่อไปตามลำดับ (พระมหาสมจินต์สมมาปัญญา (วันจันทร์), 2534: 73)

1.3 วิสุทธิเทพ หมายถึงเทพ โดยความบริสุทธิ์คือท่านผู้มีจิตหลุดพ้นจากอาสวกิเลสทั้งปวงได้แก่พระพุทธเจ้าพระปัจเจกพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายสำหรับพระพุทธเจ้าแม้จะเป็นวิสุทธิเทพแต่ก็จัดว่าเป็นเทพยิ่งกว่าเทพทั้งหมดดังข้อความว่าพระผู้มีพระภาคเป็นเทพเป็นเทพยิ่งกว่าสมมติเทพกว่าอุปัติเทพและกว่าวิสุทธิเทพทั้งหลาย (พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร), 2527: 34)และบรรดาสัตว์ทั้งปวงที่ไม่มีเท่ามิสอง

เท่าที่มีเท่าที่มีเท่ามากมีรูปไม่มีรูปมีสัญญาไม่มีสัญญาหรือมีสัญญาก็ไม่ใช่ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ท่านกล่าวว่าพระ
ตถาคตผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเลิศกว่าสัตว์เหล่านั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539: 30)

2. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว พบว่าความเชื่อเรื่องผีและ
ผีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีมานานแล้วเพราะถือว่าผีคือบรรพบุรุษ
ของตนเองที่ได้ล่วงลับไปแล้วหรือจะเรียกให้เข้าใจง่ายขึ้นคือผีบรรพบุรุษนั่นเอง (สัมภาษณ์, ดร.ณัฐดา คำมุก
ชิก: นักวิชาการมานุษยวิทยา) การเข้าทรงในชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีหลายสำนักทรงและแต่ละ
สำนักก็มีลักษณะการให้บริการที่แตกต่างกันตามความถนัดขององค์เจ้าที่เข้าทรงความเชื่อการเข้าทรงมีผล
ต่อสังคม (สัมภาษณ์, นายสมปอง ลิ้มฤทธิ : ร่างทรง) สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านความเชื่อการ
ให้คำปรึกษาเช่นปรึกษาเกี่ยวกับรักษาโรคภัยไข้เจ็บชาวบ้านปรึกษาเกี่ยวกับการพยากรณ์ดวงชะตา (สัมภาษณ์
, นายคำสว ย วิเศษศรี : ร่างทรง) การสะเดาะเคราะห์การตั้งชื่อและหาฤกษ์ยามการให้ศีลให้พรเสริมบารมี
(สัมภาษณ์, นายอาทร เคาหาสัย : นักวิชาการสังคมวิทยา) 2) ด้านความเชื่อการเข้าทรงเชื่อว่าร่างทรงคือ
ตัวแทนของผู้เทพผู้มีอำนาจมีอิทธิฤทธิ์เชื่อว่าเจ้าทรงสามารถยกฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น
(สัมภาษณ์, นายทองคำ พรหมมัส : ร่างทรง) โดยเชื่อว่าเจ้าทรงสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆให้หายได้เป็น
ต้นสาเหตุสำคัญที่เข้ามาจับทรงก็คือมาเพื่อต้องการช่วยเหลือมนุษย์ในเวลาเดียวกันสิ่งที่เจ้าจะได้รับจากการ
ช่วยเหลือมนุษย์ก็คือเจ้าทรงได้มีโอกาสสร้างสมบารมี (สัมภาษณ์, นางกระแต วิเศษศรี : ชาวบ้านตำบลหนอง
บัว) ซึ่งความดีที่สร้างสมจะทำให้เจ้าได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้าที่มีระดับสูงการเป็นร่างทรงนั้นมีทั้งที่เป็นร่าง
ทรงด้วยความเต็มใจหรือจำใจเป็นสภาวะจำยอมกับการรับสภาพการเป็นร่างทรงและมูลเหตุสำคัญที่ทำให้
ประชาชนมีความเชื่อหรือสนใจเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงอยู่ 2 ประการคือความกลัวและความ (สัมภาษณ์,
นางทองยศ คำมุกชิก : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) การเข้าทรงมีทั้งผลดีและผลลบต่อคนทรงร่างทรงหรือคนทรง
จะต้องเข้าใจบทบาทและกระบวนการเข้าทรงที่ปลอดภัยต่อร่างกายของตนด้วยเพราะการเข้าทรงแต่ละครั้ง
ย่อมมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของคนทรงถ้าไม่สามารถควบคุมร่างกายและจิตใจจะส่งผลกระทบทำให้
คนทรงอาจกลายเป็นคนขาดสติและสามารถเป็นบ้าไปได้โดยง่าย (สัมภาษณ์, พระครูอุดมธีรวัฒน์ : เจ้าคณะ
ตำบลหนองบัว)

3. ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัว มีคุณค่าด้วยกัน 4 ด้านคือด้าน
ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นความเชื่อความศรัทธาของลูกหลานชาวเมืองในชาวบ้านตำบลหนองบัวทำให้เกิด
คุณค่าทางวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของชุมชนการแสดงออกถึงความเคารพเชื่อฟังต่อผู้ที่อาวุโสกว่า (สัมภาษณ์,
พระครูอุดมธีรวัฒน์ : เจ้าคณะตำบลหนองบัว) การแสดงความกตัญญูรู้คุณในขณะที่ยังมีชีวิตหรือแม้แต่ล่วงลับ
ไปแล้วหรือกลายเป็นผีบรรพบุรุษไปแล้วด้านสังคมส่งผลในกลุ่มคนที่ความเชื่อและศรัทธาในการเข้าทรงมีการ
ดำรงชีวิตอย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนรู้จักการให้การแบ่งปันต่อผู้อื่น (สัมภาษณ์, พระอธิการพนมไพร ปุณฺณธโร

: วัดโพธิ์ศรีไสยสะอาด) ดำรงชีวิตอยู่ในกรอบของศีลธรรมศาสนาส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข (สัมภาษณ์, นางทองเพชร เสาร์แก้ว : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) ด้านเศรษฐกิจบางสำนักทรงอาจจะให้ลูกศิษย์ และชาวบ้านผลิตสิ่งเหล่านี้ต่างๆเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมได้เองเพื่อเพิ่มรายได้ให้คนในชุมชนหรืออาจ เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างต่างสำนักก็ได้เป็นการสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนจากเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มคน และยกระดับกลายเป็นเศรษฐกิจของชุมชน (สัมภาษณ์, นางคำม่อม สาริโท : ชาวบ้านตำบลหนองบัว) ด้าน การเมืองกล่าวถึงในแง่ของอิทธิพลของความเชื่อความศรัทธาของประชาชนที่ต่อเจ้าทรงอย่างกรณีตัวอย่างการ ลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นถ้าเจ้าทรงมีความชื่นชอบคนใดคนหนึ่งจำนวนผู้ลงเลือกตั้งอาจเป็นไปได้ ว่าคนนั้นอาจจะเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้งเพราะลูกศิษย์และผู้ใกล้ชิดเจ้าทรงย่อมจะเชื่อว่าคนที่เจ้าทรงชื่นชอบ ย่อมเป็นคนดีและมีคุณธรรมจากการยกตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าความเชื่อความศรัทธาในเจ้าทรงก็เป็นส่วนสำคัญ ในการกำหนดทิศทางด้านการเมืองในระดับต่างๆในประเทศ (สัมภาษณ์, ดร.ณัฐดา คำมุกชิก : นักวิชาการ มานุษยวิทยา)

อภิปรายผลการวิจัย

ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธาณีนัน ที่ยึดถือสืบทอดปฏิบัติสืบทอดกันมาเดิมนั้น ก็มีความคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นๆ ในภาคอีสานซึ่งเกี่ยวข้องกับ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรงเนื่องจากชาวบ้านโดยทั่วไปจะใส่ใจในการบุญการกุศลความเชื่อของชุมชนใน เขตเทศบาลตำบลหนองบัว มีความคล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปคือการนับถือ ศาสนากับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติเช่นการนับถือผีแถนผีคำหรือผีบรรพบุรุษผีหม่เหล็ก(ผีหอผีโง) ผี น้ำผีปากติความเชื่อนี้ทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อทำให้ผีพอใจบันดาลสิ่งมงคลแก่ตนเอง และสังคมเช่นในฮีตสิบสองคองสิบสี่อันเป็นกฎหมายแบบจารีตประเพณีกำหนดพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับผี ประกอบกับความความเชื่อในพุทธปรัชญาด้วยจึงมีลักษณะผสมผสานเป็นพุทธศาสนาที่ปะปนกับคติเรื่องผีและ ในบ้านนาเสียว สอดคล้องกับ พระมหาสุพรรณ เผือกพันธ์ (2543 : 82) มีทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องผีของสังคม อีสานมีความเชื่อเรื่องผีชนิดต่างๆในสังคมอีสานมีทั้งผีดีและผีร้ายดังนี้ผีดีทำหน้าที่ดูแลคนในสังคมให้อยู่อย่างมี ความสุขใครทำตนดีมีสัมมาคารวะอ่อนน้อมถ่อมตนจะได้รับการช่วยเหลือจากผีเหล่านี้ผีดีแบ่งเป็นผีระดับ ครอบครัวอันเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัวเป็นลักษณะของความเชื่อความศรัทธา ส่วนตัวซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปเช่นผีเรือนผีป่าผีตาแฮกผีฟ้าเป็นต้นส่วนผีระดับหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกจากหลายครอบครัวด้วยการรวมศรัทธาให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเช่นพญาแถนผีปู่ตาผีหม่เหล็ก หักเมืองและผีที่ชาวบ้านนับถือเฉพาะท้องถิ่นผีร้ายเช่นผีเผดหรือผีเปรตผีกองกอยผีกระสือผีกระหังผีปอบเป็น ต้นชอบทำร้ายมนุษย์ให้มีความลำบากบางครั้งอาจจะทำร้ายเสียชีวิตก็ได้นอกจากนั้นสังคมอีสานมีทรรศนะว่า ประเพณีและพิธีกรรมนั้นเกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณีแบบแผนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน

เป็นการจัดขึ้นตามลัทธิเพื่อความขลังและศักดิ์สิทธิ์เช่นพิธีกรรมตามปฏิทินพิธีกรรมพิเศษส่วนประเพณีนั้นจะประกอบขึ้นมาเพื่อความสบายทางด้านร่างกายและประเพณีจิตใจเป็นการประพฤติปฏิบัติสืบๆกันมาเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือจารีต

เมื่อนำประเด็นเรื่องเทพมาวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์เราจะพบว่าสามารถแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เรื่องการพิสูจน์ความมียู่ของผีฟ้าได้จากเกณฑ์หรือข้อพิสูจน์ทางปรัชญาได้หลายประการเช่นข้อพิสูจน์ในเชิงภววิทยาหรือเชิงจริยธรรม เป็นต้น , ประเด็นเรื่องสถานะที่แท้จริงของเทพในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่าพระพุทธรูปศาสนาเถรวาทหรือพุทธปรัชญาได้มีทัศนะต่อสถานะของผีฟ้าว่ามนุษย์ประเสริฐกว่าผีฟ้าหรือผีฟ้าก็มาจากมนุษย์และมนุษย์ควรวางท่าทีต่อผีฟ้าในลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงของการเป็นเพื่อนร่วมโลก ไม่ใช่เป็นศูนย์กลางของอำนาจซึ่งเป็นท่าทีที่แปลกแตกต่างจากท่าทีในสมัยก่อน ซึ่งผีฟ้าก็ยังมียุทธศาสตร์ต่อสังคมชาวอีสานในสมัยปัจจุบัน สอดคล้องกับ ทิพย์สุตา พรณสหพานิชย์ (2545 : 59) ไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเหยาตำบลป่าไร่อำเภอดอนตาลจังหวัดมุกดาหารพบว่าบทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเหยาสตรีมีบทบาทโดยตรงในการประกอบพิธีกรรมรักษาผู้ป่วยนับตั้งแต่การจัดตั้งกายการเชิญผีให้เข้าทรงหรือเทียมการอ่อนวอนเจรจาดอรองขอร้องถามสาเหตุของผู้ป่วยว่ามีผีอะไรกระทำทำให้ป่วยและหมอเหยาที่เป็นสตรีจะมีบทบาทในการเจรจาโต้ตอบระหว่างคนกับผีว่าผีต้องการอะไรหมอเหยาจะบอกญาติผู้ป่วยจัดหาให้ตามที่ผีต้องการการเจ็บป่วยของผู้ป่วยก็จะค่อยๆดีขึ้นหมอเหยาจะให้การรักษายาบาลเบื้องต้นทางจิตใจของผู้ป่วยถึงแม้ว่าการแพทย์สมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้ามากแต่คำรักษายาบาลสืบเนื่องบริการไม่ทั่วถึงหากการรักษาเป็นส่วนๆคือรักษาเฉพาะร่างกายไม่คำนึงถึงด้านจิตใจหรือสุขภาพจิตแต่บทบาทหมอเหยาจะคำนึงถึงองค์รวมของผู้ป่วยนับตั้งแต่ตัวผู้ป่วยครอบครัวชุมชนซึ่งเป็นลักษณะการแพทย์แบบ “แม่ช่วยเหลือ” บทบาทสตรีที่เป็นหมอเหยาจึงมีประโยชน์ในด้านการสาธารณสุขชุมชนหรือเรียกว่าเป็นการแพทย์แบบวัฒนธรรมมีการสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษโดยไม่ต้องมีการเรียนรู้สตรีสามารถทำได้ถ้าผ่านการคุมผีลงและเป็นลูกศิษย์ของหมอเหยาหรือแม่ครูที่คุมผีลงต่อมาก็จะรับบทบาทเป็นหมอเหยาต่อไปและผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางด้านสาธารณสุขชุมชนซึ่งต้องคำนึงถึงการรักษาผู้ป่วยทางด้านจิตใจ ประกอบกับการรักษาทางด้านร่างกายโดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมของคนในชุมชนด้วย สอดคล้องกับ มัลลิกา จันทรา (2549 : 41) อธิบายว่า คติความเชื่อเรื่องผีของชาวอีสานที่กล่าวมานั้นผีฟ้าเป็นผีที่ช่วยปกป้องคุ้มครองภัยพิบัติและดูแลรักษาชุมชนให้เกิดสันติสุขได้ผีฟ้าหรือผีแถนคือผีที่อยู่บนฟ้าชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผีที่ยิ่งใหญ่มีลักษณะเป็นเทพมากกว่าผีคือผีฟ้าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆขึ้นมาในโลกคอยช่วยเหลือมนุษย์เมื่อยามประสบภัยพิบัติหรือความเดือดร้อนเช่นเมื่อเกิดภาวะฝนแล้งชาวบ้านก็จะประกอบพิธีทำบุญบั้งไฟบูชาเพื่อให้ฝนตกลงมาตามฤดูกาลหรือการสวดคาถาปลาช่อนและเมื่อยามเจ็บป่วยไข้ก็อ่อนวอนให้ผีฟ้าลงมาขจัดปัดเป่าให้หายจากอาการป่วยไข้ เป็นต้น เพราะฉะนั้นผีฟ้าจึงส่งผลถึงภาวะความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยศึกษาได้พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีกทั้งในทางสังคมและทางด้านการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านร่างทรงควรมีการวิเคราะห์และเสนอแนะให้ร่างทรงสอดแทรกการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดสติปัญญาทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตได้ร่างทรงอยู่ในฐานะผู้แนะนำผู้ช่วยทางจิตใจของผู้ประสบปัญหาโดยการส่งเสริมการพัฒนาปัญญาโดยผ่านร่างทรงเช่นการจัดโครงการปฏิบัติธรรมหรือชุมนุมธรรมโดยเน้นวิธีปฏิบัติในแนวสติปัฏฐาน 4 สอดแทรกความรู้เรื่องพระไตรลักษณ์หรือพระอภิธรรมเป็นต้นให้แก่ร่างทรงเพื่อให้เป็นร่างทรงที่เห็นคุณค่าของหลักพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นมีความเข้าใจและเข้าถึงแก่นของพุทธธรรม

1.2 ด้านผู้มารับบริการและประชาชนทั่วไปควรศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์และความศักดิ์สิทธิ์ควรเข้าใจว่าฤทธิ์จะควมมากกับกิเลสความศักดิ์สิทธิ์มาสูงสุดที่ความบริสุทธิ์คุณธรรมและปัญญาควรพิจารณาและใคร่ครวญโดยใช้หลักกาลามสูตรและหลักศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาและพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อไปสู่การพึ่งตัวเองและความพ้นทุกข์ในที่สุดเพราะการทรงเจ้าเข้าผีมีทั้งจริงและหลอกลวงไม่ควรถือนงคตขึ้นว่าควรหมั่นเข้าหาและปรึกษาผู้รู้และพระภิกษุที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของมิฉฉาชีพที่ใช้การทรงเจ้าหลอกลวงเพื่อหาเงิน

1.3 ด้านนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาควรตระหนักว่าเป็นสัญญาณบอกเหตุถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะเมืองหลวงซึ่งมากไปด้วยปัญหาต่างๆพระภิกษุในฐานะผู้นำทางด้านจิตใจและวิญญาณและมีหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมควรเป็นที่พึ่งของบุคคลที่มีปัญหาในชีวิตและมีทุกข์ทางใจแต่ในสภาพสังคมที่ปรากฏร่างทรงยังคงมีอิทธิพลและบทบาทมากต่อบุคคลทุกระดับขั้นระดับฐานะเพราะสามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายโดยเฉพาะทางวัตถุนิยมและในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์มนุชยนั้นโดยส่วนลึกทางจิตใจขาดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ยากการได้สัมผัสกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นเทพเจ้าต่างๆโดยผ่านคนกลางที่เป็นร่างทรงที่สามารถพูดคุยโต้ตอบได้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นก็เพื่อความสบายใจและเห็นว่าจะไม่เสียหายอะไรเพื่อแลกกับความโปร่งใจหรือโอกาสที่จะแคล้วคลาดจากภัยอันตรายเป็นที่ทราบพระภิกษุในพระพุทธศาสนามีพระวินัยที่เคร่งครัดแต่เดิมความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุกับชาวบ้านเป็นระบบบุญกุลโดยใช้หลักอามิสทาน (ชาวบ้านให้พระ) และธรรมทาน (พระให้ชาวบ้าน)คือทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพาอาศัยกันแต่ปัจจุบันความสัมพันธ์แบบนี้ได้เปลี่ยนไปเป็นระบบผลประโยชน์ชาวบ้านมุ่งหาพระเพราะต้องการโชคลาภวัตถุนิยมโดยไม่สนใจว่าธรรมวินัยเป็นอย่างไร

1.4 ข้อเสนอแนะที่น่าจะเป็นไปได้คือต้องสอนให้รู้ว่าหลักพระพุทธศาสนาคืออะไรและต้องปฏิบัติให้ถูกหลักการโดยยึดหลัก3อย่างคือ1) หลักกรรมให้เข้าใจว่าความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเพียงสิ่งส่งเสริมให้เกิดกำลังใจที่จะทำความเพียรพยายามโดยหวังผลสำเร็จจากการลงมือทำและสนับสนุนให้ทำกรรมที่ดีไม่ทำ

ให้เกิดความประมาท) หลักศึกษาเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนจนสามารถเปลี่ยนเคราะห์ให้เป็นโชคและให้เข้าใจความหมายของความศักดิ์สิทธิ์ว่าอยู่ที่ความบริสุทธิ์คุณธรรมและ 3) ปัญญาใช้หลักทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในการพัฒนาอบรมผู้ที่ทำหน้าที่เป็นร่างทรงให้มีความชัดเจนเข้าใจหลักพุทธธรรมในความหมายที่แท้จริงหลักพุทธธรรมเป็นแกนนำในการแก้ปัญหาต่างๆให้ตระหนักถึงคุณค่าของพิธีกรรมการเข้าทรงให้น้อยลงโดยถือว่าเป็นเพียงการสนับสนุนการส่งเสริมการให้บริการและการอนุโมทนาตรงตามทฤษฎีของการหาผู้นำของชุมชนสังคมมาพัฒนาเพื่อให้ได้ทำประโยชน์ต่อไปกับบุคคลรอบข้างอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชุมชนในเทศบาลตำบลหนองบัวอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานีซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่ามีข้อมูลในการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยกลุ่มเดียวดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในงานวิจัยในครั้งต่อไปว่าควรที่จะวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษาความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของชาวพุทธในนิคมมหายาน
2. ควรศึกษาอิทธิพลของความเชื่อเรื่องการเข้าทรงที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธในประเทศไทย
3. ควรบทบาทหน้าที่ของเจ้าทรงกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ทิพย์สุตา พรหมสหพาณิชย์. (2545). *บทบาทสตรีชาวไทยในพิธีกรรมเหยาตำบลป่าไร่อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร*. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระเทพมุนี (วิลาศญาณวโร). (2527). *ภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม.
- พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ (วันจันทร์). (2534). *นรกและสวรรค์ในพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาสุพรรณ เผือกพันธ์. (2543). *การศึกษาความเชื่อผีปอบในบริบทสังคมไทยพุทธศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านหนองทามน้อยจังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ศาสนาเปรียบเทียบมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล
- มัลลิกา จันทรา, (2549). *ความเชื่อและพิธีกรรมผีฟ้าของบ้านสว่างดอนตูมตำบลบ้านเม็งอำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมบุรณ์ สุขสำราญ, (2533). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สัมภาษณ์ พระครูอุดมธีรวัฒน์. เจ้าคณะตำบลหนองบัว วัดศรีหนาทศาสนดารามเทศบาลตำบลหนองบัว

อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วันที่ 18 พฤศจิกายน 2563

สัมภาษณ์ พระอธิการพนมไพร ปุณฺณธโร. วัดโพธิ์ศรีไสยสะอาด ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี. วันที่ 18

พฤศจิกายน 2563 ชุมชน 3.

สัมภาษณ์ นายสมปอง ลีพุดติ. 408 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ. อุดรธานี ชุมชน 3.

สัมภาษณ์ นายคำสวย วิเศษศรี. 578 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 1.

สัมภาษณ์ นายทองคำ พรหมมัสชะ. 433 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 1.

สัมภาษณ์ นายอาทร เคาหาลัย นักวิชาการสังคมวิทยาบ้านเลขที่ 718 หมู่ 17 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.

เมือง จ.อุดรธานี. ชุมชน วันที่ 16 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ ดร.ณัฐสุดา คำมุกชิก. นักวิชาการมานุษยวิทยาบ้านเลขที่ 335/1 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.

อุดรธานี. ชุมชน 1 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางกระแต วิเศษศรี. ชาวบ้านบ้านเลขที่ 240/2 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.

อุดรธานี ชุมชน 1 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์นางทองยศ คำมุกชิก ชาวบ้านบ้านเลขที่ 335/1 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.

อุดรธานี. ชุมชน 1 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางทองเพชร เสาร์แก้ว ชาวบ้านบ้านเลขที่ 28 หมู่ 3 บ้านหนองไส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.

อุดรธานี ชุมชน 3 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2563.

สัมภาษณ์ นางคำพ่อง สาริโท ชาวบ้านบ้านเลขที่ 409 หมู่ 3 ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี ชุมชน 4 วันที่

23 พฤศจิกายน 2563.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

: ศึกษากรณี อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

The Human Resource Development of Local Administration Organization :A Case study of Khonsawan district , Chaiyaphum province

ธนิกานต์ ศรีจันทร์, อินทุราภรณ์ อินทรประจบ,

สมศักดิ์ จันทร์พ่อง, ธรรมรัตน์ โพธิ์สุวรรณปัญญา และ ชูเกียรติ ผลาผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

**Thanikarn Srichan, Inthuraporn Intaraprajob,
Somsak Chanphong , Thammarat Photisuwanpanya and Chukiat Phalapol**

Chaiyaphum Rajapath University, Thailand

Corresponding Author, Email : srichan.porpia@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ฯ และ 3. ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 234 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.54 และเพศชายร้อยละ 38.46 มีอายุอยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ 10,000-20,000 บาท มีสถานภาพสมรส มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร 6-10 ปี ความคิดเห็นของพนักงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ = 4.38)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มี 5 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยการกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ 2) ปัจจัยความต้องการในการฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การดูงานขององค์กร 3) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนา 4) ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะศึกษาดูงาน การสอนงาน และสาธิตงาน และ 5) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา

3. ปัญหาและแนวทางแก้ไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) ผู้บริหารมีแผนงานการพัฒนาชัดเจน 2) ต้องมีระเบียบ

* วันที่รับบทความ: 11 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 12 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 16 เมษายน 2564

บริหารงานบุคคลที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ควรให้มีการดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ 5) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น 6) ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกบุคลากร และ 7) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร

คำสำคัญ : การพัฒนา; ทรัพยากรมนุษย์; องค์ประกอบส่วนท้องถิ่น

Abstracts

The aim of this research is 1) To study the development of human resources of local administrations. 2) examine the factors that influence the human resource development of the local government organization. 3) Study the problem and solution of developing the human resources of local authorities. Samples of this research are personnel from local government organizations in the Khonsawan district which is obtained by determining the size of the population from The formula for calculating the sample size using the Krejcie & Morgan table. The data collection tools are statistical questionnaires for data analysis using the program to calculate the percentage, mean, frequency distribution and standard deviation.

The findings were summarized as follow:

1.The results from personal factors information of local government organization staffs in Khonsawan district. The majority of the samples are female (61.54%) and male (38.46%) and are between 36 and 45 years old. 73.93% completed bachelor degrees. 53.42% earn monthly income 10,000-20,000 bath. 68.80% staffs are married. Time period in performance at organization is period between 6-10 years (39.32%).

2. The factors affecting human resource development of the local government organization were found to have five factors, namely 1) the determination of human resource management guidelines. Including budget allocation in the organization. 2) Factors related to training needs, orientation, work visit, and organizational teaching. 3) Factors related to curriculum development. Work and demonstration of work and responsibility.

3.Their opinions on human resources development of local government organization is that there must be a clear development plan from the executive, field trip, to cultivate good conscience to staffs to be more responsible on their positives others insufficient budget on staffs development. Human resource development is critical to the development of this country. Implement religious guidelines for human resource development on a moral, ethical level. People will have the moral that is the key basis for developing knowledge, skills ie. If everyone has principles, morals, knowledge, they will be the potential key to the developing country.

Keywords : Development; Human Resources; Local Government Organization

บทนำ

ในปัจจุบันโลกเราได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมไปอย่างรวดเร็ว คนหรือมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบการบริหารจัดการของทุกองค์การจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป การขับเคลื่อนทุกระบบไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

เทคโนโลยี และสถาบันอื่น ล้วนต้องมีทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรหลักในการพัฒนาของทุกระบบและทุกองค์การ องค์การที่เป็นการรวมตัวของกลุ่มของบุคคลที่มาทำงานร่วมกันด้วยโครงสร้างองค์การและการประสานงาน เป็นหลักการที่มีความชัดเจน โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเดียวกันคือเพื่อความสำเร็จขององค์การตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ Griffin. (1999 : 19) ซึ่งจะต้องใช้ทรัพยากรภายในจากสภาพแวดล้อมขององค์การที่ประกอบด้วย คน เงิน วัตถุดิบ เครื่องจักร วิธีการ และหลักการบริหาร หรือเรียกกันว่า 6M's ซึ่งหลักการบริหาร (Management) คือ กระบวนการของหน้าที่ที่จะกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายให้เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพนี้เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่าขึ้น หมายถึงการตัดสินใจใช้ทรัพยากรได้อย่างถูกต้อง และสามารถปฏิบัติการได้สำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไป Griffin. (1999 : 27)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากกว่าองค์กรภาคส่วนอื่นเพราะมีความใกล้ชิดกับประชาชนค่อนข้างมาก บุคลากรในหน่วยงานส่วนท้องถิ่นนั้นแม้ว่าแต่ละองค์กรจะมีนโยบายและแผนงานที่รองรับไว้เพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กรตามแผนของหน่วยงานอยู่แล้ว แต่ก็ยังเป็นแผนที่ยังไม่ตรงกับความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในองค์กรมากนัก จึงจำเป็นต้องมีการรับฟังความคิดเห็นจากบุคลากรในหน่วยงานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานได้ตรงกับความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง ที่ผ่านมามองเห็นว่าการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ไม่ตอบโจทย์การพัฒนาบุคลากรมากนัก ดังนั้นหากมีการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานคือ ผู้บริหารของหน่วยงาน มีการกำหนดแผนการพัฒนาจากบุคลากรที่นำเสนอต่อผู้บริหารโดยตรง จะนำมาซึ่งการกำหนดและนำแผนการพัฒนาบุคลากรมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อองค์กรได้ โดยเฉพาะในยุคที่มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในระบบการทำงานในทุกระบบของหน่วยงาน รวมถึงการมีเทคนิคและมีวิทยาการใหม่ๆมากขึ้น การพัฒนางานในทุกฝ่ายมีศาสตร์หรือแนวคิดใหม่ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาองค์กรได้ดีมากขึ้น ได้มีการกำหนดการบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนที่รัฐบาลให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆที่จะทำให้บุคลากรในประเทศมีศักยภาพที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา สามารถแยกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้ 2 ประเภท คือ ตัวแปรอิสระ (Independent variable) และตัวแปรตาม (Dependent variable) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาและแนวทางแก้ไขการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของประชากรจำนวนทั้งสิ้น 614 คน กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยวิธีการหาขนาดโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (Robert V. Krejcie and Early W. Morgan. Educational and Psychological Measurement, 1970 : 607-610) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ทำงานกับหน่วยงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

การทดสอบเครื่องมือ

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ทำการตรวจสอบความแม่นยำและความเชื่อมั่น ดังนี้

ความเที่ยงตรงของเนื้อหา ในการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา มีเครื่องมือที่ใช้วัดปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ โดยใช้แนวคิดต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบสอบถามทั้งฉบับ จากจำนวนแบบสอบถามที่นำไปทดสอบกลับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.85 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ครั้งนี้ จำนวน 20 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งปรากฏผลความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการออกแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง 234 ตัวอย่าง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย บทความ วารสารสิ่งพิมพ์ และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

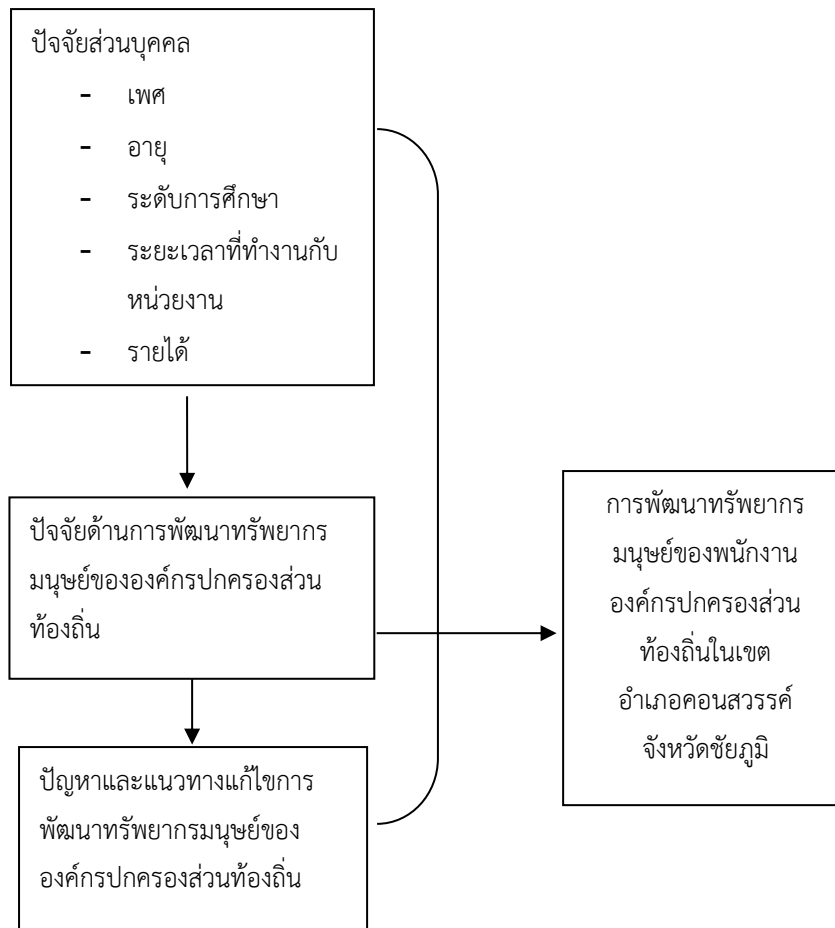
ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีจำนวน 9 ตำบล ประกอบด้วย เทศบาล จำนวน 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 9 แห่ง โดยสุ่มจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างจาก 9 ตำบล ตำบลละ 1 เทศบาลและ 9 องค์การบริหารส่วนตำบล

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา มีการนำเสนอสถิติในรูปแบบของร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาอธิบายเพื่อบอกความมากน้อยของตัวแปรที่ศึกษาว่ามีการแบ่งกลุ่มอย่างไร แต่ละกลุ่มมีมากน้อยเพียงใด ในส่วนที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานะสมรส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของพนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.38$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องนอกจากเงินเดือนแล้ว ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรจัดให้มีการสอนงาน มอบงาน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดเผย จริงใจ ให้รางวัล โบนัส เพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและองค์กร ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาคือ เรื่องการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนระดับ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรกำหนดให้เฉพาะผู้บริหารเท่านั้นเป็นผู้พิจารณา แต่ควรพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการอย่างเป็นธรรม เพื่อกระตุ้นให้พนักงานไม่ท้อแท้ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ($\bar{X}=4.45$) และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ

เรื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดให้ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งขององค์กร ($\bar{X} = 4.21$)

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พบว่า พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด มี 5 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการบริหารงานบุคคล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในด้านการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเท่าเทียมกันในหน่วยงาน เป็นสิ่งที่พนักงานในองค์กรให้ความสำคัญในระดับมาก เพราะการจะทำให้องค์กรและบุคลากรมีการพัฒนาแล้วเกิดจากนโยบายของผู้บริหารในองค์กร ทั้งนายกอบต.และผู้บริหารงานอบต.(ปลัดอบต.) 2) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การศึกษาต่อ การดูงาน การสอนงาน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กร คือการฝึกอบรม 3) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง การพัฒนาเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงได้รับประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่น 4) ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะศึกษาดูงาน การสอนงาน การเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ ได้แก่ มีบรรยากาศการสอนงานที่เปิดเผย จริงใจ ไว้วางใจต่อกัน ระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน พนักงานกับพนักงาน วัสดุอุปกรณ์ คู่มือตำรา สำหรับสอนงาน และสาธิตงาน กระบวนการทำงาน เทคโนโลยีและสารสนเทศ สถานที่และสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาที่ตรงกับความชอบของตัวเอง สาขาวิชาที่ตรงกับภารกิจและงานที่รับผิดชอบ และ 5) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ ความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม การวางแผนและพัฒนาอาชีพเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและมั่นคง

ปัญหาและแนวทางแก้ไขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) ผู้บริหารมีแผนงานการพัฒนาชัดเจน 2) ต้องมีระเบียบบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ควรให้มีการดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ 5) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น 6) ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกบุคลากร และ 7) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ผู้บริหารหน่วยงานมีแผนงานในการพัฒนาให้ชัดเจน, ต้องมีระเบียบในการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน, ผู้บริหารมีความสนใจ ใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา, ควรให้มีการจัดดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ, ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น, ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกของบุคลากร ถ้าไม่มีจิตสำนึก

รับผิดชอบต่อหน้าที่ตัวเองและส่วนรวม การอบรมและการพัฒนาก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์, งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาของบุคลากร / บุคลากรบางคนไม่ต้องการพัฒนาตนเอง / หน่วยงานตั้งงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การนำแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนในสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้ทุกคนในสังคมมีคุณธรรม มีจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ เป็นต้น ถ้าหากทุกคนในสังคมเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของพนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.38$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องนอกจากเงินเดือนแล้ว ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรจัดให้มีการสอนงาน มอบงาน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดเผย จริงใจ ให้รางวัล โบนัส เพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและองค์กร ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาคือ เรื่องการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนระดับ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรกำหนดให้เฉพาะผู้บริหารเท่านั้นเป็นผู้พิจารณา แต่ควรพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการอย่างเป็นธรรม เพื่อกระตุ้นให้พนักงานไม่ท้อแท้ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ($\bar{X}=4.45$) และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือเรื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดให้ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งขององค์กร ($\bar{X}=4.21$)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยการกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคลและงบประมาณ 2) ปัจจัยความต้องการในการฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การดูงานขององค์กร 3) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนา 4) ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะศึกษาดูงาน การสอนงาน และสาธิตงาน และ 5) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา

3. ปัญหาต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเห็นว่าการบริหารงานบุคคลยังไม่มีระเบียบและแบบแผนที่ชัดเจน 2) นโยบายจากผู้บริหารในองค์กรยังไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ในหน่วยงานอย่างจริงจัง 3) งบประมาณในการบริหารจัดการด้านบุคลากรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานได้อย่างเพียงพอ 4) พนักงานในหน่วยงานยังไม่มีความพร้อมหรือยังไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง 5) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร 6) บุคลากรบางคนไม่ต้องการพัฒนาตนเอง 7) หน่วยงานตั้งงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) ผู้บริหารหน่วยงานมีแผนงานในการพัฒนาให้ชัดเจน 2) ต้องมีระเบียบในการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารมีความสนใจ ใส่ใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ควรให้มีการจัดดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ 5) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น 6) ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกของบุคลากร ถ้าไม่มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อหน้าที่ตัวเองและส่วนรวม การอบรมและการพัฒนาก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การนำแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนในสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้ทุกคนในสังคมมีคุณธรรม มีจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ เป็นต้น ถ้าหากทุกคนในสังคมเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างของพนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.38$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เรื่องนอกจากเงินเดือนแล้ว ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรจัดให้มีการสอนงาน มอบงาน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เปิดเผย จริงใจ ให้รางวัล โบนัส เพื่อกระตุ้นให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและองค์กร ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาคือ เรื่องการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนระดับ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ควรกำหนดให้เฉพาะผู้บริหารเท่านั้นเป็นผู้พิจารณา แต่ควรพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการอย่างเป็นธรรม เพื่อกระตุ้นให้พนักงานไม่ท้อแท้ เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ($\bar{X}=4.45$) และที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ เรื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดให้ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งขององค์กร ($\bar{X}=4.21$)

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำหรับแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินการให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะได้นำเอามาปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยวิธีการ 3 ประการ คือ (Leonard Nadler, 1980 : 5)

การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present Job) เป้าหมาย คือ การยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในองค์การแล้วการศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานสำหรับงานในอนาคต (Future Job) เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่งในการให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อนตำแหน่งใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน (not focus on a job) แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดกิจการเปลี่ยนแปลงตามท้องถื่นการต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดลุ่มต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

2. แนวคิดประการที่สอง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การนำกิจกรรมที่มีการกำหนดและวางรูปแบบอย่างมีระบบมาใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ส่วน คือ (Gilley and Eggland, 1989 : 13)

การพัฒนาบุคคล (Individual Development)

การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development)

การพัฒนาองค์กร (Organization Development)

3. แนวคิดที่สาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การที่จะพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้และงานเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมารวมกันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบใน 3 ส่วน คือ ในระดับบุคคล (Individual) ระดับกลุ่มหรือทีมปฏิบัติงาน (work groups or teams) และระดับระบบโดยรวม (the systems) (Woolner, 1992 : 41)

กระบวนการในการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (อดีต) 2) การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน 3) การเรียนรู้เพื่อที่จะเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การนำกิจกรรมที่มีการกำหนด และวางรูปแบบอย่างมีระบบใช้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงาน ให้ดีขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความ คิดเห็นของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความเห็นว่าผู้บริหารควร ให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากการกระตุ้นการพัฒนาตัวเองของพนักงานในการ ทำงานแล้ว ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการจูงใจพนักงานด้านค่าตอบแทน สวัสดิการต่างๆ การสร้าง แรงจูงใจที่เป็นธรรมชาติแก่ทุกคนในองค์กร ซึ่งงานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจำเป็นต้อง เป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานด้านบุคคล จะทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ใน

องค์การจะมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการตั้งงบประมาณ มีการกำหนดแผนและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานได้แสดงความคิดเห็นถึงความต้องการในหลักสูตรการพัฒนาตนเองของบุคลากรในองค์การ และทำให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การอย่างเสมอภาคในทุกระดับขององค์การ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มี 5 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการบริหารงานบุคคล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในด้านการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเท่าเทียมกันในหน่วยงาน เป็นสิ่งที่พนักงานในองค์การให้ความสำคัญในระดับมาก เพราะการจะทำให้องค์การและบุคลากรมีการพัฒนาแล้วเกิดจากนโยบายของผู้บริหารในองค์การ ทั้งนายกอบต.และผู้บริหารงานอบต.(ปลัดอบต.) 2) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การศึกษาต่อ การดูงาน การสอนงาน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์การ คือการฝึกอบรม 3) ปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง การพัฒนาเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงได้รับประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่น 4) ปัจจัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะศึกษาดูงาน การสอนงาน การเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ ได้แก่ มีบรรยากาศการสอนงานที่เปิดเผยมองจริงใจ ไว้วางใจต่อกัน ระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน พนักงานกับพนักงาน วัสดุอุปกรณ์ คู่มือ ตำรา สำหรับสอนงาน และสาธิตงาน กระบวนการทำงาน เทคโนโลยีและสารสนเทศ สถานที่และสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการของตัวเอง สาขาวิชาที่ตรงกับภารกิจและงานที่รับผิดชอบ และ 5) ปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ ความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม การวางแผนและพัฒนาอาชีพเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและมั่นคง

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากแนวคิดของ บัณฑิต รัตนสัมพันธ์ และนราธิป ศรีรวม (2546 : 217) กำหนดกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ไว้ 4 ขั้นตอนหลัก คือ

1. การกำหนดความต้องการทรัพยากรมนุษย์
2. การตอบสนองความต้องการทรัพยากรมนุษย์
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. การธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์

1. การกำหนดความต้องการทรัพยากรมนุษย์ เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขั้นนี้ผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรม

ต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย กฎระเบียบและข้อบังคับในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การกำหนดตำแหน่ง และการกำหนดเงินเดือน

- 1.1 การกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ และข้อบังคับในการจัดการทรัพยากรมนุษย์
- 1.2 การวางแผนทรัพยากรมนุษย์หรือการวางแผนกำลังคน
- 1.3 การกำหนดตำแหน่ง
- 1.4 การกำหนดเงินเดือน

2. การตอบสนองความต้องการทรัพยากรมนุษย์ การตอบสนองความต้องการทรัพยากรมนุษย์เป็นขั้นตอนหนึ่งกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต่อเนื่องจากขั้นตอนแรก กล่าวคือ เมื่อมีการกำหนดความต้องการทรัพยากรมนุษย์แล้ว การเสาะแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าวย่อมจะเกิดขึ้นตามมา

- 2.1 การสรรหา (Recruitment)
- 2.2 การคัดเลือก (Selection)

2.3 การเตรียมความพร้อมของบุคคลสำหรับงาน เป็นกิจกรรมที่นำบุคคลที่ผ่านการคัดเลือกมาเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงาน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในงานที่จะต้องไปปฏิบัติ

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรท้องถิ่นเหล่านั้นมีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

- 3.1 การศึกษา (Education)
- 3.2 การฝึกอบรม (Training)
- 3.3 การพัฒนาตนเอง (Self development)
- 3.4 การดูงาน

4. การธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ การธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ความพยายามในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรท้องถิ่น ผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นและมีประสิทธิภาพเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างยาวนาน มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเมื่อบุคลากรท้องถิ่น มีความสุขและพึงพอใจในการปฏิบัติงานแล้ว ย่อมจะส่งผลให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ สามารถช่วยพัฒนาท้องถิ่น แก้ปัญหาท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

4.1 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

4.2 การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

4.3 วินัย อุทธรณ์และร้องทุกข์ วินัย

4.4 สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล (Fringe benefit and welfare)

4.5 แรงงานสัมพันธ์ (Labor Relation)

จากความข้างต้นจะพบว่า การธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวก็เพื่อมุ่งใจ สร้างขวัญ กำลังใจ ตลอดจนธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีผลการปฏิบัติงานที่ดีให้ปฏิบัติงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน โดยมีความพึงพอใจ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผู้วิจัยเห็นว่าจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากผลการวิเคราะห์จะเห็นผลความต้องการของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นว่าบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ความต้องการให้บุคลากรแต่ละระดับมีบทบาทและเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการจะเป็นผู้พัฒนาบุคลากรในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดแนวทางในการบริหารงานบุคคล รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในด้านการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเท่าเทียมกันในหน่วยงาน เป็นสิ่งที่พนักงานในองค์กรให้ความสำคัญในระดับมาก เพราะการจะทำให้องค์กรและบุคลากรมีการพัฒนาแล้วเกิดจากนโยบายของผู้บริหารในองค์กร

ความต้องการในกิจกรรมหรือวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การฝึกอบรม การปฐมนิเทศ การศึกษาต่อ การดูงาน การสอนงาน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจในการทำงานขององค์กร เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

ความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง การพัฒนาเกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงได้รับประโยชน์จากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่น เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

ความต้องการเนื้อหาที่จะศึกษาดูงาน, ความต้องการด้านการสอนงาน, ความต้องการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ ได้แก่ มีบรรยากาศการสอนงานที่เปิดเผย จริงใจ ไว้วางใจต่อกัน ระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน พนักงานกับพนักงาน วัสดุอุปกรณ์ คู่มือ ตำรา สำหรับสอนงาน และสาธิตงาน กระบวนการทำงาน เทคโนโลยีและสารสนเทศ สถานที่และสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาที่ตรงกับความชอบของตัวเอง สาขาวิชาที่ตรง

กับการกิจและงานที่รับผิดชอบ เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

ความต้องการในหลักสูตรการพัฒนา ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ ความรู้และทักษะเฉพาะของงานในแต่ละตำแหน่ง เกี่ยวกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการบริหาร ด้านคุณธรรม จริยธรรม การวางแผนและพัฒนาอาชีพเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและมั่นคง เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

ความต้องการระหว่างฝึกอบรม ได้แก่ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมอบรม อย่างเสรี การฝึกปฏิบัติระหว่างฝึกอบรม ให้มีการสาธิตระหว่างฝึกอบรม ให้วิทยากรบรรยายอย่างเดียว เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

ความต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการในกิจกรรมฝึกอบรมโดย, ความต้องการในวิธีการคัดเลือกให้ศึกษาต่อ ได้แก่ มีองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเอง ส่งไปร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่น จัดร่วมกับหน่วยงานอื่น จ้างหน่วยงานที่มีความชำนาญมาจัด สอบข้อเขียน สอบสัมภาษณ์ เสนอผลงาน จับฉลาก เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

สถานที่ดูงานที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ภายในหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในหน่วยงานราชการอื่น ภายในหน่วยงานเอกชน ภายในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เป็นความต้องการของพนักงานเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรซึ่งให้ความสำคัญในระดับมาก

3. ปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเห็นว่าการบริหารงานบุคคลยังไม่ดีมีระเบียบและแบบแผนที่ชัดเจน 2) นโยบายจากผู้บริหารในองค์กรยังไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ในหน่วยงานอย่างจริงจัง 3) งบประมาณในการบริหารจัดการด้านบุคลากรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานได้อย่างเพียงพอ 4) พนักงานในหน่วยงานยังไม่มีความพร้อมหรือยังไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง 5) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาบุคลากร 6) บุคลากรบางคนไม่ต้องการพัฒนาตนเอง 7) หน่วยงานตั้งงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1) ผู้บริหารหน่วยงานมีแผนงานในการพัฒนาให้ชัดเจน 2) ต้องมีระเบียบในการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารมีความสนใจ ใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ควรให้มีการจัดดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ 5) ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น 6) ควรเริ่มจากการปลุกจิตสำนึกของบุคลากร ถ้าไม่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ตัวเองและส่วนรวม การอบรมและการพัฒนาจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การนำแนวทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางการ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนในสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้ทุกคนในสังคมมีคุณธรรม มีจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ เป็นต้น ถ้าหากทุกคนในสังคมเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ผู้บริหารหน่วยงานมีแผนงานในการพัฒนาให้ชัดเจน, ต้องมีระเบียบในการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน, ผู้บริหารมีความสนใจ ใส่ใจผู้ใต้บังคับบัญชา, ควรให้มีการจัดดูงานเพื่อศึกษาหน่วยงานต่างๆ, ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในตำแหน่งและหน้าที่มากขึ้น, ควรเริ่มจากการปลูกจิตสำนึกของบุคลากร ถ้าไม่มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ตัวเองและส่วนรวม การอบรมและการพัฒนาจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ งบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาของบุคลากร บุคลากรบางคนไม่ต้องการพัฒนาตนเอง หน่วยงานตั้งงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ การนำแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนในสังคมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้ทุกคนในสังคมมีคุณธรรม มีจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ด้านความรู้ ความสามารถ เป็นต้น ถ้าหากทุกคนในสังคมเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานท้องถิ่นควรมีแผนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และให้ผู้บริหารและบุคลากรรับรู้และเข้าใจที่ตรงกัน เกี่ยวกับแผนในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน
2. ผู้บริหารควรให้ความสนใจติดตามและรับทราบปัญหาของบุคลากรของหน่วยงานในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่อย่างใกล้ชิด เพื่อการรับรู้ และนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมการแก้ไขปัญหาได้
3. บุคลากรควรติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งความรู้ ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บัณฑิต รัตนสัมพันธ์ และนราธิป ศรีราม. (2546). *กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์หน่วยที่ 5*. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น มสธ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: หจก.นํ้ากการพิมพ์
- Gilley, J. W., and Eggland, S. A. (1989). *Principles of Human Resource Development*. Cambridge, MA: Perseus Books.
- Griffin, R. W. (1999). *Management*. (6th ed.). USA: Houghton Mifflin Company.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities," *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607 - 610.
- Leonard Nadler. (1980). *Corporate Human Resources Development*. New York : Americxn For Training and Development.
- Woolner,Paul. (1992). *The Purposes and Stages of the Learning Organization*. Thresholds in Education.

Develop a Fostering Multicultural Competence through Literary Circles for Undergraduate Students

Sirikan Sriwisan

University of Payao, Thailand
E-mail : Sirikan.iw@gmail.com

Abstracts

The objective this study aimed to, 1) study the effectiveness of literary cycle activities in the development of multicultural competence, 2) study the opinions of students on the use of literary cycle activities to enhance multicultural competence. The sample consisted of 60 second-year English major students of the Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University. The sample was selected by purposive sampling. The students were enrolled in Children's Literature course during their second academic year of 2019. The instruments used for this study were: twenty lesson plans; multicultural competence self-evaluation test; literature response journals; interview form; and classroom observation form. A t-test was used to compare the multicultural competence's score of the two groups students. The classroom observation, in-depth interview, and literature response journal were interpreted and transcribed in order to gather the information by using content analysis. The results of the study were discussed into 2 parts; quantitative and qualitative data analysis. The quantitative data analysis was done using t-test by comparing multicultural competence of the experimental group students learned with the control group students. The results of the multicultural competence scores of the experimental group students with the control group students were significantly different at the level of .05. The qualitative data analysis was done by the students' opinions towards the use of literature circle activities. The results found that students exactly knew what is literature circle and how it does. They also increased their cultural knowledge when using literature circle activities in their classroom.

Keywords: Fostering Multicultural Competence; Literature Circles; Undergraduate Students

Introduction

Language is an integral part of culture (Nida, 2007 : 193- 199.). From this perspective, cultural teaching is an essential ingredient of language teaching. Language and culture are interconnected so that they complement each other. Learning a foreign language without learning the culture can only produce someone who speaks the language well but does not understand the social or philosophical context in which it exists (Choudhury, 2013 : 23). In this era of technology, globalization, immigration and mass media, it is even more imperative for EFL teachers to equip students with high level of multicultural competence. It may seem obvious to foreign language teachers that culture needs to be taught, but teaching culture in the classroom may not be as easy as one might have thought. In some cases, such as contexts where English is learned as a foreign language, the language classroom may be the only way where cultural contact occurs. Therefore, the language classroom environment should be made as open as possible to meaningful multicultural learning.

Numerous fields such as psychology, social work, counseling, nursing, and education are contributing to a growing body of literature on the topic of cultural competence. However, there is no universally accepted definition of this concept. Several interchangeable terms have been introduced to refer to cultural competence including cultural sensitivity, cultural awareness, cultural knowledge, culturally responsive care, cultural brokering, cultural proficiency, and cultural encounters (Calzada, 2014: 31). Multicultural competence defined as the awareness, attitudes, knowledge, and skills necessary for providing quality that can practice effectively in today's ethnically diverse society (Calvillo et al., 2009: 137-145; De Leon-Siantz and Meleis, 2007: 56; Giger and Davidhizar, 2007: 89). Multicultural competence consists of four domains: cognitive, affective, behavioral, and environmental (Reisinger, 2009:31). Multicultural competence is an ability to respect cultural context and act appropriately. A multiculturally competent learners must have knowledge about culture, have certain values and attitudes that include respect for diversity and emphasize helper self-awareness, and have the ability to integrate this knowledge and values/attitudes with helping skills (Campinha-Bacote, 1995 : 21; Weaver, 1999 : 9). One way to teach the culture of the target language to students is through the use of literature circles (LC), a type of peer discussion class activity put forward by Harvey Daniels, an American teacher and researcher.

Daniels (2002 : 6) believes the motive of literature circles is to combine literacy skills and strategies in a supportive social atmosphere with a non-threatening peer group. Students are free to express themselves, their connections, and their questions without worrying about the judgment of others. Literature circles make students enjoy and understand book so much more. They also provide for great opportunities to discuss books and get students want to read. Students are more likely to engage in purposeful and reflective discussions with literature circles (Clarke and Holwadel, 2007: 20-29 ; Long and Gove, 2003). Literature circle can help improving multicultural competence. The discussion about literature is clearly one of the main goals of using literature circles. Students will also be gaining reading comprehension and fluency skills. Literature circles also provide more exposure to literature by selecting the available books with purpose. Students learn how to adapt, engage, and integrate into another culture. They also acquire cultural knowledge of another difference culture. Students want to provide a variety of reading genres and topics to ensure each type of literary texts can have options of some interest to him or her. In addition, once the first book is read, students can even set up a system where the students decide which book to read next. This way, students can be exposed to material beyond what even you would have chosen. Schwebs (2019: 2) finds that the students' multicultural competence is strengthened through literature circles. The students help each other acquire knowledge and they engage in the life experiences of the book. The students share their readings, exchange opinions and use relevant vocabulary. The discussion seems to promote their oral competence.

In this study, literature circles are used in language classrooms to foster students' multicultural competence. The researcher used literature circles as an active way to improve the reading comprehension of students, increasing the communication between students, and giving individual students an active role in the learning process because they have to focus on the task given them. The samples in this study are selected on the basis of the knowledge, connection and judgment of the researcher. The participants have qualified to meet the qualification of the researcher. The qualified participants in this research have to study at least two courses of speaking and writing in order to discuss and write in English effectively. Moreover, the students have to enroll to study the Children's Literature course in the academic

year 2/2019. As a result, it is the convenience for the researcher to conduct the research. The duration of the experiment is 2nd semester, 15 weeks, 4 hours per week.

Objectives of the study

This research focuses on developing the literature teaching method based on literature circle activities in order to enhance multicultural competence of EFL students. The purposes of the research are as follows:

1. To study the effectiveness of literary cycle activities in the development of multicultural competence.
2. To study the opinions of students on the use of literary cycle activities to enhance multicultural competence.

Methodology

This study will conduct in the mixed methods research design. A significant characteristic of mixed methods research is its methodological multiplicity which often results in exceptional research compared to singular method research (Johnson & Onwuegbuzie, 2004 : 14-26). Creswell and Plano (2011 : 12) conclude that the mixed methods research design focus on collecting, analyzing, and mixing both quantitative and qualitative data in a single study or series of studies. Its central premise is that the use of quantitative and qualitative approaches, in combination, provides a better understanding of research problems than either approach alone. It can be concluded that mixed-methods design research is becoming essential in interdisciplinary dissertations. Therefore, the researcher conducted this research in the mixed methods.

1. Population and Sample

1.1 Population

The population was 300 English major students of the Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand.

1.2. Sample

Purposive sampling technique was used to obtain a sample for this research. According to Tashakkori and Teddlie (2003 : 81), purposive sampling techniques involved selecting certain units or cases which based on a specific purpose rather than random sampling. The study was conducted on 60 second-year English major students of the Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand.

The sample was selected by purposive sampling because they have qualified to meet the qualification of the researcher. Moreover, they also had to enroll to study a course in Children's Literature as part of the second semester in academic year of 2019. These subjects were the 2nd year students and they were divided into two groups (section 1 and section 2) automatically by the academic division of the university. The 30 students in section 1 are the experimental group and they will learn through the developed instructional model based on literature circle theory. The 30 students in section 2 are control group and they will learn through the regular instructional method. These students had also studied three English language courses focusing on speaking, namely Oral Communication 1, 2, and 3. Moreover, they were able to hold discussions using English and show their feelings and personal experiences related to the literary texts they have read with peers effectively. They had also studied three writing courses, namely Grammar and Writing 1 and 2 and Paragraph Writing.

Therefore, they could use written English to react, express, and create an emotional relationship between the texts and their own personal experiences.

2. Research tools

The tools used in the research are as follows:

1. Twenty lesson plans were created. They were divided into 10 lesson plans using literature circles and another 10 lesson plans using traditional teaching method. After that, the lessons were approved by three experts who have been working in the fields of English language teaching for more than 10 years.

Based on a need analysis, four literary texts were chosen by the students: “Death of a Salesman” by Arthur Miller, “Heart of Darkness” by Joseph Conrad, “The Alchemist” by Paulo Coelho, and “Things Fall Apart” by Chinua Achebe. All literary texts were approved by the same experts to ensure that the stories corresponded to the students’ interest and made them want to discuss and respond. Furthermore, the level of English language used were appropriate to the students’ language proficiency levels.

2. Multicultural competence self-evaluation test was comprised of 40 question items and 8 questions for written part. The test was approved by the same experts who were experts in the area of English literature and English teaching. After revising some of the multicultural competence self-evaluation test items in accordance with the experts’ comments, the pilot multicultural competence self-evaluation was tested with 24 fourth-year English major students of the Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University. Following the pilot study, some parts of the multicultural competence self-evaluation test was adjusted and modified.

3. The assignment of personal literature response journals involved students writing on a piece of paper, stating their opinions about a text, including character’s traits, the setting, plot, theme, or moral of the story. After reading and discussing the chosen literary text, students were instructed to reflect upon their feelings, emotions, and attitudes towards the story. The literature response journals were collected, transcribed and described to gather and find out more information about how the literature circles may have contributed toward multicultural competence development when applied to the EFL literature classroom.

4. Interview form was used to gather qualitative data in order to examine the experimental group students’ opinions. The researcher used 5 questions to gather information about students’ opinions towards the use of literature circle activities.

5. The researcher used classroom observation form by conducting 20 times of the recorded classroom observation at the end of each lesson, divided into 10 times of experimental groups and 10 times of control groups in order to study the behavior of students, teaching and learning atmosphere, and problems in teaching and learning.

3. Data collection

The data collection was divided into during experiment and after experiment. During the experimental period, the students wrote literature response journal in the week they were assigned to read the literary texts in order to reflect their cultural knowledge gain from the texts. They were assigned to write response journal in order to react and express their opinion and make relationship between the texts and their experiences. Moreover, every week, the teacher recorded after teaching. After the experimental period, the students did the multicultural competence achievement test. The researcher then interviewed the students in order to get the information about students’ opinions towards the use of literature circle activities.

4. Data analysis

The combination of the two approaches; quantitative and qualitative methods aided in providing descriptions of the study. The data analysis of this study was divided into quantitative and qualitative data analysis. The quantitative data are analyzed by using t-test in order to compare the scores in multicultural competence achievement test of experimental group who learn by developed literature instructional model and control group. Moreover, the qualitative data analysis which was done by literature response journal, classroom observation form, and in-depth interview form were transcribed and described to gather and found out more information about the development of multicultural competence they gain as well as their opinion towards the use of literature circle activities.

5. Research Procedures

The research procedures were as follows:

1. The researcher surveyed the students' need to discover their interests in reading literary texts. Next, the students were introduced to the literature circles method to facilitate their understanding of the learning objectives and activities. Then, twenty lesson plans were created. They were divided into 10 lesson plans using literature circles and another 10 lesson plans using traditional teaching method. They were implemented in the classroom over ten weeks. The study was conducted over a period totaling 40 hours (split into 4 hours per week).

2. The researcher conducted 10 lesson plans using literature circles activities. The steps of teaching and learning activities were as follows: **1) Warm up:** in the 1st week, book talk is employed. The researcher brought literary books to talk to the students by highlighting the interesting points of each book in order to give students a clear picture and to motivate the students to be more interested and wanted to read the books. However, in the rest 9 weeks, the warm up step was about book review in order to remind the students about the story they read. This step was the reviewing of the content of the book that had been read and discussed last time **2) Presentation and 3) Practice:** literature circle activities was used in this step. Groups of 6-7 students gathered together to discuss a piece of assigned literary texts by their roles. The six roles were discussion leader, summarizer, connector, word master, passage person, and cultural connector. In each role, they had their functions as follows:

Table 1: Literature's roles and their function

Literature circles roles	Responsibilities
1. Discussion leader	Leads and controls the group to make the discussions flow, asks each of the group members one by one, retells and explains facets of the story based on each person's role. Then, the leader asks group member some open-ended questions about the story.
2. Summarizer	Briefly and completely summarizes the story to all members of the group at the beginning of the discussion session by focusing the group's attention on key points of the plot.
3. Connector	Finds connections between the text and the real world in which people live. The connector has to find some experiences from the group that relate to the story they read.
4. Word master	Finds important words, phrases or collocations in the story and explain the meanings of them to the members of the group but

	before defining them the word master may ask the opinions of the members about the chosen words or phrases with simple questions.
5. Passage person	Finds and brings to the group's attention important, interesting or difficult parts of the reading, parts that may be important for the story's events (the plot) or to explain the characters, to find and bring to the group's attention passages with especially interesting or powerful language.
6. Culture connector	Looks at the story and note both differences and similarities between the culture represented in the story and the group's own culture.

4) Production: the researcher applied literature circles worksheets to the class. The worksheets included six literature discussion roles. Students would complete their tasks with each role. **5) Wrap up:** the researcher asked some groups to share their opinion after reading the story and also gave clarification or appraisal for what students had discussed.

3. Multicultural competence self-evaluation test was designed to assess the multicultural competence achievement of two groups students. The test consisted of 2 domains (Reisinger, 2009, pp.377-383); cognitive and affective domain. Cognitive domain includes knowledge, awareness, language, and learning. Affective domain contains motivation, sensitivity, attitude, and personality traits. After conducting lesson plans and multicultural competence self-evaluation test, they were approved by three experts.

4. During the process, the experimental group students were assigned to read the designated story by focusing on their roles before attending the class each week. Moreover, the teacher asked the students to write a literary response journal to reflect upon the assigned texts. During the class, they were asked to form a discussion group to share their ideas and feelings of the short story based on their given roles.

5. After the implementation of literature circles, the experimental group students were interviewed to express their ideas, feelings, and emotions towards the using of literature circles classroom activity. Moreover, the researcher evaluated and compared students' multicultural competence scores between two groups students by using t-test.

Conceptual Framework

The conceptual framework of this research is to apply literature circle activities in order to enhance multicultural competence of undergraduate students is shown in the figure 1.

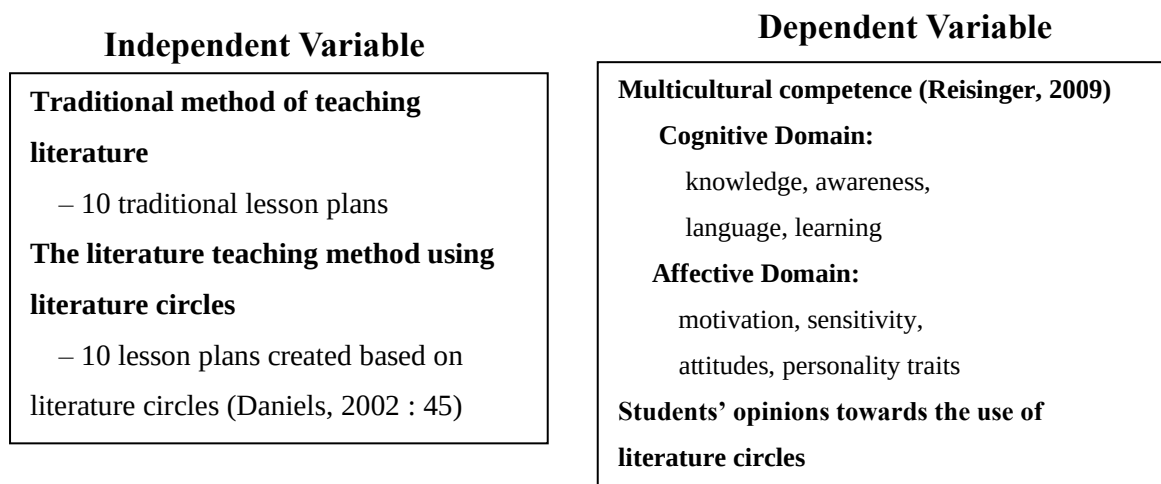

Figure 1: Conceptual Framwork

Results

The results of the study were discussed into 2 parts; quantitative and qualitative data analysis.

The quantitative data analysis

The quantitative data analysis was done using t-test by comparing multicultural competence of students learned through literature circle activities with those who learned through traditional teaching method. The results were divided into two parts.

1. The results of the multicultural competence scores of students who learned through literature teaching method by employing literature circle activities with those who learned through traditional teaching method were significantly different at the level of .05. It was indicating that the students who learned by employing literature circle activities (the experimental group) get the higher scores on multicultural competence test than students who learned through traditional teaching method (the control group). The results were reported in Table 2 below.

Table 2: Multicultural competence scores of the experimental group students and the control group students

Comparison	N	$\bar{x}$	S.D	t	p
Students who learned through literature circle activities (Experimental group)	30	4.42	0.33	6.045 (df=51.136)	0.00
Students who learned through traditional teaching method (Control group)	30	3.77	0.49		

* statistically significant at .05 level.

The overall scores of the multicultural competence test results using literature circle activities were compared multicultural competence scores of students who learned through literature teaching method by employing literature circle activities (the experimental group) with those who learned through traditional teaching method (the control group). It was found that the test scores of the experimental group students averaged at 4.42 (SD = 0.33). However, the multicultural competence average scores of the control group students was 3.77 (S.D. = 0.49). From these results, it led to the conclusion that the students who learned through literature circle activities had an average score more than the students who learned through traditional teaching method. From this result, it could be concluded that applying literature circles as an instructional approach in the classroom had the potential to create a positive and interactive environment. It was also essential to reading development as well as language development in order to promote reading, cooperative learning, critical thinking skills, and comprehension skills.

2. The results of the multicultural competence scores of the experimental group and the control group by aspect revealed that the control group students who learn by teaching the literature using the literature circle activities had the mean scores of the multicultural competence in all aspects more than the students learning by traditional teaching method. The results were introduced in the figure 2 below.

Figure 2: Comparison of the differences of mean score of multicultural competence of experimental group and control group students by aspect

When comparing the difference of mean score of multicultural competence of experimental group students and control group students, the results of the study found that the students who learned through literature circle activities had an average score more than the students who learned through traditional teaching method. The average mean scores of experimental group students were more than the average mean scores of control group students in all aspects of multicultural competence. From the results, it was concluded that using the literature circle activities could enhance the 8 aspects of multicultural competence of the students who learned through literature circle activities (experimental group).

From the quantitative data analysis, it could be concluded that using literature circle as an activity in the classroom could help students to develop multicultural competence. Most students improve in the knowledge aspect. They understood the concept of culture, its components, purposes, geography, economy, history, religion, norms, traditions and value systems. They were also sensitive to cultural differences. Through literature circles, students completed conversational and written activities that exposed them to diverse responses and perspectives. This activity did not only help to improve their basic language and literacy skills, but also encouraged their development of multicultural competence, which is vital for helping learners live in a multicultural world.

The qualitative data analysis

The qualitative data analysis was done by the writing part of the multicultural competence, literature response journal, classroom observation form, and in-depth interview form were transcribed and described to gather and found out more information about the development of multicultural competence they gained when literature circle activities was applied to the literature EFL classroom.

1. The results from writing part about the multicultural competence students was concluded that after using literature circle activities in EFL classroom, students had raised cognitive domains of multicultural competence in the knowledge aspect most. It meant that after using literature circle activities in EFL classroom, students had gained general knowledge about culture including the concept of culture, its components, purpose, various domains, and value systems, how values are learned, frameworks for understanding and comparing different cultures, the influence of cultural differences on human behavior, culture shock and conflict, perceptions and stereotyping. Another part of writing about multicultural competence that students gained called affective domain (emotional or feeling domain, or attitude domain). They raised in attitude aspect most which meant that they had positive feeling towards a new culture and people who come from different cultural background. They were also interested in, accept, and respect for other different traditions, history, religion, norms, value systems and ways of doing things.

2. The analysis of literature response journal led to the conclusion that students most improved in sensitivity aspect after using literature circles in the classroom. It showed that the experimental group students had sensitive feeling to cultural differences. They felt enjoyable, excited, and sympathetic to the character in this story. They had a feeling of enjoyment towards differences between their own culture and other different culture. They recognized that differences between cultures based on many factors including religion, race, ethnicity, gender, education, nationality, politics, and geographic origin. They also knew and respected for these differences that were a key in the development of cultural skills.

3. The students' opinions towards the use of literature circle activities to enhance multicultural competence summarized that students exactly knew what is literature circle and how it does. They also increased their cultural knowledge when using literature circle activities in their classroom. They got many interesting knowledge and information from different cultures. They also learned a variety of cultures that can be applied in their life. Their feeling towards literature circle activities was that they like it and they thought it was suitable to use literature circle activities in literature's classroom. They thought it will give students a better analytical skill and a deeper understanding of the story. Moreover, if they were a teacher, they would use literature circle activities in their classroom in the future because it allowed students to practice and develop the skills and strategies of good readers. Using literature circle activities in the classroom, students not only increased English language skills, cooperative learning, or critical thinking but also, they were satisfied with this activity as well.

4. The analysis of classroom observation showed that the experimental group students were interested in teaching and learning. They were also ready to learn and well prepared to read the assigned story before class. They were willing to comment thoroughly and had good interactions between learners together. They expressed their own opinions freely. They analyzed the literary elements in the story such as characters, situation, and conflict by offering variety options. They sometimes linked to other stories they had ever read. On the contrary, most of control group students were quite bored in teaching and learning. Most of them didn't read the assigned story before class. In their writing, they wrote quite short literature response journals. They expressed just few sentences of their own opinions. The journals were mostly in narrative writing. They just summarized the idea from the story instead of analyzing the literary elements. The students were not interested in teaching and learning. They didn't pay attention to read the story. They did not like to give their comments and they didn't have good interactions with other learners in class. The teaching and learning atmosphere of the experimental group was in a two-way communication. This meant that students had good interactions with teacher and classmates. They accepted each other's opinions including teacher with admiration. The students were also interested to share their additional viewpoints. While the teaching and learning atmosphere of control group students was in one-way communication. Students had no interaction with teacher and between students together. Most of the students weren't interested in expressing their opinions. They didn't like to search for answers or analyze the story themselves.

Discussion and Conclusions

The results of the study showed that students were able to develop their multicultural competence they gained when the literature circles were applied to the study of literature in an EFL classroom setting. The multicultural competence of the students improved in all aspects. This meant that they understood the concept of culture, its components, purposes, geography, economy, history, religion, norms, traditions and value systems. They were also sensitive to cultural differences. Through literature circles, students completed conversational and written activities that exposed them to diverse responses and perspectives. This activity did not only help to improve their basic language and literacy skills, but also encouraged their development of multicultural competence, which is vital for helping learners live in a multicultural world. Moreover, the multicultural competence ability of the learners was the result of the use of literary circle activities in the literature's classroom. This showed that this activity can strengthen the students' multicultural competence ability. The findings of other studies also

support this conclusion. It could be concluded that using literature circles in the EFL classroom has many benefits. For example, Carrison and Ernst-Slavit (2005 : 93-113) found that literature circles help to strengthen students' literacy skills and boost confidence. In addition, Graham-Marr (2015 : 1- 6) suggested that literature circles could improve students' vocabulary acquisition. Moreover, Balone (2015 : 21); Bedel (2016 : 11); and Anurit (2016 : 65) concluded that collaborative learning through literature circles could motivate students to participate in social interactions and enhance their critical thinking skills. Research has shown that using literature circles as an instructional approach in the classroom had the potential to develop multicultural competence of university students. Students developed their multicultural competence in all aspects, namely knowledge, awareness, language, learning, motivation, sensitivity, attitude, and personality trait. Literature circles were also proven to help students with their reading, listening, speaking, and writing skills. From the analysis, literature circles are viewed as an additional teaching method for teaching literature in a classroom context. Literature circles enabled students not only read the text on a surface level but also take time to evaluate and relate the text to their own personal life.

Research has shown that using literature circles as an instructional approach in the classroom had the potential to develop multicultural competence of university students. Students developed their multicultural competence in all aspects, namely knowledge, awareness, language, learning, motivation, sensitivity, attitude, and personality trait. Literature circles were also proven to help students with their reading, listening, speaking, and writing skills. From the analysis, literature circles are viewed as an additional teaching method for teaching literature in a classroom context. Literature circles enabled students not only read the text on a surface level but also take time to evaluate and relate the text to their own personal life.

Recommendation

Some recommendations of this study were noted as following details. First, the literature circle activities was time consuming and the teacher will, therefore, need to ensure the learning activity is well-manage by allocating the time suitable for each procedure. Additionally, it is crucial that the teacher conduct a student needs analysis to ensure that the selection of literary texts is appropriate to the students' language proficiency levels and learning interests.

References

- Anurit, T. (2016). Implementation of literature circles to enhance Thai EFL learners' critical thinking skills. *PasaaParitat Journal*, 31, 81-106.
- Balone, E. (2015). *Effects of the literature circle strategy on participation of English language learners [Unpublished master thesis]*. University of New York.
- Bedel, O. (2016). Collaborative learning through literature circles in EFL. *European Journal of Language and Literature Studies*, 6 (1), 96-99.
- Campinha-Bacote, J. (1995). The quest for cultural competence in nursing care. *Nursing Forum*, 30 (4), 19-25
- Calvillo, E., et al. (2009). Cultural competency in baccalaureate nursing education. *Journal of Transcultural Nursing*. 20 (2), 137-145.

- Calzada, E. (2014). *Enhancing Cultural Competence in Social Service Agencies: A Promising Approach to Serving Diverse Children and Families*. The Office of Planning, Research & Evaluation www.acf.hhs.gov/opre.
- Carrison, C., Ernst-Slavit, G. (2005). From silence to a whisper to active participation: Using literature circles with ELL students. *Reading Horizon*, 46 (2), 93-113.
- Choudhury, M. (2013). Teaching Culture in EFL: Implications, Challenges and Strategies. *IOSR Journal of Humanities And Social Science*. 13. 20-24. 1
- Clarke, L. W., Holwadel, J. (2007). "Help! What is wrong with these literature circles and how can we fix them?" *The Reading Teacher*, 61 (11), 20-29.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications,
- Daniels, H. (2002). Literature circles: Voice and choice in book clubs and reading groups. (2nd ed). Portland, ME: Stenhouse.
- De Leon-Siantz, M.L., Meleis, A. (2007). Integrating cultural competence into nursing education and practice: 21st century action steps. *Journal of Transcultural Nursing* 18 (Suppl. 1), 86S-90S.
- Giger, J.N., Davidhizar, R.E. (2007). *Transcultural Nursing, Assessment and Intervention*. (5th ed). Mosby Elsevier, St Louis, Missouri.
- Graham-Marr, A. (2015). Elevating the development of listening skills to foster SLA in an Asian context. *Journal of Foreign Language Teaching and Applied Linguistics*, 2 (2), 1-6.
- Johnson, R., Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed-methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.
- Long, T.W. , Gove, M. K. (2003) . How engagement strategies and literature circles promote critical response in a fourth-grade urban classroom. *The Reading Teacher*, 57 (4), 350-360.
- Nida, E. (2007). *Translation and culture*. In Fuertes, P.A. (Coord.). Problemas lingüísticos en la traducción especializada. Valladolid: Universidad de Valladolid.
- Reisinger, Y. (2009). *International Tourism: Cultures and Behavior* . USA. Elsevier.
- Schwebs, R. B. (2019). *Use of Literature Circles to Promote Cultural Knowledge and Oral Communication Exploring the issues of apartheid and human rights through literature circles*. Master's Thesis. Western Norway University of Applied Sciences.
- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (Eds.). (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Weaver, H.N. (1999). Indigenous people and the social work profession: Defining culturally competent services. *Social Work*, 44 (3), 217-225.

องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย

Factors Related to Cricket Protein Adoption in Australia

วันวิสาข์ มงคล และ บุษกรณ์ ลีเจียวะระ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Wanvisa Mongkon and Bussagorn Leejoeiwara

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ayaf_355101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย และ 2) เสนอแนวทางการสร้างการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย อายุ 20-44 ปี จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย พบว่า มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ด้านความกลัวอาหารจากแมลง ด้านรูปแบบของอาหารที่แปรรูปจากโปรตีนจิ้งหรีด และด้านความตั้งใจยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค

2) แนวทางการสร้างการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย ได้แก่ การสร้างทัศนคติเชิงบวก การให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ว่าการกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย เป็นแหล่งโปรตีนที่ดีต่อสุขภาพ เพื่อสร้างทัศนคติและการรับรู้ การสนับสนุนกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ นักโภชนาการ กลุ่มสิ่งแวดล้อม ให้ช่วยรณรงค์แนะนำ และชักชวนเกี่ยวกับการบริโภคโปรตีนจิ้งหรีด และการสนับสนุนให้มีการแปรรูปจิ้งหรีดเป็นจิ้งหรีดผง พาสต้าจิ้งหรีด จิ้งหรีดชิพ จิ้งหรีดบาร์พลังงาน เบเกอรี่ หรือรูปแบบอาหารอื่น ๆ ที่ทำจากโปรตีนจิ้งหรีด เพื่อลดความกลัวอาหารจากแมลง

คำสำคัญ: โปรตีนจิ้งหรีด; ความกลัวอาหารจากแมลง; การยอมรับอาหารใหม่; รูปแบบอาหาร; การวิเคราะห์องค์ประกอบ

Abstracts

The objectives of this research were to 1) study the factors related to consumers' adoption of cricket protein in Australia and 2) present the approach to increase the adoption of cricket protein among consumers in Australia. This study was a quantitative research. The sample group included 400 people, aged 20-44, resided in Perth, Australia who were selected by simple random sampling. A questionnaire was used as the tool for the data collection, and the statistics for the data analysis were an exploratory factor analysis.

According to the research findings:

1) In regard to the factors of the consumers' adoption of cricket protein in Australia, there were six factors: attitude, perceived behavioural control, subjective norm, food neophobia, food format from cricket protein, and consumers' acceptance.

2) The approach to encourage the adoption of cricket protein among consumers in Australia include building a positive attitude and awareness by providing knowledge and information to guarantee the safety of consuming crickets and crickets are good source of protein for health. Furthermore, nutritionists, environmentalists, and campaigners should be encouraged to become influencers recommending the consumption of cricket protein to public. In addition, processed foods from crickets can also lessen the fear of eating crickets; for example, cricket powder, cricket pasta, cricket chips, cricket energy bars, bakery, or other types of cricket protein, thus increasing the likelihood of adoption.

Keywords: Cricket Protein; Food Neophobia; Novel Food Adoption; Factors Analysis; Food Format

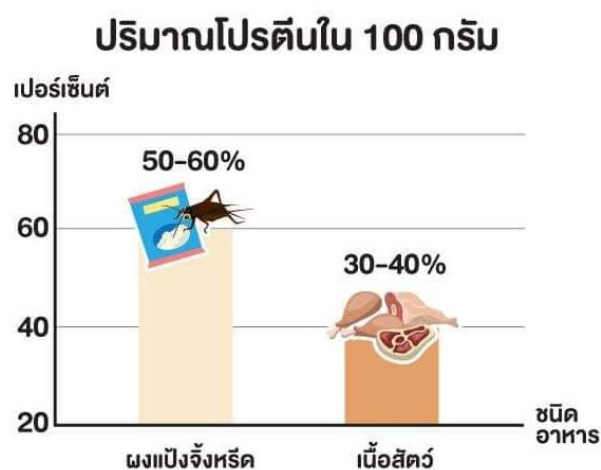
บทนำ

ปัจจุบันตลาดของการบริโภคแมลงมีแนวโน้มในการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริโภคแมลงในต่างประเทศ แม้ว่าจะเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ที่ยังมีขนาดเล็กอยู่ในระยะเริ่มต้น แต่มีแนวโน้มว่าการบริโภคแมลงในอนาคต ผู้บริโภคบางส่วนที่มีความเต็มใจจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคเนื้อสัตว์เป็นการบริโภคแมลงหรือการบริโภคอาหารอื่นทดแทนเนื้อสัตว์ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการผลิตเนื้อสัตว์ แต่ก็ยังเป็นการยอมรับในระดับต่ำ (Hartmann and Siegrist, 2017 : 11-25) ซึ่งเป็นเรื่องยากมากที่สุดในการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคแมลง เนื่องจากภาพลักษณ์ของแมลงทำให้ผู้บริโภคบางรายเกิดความรังเกียจอาหารที่ทำจากแมลง (Sogari, Bogueva and Marinova, 2019 : 108-116) ทั้งนี้ การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการให้ประโยชน์จากการบริโภคแมลงจึงเป็นจุดสำคัญ การนำแมลงมาปรุงแต่งหรือดัดแปลงเป็นส่วนหนึ่งของอาหาร เช่น นม ชนมขบเคี้ยว คุกกี้ เค้ก เบียร์เกอร์ หรือกราโนล่า เป็นต้น (Kauppi, Pettersen and Boks, 2019 : 39-62) จนผู้บริโภคไม่เห็นความน่าเกลียดของตัวแมลง ดังนั้น การทำให้แมลงละเอียดจนเป็นแป้ง จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาภาพลักษณ์ที่น่ารังเกียจของแมลงได้ และเป็นจุดเริ่มต้นของการคิดค้นอาหารใหม่ ๆ ที่ใช้แมลงเป็นส่วนผสม เมื่อผู้บริโภคเริ่มคุ้นเคยกับการบริโภคแมลงแล้ว จึงค่อย ๆ เข้าสู่อาหารที่คงรูปร่างของแมลงมากยิ่งขึ้น การนำส่วนผสมของแมลงมาปรุงแต่งในอาหารที่ผู้บริโภคคุ้นเคย และที่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามจะสามารถช่วยดึงดูดใจผู้บริโภคได้ เพราะ

ตลาดกำลังมีแนวโน้มการเติบโตอย่างรวดเร็วและมีโอกาสที่จะขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ได้ในอนาคต

ประเทศออสเตรเลียมีความหลากหลายทางประชากร ภาษา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก เป็นประเทศที่ให้คุณค่าและยอมรับกับสิ่งที่ผู้ย้ายถิ่นฐานใหม่ ๆ นำเข้ามา (Department of Home Affairs, Australian Government, 2019 : online) รวมทั้งวัฒนธรรมการกินที่ได้เข้ามาพร้อมกับการย้ายถิ่นฐานเข้ามาของประชาชน ประเทศออสเตรเลียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่เริ่มมีการบริโภคโปรตีนจากแมลง เช่น จิ้งหรีดผัด มดย่างราดน้ำผึ้ง หรือแมลงสาบเผา เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นเมนูแปลกใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมและกลายเป็นส่วนหนึ่งของเมนูอาหารเย็นระดับภัตตาคารในออสเตรเลีย โดยเมนูแมลงสุดแปลกเหล่านี้สร้างความแปลกใหม่ และกำลังเป็นที่นิยมมากขึ้นในอนาคตของผู้บริโภคในประเทศออสเตรเลีย โดยได้มีสื่อและกิจกรรมทางการตลาดมากมายที่ส่งเสริมแมลงเป็นแหล่งอาหารโปรตีนทางเลือก (Webb, 2018 : 505)

Food Ingredients Asia ได้นำเสนอกระแส (Trend) อาหารและเครื่องดื่ม ปี 2020 พบว่า มีการใช้โปรตีนแทนเนื้อสัตว์และโปรตีนสายพันธุ์ใหม่ นั่นคือ โปรตีนจิ้งหรีด ซึ่งกลายเป็นกระแส มาแรงในปี 2020 ซึ่งมีมูลค่าตลาดราว 6,725 ล้านบาท และมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวร้อยละ 6.4 โดยเฉพาะการแปรรูปแมลงเพื่อใช้ทดแทนเนื้อสัตว์ ซึ่งจากข้อมูลธุรกิจแมลงรับประทานได้ในทั่วโลก พบว่า มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงถึง 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และประเทศไทยถือเป็นผู้ส่งออกแมลงรายหลักของโลก เนื่องจากแมลงเป็นอาหารโปรตีนสูงที่สามารถบริโภคทดแทนเนื้อสัตว์ได้ โดยแบ่งที่ได้จากการทำแมลงให้เป็นผง 100 กรัม จะให้โปรตีนได้สูงถึงร้อยละ 50 ในขณะที่เนื้อสัตว์อื่น ๆ จะให้โปรตีนที่ร้อยละ 30 เท่านั้น (ชุตินันท์ สวงวนประสิทธิ์, 2562 : ออนไลน์)

แผนภาพที่ 1 ปริมาณโปรตีนในแมลงเปรียบเทียบกับเนื้อสัตว์

ที่มา: ชุตินันท์ สวงวนประสิทธิ์ (2562: ออนไลน์)

จังหวัดเป็นหนึ่งในแมลงที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยได้นำมาแปรรูปเป็นแป้งโปรตีนจังหวัดเพื่อใช้ในการบริโภคทดแทนโปรตีนจากเนื้อสัตว์ และมีการส่งออกไปยังต่างประเทศ ซึ่งการผลิตให้ได้มาตรฐานระดับสากล จะทำให้สามารถส่งไปขายยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European Union: EU) แคนาดา ญี่ปุ่น และออสเตรเลียได้ โดยเฉพาะออสเตรเลียที่มีประชากรจำนวนมาก และเริ่มยอมรับการบริโภคอาหารใหม่ (Novel Food) จากการทบทวนงานวิจัยของ Sogari et al. (2019 : 108-116) ได้ทำการศึกษาจำนวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ ความชอบ ตัวเลือกและความยินดีที่จะบริโภคแมลงและผลิตภัณฑ์อาหารจากแมลง พบว่างานวิจัยด้านนี้มีจำนวนมากขึ้น โดยในปี 2018 มีจำนวนงานวิจัยที่ตีพิมพ์อยู่ที่ 41 ชิ้น จาก 1 ชิ้น ในปี 2009 และก้าวกระโดดเป็น 18 ชิ้นในปี 2016 และ 2017 โดยเฉพาะประเทศออสเตรเลียมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพียง 5 ชิ้นเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาองค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจังหวัดในออสเตรเลีย เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างการยอมรับโปรตีนจังหวัดและแนวทางการตลาดเพื่อส่งออกโปรตีนจังหวัดในต่างประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจังหวัดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย
2. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างการยอมรับโปรตีนจังหวัดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยในเมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย อายุระหว่าง 20-44 ปี ซึ่งจากข้อมูลมีจำนวน 697,865 คน (The Population Expert, 2020 : online)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane (1973 : 5) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบบสอบถามมีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านอาหาร จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจังหวัดในออสเตรเลีย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยใช้ทฤษฎีหลักคือ

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ref) และความกลัวอาหาร (Ref) มีข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ โดยคำถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2557 : 98) การหาคุณภาพของแบบสอบถามด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 แล้วทำการทดลองแจก (Tryout) 30 ชุด เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัทรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.968 ซึ่งมีค่าสูงกว่า 0.8 นั่นคือแบบสอบถามชุดนี้มีคุณภาพดี สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Sekaran & Bougie, 2013: 127)

ตอนที่ 3 ข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

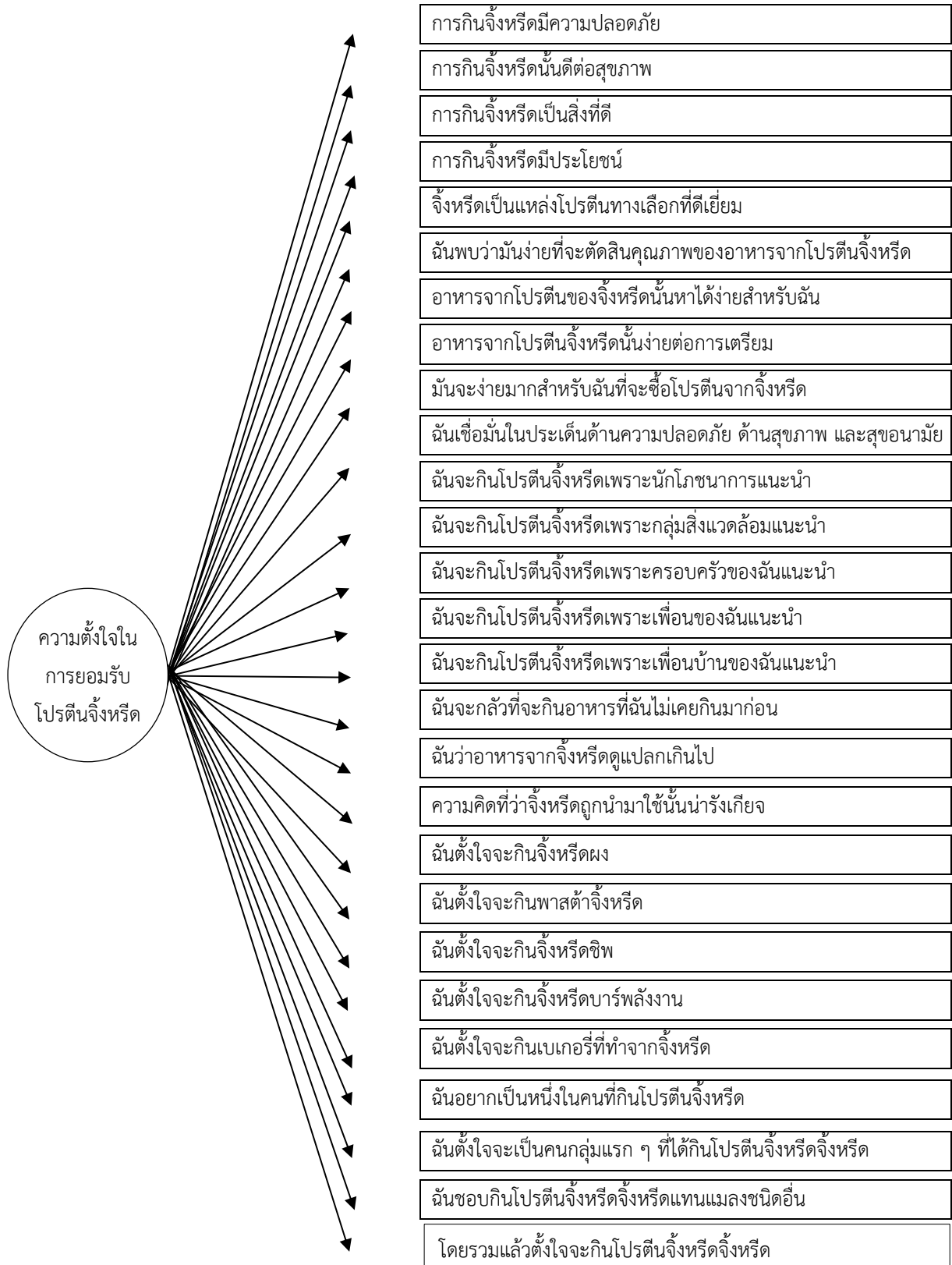
แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เป็นการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยมีคำถามในการคัดกรอง คือ อายุ 20-44 ปี และอาศัยในเมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้ 1) ร้อยละ (Percentage) อธิบายข้อมูลประสบการณ์ด้านอาหารและข้อมูลประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2) ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย โดยนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย พบว่า

1.1 ประสบการณ์ด้านอาหาร (Food experience) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยได้อินข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบอาหารจากจิ้งหรีด (ร้อยละ 63.75) โดยส่วนที่มีประสบการณ์ที่รู้จักเกี่ยวกับข้อมูลจิ้งหรีดส่วนใหญ่ได้ข้อมูลจากสื่อมีเดีย (ร้อยละ 57.75) รสชาติของจิ้งหรีดไม่มีผลต่อความตั้งใจที่จะกินจิ้งหรีด (ร้อยละ 66.75)

1.2 องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย พบว่า ผลการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้ KMO และ Bartlett's Test พบว่า ค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.934 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.6 (Burns, 1990 : 135) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวแปรทั้ง 27 ตัวแปรเหมาะสมแก่การนำมาใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ และผลการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่า Approx. Chi-Square โดยประมาณมีค่าเท่ากับ 7837.646 และมีค่า Sig = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ใช้ในการทดสอบที่ 0.05 แสดงว่ากลุ่มตัวแปรทั้ง 27 ตัวแปร มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่า KMO Test และค่า Bartlett's Test

KMO and Bartlett's Test	
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.	0.934
Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square	7837.646
df	351
Sig.	0.000**

หมายเหตุ: ** p < 0.01

ผลลัพธ์จากการหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Orthogonal Rotation โดยใช้วิธี Varimax พบว่า กรณี Extraction Method ทำให้องค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย มี 6 องค์ประกอบจาก 27 ตัวแปร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย

องค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีด	Factor Loading Score	สัญลักษณ์ตัวแปร
องค์ประกอบที่ 1 ด้านทัศนคติ		
การกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย	0.768	ATT1
การกินจิ้งหรีดนั้นดีต่อสุขภาพ	0.801	ATT2
การกินจิ้งหรีดเป็นสิ่งที่ดี	0.778	ATT3

องค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีด	Factor Loading Score	สัญลักษณ์ตัวแปร
การกินจิ้งหรีดมีประโยชน์	0.776	ATT4
จิ้งหรีดเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกที่ดีเยี่ยม	0.778	ATT5
องค์ประกอบที่ 2 ด้านรูปแบบของอาหารที่แปรรูปจากโปรตีนจิ้งหรีด		
ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดผง	0.671	FFC1
ฉันตั้งใจจะกินพาสต้าจิ้งหรีด	0.740	FFC2
ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดชิพ	0.757	FFC3
ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดบาร์พลังงาน	0.797	FFC4
ฉันตั้งใจจะกินเบเกอรี่ที่ทำจากจิ้งหรีด	0.769	FFC5
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม		
ฉันพบว่ามีงานที่จะตัดสินคุณภาพของอาหารจากโปรตีนจิ้งหรีด	0.693	PBC1
อาหารจากโปรตีนของจิ้งหรีดนั้นหาได้ง่ายสำหรับฉัน	0.791	PBC2
อาหารจากโปรตีนจิ้งหรีดนั้นง่ายต่อการเตรียม	0.796	PBC3
มันจะง่ายมากสำหรับฉันที่จะซื้อโปรตีนจากจิ้งหรีด	0.734	PBC4
ฉันเชื่อมั่นในประเด็นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และสุขอนามัย	0.619	PBC5
องค์ประกอบที่ 4 ด้านความตั้งใจยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย		
ฉันอยากเป็นหนึ่งในคนที่กินโปรตีนจิ้งหรีด	0.776	AIC1
ฉันตั้งใจจะเป็นคนกลุ่มแรก ๆ ที่ได้กินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีด	0.857	AIC2
ฉันชอบกินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีดแทนแมลงชนิดอื่น	0.840	AIC3
โดยรวมแล้วฉันตั้งใจจะกินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีด	0.812	AIC4
องค์ประกอบที่ 5 ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง		
ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะนักโภชนาการแนะนำ	0.728	SN1
ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะกลุ่มสิ่งแวดล้อมแนะนำ	0.707	SN2
ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะครอบครัวของฉันแนะนำ	0.780	SN3
ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะเพื่อนของฉันแนะนำ	0.738	SN4
ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะเพื่อนบ้านของฉันแนะนำ	0.487	SN5
องค์ประกอบที่ 6 ด้านความกลัวอาหารจากแมลง		
ฉันจะกลัวที่จะกินอาหารที่ฉันไม่เคยกินมาก่อน	0.870	FN1
ฉันว่าอาหารจากจิ้งหรีดดูแปลกเกินไป	0.628	FN2
ความคิดที่ว่าจิ้งหรีดถูกนำมาใช้นั้นน่ารังเกียจ	0.875	FN3

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย ได้แก่ ด้านทัศนคติ ด้านรูปแบบของอาหารที่แปรรูปจากโปรตีนจิ้งหรีด ด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ด้านความตั้งใจยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค ด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และด้านความกลัวอาหารจากแมลง ซึ่งสามารถอธิบายองค์ประกอบการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลียได้ ร้อยละ 73.774 โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ การกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย การกินจิ้งหรีดนั้นดีต่อสุขภาพ การกินจิ้งหรีดเป็นสิ่งที่ดี การกินจิ้งหรีดมีประโยชน์ และจิ้งหรีดเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกที่ดีเยี่ยม ตั้งชื่อว่า ทัศนคติ (Attitude: ATT)

องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดผิง ฉันตั้งใจจะกินพาสต้าจิ้งหรีด ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดชิพ ฉันตั้งใจจะกินจิ้งหรีดบาร์พลังงาน ฉันตั้งใจจะกินเบเกอรี่ที่ทำจากจิ้งหรีด ตั้งชื่อว่า รูปแบบของอาหารที่แปรรูปจากโปรตีนจิ้งหรีด (Food Format from Cricket Protein: FFC)

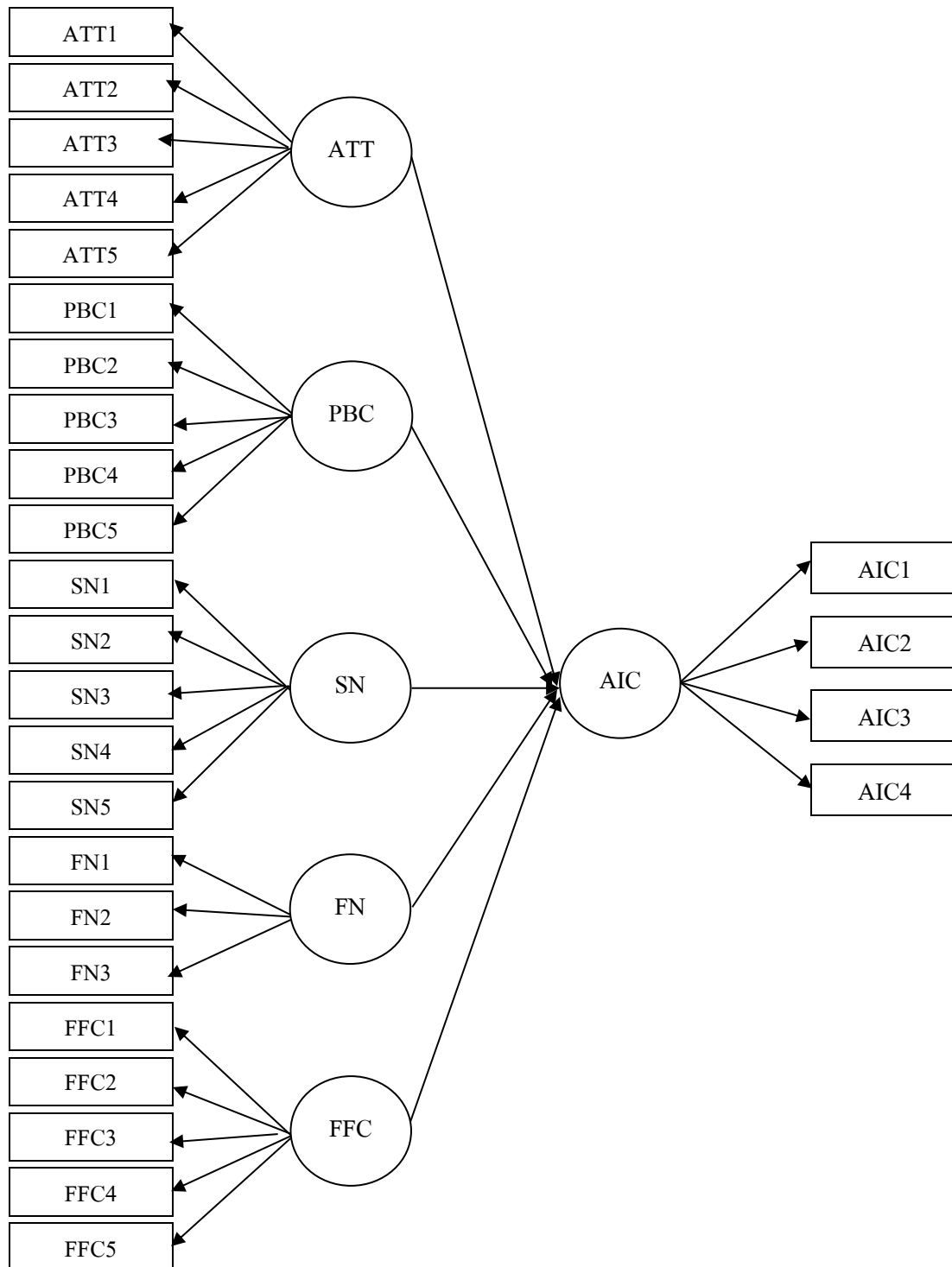
องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ฉันพบว่ามันง่ายที่จะตัดสินใจคุณภาพของอาหารจากโปรตีนจิ้งหรีด อาหารจากโปรตีนของจิ้งหรีดนั้นหาได้ง่ายสำหรับฉัน อาหารจากโปรตีนจิ้งหรีดนั้นง่ายต่อการเตรียม มันจะง่ายมากสำหรับฉันที่จะซื้อโปรตีนจากจิ้งหรีด ฉันเชื่อมั่นในประเด็นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และสุขอนามัย ตั้งชื่อว่า การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavior Control: PBC)

องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ฉันอยากเป็นหนึ่งในคนที่กินโปรตีนจิ้งหรีด ฉันตั้งใจจะเป็นคนกลุ่มแรก ๆ ที่ได้กินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีด ฉันชอบกินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีดแทนแมลงชนิดอื่นโดยรวมแล้วตั้งใจจะกินโปรตีนจิ้งหรีดจิ้งหรีด ตั้งชื่อว่า ความตั้งใจยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย (Adoption of Intention Cricket Protein: AIC)

องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะนักโภชนาการแนะนำ ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะกลุ่มสิ่งแวดล้อมแนะนำ ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะครอบครัวของฉันแนะนำ ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะเพื่อนของฉันแนะนำ ฉันจะกินโปรตีนจิ้งหรีดเพราะเพื่อนบ้านของฉันแนะนำ ตั้งชื่อว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm: SN)

องค์ประกอบที่ 6 ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ฉันจะกลัวที่จะกินอาหารที่ฉันไม่เคยกินมาก่อน ฉันว่าอาหารจากจิ้งหรีดดูแปลกเกินไป ความคิดที่ว่าจิ้งหรีดถูกนำมาใช้นั้นน่ารังเกียจ ตั้งชื่อว่า ความกลัวอาหารจากแมลง (Food Neophobia: FN)

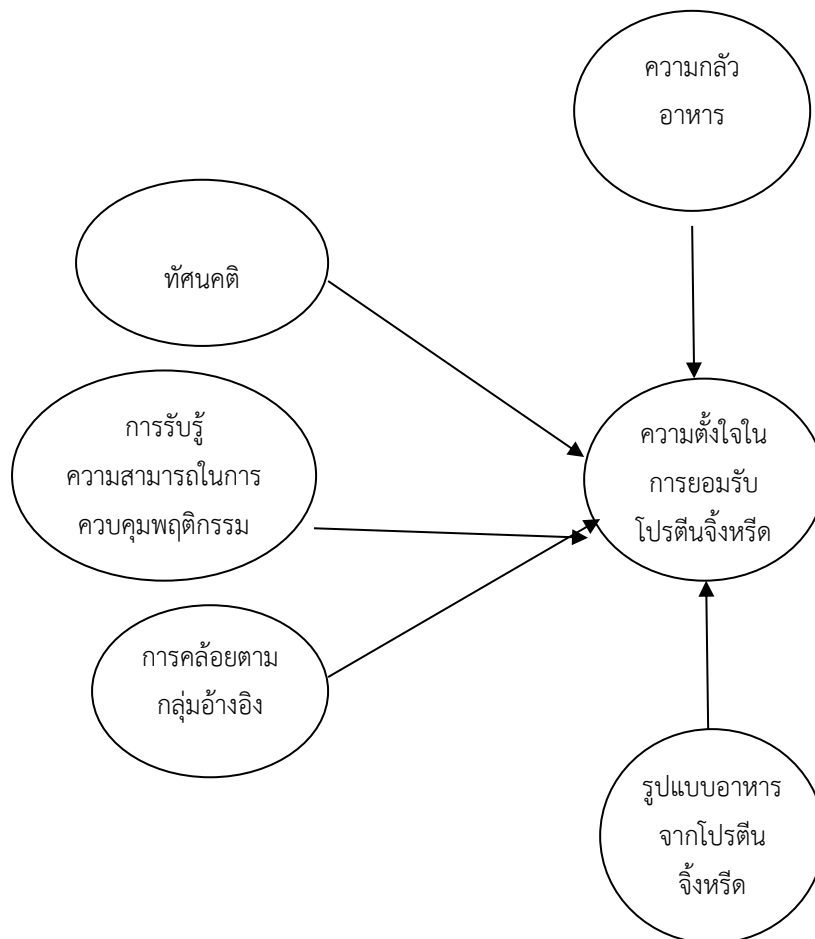
จากองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบสามารถพัฒนาเป็นแบบจำลองความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลียได้ ซึ่งเป็นอาหารใหม่ (Novel Food) ของประชาชนในออสเตรเลีย ดังภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาแบบจำลองความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนหัวใจในออสเตรเลียที่สร้างขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

จากผลการศึกษาองค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย แสดงดังภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 องค์ประกอบของการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย

2. แนวทางการสร้างการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลีย ได้จากการนำองค์ประกอบความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย มานำเสนอแนวทางสร้างการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีด ดังนี้ การสร้างทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับโปรตีนจิ้งหรีด โดยให้มีการส่งเสริมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ว่าการกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย เป็นแหล่งโปรตีนที่ดีต่อสุขภาพ เพื่อสร้างทัศนคติและการรับรู้ที่ดี การสนับสนุนกลุ่มอ้างอิง ได้แก่ นักโภชนาการ กลุ่มสิ่งแวดล้อม ให้ช่วยรณรงค์ แนะนำ และชักชวนเกี่ยวกับการบริโภคโปรตีนจิ้งหรีด และการสนับสนุนให้มีการแปรรูปจิ้งหรีดเป็นจิ้งหรีดผง พาสต้าจิ้งหรีด จิ้งหรีดชิพ จิ้งหรีดบาร์พลังงาน เบเกอรี่ หรือรูปแบบอาหารอื่น ๆ ที่ทำจากโปรตีนจิ้งหรีด เพื่อลดความกลัวอาหารจากแมลง ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภคในออสเตรเลียได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านทัศนคติ พบว่า การกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย การกินจิ้งหรีดนั้นดีต่อสุขภาพ การกินจิ้งหรีดเป็นสิ่งที่ดี การกินจิ้งหรีดมีประโยชน์ และจิ้งหรีดเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกที่ดีเยี่ยม ทำให้เกิดการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lensvelt and Steenbekkers (2014 : 543-561) พบว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแมลงและให้โอกาสในการลองกินแมลงมีอิทธิพลในเชิงบวกต่อทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อแมลง ส่งผลทำให้ผู้บริโภคเกิดการยอมรับการบริโภคแมลงเป็นอาหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sogari, Menozzi and Mora (2017 : 16-19) พบว่า เมื่อเกิดทัศนคติที่ดี และมีความยินดีที่จะลองแมลงที่กินได้ชนิดอื่นๆ ในอนาคต ความอยากรู้อยากเห็นเป็นเหตุผลสำคัญที่สุดในการเลือกลองคูกี้ที่ทำจากแป้งจิ้งหรีด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang, Ma and Chen (2019 : 1606) พบว่า ทัศนคติของผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออาหารจากแมลงอย่างมีนัยสำคัญ

2. รูปแบบของอาหารที่แปรรูปจากโปรตีนจิ้งหรีด พบว่า รูปแบบของอาหารที่เป็นจิ้งหรีดผง จิ้งหรีดชิพ จิ้งหรีดบาร์พลังงาน และเบเกอรี่ที่ทำจากจิ้งหรีด ทำให้เกิดการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gmuer, Guth, Hartmann and Siegrist (2016 : 117-127) พบว่า รูปแบบของอาหารประเภทขนมขบเคี้ยวที่มีส่วนผสมของแป้งโปรตีนจากแมลง ได้รับการยอมรับมากกว่ารูปแบบอาหารที่มีส่วนผสมของจิ้งหรีดแบบเห็นเป็นชิ้นๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bartrim (2017 : 26-30) พบว่า รูปแบบอาหารที่คุ้นเคย เช่น เป็นส่วนผสมในขนมปัง บิสกิต หรือแป้ง ผู้บริโภคจะมีความสนใจในการบริโภคอาหารจากแมลงเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilkinson et al. (2018 : 44) พบว่า ผู้ที่เคยบริโภคแมลงมาก่อนส่วนใหญ่ยอมรับแมลงเป็นอาหาร โดยการใช้เป็นส่วนผสมเข้าไปในผลิตภัณฑ์รูปแบบอาหารที่คุ้นเคย เช่น บิสกิต เค้ก ขนมปัง หรืออาหารปรุงสุก ซึ่งรูปแบบอาหารจากแมลงจำพวกนี้ช่วยเพิ่มความน่าดึงดูดของรูปแบบอาหารจากแมลงได้

3. การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม พบว่า ความง่ายที่จะตัดสินใจคุณภาพของอาหารจากโปรตีนจิ้งหรีด อาหารจากโปรตีนของจิ้งหรีดนั้นหาได้ง่าย อาหารจากโปรตีนจิ้งหรีดนั้นง่ายต่อการเตรียม เป็นเรื่องง่ายมากที่จะซื้อโปรตีนจากจิ้งหรีด ฉันทเชื่อมั่นในประเด็นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และสุขอนามัย ทำให้เกิดการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wilkinson et al. (2018 : 44) พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารจากแมลงที่น่าจะมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้บริโภคในการลองรับประทานอาหารจากแมลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang et al. (2019 : 1606) พบว่า ความเชื่อเชิงบรรทัดฐานส่วนตัว การรับรู้ และการควบคุมพฤติกรรม ที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะซื้ออาหารจากแมลง ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับอาหารจากแมลง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออาหารจากแมลงอย่างมี

นัยสำคัญ Mancini et al. (2019 : 270-282) พบว่า การรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมเป็นตัวทำนายถึงความตั้งใจในการรับประทานผลิตภัณฑ์จากแมลง

4. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง พบว่า การที่นักโภชนาการ กลุ่มสิ่งแวดล้อม ครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้าน แนะนำ ทำให้เกิดการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang et al. (2019 : 1606) พบว่า กลุ่มอ้างอิงที่ทำให้คล้อยตามการซื้ออาหารจากแมลง ได้แก่ แพทย์ นักโภชนาการ และนักสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sogari et al. (2017 : 16-19) พบว่า ความคิดเห็นเชิงลบของสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนฝูงซึ่งเป็นกลุ่มอ้างอิงอาจทำให้ผู้บริโภคไม่รับประทานแมลงในอนาคต

5. ความกลัวอาหารจากแมลง พบว่า ความกลัวที่จะกินอาหารที่ไม่เคยกินมาก่อน อาหารจากจิ้งหรีดดูแปลกเกินไป ความคิดที่ว่าจิ้งหรีดถูกนำมาใช้นั้นน่ารังเกียจ มีผลการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดของผู้บริโภค หากผู้บริโภคมีความกลัวแมลงย่อมไม่บริโภคโปรตีนจิ้งหรีด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sogari et al. (2017 : 16-19) พบว่า ปัจจัยที่แมลงมีความน่ารังเกียจอาจทำให้ผู้บริโภคชาวตะวันตกไม่รับประทานแมลงในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gere, Székely, Kovács, Kókai and Sipos พบว่า ความกลัวอาหารเป็นอุปสรรคต่อการบริโภคแมลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sogari, Menozzi and Mora (2018 : 68-76) พบว่า โรคกลัวอาหารมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความตั้งใจที่จะบริโภคแมลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chang et al. (2019: 1606) พบว่า ความกลัวอาหารมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออาหารจากแมลงอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การส่งเสริมให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ว่าการกินจิ้งหรีดมีความปลอดภัย เป็นแหล่งโปรตีนที่ดีต่อสุขภาพ การกินจิ้งหรีดเป็นสิ่งที่ดี การกินจิ้งหรีดมีประโยชน์ และจิ้งหรีดเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกที่ดีเยี่ยม เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและเกิดการยอมรับการบริโภคจิ้งหรีดมากขึ้น

1.2 ผลิตโปรตีนจิ้งหรีดให้ง่ายต่อการนำไปเตรียมอาหาร และสร้างความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และสุขอนามัย

1.2 ควรสนับสนุนกลุ่มอ้างอิงต่อไปในการสื่อสารแนะนำเกี่ยวกับโปรตีนจิ้งหรีดกับผู้บริโภค ได้แก่ นักโภชนาการ กลุ่มสิ่งแวดล้อมแนะนำ และช่วยรณรงค์ให้มีการแนะนำและชักชวนเกี่ยวกับโปรตีนจิ้งหรีดให้กับ ครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้าน

1.3 ควรทำการสนับสนุนให้มีการแปรรูปเป็นจิ้งหรีดผง พาสต้าจิ้งหรีด จิ้งหรีดชิพ จิ้งหรีดบาร์ พลังงาน เบเกอรี่ หรือรูปแบบอาหารอื่น ๆ ที่ทำจากจิ้งหรีด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดได้

2.2 ควรมีการวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลและเส้นทาง (Path Analysis) ของแบบจำลองความตั้งใจในการยอมรับโปรตีนจิ้งหรีดในออสเตรเลีย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). *การวิเคราะห์สถิติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินันท์ สงวนประสิทธิ์. (2562). รู้ยัง! ยา ขนมหักกินวันนี้อาจมีส่วนผสมของแมลงอยู่ก็ได้ แล้วธุรกิจแมลงโตแค่ไหน?. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://brandinside.asia/insect-business-future/>
- Bartrim, J. (2017). Insect farming and consumption in Australia -opportunities and barriers. *Zoologist*, 39 (1), 26-30.
- Chang, H.P., Ma, C.C. and Chen, H.S. (2019). Climate Change and Consumer's Attitude toward Insect Food. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16, 1606.
- Department of Home Affairs, Australian Government. (2019). Chapter 4 Australia in Now. *Online*. Retrieved April 29, 2020, from: <https://immi.homeaffairs.gov.au/citizenship-subsite/files/thai-non-test.pdf>
- Gmuer, A., Guth, J.N., Hartmann, C. and Siegrist, M. (2016). Effects of the degree of processing of insect ingredients in snacks on expected emotional experiences and willingness to eat. *Food Quality and Preference*, 54, 117-127.
- Hartmann, C. and Siegrist, M. (2017). Consumer perception and behaviour regarding sustainable protein consumption: A systematic review. *Trends in Food Science & Technology*, 61, 11-25.
- Kauppi, S.M., Pettersen, I.N. and Boks, C. (2019). Consumer acceptance of edible insects and design interventions as adoption strategy. *International Journal of Food Design*, 4 (1), 39-62.
- Lensvelt, E.J.S. and Steenbekkers, P.A. (2014). Exploring Consumer Acceptance of Entomophagy: A Survey and Experiment in Australia and the Netherlands. *Journal Ecology of Food and Nutrition*, 53 (5), 543-561.
- Mancini, S., Sogari, G., Menozzi, D., Nuvoloni, R., Torracca, B., Moruzzo, R., et al. (2019). Factors Predicting the Intention of Eating an Insect-Based Product. *Foods*, 8 (7), 270-282.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2013). *Research Methods for Business*. (6th ed). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Sogari, G., Bogueva, D. and Marinova, D. (2019). Australian Consumers' Response to Insects as Food. *Agriculture*, 9, 108-116.

- Sogari, G., Menozzi, D. and Mora, C. (2017). Exploring young foodies' knowledge and attitude regarding entomophagy: A qualitative study in Italy. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 7, 16-19.
- Sogari, G., Menozzi, D. and Mora, C. (2018). The food neophobia scale and young adults' intention to eat insect products. *International Journal of Consumer Studies*, 43, 68-76.
- The Population Expert. (2020). Greater Perth Five year age groups. *Online*. Retrieved June 11, 2020. From: <https://profile.id.com.au/australia/five-year-age-groups?WebID=290>
- Webb, C. (2018). Does it bug you? Edible insects on the menu at Royal Melbourne Show. *Online*. Retrieved May 2, 2020, from <https://www.theage.com.au/national/Victoria/does-it-bug-you-edible-insects-on-themenu-at-royal-melbourne-show-20180923-p505j6.html>
- Wilkinson, K., Muhlhausler, B., Motley, C., Crump, A., Bray, H. and Ankeny, R. (2018) Australian Consumers' Awareness and Acceptance of Insects as Food. *Insect*, 9 (2), 44.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.

การวิเคราะห์ผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม
และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

**An Analysis of Stock Returns in Consumer Product , Industry and Service
Sector in the Market for Alternative Investment**

อภิชาติ ลิ้มเมธี และ เจริญศักดิ์ แสงฉัตรสุวรรณ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Apichat Limmethae and Chareunsak Sangchatsuwana

Sukhothai Thammathirat Open University ,Thailand

Corresponding Author, E-mail: apichat.lim@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (2) วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและผลตอบแทนของหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ (4) ระบุปัจจัยที่สามารถอธิบายความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ โดยใช้ข้อมูลราคาปิดของหุ้นสามัญ บริษัทจดทะเบียน อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้น จำนวนหุ้นจดทะเบียน ยอดขาย และค่าเบต้าของหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจำนวน 12 หลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2558 ถึงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2563 และวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติ ได้แก่ Panel Data Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า

(1) อัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีค่าอยู่ระหว่าง -66.7% ต่อปี ถึง 155.2% ต่อปี (2) ผลตอบแทนหุ้นสามัญของกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการมีการเคลื่อนไหวเป็นกราฟรูปตัว N (3) ค่าเบต้าในงวดก่อนของหลักทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญ (4) ปัจจัยที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ได้แก่ อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล และขนาดของบริษัทจดทะเบียน ($R^2 = 0.173$)

* วันที่รับบทความ: 27 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 20 เมษายน 2564

Received: March 27, 2021; Revised: April 17, 2021; Accepted: April 20, 2021

คำสำคัญ: ผลตอบแทนหุ้นสามัญ; ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ; กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค; กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม; กลุ่มบริการ

Abstracts

The objective of this research is to (1) study the return of common stocks in the Market for Alternative Investment (2) to analyze the movement of the return of common stocks in consumer product, industry and service sector (3) to study the relationship between risk and returns of stocks in consumer product, industry and service sector (4) to specify factors that can explain the movement of returns for common stocks in consumer product, industry and service sector. The study uses closing price, price/earnings ratio, dividend yield, book/price ratio, share numbers, sales and beta of 12 listed company stocks in consumer product, industry and service sector in the Market for Alternative Investment by using data from 2015 to 2020 on a quarterly basis. The study uses econometric method by Panel Data Regression Analysis.

The result of the research presents that (1) The return on common stocks in the Market for Alternative Investment is between -66.7% to 155.2% per year. (2) The return on the Market for Alternative Investment in consumer product, industry and service sector by overall has a movement in the form of an N-shape structure. (3) The Beta of the previous period has not relationship to the return on common stocks in consumer product, industry and service sector. (4) The factors that can be used to describe the change in return on common stock in consumer product, industry and service sector are book/price ratio, dividend yield, size of listed company. ($R^2=0.173$)

Keywords: Return of Common Stocks; Market for Alternative Investment; Consumer Product Sector; Industry Sector; Service Sector

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment : MAI) จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการระดมทุนระยะยาวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในฐานะอีกทางเลือกหนึ่ง นอกจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand : SET) โดยเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2542 เพื่อสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และกิจการเกี่ยวกับนวัตกรรมเข้ามาจดทะเบียน โดยได้ผ่อนผันหลักเกณฑ์ต่างๆลงจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เช่น ทุนชำระแล้วขั้นต่ำของหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ 200 ล้านบาท ในขณะที่ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ลดลงเป็น 40 ล้านบาท เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้กิจการขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีหนทางในการระดมทุน รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรมร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อเพิ่มจำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ให้เข้ามาจดทะเบียนเพิ่มขึ้นได้อีกช่องทางหนึ่ง (ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ, 2559 : 30-32)

การเคลื่อนไหวของราคาดหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีความผันผวนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นับจากปี พ.ศ.2554 ที่ดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ปรับตัวขึ้นมากกว่า 3 เท่าจาก 242 จุด เป็นประมาณ 800 จุดในปี พ.ศ.2558 ดัชนีปรับตัวขึ้นไปจนอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น สูงถึง 84 เท่า และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี สูงถึง 7 เท่า และหลังจากนั้นดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ก็ปรับตัวลดลงมาจนกระทั่งเหลือประมาณ 400 จุดในปัจจุบัน (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2563 : 38)

การศึกษาเกี่ยวกับผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นตลาดหลักทรัพย์แห่งที่สองของประเทศไทยจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมบริษัทจดทะเบียนของตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เพื่อสนับสนุนบริษัทขนาดเล็กให้มีช่องทางการระดมทุนเพื่อการเติบโตและเอื้อให้บริษัทขนาดเล็กเข้ามาจดทะเบียน การศึกษาเกี่ยวกับผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จะเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ลงทุนต่อไป และปัจจุบันมีการนำแบบจำลองราคาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ มาทดสอบความสามารถและอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางการระบุพฤติกรรมของราคาดหลักทรัพย์ ที่มุ่งเน้นลักษณะเฉพาะของหลักทรัพย์นั้นๆ (Microeconomic Factor) เช่น ขนาดของกิจการ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล มูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้น จำนวนหุ้นจดทะเบียน ยอดขาย เป็นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548 : 71-72) โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหุ้นสามัญในกลุ่มกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีบริษัทจดทะเบียนมากที่สุดในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ และจะเป็นการเพิ่มหลักฐานงานวิจัยเกี่ยวกับผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ของไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

- (1) ศึกษาผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
- (2) วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
- (3) ศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและผลตอบแทนของหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
- (4) ระบุปัจจัยที่สามารถอธิบายความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลทุติยภูมิ ที่มีลักษณะข้อมูลแบบพาแนล (Panel Data) ได้แก่ ข้อมูลราคาปิดของหุ้นสามัญบริษัทจดทะเบียน อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล มูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้น จำนวนหุ้นจดทะเบียน ยอดขาย และค่าเบต้าของหุ้น ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2558 ถึงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2563 ที่มีคุณสมบัติครบตามข้อกำหนดของการวิจัย ได้แก่

1. เข้าจดทะเบียนและมีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ก่อนปี พ.ศ.2558
2. มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ตลอดช่วงไตรมาสที่ 1 พ.ศ.2558 ถึงไตรมาสที่ 1 พ.ศ.2563
3. มีกำไรสุทธิหลังภาษีตลอดช่วงปี พ.ศ.2558 ถึง ปี พ.ศ.2562
4. มีการจ่ายเงินปันผลอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี พ.ศ.2558 ถึง ปี พ.ศ.2562
5. ไม่มีการแตกพาร์หุ้นในช่วงปี พ.ศ.2558 ถึง ปี พ.ศ.2562
6. ไม่มีการออกหุ้นเพิ่มทุนในช่วงปี พ.ศ.2558 ถึง ปี พ.ศ.2562
7. บริษัทมีการดำเนินงานต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพบว่ามีจำนวน 12 หลักทรัพย์ ได้แก่

ลำดับ	หลักทรัพย์	บริษัทจดทะเบียน	กลุ่มอุตสาหกรรม
1	AKP	บริษัท อัคริปปารการ จำกัด (มหาชน)	บริการ
2	AUCT	บริษัท สหการประมูล จำกัด (มหาชน)	บริการ
3	CPR	บริษัท ซีพีอาร์ โกมุ อินดัสเตรียล จำกัด (มหาชน)	สินค้าอุตสาหกรรม
4	FSMART	บริษัท ฟอรัท สมาร์ท เซอร์วิส จำกัด (มหาชน)	บริการ
5	JUBILE	บริษัท ยูบิลลี่ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (มหาชน)	สินค้าอุปโภคบริโภค
6	NPK	บริษัท นิวพลัสนิติตั้ง จำกัด (มหาชน)	สินค้าอุปโภคบริโภค
7	OTO	บริษัท วันทูวัน คอนแทคส์ จำกัด (มหาชน)	บริการ
8	PDG	บริษัท พรอดดิจี จำกัด (มหาชน)	สินค้าอุตสาหกรรม
9	SPA	บริษัท สยามเวลเนสกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)	บริการ
10	TMW	บริษัท ไทยมิตซูวา จำกัด (มหาชน)	สินค้าอุตสาหกรรม
11	TNH	บริษัท โรงพยาบาลไทยนครินทร์ จำกัด (มหาชน)	บริการ

12	WINNER	บริษัท วินเนอร์กรุ๊ป อินเตอร์ไพรซ์ จำกัด (มหาชน)	บริการ

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563 : ออนไลน์

2. วิธีการทางเศรษฐมิติ

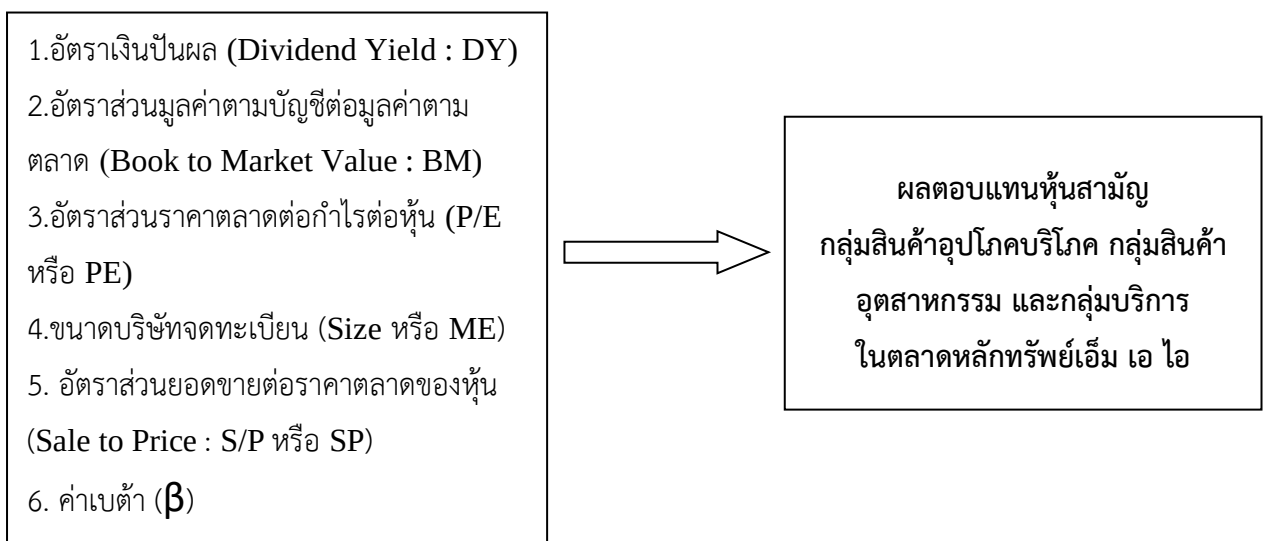
ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์มีลักษณะข้อมูลแบบพาแนล (Panel Data) ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีทั้งข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section) และข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series) ในชุดข้อมูลเดียวกัน และวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติ ได้แก่ Panel Data Regression Analysis โดยจะมีทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่ Pooled OLS Regression, Fixed Effect Model และ Random Effect Model (มนตรี พิริยะกุล, 2559 : 42-43)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกกรอบแนวคิดของ Fama and French (1992 : 427-465 และ 1993 : 3-15) ที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายโดยมีตัวแปรอิสระได้แก่ อัตราเงินปันผล อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตามตลาด อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น ขนาดของบริษัทจดทะเบียน อัตราส่วนยอดขายต่อราคาหุ้น และค่าเบต้าของหลักทรัพย์ มาใช้ในการศึกษาผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ แสดงได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การศึกษาผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในภาพรวม จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ในการอธิบายอัตราผลตอบแทนรายปีของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ทั้งหมด ในช่วง ปี พ.ศ.2558-2562 ดังแสดงตามตารางที่ 1

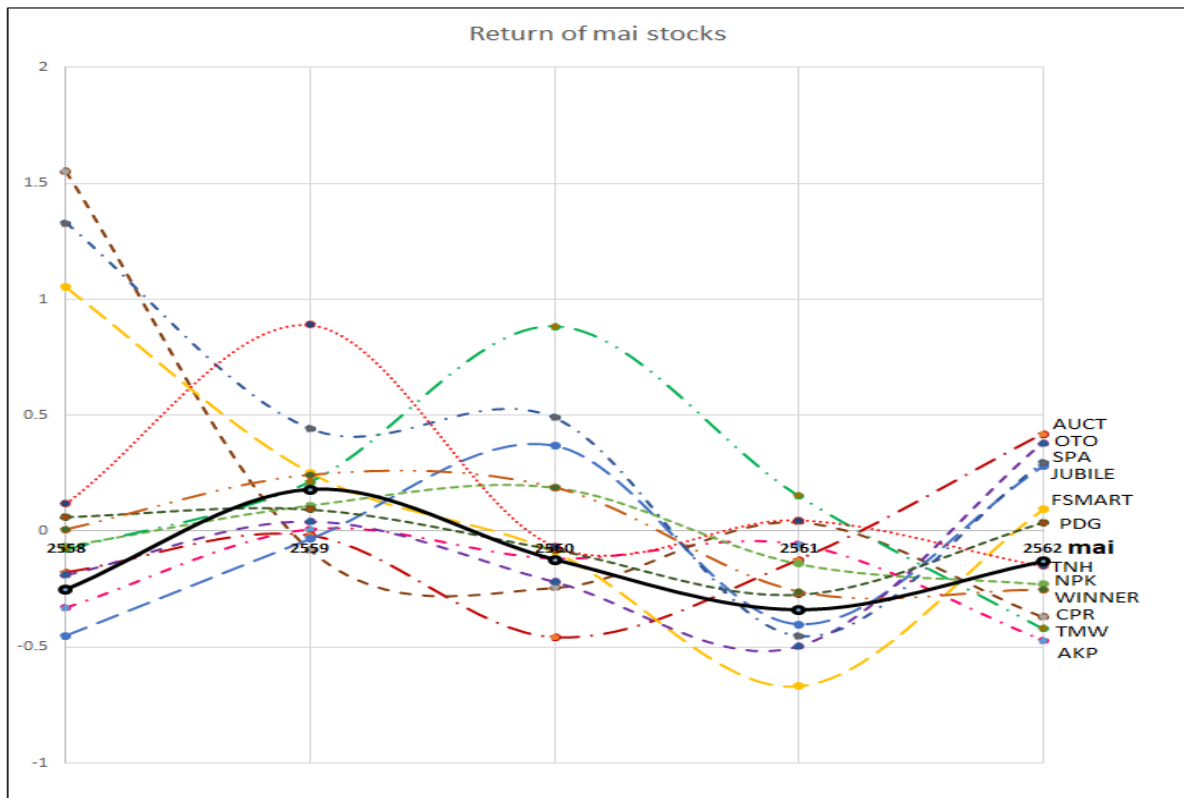
ตารางที่ 1 ค่าสถิติของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ปี พ.ศ. 2558-2562

ค่าสถิติ	2558	2559	2560	2561	2562
ค่าเฉลี่ย	23.6%	18.0%	7.0%	-21.9%	-3.2%
ค่ามัธยฐาน	-2.8%	10.2%	-7.2%	-20%	-5.8%
ฐานนิยม	-18%	-2%	19%	4%	29%
ค่าสูงสุด	155.2%	89.0%	88.4%	15.3%	29.4%
ค่าต่ำสุด	-45.0%	-8.1%	-45.7%	-66.7%	-46.9%
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	67.5%	26.9%	37.1%	25.0%	32.4%

จากตารางที่ 1 จะพบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2558 ถึง พ.ศ.2562 อัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีค่าสูงสุดเท่ากับ 155.2% ต่อปี ในปี พ.ศ.2558 มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -66.7% ต่อปี ในปี พ.ศ.2561 ค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนมีค่าสูงสุดเท่ากับ 23.6% ต่อปี ในปี พ.ศ.2558 และค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -21.9% ต่อปี ในปี พ.ศ.2561 มีค่ามัธยฐานมีค่าสูงสุดเท่ากับ 10.2% ต่อปี ในปี พ.ศ.2559 และค่ามัธยฐานมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -20% ต่อปี ในปี พ.ศ.2561 ค่าฐานนิยมมีค่าสูงสุดเท่ากับ 29% ต่อปี ในปี พ.ศ.2562 และมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -18% ต่อปี ในปี พ.ศ.2558 นอกจากนี้ อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 67.5% ในปี พ.ศ.2558 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดเท่ากับ 25% ในปี พ.ศ.2561

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การศึกษาความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนรายปีของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 12 หลักทรัพย์ เปรียบเทียบกับผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในภาพรวม ช่วงปี พ.ศ.2558 ถึงปี พ.ศ.2562 แสดงเป็นกราฟเส้นดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กราฟแสดงการเคลื่อนไหวของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในภาพรวม และกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ จำนวน 12 หลักทรัพย์

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่าอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ มีทิศทางในการเคลื่อนไหวในภาพรวม เป็นรูปตัว N ส่วนอัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ มีทิศทางการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจจำแนกได้ดังนี้ การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนเป็นรูปตัว N มีจำนวน 5 หลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 41.67 ได้แก่ AUCT, OTO, JUBILE, PDG, และ WINNER การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนเป็นรูปตัว M จำนวน 2 หลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ได้แก่หลักทรัพย์ AKP และ TNH การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนเป็นรูปตัว W จำนวน 1 หลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ได้แก่ SPA การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนเป็นรูปประหลาด มีจำนวน 2 หลักทรัพย์ จาก คิดเป็นร้อยละ 16.67 ได้แก่ NPK และ TMW การเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนเป็นรูปอื่น มีจำนวน 2 หลักทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ได้แก่ FSMART และ CPR

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและผลตอบแทนของหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การศึกษาคือความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เป็นการศึกษาเพื่อยืนยันแนวคิดของตัว

แบบ Capital Asset Pricing Model (CAPM) และ ผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Sharpe (1964 : 425-442), Lintner (1965 : 13-37) และ Black (1972 : 444-455) ซึ่งได้เสนอผลการวิจัยที่ยืนยันว่า ค่าเบต้าของหลักทรัพย์ หรือ ค่าความเสี่ยงที่มีระบบ ซึ่งเป็นค่าวัดความเสี่ยงของหลักทรัพย์ที่มีความสัมพันธ์กับตลาด เป็นปัจจัยเดียวที่สามารถอธิบายผลตอบแทนของหุ้นสามัญได้ โดยในการวิจัยนี้จะใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบ Panel Data Analysis วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนรายไตรมาสของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ กับค่าเบต้าของหลักทรัพย์ในไตรมาสก่อนหน้า 1 ไตรมาส โดยใช้ข้อมูลราคาปิด และค่าเบต้าของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จำนวน 12 หลักทรัพย์ ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2558 ถึงไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ.2562 รวม 21 ไตรมาส ซึ่งแสดงรูปของสมการได้ดังนี้

$$R_{it} = \alpha_{0t} + \alpha_{1t}\beta_{it-1} + e_{it}$$

โดยกำหนดให้

$$R_{it} = \text{อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญ } i \text{ ในไตรมาสที่ } t$$

$$\alpha_{0t} = \text{ค่าสัมประสิทธิ์คงที่ของสมการถดถอย}$$

$$\alpha_{1t} = \text{ค่าสัมประสิทธิ์คงที่ของตัวแปร } \beta_{it-1}$$

$$\beta_{it-1} = \text{ค่าเบต้าของหุ้นสามัญ } i \text{ ในไตรมาสที่ } t-1$$

$$e_{it} = \text{ค่าความคลาดเคลื่อนในสมการถดถอย}$$

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของความเสี่ยงและผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาด เอ็ม เอ ไอ กับค่าเบต้า ด้วยสมการถดถอยโดยใช้ Panel Data Analysis

ตัวแบบ	ค่าสัมประสิทธิ์/ค่าสถิติ	C	Beta _{t-1}	R ² /Adjust R ² / F-stat
Pooled OLS	Coefficient	0.013004	-0.036345	R ² = 0.007545
	t-stat	0.558684	-1.345084	Adjust R ² = 0.003375
	p-value of t-stat	0.5769	0.1799	F= 1.809252 p-value of F= 0.179878
Fixed Effect	Coefficient	0.041422	-0.074406	R ² = 0.039729
	t-stat	1.196324	-1.704632	Adjust R ² = -0.011034
	p-value of t-stat	0.2328	0.0896	F= 0.782641 p-value of F = 0.668125
Random Effect	Coefficient	0.013004	-0.036345	R ² = 0.007545
	t-stat	0.554689	-1.335466	Adjust R ² = 0.003375
	p-value of t-stat	0.5796	0.1830	F = 1.809252 p-value of F = 0.179878

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ค่า p-value of t ของ $Beta_{t-1}$ ในทุกตัวแบบมีค่ามากกว่า 0.05 แสดงว่าค่าสถิติ t มีค่าไม่ต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าตัวแปรอิสระคือค่าเบต้าในงวดก่อนของหลักทรัพย์ กับตัวแปรตามคือ อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญ ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นอกจากนี้ ค่า R^2 ของทั้ง 3 ตัวแบบ มีค่าน้อยมาก ($R^2 = 0.007545$, 0.039729 และ 0.007545) แสดงให้เห็นว่า ค่าเบต้าในงวดก่อนของหลักทรัพย์ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญได้น้อยมากเพียงร้อยละ 0.75 – 3.97 เท่านั้น และค่าสถิติ F ยังมีค่า p-value มากกว่า 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสมการที่ประมาณค่าได้ทั้งสมการไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงสรุปได้ว่า ค่าเบต้าในงวดก่อนของหลักทรัพย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

วัตถุประสงค์ที่ 4 ระบุปัจจัยที่สามารถอธิบายความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบ Panel Data Analysis ของสมการ Linear และ Linear-Log พบว่าตัวแบบที่เหมาะสมที่จะใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามได้ คือ สมการแบบ Linear-Log ในรูปแบบ Fixed Effect โดยมีค่า $R^2 = 0.173864$ และ $Adj R^2 = 0.110601$ ของสมการ Linear-Log ซึ่งมีค่ามากกว่าของตัวแบบ Fixed Effect ของสมการแบบ Linear แสดงให้เห็นว่าตัวแบบ Fixed Effect ของสมการแบบ Linear-Log เป็นตัวแบบที่เหมาะสมมากที่สุด ดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาปัจจัยที่สามารถอธิบายความเคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ด้วยรูปแบบสมการ Linear-Log โดยใช้ Panel Data Analysis

ตัวแบบ	สัมประสิทธิ์/ ค่าสถิติ	C	$Beta_{it-1}$	$\ln BM_{it-1}$	$\ln DY_{it-1}$	$\ln P_{Eit-1}$	$\ln ME_{it-1}$	$\ln SP_{it-1}$	$R^2/Adjust R^2/F-stat$
Pooled OLS	Coefficient	-1.146	-0.042	0.019	-0.062	-0.007	0.009	0.039	$R^2 = 0.043528$
	t-stat	-1.862	-1.414	0.558	-2.380	-0.183	0.405	2.100	$Adj R^2 = 0.018898$
	p-value of t	0.0638	0.1584	0.5771	0.0181*	0.8544	0.6853	0.0368*	$F = 1.767271$ $p-value of F = 0.106$
Fixed Effect	Coefficient	6.545	-0.052	-0.263	-0.121	-0.079	-0.389	0.067	$R^2 = 0.173864$
	t-stat	2.129	-1.227	-2.444	-3.447	-1.239	-4.053	0.698	$Adj R^2 = 0.110601$
	p-value of t	0.0343*	0.2210	0.0153*	0.0007*	0.2163	0.0001*	0.4858	$F = 2.748284$

									p-value of F = 0.000
Random Effect	Coefficient	-1.146	-0.042	0.019	-0.062	-0.007	0.009	0.039	R ² = 0.043528 Adj R ² = 0.018898 F = 1.767271 p-value of F = 0.106
	t-stat	-1.955	-1.486	0.586	-2.500	-0.192	0.426	2.205	
	p-value of t	0.0517	0.1386	0.5581	0.0131*	0.8472	0.6704	0.0284*	

การศึกษาปัจจัยที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ พบว่ารูปแบบสมการที่สามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ได้คือ สมการในรูปแบบ Linear-Log โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยโดยใช้ Panel Data Analysis คือ Fixed Effect Model แสดงรูปสมการได้ดังนี้

$$R_{it} = 6.545 - 0.052\beta_{it-1} - 0.263\ln BM_{it-1} - 0.121\ln DY_{it-1} - 0.079\ln PE_{it-1} - 0.389\ln ME_{it-1} + 0.067\ln SP_{it-1} + u_{it}$$

(t-stat) (2.129*) (-1.227) (-2.444*) (-3.447*) (-1.239) (-4.053*) (0.698)

R² = 0.173864 Adjusted R² = 0.110601 F = 2.748284 p-value of F = 0.000

จากสมการข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 คือ อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ (BM_{it-1}) อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (DY_{it-1}) และ ขนาดของบริษัทจดทะเบียน (ME_{it-1}) โดยอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับปัจจัยทั้ง 3 ข้างต้น ส่วนค่าเบต้าของหลักทรัพย์ (β_{it-1}) อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรต่อหุ้น (PE_{it-1}) และอัตราส่วนยอดขายต่อราคาตลาดของหุ้น (SP_{it-1}) ไม่สามารถอธิบายการเคลื่อนไหวของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้อย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานหลักการวิจัย 3 ข้อสมมติฐานได้แก่ Ho1, Ho2, Ho4 และยอมรับสมมติฐานทางเลือกการวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ Ha1, Ha2, Ha4

นอกจากนี้ผลการวิจัยยอมรับสมมติฐานหลักการวิจัย 3 ข้อสมมติฐานได้แก่ Ho3, Ho5, Ho6 และปฏิเสธสมมติฐานทางเลือกการวิจัย 3 ข้อ ได้แก่ Ha3, Ha5, Ha6

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 อัตราผลตอบแทนหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในภาพรวม ช่วงปี พ.ศ.2558 ถึงปี พ.ศ.2562 ค่อนข้างผันผวน ส่วนใหญ่มีค่าเป็นค่าลบ คำอธิบายที่อาจ

เป็นไปได้คือช่วง ปี พ.ศ.2559 ถึง ปี พ.ศ.2562 มีเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทำให้ SET Index เพิ่มขึ้น จึงจูงใจให้นักลงทุนที่ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ หันไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากขึ้น การเคลื่อนย้ายเงินลงทุนจากตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ไปยังตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากขึ้นส่งผลให้ราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนเพิ่มสูงขึ้น แต่ราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ลดลงส่งผลให้อัตราผลตอบแทนลดลง

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 ค่าเบต้าในงวดก่อนของหลักทรัพย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sharpe (1964 : 425-442), Lintner (1965 : 13-37) และ Black (1972 : 444-455) คำอธิบายที่เป็นไปได้ คือ การพัฒนาของระบบเศรษฐกิจ และการดำเนินธุรกิจที่มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นอาจทำให้แต่ละกิจการมีการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อนมากขึ้นส่งผลให้ความเสี่ยงของการลงทุนในหุ้นสามัญอาจได้รับอิทธิพลจากความเสี่ยงของบริษัทหรือของอุตสาหกรรม หรือ ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ (Unsystematic Risk) มากขึ้น จนทำให้อิทธิพลของความเสี่ยงที่เป็นระบบ (Systematic Risk) จากค่าเบต้า ลดลงจนกระทั่งไม่มีนัยสำคัญ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 4 ปัจจัยที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 คือ อัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ (BM_{it-1}) โดยอัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Chen, Kan, and Anderson (2003 : 18-19) และ Gu (2015 : 2) แต่ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ Wang and Zu (2003 : 22-23) และ Charitou and Constantinidis (2004 : 23-25) คำอธิบายที่อาจเป็นไปได้คือ เมื่ออัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญมีค่าสูง แสดงว่ามูลค่าตามบัญชีมีมูลค่ามากเมื่อเทียบกับมูลค่าตลาด นักลงทุนจึงรู้สึกว่าราคาตลาดหุ้นสามัญต่ำกว่าที่ควรจะเป็นนักลงทุนจึงซื้อหุ้นสามัญเพิ่มมากขึ้นทำให้ราคาหุ้นสามัญปรับตัวเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (DY_{it-1}) ซึ่งสอดคล้องกับ Musallam (2018 : 101-116) โดยคำอธิบายที่อาจเป็นไปได้คือ เมื่อมีอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลสูงขึ้นผู้ลงทุนจะคาดการณ์ว่าบริษัทมีเงินจากกำไรสะสมสำหรับลงทุนลดลง ทำให้บริษัทจะมีการเติบโตในอนาคตลดน้อยลง หรือมีมูลค่ากิจการลดลงในอนาคต ผู้ลงทุนจะขายหุ้นสามัญออกมามากขึ้นทำให้ราคาหุ้นสามัญลดลงส่งผลให้อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญลดลง

อัตราผลตอบแทนของหุ้นสามัญกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ จะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามกับขนาดของกิจการ (ME_{it-1}) ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Banz (1981 : 3-18), Fama and French (1992 : 427-465), และ Chen, Kan, and Anderson (2003 : 18-19) โดยคำอธิบายที่เป็นไปได้คือ นักลงทุนอาจมีความคาดหวังว่ากิจการขนาดใหญ่จะมีความมั่นคงกว่ากิจการขนาดเล็ก รวมถึงมีความแน่นอนหรือมี เสถียรภาพของรายได้หรือกำไร มากกว่ากิจการขนาดเล็ก แสดงว่ากิจการขนาดเล็กมีความเสี่ยงมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ ผู้ลงทุนจึงคาดหวัง อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าจากหุ้นสามัญของกิจการขนาดเล็กเพื่อชดเชยความเสี่ยงส่วนที่กิจการขนาดเล็กมี มากกว่ากิจการขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล และพัฒนาการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ควรพิจารณากำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ เพื่อส่งเสริมการลงทุน และการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น มาตรการส่งเสริมการลงทุนที่ จูงใจนักลงทุนสถาบัน และนักลงทุนรายย่อย และการส่งเสริมการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดย กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาบริษัทจดทะเบียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไป อาจศึกษาในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ หรือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เช่น บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในดัชนี SET50 หรือ บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ใน ดัชนี SET100 เป็นต้น นอกจากนี้อาจขยายการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถอธิบายความ เคลื่อนไหวของผลตอบแทนหุ้นสามัญได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). CISA ระดับ2 ทฤษฎีตลาดทุนและกระบวนการบริหารกลุ่ม
สินทรัพย์ลงทุน. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). โครงสร้างการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ
(MAI). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563. แหล่งที่มา: ข้อมูลบริษัทจดทะเบียน:
https://www.set.or.th/mai/th/company/industry_group_p1.html
- ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ. (2559). Stock Focus 2016. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ.
- นิเวศน์ เหมวชิรวรากร. (2563). โลกในมุมมองของ VALUE INVESTOR : ฟองสบู่ NASDAQ VS MAI
. เข้าถึงได้จาก กรุงเทพธุรกิจ : <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/633726>

- มนตรี พิริยะกุล (2559). Panel Data Analysis . *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2563
แหล่งที่มา: <http://www.research.ru.ac.th/ArticleMr/indexView/39>
- Banz, Rolf W. (1981). The relationship between return and market value of common stocks. *Journal of Financial Economics*. 9 (1). 3-18.
- Black, Fischer. (1972). Capital market equilibrium with restricted borrowing. *Journal of Business Finance&Accounting*. 45 (3). 444-455.
- Charitou, Andreas , & Constantinidis, Eleni. (2004). *Size and Book-to-Market Factors in Earnings and Stock Returns:Empirical Evidence for Japan*. Ph.d Dissertation, Department of Business Administration. Cyprus: University of Cyprus.
- Chen, Jianguo , Kan, Kwong Leong , & Anderson, Hamish. (2003). *Size,Book/Market Ratio and Risk Factor Returns : Evidence from China A-Share Market*. New Zealand: College of Business , Massey University.
- Fama, Eugene F., & French, Kenneth R. (1992). The Cross-Section of Expected Stock Returns. *The Journal of Finance*. 17 (2). 427-465.
- Fama, Eugene F., & French, Kenneth R. (1993). Common Risk Factors in the Returns on Stocks and Bond. *Journal of Financial Economics*. 3, 3-15.
- Gu, Qian. (2015). *Size and Book-to-Market Factors in Returns*. Ph.D. Dissertation , Graduate Studies at Digital Common. USA : Utah State University.
- Lintner, John. (1965). The valuation of risk asset and the selection of risk investments in stock portfolios and capital budgets. *The Review of Economics and Statistics*. 47 (1),13-37.
- Musallam, Sami RM. (2018). Exploring the Relationship between Financial Ratios and Market Stock. *Eurasian Journal of Business and Economics*. 11 (21), 101-116.
- Sharpe, William F. (1964). Capital Asset Prices : A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk. *The Journal of Finance*, 19 (3), 425-442.
- Wang, Fenghua & Xu, Yexiao. (2003). *What Determines Chinese Stock Returns? Texas*. USA: School of Management. The University of Texas at Dallas.

การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 โครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์

และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

**The Development of Blended E-Learning Lessons of the Chemistry
Laboratory Course for Secondary Level 4 in Science-Math
Program Project, Yala Rajabhat University**

ศิริชัย นามบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Sirichai Namburi

Yala Rajabhat University, Thailand

E-mail: Sirichai.n@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างชั้นเรียนปกติกับชั้นเรียนออนไลน์ส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบและบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยทำการศึกษา 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียน 2) ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน 3) ผลการประเมินตนเองด้านทักษะศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และ 4) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่ต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน เลือกแบบเจาะจงกลุ่มผู้เรียนจากโรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ ซึ่งอยู่ในโครงการจัดตั้งห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (SMP-YRU) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ บทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานจำนวน 5 บทเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินผลการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ (เคมี) แบบสอบถามประเมินตนเองการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน บทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน ช่วงเวลาในดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยกลุ่มตัวอย่างเรียนด้วยแบบการเรียนผสมผสานของบทเรียนอีเลิร์นนิ่งร่วมกับการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติ Paired T-Test การวิเคราะห์เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจัดการเรียนรู้ ผลประเมิน

ทักษะการปฏิบัติการทดลอง ผลประเมินทักษะศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้เรียน ใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก โดยผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้ง 5 บทเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลการประเมินการปฏิบัติการทดลองผู้เรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 80 ของกลุ่มอยู่มีผลงานอยู่ในระดับดี 3) ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาการทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี จากการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานสูง และมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าการเรียนแบบ ห้องเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น จึงสามารถนำบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานไปใช้จัดการเรียนรู้ในวิชาปฏิบัติการเคมี ข้อเสนอแนะจาก งานวิจัยนี้ ให้นำรูปแบบนี้ขยายผลไปยังรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: อีเลิร์นนิ่ง; การเรียนรู้แบบผสมผสาน; การเรียนรู้ออนไลน์; ปฏิบัติการเคมี

Abstracts

Many studies show the blended e-learning approach that combines the traditional classroom-based and online modes of learning has an impact on the students' learning achievement. This research aims to develop the blended e-learning model for the lessons of the Chemistry Laboratory course for the Secondary Level. This study examines 1) students' learning achievement exploiting pretest-posttest comparison; 2) student's chemistry laboratory skills; 3) student's self-assessment of 21st-century skill and 4) Students' satisfaction in Blended e-learning. The sample is the 28 students in secondary level 4 from Satee Islam Wittaya Foundation School, participating in the established project of Science and Mathematics program, Yala Rajabhat University (SMP-YRU). Research tools include the 5 blended e-learning lessons of the chemistry laboratory, learning achievement test, assessment of chemistry laboratory skills, self-report questionnaires of 21st-century skill and the learning satisfaction questionnaire. The study was conducted in the second semester of the 2020 academic year, utilizing a blended mode of learning with a combination of e-learning and a science laboratory. The data were analyzed by paired samples t-test, percentage, mean and standard deviation.

The results of the study showed 1) a significant difference of the pre and post-test of learning achievement at a significant level of 0.1; 2) the majority of students (80%) gained chemistry laboratory skills at 'Good' level; 3) student's self-assessment of 21st-century skill was significantly higher than regular classroom-based learning at a significance level of 0.01.; and 4) students' satisfaction in Blended e-learning was at a 'high' level.

Findings show students achieved higher when exposed to Blended e-learning model, indicating that the blended e-learning model is the practical, effective instruction for teaching and learning in the chemistry laboratory. The recommendation is to further develop the blended e-learning mode of learning in other subject areas.

Keywords: E-learning; Blended Learning; Online Learning; Chemistry Laboratory

บทนำ

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนระหว่างห้องเรียนแบบเผชิญหน้าปกติ (Face-to-Face) กับห้องเรียนออนไลน์สนับสนุนด้วยไอซีที (Lalima and Dangwal, 2017 : 129-136) เป็นรูปแบบที่นำมาใช้ร่วมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเฉพาะในรูปแบบของอีเลิร์นนิง (Electronic Learning: e-Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านช่องทางและสื่อดิจิทัลบนระบบออนไลน์ด้วยเทคโนโลยีเว็บผ่านช่องทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (กาญจนา สุมาลัย และคณะ, 2562 : 188-196) โดยใช้ซอฟต์แวร์บริหารจัดการการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ซึ่งมีข้อดีได้แก่ ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย ตลอดเวลา ตอบสนองการเรียนรู้รายบุคคล แบบแผนการเรียนรู้แต่ละคนยืดหยุ่น สร้างแรงจูงใจและความน่าสนใจแก่ผู้เรียน (Clover, 2020 : online ; Kumar Basak et al., 2018 : 191-216) ซึ่งผู้เรียนในยุค Generation Y ในปัจจุบันได้รับการถ่ายทอดเนื้อหาการเรียนเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัลออนไลน์จนเป็นเรื่องปกติ ข้อดีคือผู้เรียนสามารถกำหนดเวลา สถานที่ เส้นทาง การเรียนด้วยตนเองได้ รวมทั้งการกลับมาทบทวนเนื้อหาใหม่ได้ตลอดเวลา (Banyen, et al., 2016 : 49-55) ดังนั้น ห้องเรียนแบบปกติผสมผสานกับห้องเรียนออนไลน์จึงสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นได้ ด้วยข้อดีของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ซึ่งผู้เรียนมีทางเลือกเรียนทั้งในห้องเรียนปกติและออนไลน์ผ่านระบบอีเลิร์นนิง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประสบการณ์และทักษะใหม่จากการใช้เทคโนโลยี มีโอกาสในการพัฒนาตนเองรอบด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ บุคลิกภาพ และอารมณ์ รวมถึงได้รับมุมมองใหม่ ๆ จากกิจกรรมการเรียนรู้ (Lalima and Dangwal, 2017 : 129-136) จึงเหมาะที่จะนำมาใช้กับรายวิชาปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ผสมผสานระหว่างทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ทฤษฎีและสรุปผลการทดลอง โดยเฉพาะผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สามารถนำความรู้และทักษะการทดลองไปใช้เป็นพื้นฐานศึกษาปริญญาตรีในระดับอุดมศึกษาและไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่าน “โครงการจัดตั้งห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญในจังหวัดยะลา (Science and Mathematics Program, Yala Rajabhat University: SMP-YRU)” (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2563 : 15) โดยได้รับงบประมาณแผ่นดินอุดหนุนตามแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2563b : 3) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564) มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญเข้าร่วมโครงการรวม 12 โรงเรียน เรียกว่าโรงเรียนหรือห้องเรียน SMP-YRU (ศิริชัย นามบุรี, 2564 : 1) ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวได้รับการพัฒนาทุกมิติของการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และเป็นการแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

โครงการ SMP-YRU มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในโครงการจำนวน 1,515 คน และสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว 2 รุ่น รวม 429 คน (ศิริชัย นามบุรี, 2564 : 1) โดยผ่านการพัฒนาในกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ พัฒนาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ จัดหาครุภัณฑ์ เครื่องมือ อุปกรณ์และวัสดุการทดลอง พัฒนาทักษะการสอนให้ครู อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีปัญหาสำคัญ ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนยังมุ่งการสอบวัดผลสัมฤทธิ์มากกว่าการพัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ผู้เรียนขาดความสนใจการทดลองในห้องปฏิบัติการ ครูผู้สอนขาดทักษะการทดลองในห้องปฏิบัติการ ครูมีเวลาจำกัดในการกำกับกับการทดลอง นักเรียนต้องเรียนในวิชาอื่น ๆ ทั้งวัน เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาแนวทางส่งเสริมให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้น สนใจเรียนรู้ ฝึกทักษะการแก้ปัญหาด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ โดยมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติการทดลอง ด้วยการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของช่วงวัยนักเรียนยุค Generation Y ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 16-18 ปี มาปรับประยุกต์ใช้มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีออนไลน์สนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning: BL) โดยผสมผสานระหว่างชั้นเรียนออนไลน์ (Online Learning) ด้วยรูปแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งและชั้นเรียนแบบเดิม (Traditional Classroom) คือห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ ที่โครงการ SMP-YRU สนับสนุนพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะในรายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปต่อยอดในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี

นอกจากนั้น การพัฒนาห้องเรียน SMP-YRU ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับทิศทางความต้องการกำลังคนของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบัน ยังมีสัดส่วนบัณฑิตสายวิทยาศาสตร์ต่อสายสังคมศาสตร์เพียง 33:67 ซึ่งห่างจากเป้าหมายในปี พ.ศ. 2579 ที่รัฐบาลมีนโยบายต้องการให้ได้สัดส่วนเป็น 70:30 (สำนักงานประมาณของรัฐบาล, 2563a : 3) และในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จชต.) ของไทย ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ส่วนใหญ่แล้วโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนับว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนดังกล่าว (จารุวัจน์ สองเมือง และคณะ, 2559 : 60-73) มากกว่าสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาการศาสนาหรือวิชาสามัญอย่างเดียว (จิตติกา อาลี และดลมนรจน บากา, 2555 : 55-64)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ผสมผสานระหว่างบทเรียนอีเลิร์นนิ่งร่วมกับการลงมือทดลองในห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อศึกษาผลการประเมินทักษะปฏิบัติการทดลองของผู้เรียนจากการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. เพื่อศึกษาผลการประเมินตนเองของผู้เรียนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติ

5. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 447 คน ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาควบคู่สามัญในจังหวัดยะลา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา โดยโรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ SMP-YRU โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา จำนวน 12 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนธรรมวิทยามูลนิธิ 2) โรงเรียนพัฒนาอิสลามวิทยา 3) โรงเรียนสมบูรณ์ศาสน์ 4) โรงเรียนดำรงวิทยา 5) โรงเรียนสุทธิตาสน์ 6) โรงเรียนมะอาหัดอิสลามียะห์ 7) โรงเรียนคัมภีร์วิทยา 8) โรงเรียนประทีปวิทยา 9) โรงเรียนตาเปียร์ตุลวาทันมูลนิธิ 10) โรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา 11) โรงเรียนสตรีธรรมวิทยามูลนิธิ และ 12) โรงเรียนดาร์ลุตุลดาห์มูลนิธิ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน จากโรงเรียนสตรีอิสลามมูลนิธิ ตั้งอยู่ที่ ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งเข้าร่วมโครงการ SMP-YRU โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) พิจารณาจากความพร้อมห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์และวัสดุทดลอง ความพร้อมของผู้เรียน สัญญาณอินเทอร์เน็ตและความสะดวกในเดินทางเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ 2) บทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 บทเรียน ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมาก 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 5 ฉบับ ฉบับละ 10 ข้อ แต่ละข้อมีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 4) แบบประเมินผลการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ และ 5) แบบสอบถามประเมินตนเองการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และสอบถามความพึงพอใจต่อสภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งข้อสอบแต่ละข้อ แบบประเมินและแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การประเมิน (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

วิธีเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ณ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ โรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design ให้กลุ่มตัวอย่างเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนแล้วจึงเข้าห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ แบ่งกลุ่มโดยครูผู้สอน กลุ่มละ 4-5 คน ลงมือปฏิบัติการทดลองด้วยตนเอง โดยก่อนเรียนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียนการทดลอง ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน หลังเรียนจบบทเรียนให้ผู้เรียนส่งผลรายงาน และให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน และประเมินตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และความพึงพอใจที่ต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลังเรียนจบทุกบทเรียนแล้ว สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและก่อนเรียน ใช้สถิติ Paired Samples t-test และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยซอฟต์แวร์ PSPP ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์เปิด (Open Source) สำหรับประมวลผลด้านสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะการออกแบบและพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และ 2) ระยะทดลองใช้และประเมินผล โดยทั้ง 2 ระยะ ได้นำขั้นตอนของ ADDIE Model (Ispring, 2016 : online ; Johnson, 2020 : online) ได้แก่ การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล มาปรับใช้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบและพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis)

1.1 ศึกษาปัญหาและความต้องการ โดยสำรวจความเห็นของครูผู้สอน 46 คน ผู้บริหารโรงเรียน 6 คน หัวหน้าโครงการ 8 คน นักวิทยาศาสตร์ 8 คน รวม 66 คน จาก 12 โรงเรียนในโครงการ SMP-YRU โดยสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการทดลอง ความสำคัญของวิชา การนำนวัตกรรมมาแก้ไขปัญหา พบว่าปัญหาสำคัญคือ มีเวลาเรียนจำกัด นักเรียนขาดความสนใจ ไม่กระตือรือร้น ขาดทักษะพื้นฐานการทดลอง รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา คือ ระบบออนไลน์ที่มีสื่อวีดิทัศน์สาธิตขั้นตอนการทดลอง มีเนื้อหาให้ศึกษาล่วงหน้า มีครูเป็นผู้แนะนำขณะทำการทดลอง โดยเลือกรายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ เพราะเนื้อหาเป็นพื้นฐานการต่อยอดในระดับชั้นสูงขึ้นและเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ในอนาคต

1.2 วิเคราะห์ผู้เรียน ผู้สอน และองค์กร การวิจัยครั้งนี้เลือกผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นช่วงวัยที่มีความพร้อมด้านทักษะการใช้อุปกรณ์ไอที ค่อนข้างกับระบบออนไลน์ ผู้สอนในโรงเรียน SMP-YRU ผ่านการพัฒนาทักษะการทดลองวิทยาศาสตร์ เลือกโรงเรียน SMP-YRU เนื่องจากมีห้องปฏิบัติการ

ทดลองวิทยาศาสตร์ที่มีความพร้อมด้านวัสดุและอุปกรณ์ทดลอง โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน พร้อมอินเทอร์เน็ต นักเรียนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์ บางคนมีทั้งคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กหรือแท็บเล็ตด้วย

1.3 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนา คือการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ระหว่างบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ร่วมกับการเรียนปฏิบัติในห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ กำหนดสัดส่วนเวลา คือ 50:50 และเลือกเนื้อหารายวิชาเคมีปฏิบัติการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และทดลองในภาคเรียนที่ 1 จำนวน 5 บทเรียน

2. ขั้นตอนออกแบบ (Design)

2.1 ออกแบบวัตถุประสงค์บทเรียน ทุกบทเรียนกำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ คือ 1) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและอธิบายขั้นตอนการทดลองได้ และ 2) ลงมือปฏิบัติการทดลองและสามารถรายงานผลการทดลองได้ถูกต้อง

2.2 ออกแบบเนื้อหาและสื่อประกอบ เลือกเนื้อหาวิชาเคมีปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เนื้อหาหนังสือคู่มือของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ปีการศึกษา 2551 โดยครูผู้สอนวิชาเคมีโครงการ SMP-YRU เป็นผู้พิจารณาเลือกเนื้อหาและสื่อมัลติมีเดียประกอบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2551 : ออนไลน์)

2.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กิจกรรมในบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (ชั้นเรียนออนไลน์) และกิจกรรมในห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ (ชั้นเรียนปกติ)

2.4 ออกแบบการวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน แบบประเมินคะแนนผลงานปฏิบัติการทดลอง แบบประเมินตนเองด้านทักษะในศตวรรษที่ 21 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

จากขั้นวิเคราะห์และออกแบบนี้ ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสาน รายวิชาเคมีปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาเป็นบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสานในขั้นต่อไป

3. ขั้นพัฒนา (Development)

3.1 พัฒนบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ใช้ Moodle LMS เป็นระบบบริหารจัดการอิเล็กทรอนิกส์ สร้างรายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เผยแพร่ที่เว็บไซต์ <http://smp.yru.ac.th> โดยใช้ความสามารถหลักของ Moodle LMS สร้างแหล่งเรียนรู้และเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล ได้แก่ การเรียนรู้ทฤษฎีจากเนื้อหาเอกสารไฟล์ PDF และหน้าเว็บเพจ ศึกษาขั้นตอนการทดลองด้วยวิดีโอในบทเรียน ส่วนกิจกรรมประเมินผล ได้แก่ แบบฝึกหัดแบบตัวเลือกและถูกผิด แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และการมอบหมายงาน

3.3 ทดสอบและปรับปรุงระหว่างพัฒนา ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้สอนที่สอนบันทึกวีดิทัศน์ ร่วมทดสอบบทเรียนและปรับปรุงให้สมบูรณ์ ทั้งการจัดรูปแบบหน้าจอ การตรวจสอบการเชื่อมโยงเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล

3.4 ประเมินคุณภาพบทเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพบทเรียนในด้านการออกแบบบทเรียน ด้านเนื้อหาและออกแบบการสอน ด้านการออกแบบปฏิสัมพันธ์ และด้านการใช้ภาษา ตัวอักษร ภาพ วิดีโอและเสียง และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้สมบูรณ์

ระยะที่ 2 ขั้นทดลองใช้และประเมินผล

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation)

4.1 ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็ก ได้แก่ การนำบทเรียนให้ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างทดลองเรียน จำนวน 5 คน เพื่อทดสอบการใช้บทเรียนและนำข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้บทเรียนมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองเรียนจริง

4.2 เตรียมความพร้อมการเรียนรู้บทเรียน ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและครูผู้สอนลงพื้นที่โรงเรียนสตรีอิสลามวิทยามูลนิธิ นวัตกรรมกลุ่มตัวอย่างประชุมเพื่อแนะนำขั้นตอนการใช้บทเรียน การเข้าระบบอีเลิร์นนิ่ง การเรียนรู้แต่ละกิจกรรมตามที่บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง

4.3 ทดลองเรียนบทเรียนและให้คำแนะนำ ได้แก่ ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองเรียนบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน โดยมีครูผู้สอนให้คำแนะนำระหว่างทดลอง

4.4 ขั้นประเมินผล (Evaluation) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ได้แก่ ให้ผู้เรียนเข้าระบบอีเลิร์นนิ่งและรายวิชา แต่ละบทเรียนให้ทำกิจกรรมการแบบทดสอบก่อนเรียนแบบตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ก่อนเรียนเนื้อหาและทำการทดลองในแต่ละบท

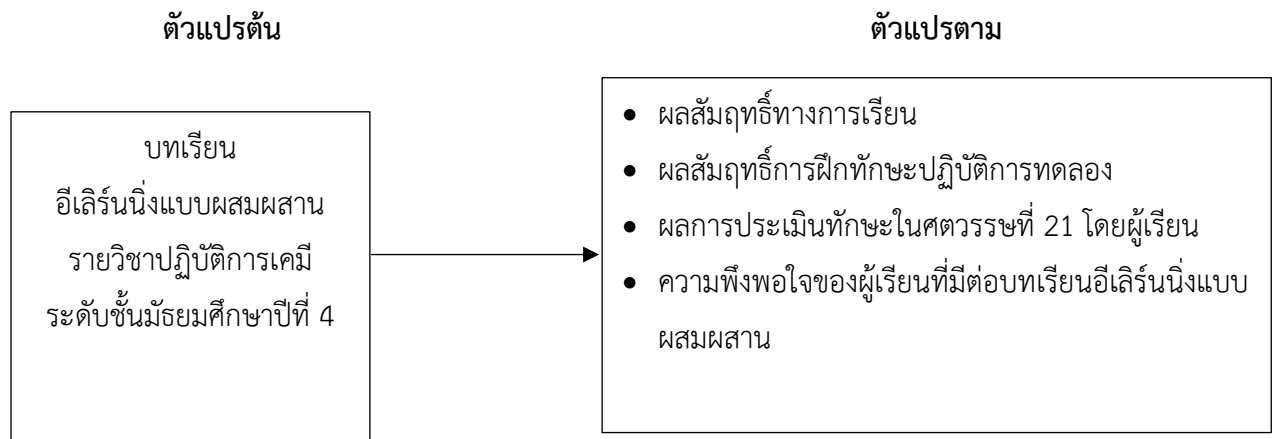
4.5 ทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน หลังเรียนรู้เนื้อหาและศึกษาวีดิทัศน์ ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดแบบตัวเลือกหรือถูกผิดในบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เพื่อทบทวนความเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติการทดลอง

4.6 ประเมินผลรายงานปฏิบัติการทดลอง หลังทดลองแต่ละบทเรียน ผู้เรียนสังเกตและบันทึกผลการทดลองส่งทางออนไลน์ในระบบอีเลิร์นนิ่ง ผู้สอนประเมินคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งแจ้งไว้

4.7 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) เมื่อทำกิจกรรมในแต่ละบทเรียนเรียบร้อย ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนในระบบอีเลิร์นนิ่ง สำหรับใช้เปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน

4.8 ประเมินทักษะศตวรรษที่ 21 และความพึงพอใจ เมื่อเรียนจบทุกบทเรียน ให้ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบกับการเรียนแบบดั้งเดิม (ห้องเรียนปกติ) พร้อมทั้งประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน

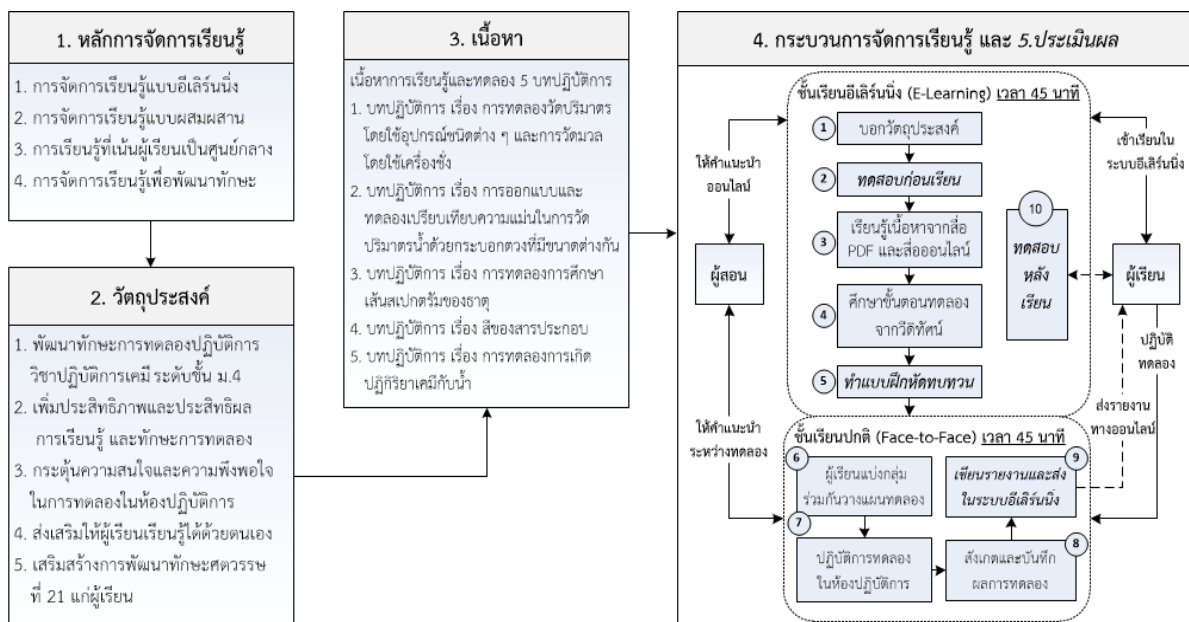
กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

จากภาพที่ 2 รูปแบบจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานรายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีผลการประเมินในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D.= 0.20) มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล หลังจากการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปพัฒนาเป็นบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานแล้ว บทเรียนผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ในด้านหลักการ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล ด้านสภาพแวดล้อม ด้านภาษา ภาพและวิดิทัศน์ และด้านตัวอักษรและสี ประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.54) บทเรียนอีเลิร์นนิ่งเผยแพร่ไว้ที่เว็บไซต์ <https://smp.yru.ac.th> บริหารจัดการด้วยซอฟต์แวร์ Moodle LMS

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

บทเรียน	คะแนน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. การทดลองวัดปริมาตรโดยใช้อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ และการวัดมวลโดยใช้เครื่องชั่ง	ก่อนเรียน	28	5.96	1.35	4.47**	.000
	หลังเรียน	28	7.43	1.50		
2. การออกแบบและทดลองเปรียบเทียบความแม่นยำในการวัดปริมาตรน้ำด้วยกระบอกตวงที่มีขนาดต่างกัน	ก่อนเรียน	28	6.11	1.50	4.79**	.000
	หลังเรียน	28	7.96	1.53		
3. การทดลองการศึกษาเส้นสเปกตรัมของธาตุ	ก่อนเรียน	28	3.46	1.62	4.26**	.000
	หลังเรียน	28	5.29	2.57		
4. สีของสารประกอบ	ก่อนเรียน	28	4.46	1.69	4.61**	.000
	หลังเรียน	28	7.18	2.98		
5. การทดลองการเกิดปฏิกิริยาเคมีกับน้ำ	ก่อนเรียน	28	3.57	1.55	4.85**	.000
	หลังเรียน	28	5.86	2.09		

** ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากการที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 5 บทเรียน ได้แก่ 1) เรื่องการทดลองวัดปริมาตรโดยใช้อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ และการวัดมวลโดยใช้เครื่องชั่ง คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 5.96 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย 7.43 คะแนน 2) การออกแบบและทดลองเปรียบเทียบความแม่นยำในการวัดปริมาตรน้ำด้วยกระบอกตวงที่มีขนาดต่างกัน คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 6.11 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย 7.96 คะแนน 3) การทดลองการศึกษาเส้นสเปกตรัมของธาตุ คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 3.46 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย 5.29 คะแนน 4) สีของสารประกอบ คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 4.46 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย 7.18 คะแนน และ 5) การทดลองการเกิดปฏิกิริยา

เคมีกับน้ำ คะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 3.57 คะแนน และหลังเรียนเฉลี่ย 5.86 คะแนน โดยที่แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนแต่ละบทเรียนมีคะแนนเต็ม 10 คะแนน

3. ผลการประเมินการปฏิบัติการทดลองของผู้เรียน

ผู้เรียนแบ่งกลุ่มปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ร่วมกัน กลุ่มละ 4-5 คน ให้แต่ละคนเขียนรายงานผลการทดลองส่งผ่านกิจกรรมการบ้านของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนและประเมินคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 4 ด้าน ได้แก่ 1) การทำงานร่วมกันเป็นทีม 2) การเตรียมการทดลอง 3) การทดลองและผลการทดลอง และ 4) การรายงานผลและสรุปผลการทดลอง ผลการประเมินคะแนนการฝึกทักษะปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการฝึกทักษะปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์

บทเรียน	จำนวนนักเรียน (ร้อยละ) แบ่งตามระดับคะแนนและคุณภาพ					คะแนนเฉลี่ย (เต็ม 20 คะแนน)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	น้อยมาก (0-4)	น้อย (5-8)	ปานกลาง (9-12)	มาก (13-16)	มากที่สุด (17-20)		
1. การทดลองวัดปริมาตรโดยใช้อุปกรณ์ชนิดต่างๆ และการวัดมวลโดยใช้เครื่องชั่ง	-	-	4 (14.29)	24 (85.71)	-	13.54	1.04
2. การออกแบบและทดลองเปรียบเทียบความแม่นยำในการวัดปริมาตรน้ำด้วยกระบอกตวงที่มีขนาดต่างกัน	-	-	21 (75.00)	7 (25.00)	-	12.25	0.44
3. การทดลองการศึกษาเส้นสเปกตรัมของธาตุ	-	-	3 (10.71)	25 (89.29)	-	13.29	0.66
4. สีของสารประกอบ	-	-	-	28 (100)	-	14.29	0.81
5. การทดลองการเกิดปฏิกิริยาเคมีกับน้ำ	-	-	-	28 (100)	-	13.89	0.83
ร้อยละรวม	-	-	28 (20.00)	112 (80.00)	-	-	-

จากตารางที่ 2 พบว่าเกือบทุกบทเรียน ได้แก่ บทเรียนที่ 1, 3, 4 และ 5 ผู้เรียนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 มีผลการประเมินผลงานการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมาก ยกเว้นเรื่องที่ 2 การออกแบบและทดลองเปรียบเทียบความแม่นยำในการวัดปริมาตรน้ำด้วยกระบอกตวงที่มีขนาดต่างกัน ที่มีผลการประเมินส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 25 คน จากทั้งหมด 28 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และมี

ผลประเมินอยู่ในระดับมาก 7 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และภาพรวมทั้ง 5 บทเรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่เฉลี่ยร้อยละ 80 มีผลการประเมินผลงานการปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินตนเองเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลการประเมินตนเองของผู้เรียน เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

ด้าน	รูปแบบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. ด้านพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม	ชั้นเรียนปกติ	28	3.60	0.59	1.82	.079
	บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	28	3.89	0.61		
2. ด้านพัฒนาทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี	ชั้นเรียนปกติ	28	3.38	0.54	4.09**	.000
	บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	28	3.95	0.67		
3. ด้านพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ	ชั้นเรียนปกติ	28	3.63	0.59	1.77	.087
	บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์	28	3.90	0.53		

** ค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เรียนในการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติ กับเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสาน (ห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผสมผสานกับห้องปฏิบัติการทดลอง) พบว่าด้านพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และด้านพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ ผู้เรียนเห็นว่าไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านการพัฒนาทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ผู้เรียนเห็นว่าการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสานแตกต่างกับชั้นเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่าเฉลี่ยของการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสาน ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.67) สูงกว่าการเรียนรู้ชั้นเรียนปกติ ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = 0.54)

5. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสาน

รายการประเมิน	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านเนื้อหา	28	3.80	0.58	มาก
2. ด้านการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน	28	3.76	0.56	มาก
3. ด้านบริบทและสภาพแวดล้อมบทเรียน	28	3.72	0.80	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	28	3.76	0.55	มาก

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสาน พบว่าแต่ละด้านผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามจากคำถามความเห็นเพิ่มเติม

ผู้เรียนมีความเห็นว่าเวลาเรียนในห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอ ควรเพิ่มความเร็วอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์การทดลองไม่เพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบจัดการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ด้วยรูปแบบได้กำหนดองค์ประกอบหลักไว้ตามหลักการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ไว้อย่างครบถ้วน (ธีรวิติ ถึงคุปตรม 2561 : 61-69 ; ศุภักษร พองจางวาง และกอบสุข คงมันัส, 2559 : 937-953) ได้แก่ หลักการจัดการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล อีกทั้ง ยังเป็นรูปแบบการผสมผสานระหว่างชั้นเรียนออนไลน์เป็นบทเรียนอีเลิร์นนิ่งกับการเรียนรู้ในห้องปฏิบัติการทดลองวิทยาศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คาดว่าจะเป็นรูปแบบสามารถกระตุ้นความสนใจ สร้างประสบการณ์แปลกใหม่ และรูปแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ต่างจากชั้นเรียนปกติแบบเดิมที่มีครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง

2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าการใช้บทเรียนอีเลิร์นนิ่งจัดการเรียนรู้สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้ (วิจิตร วังศ์ประทุม และทวี สระน้ำคำ, 2562 : 32-42 ; อวิรุทธ์ วิชัยศรี และคณะ, 2561 : 53-62 ; พงษ์พิรุณ ช่างพิทักษ์ และคณะ, 2560 : 89-96 และ ภาณุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ และกฤษ สันธนะกุล, 2560 : 66-74) และด้วยคุณลักษณะข้อดีของบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง ได้แก่ สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย ทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา ตอบสนองการเรียนรู้รายบุคคล แบบแผนการเรียนรู้แต่ละคน ยืดหยุ่น สร้างแรงจูงใจ มีความน่าสนใจแก่ผู้เรียนเพราะใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ (Clover, 2020 : online ; Kumar Basak et al., 2018 : 191-216) อีกทั้งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่งโดยใช้รูปแบบออนไลน์ผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กหรือแท็บเล็ต ผสมผสานกับการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนใน Generation Z ที่คุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน รูปแบบออนไลน์ผสมผสานกับชั้นเรียนปกติ (Banyen et al., 2016 : 49-55) สามารถกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียนมากกว่าชั้นเรียนปกติเพียงรูปแบบเดียว อีกทั้ง บทเรียนอีเลิร์นนิ่งนำเสนอเนื้อหาสาธิตขั้นตอนการทดลองด้วยวีดิทัศน์ผู้เรียนสามารถเรียนซ้ำและทบทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

3. ผลการประเมินทักษะการทดลองปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ของทั้งห้องเรียน มีคะแนนผลงานอยู่ในระดับมาก เนื่องด้วยผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันวางแผนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถเรียนรู้และทบทวนเนื้อหาซ้ำได้ตลอดเวลาด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์สาธิตขั้นตอนการทดลองในบทเรียน และมีผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำระหว่างการทดลอง ซึ่งการ

ลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้น สนใจ และตั้งใจ เป็นการเรียนรู้แบบ Learning by doing (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2557 : 49) ผู้เรียนส่วนใหญ่จึงประสบความสำเร็จในการรายงานผลการปฏิบัติการทดลอง

4. การประเมินตนเองเกี่ยวกับพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน เนื่องจากการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน ผู้เรียนต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าเรียนในระบบอีเลิร์นนิ่ง ทำกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีทักษะการสืบค้น จัดเก็บข้อมูลและนำเสนอข้อมูลด้วยไฟล์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนประเมินตนเองว่าสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยีของตนเองได้ดีกว่าการเรียนในชั้นเรียนปกติแบบเดิม รวมถึงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบอีเลิร์นนิ่งส่งเสริมผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนต้องสนใจและรับผิดชอบที่จะต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยตนเองตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน รายวิชาปฏิบัติการเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผสมผสานระหว่างชั้นเรียนอีเลิร์นนิ่งกับห้องปฏิบัติการทดลอง เหมาะสำหรับฝึกฝนทักษะการทดลอง สามารถเพิ่มพูนทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้ จึงสามารถนำไปขยายผลใช้ในโรงเรียน SMP-YRU ทุกโรงเรียน หรือในโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทเดียวกันได้

2. การเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องเตรียมอุปกรณ์ วัสดุการทดลองให้ครบถ้วน เพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถมีโอกาสทดลองด้วยตนเองทุกคนและเสร็จได้ทันในเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในรูปแบบอื่นๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยเน้นการประเมินจากผลการปฏิบัติและการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป

2. การวิจัยพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งให้มีสื่อวีดิทัศน์สาธิตขั้นตอน ที่ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนได้ หรืออาจเป็นบทเรียนที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยตนเองได้ เช่น ระบบ MOOC, Virtual Lab, Virtual Classroom รวมถึงการใช้บทเรียนร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ Youtube จะเป็นงานวิจัยที่จะส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของไทยน่าสนใจและเพิ่มผู้เรียนสายวิทยาศาสตร์ในระดับปริญญาตรีได้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุมาลัย และคณะ. (2562). บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เรื่อง พื้นฐานไฟฟ้าในอาคารระดับ 1. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 18 (2), 188-196.
- จารุวัจน์ สองเมือง และคณะ. (2559). การพัฒนาระบบอีเลิร์นนิ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม. *วารสารอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 7 (1), 60-73.
- ชิดดิ๊ก อาลี และดลมนรจน บากา. (2555). วิวัฒนาการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. *วารสาร อัล-นูล*, 7 (13), 55-64.
- ธีรวดี ถึงบุตร. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนแบบโครงงานเป็นฐานเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนิสิตปริญญาบัณฑิต. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 12 (1), 61-69.
- พฤทธิวรรณ ช่วงพิทักษ์ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรูปแบบห้องเรียนกลับทางร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เรื่องการนำเสนอข้อค้นพบด้วยสื่อเทคโนโลยี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 16 (2), 89-96.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2557). *หลักการและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาณุวัฒน์ ศรีไชยเลิศ และกฤษ สิ้นธนะกุล. (2560). การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานร่วมกับการจัดแผนการสอนแบบฐานสมรรถนะในรายวิชาการบริหารและการบริการอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 16 (3), 66-74.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. กองนโยบายและแผน. (2563). *เอกสารงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา..
- วิจิตรา วงศ์ประทุม และทวี สระน้ำคำ. (2562). ผลการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการเรียนแบบร่วมมือรูปแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *E-Journal of Education Studies, Burapha University*. 1 (3), 32-42.
- ศิริชัย นามบุรี. (2564). *เว็บล็อกโครงการจัดตั้งห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Science and Mathematics Program: Yala Rajabhat University: SMP-YRU)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564. แหล่งที่มา : <http://smp-yru.blogspot.com>
- ศุภักษร พองจางวาง และกอบสุข คงมนัส. (2559). การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเขียนโปรแกรมขั้นพื้นฐานด้วยภาษาจาวาสคริปต์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 9 (3), 937-953.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2551). คู่มือครูรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่ม ๑. สถาบัน: กรุงเทพฯ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 14 มกราคม 2564. แหล่งที่มา : <http://www.scimath.org/e-books/8292/flippingbook>
- อวิรุทธ์ วิชัยศรี และคณะ. (2561). การพัฒนาอีเลิร์นนิ่งคอร์สแวร์แบบผสมผสาน เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง. *วารสารการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี*. 8 (15), 53-62.
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล. (2563). รายงานวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564. แหล่งที่มา : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20191213150940.pdf
- สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล. (2563b). รายงานวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 : กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอมน.). สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564. แหล่งที่มา : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/download/article/article_20191213143914.pdf
- Banyen, W., Viriyavejakul ,C. and Ratanaolarn, T. (2016). A Blended Learning Model for Learning Achievement Enhancement of Thai Undergraduate Students. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 11 (4), 49-55.
- Clover, I. (2020). Advantages and Disadvantages Of eLearning. *Online*. Retrieved January 11, 2021. From : <https://elearningindustry.com/advantages-and-disadvantages-ofelearning>.
- Ispring. (2016). The ADDIE Model for E-Learning Instructional Design. *Online*. Retrieved January 11, 2021. from : <https://www.ispringsolutions.com/blog/the-addie-model-for-e-learning-instructional-design>
- Johnson, S. M. (2020). E-Learning ADDIE Instructional Design. *Online*. Retrieved January 11, 2021. from : <https://elearning.net/addie-instructional-design-model-overview-2>
- Kumar Basak, S., Wotto, M., and Bélanger, P. (2018). E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual Definition and Comparative Analysis. *E-Learning and Digital Media*. 15 (4), 191–216.
- Lalima and Dangwal, K. L. (2017). Blended Learning: An Innovative Approach. *Universal Journal of Educational Research*. 5 (1), 129-136.

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ

เน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

**Development of English Reading Skills Exercises Through Task-based
Approach and STAD Technique for the Eighth Grade students**

มารวี กันทะสอน,

นิตยา สุวรรณศรี และ สุมิตรา โรจนนิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Mathawi Kanthasorn,

Nitaya Suwanasri and Sumitra Rojananiti

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, mathawi2516@gmail.com E:mail

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านโคกวิทยาคม จำนวน 32 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.56/82.81 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 82.8 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (จากการทดสอบ t-test) และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.51)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ; กระบวนการจัดการเรียนรู้; การเน้นภาระงาน
เป็นฐานเทคนิค STAD

Abstracts

The purposes of the research were 1. to develop and evaluate efficiency of English reading skills exercises to meet a criterion of 75/75, 2. to compare the learning achievement of English reading skills with percentage 75%, and 3. to measure students' satisfaction toward English reading skills exercises through Task-based Approach and STAD Technique of the eighth grade students. The samples consisted of 32 Mathayomsuksa 2/1 students at BanKhokWittayakom School. The research instruments were 1) English reading skill exercises 2) achievement test 3) students' satisfaction assessment form. The data were analyzed by the average percent standard deviation and tested hypotheses with t-test (Independent).

The results of the study were as follows; the efficiency of the English reading skills exercises through Task-based Approach and STAD Technique of the eighth grade students was at 83.56/82.81. This means that the efficiency of the English reading skills exercises was at a high level (higher than the specified criterion as 75/75). After using the exercises through Task-based Approach and STAD Technique, the students' English reading abilities were 82.8 percent higher than the 75 percent criteria, with statistical significance at .05 level, and the satisfaction of the eighth grade students toward the exercises through Task-based Approach and STAD Technique was at the high level ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.51).

Keywords: Efficiency of English Reading Skill Exercises; Learning Process; Task-based Approach; STAD Technique

บทนำ

ภาษาอังกฤษปัจจุบันคือ ภาษานานาชาติ เป็นภาษากลางของมนุษยชาติ และเป็นภาษาที่มนุษย์บนโลกใช้ติดต่อกันเป็นหลัก ไม่ว่าแต่ละคนจะใช้ภาษาอะไรเป็นภาษาประจำชาติ เมื่อต้องติดต่อกับคนอื่นที่ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมกันทุกคนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักด้วยเหตุนี้ทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษา จึงบรรจุวิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง รองลงมาจากภาษาประจำชาติเป็นแกนหลักของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ปฐมวัย ไปจนถึงการศึกษาตลอดชีวิต จำนวนของผู้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ มีประมาณ 328 ล้านคนและมีคนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษ ทั้งหมดประมาณ 1.8 พันล้านคน (อาร์จนา ปานกาญจน์ภาส, 2558 : ออนไลน์)

ปัจจุบันความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสื่อสารได้ดี ทั้งในด้านทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน สาเหตุน่าจะเกิดมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในชั้นเรียน โดยเฉพาะทักษะการอ่าน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งของการเรียน เนื่องจากเป็นทักษะที่มีบทบาทในการแสวงหาความรู้และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากการอ่านทำให้เกิดความรู้แตกฉาน ก่อให้เกิด

ความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน ช่วยเพิ่มพูนสติปัญญา สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ จึงต้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ ทักษะนี้จึงต้องอาศัยการฝึกฝนในห้องเรียนจากผู้สอน จนชำนาญก่อนแล้วจึงไปพยายามฝึกเพิ่มเติมด้วยตนเองนอกห้องเรียน โดยการได้ฝึกอ่านเพิ่มเติมจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันต่างๆ เช่น การอ่านบทความจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น จะส่งผลให้ทักษะการอ่านได้รับการพัฒนามากขึ้น

จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนาลาว พบว่า ปีการศึกษา 2552 วิชาภาษาไทยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.04 ปีการศึกษา 2553 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.87 และปีการศึกษา 2554 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 46.86 ซึ่งถือว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกวิทยาคม พบว่า ปีการศึกษา 2561 วิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 26.53 ซึ่งถือว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของทั้งประเทศ จากการศึกษาพบว่านักเรียนยังขาดทักษะทางด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ ดีความ สรุปความ และวิเคราะห์ข้อความที่อ่าน ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกวิทยาคม จึงสนใจที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อให้ได้แนวการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task – based learning) เป็นการเรียนรู้ภาษาที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ในขณะที่ทำภาระงานให้สำเร็จ ความรู้ด้านคำศัพท์และโครงสร้างจะเป็นผลที่ได้จากการฝึกใช้ภาษาในขณะที่ทำกิจกรรม เชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาเกิดจากกระบวนการที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานจนลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานว่ามีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ เพื่อให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและในการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นผลสำเร็จ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางภาษาที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้ พัฒนาทักษะการคิดโดยผ่านกระบวนการปฏิบัติภาระงาน สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Willis (1996:130) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ช่วยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการพูด มีความสนุกสนานและเกิดแรงดึงดูดใจในการปฏิบัติงาน สามารถใช้ภาษาได้อย่างคล่องแคล่วเป็นธรรมชาติและสามารถคิดแก้ปัญหาในทางที่เหมาะสมได้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างตัวครูผู้สอนกับนักเรียน และนักเรียนด้วยกันเอง การเรียนแบบเน้นงานปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาหรือเข้าถึงตัวภาษาได้ และผู้สอนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนสามารถออกแบบจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชาได้เหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติจะสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนในระดับรายบุคคล และแบบรายกลุ่ม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนอย่างหนึ่งของการเรียนแบบร่วมมือ นั่นคือ เทคนิค STAD (Student Teams-Achievement Division : STAD) การจัดการเรียนการ

สอนด้วยวิธีนี้ กำหนดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆด้วยตนเอง สร้างแรงจูงใจในการอ่านให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจ และเป็นวิธีการสร้างสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน มีรูปแบบที่ครบวงจร ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนในด้านการอ่านภาษาอังกฤษประสบความสำเร็จ และมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นย่อมไม่เกิดผลอย่างเต็มที่ถ้าไม่ได้รับการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญและเข้าใจอย่างแท้จริง เครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ฝึกทักษะทางภาษาให้ได้ผลดีก็คือ แบบฝึกเสริมทักษะ Petty (1963: 269) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแบบฝึกเสริมทักษะไว้อย่างชัดเจนว่าแบบฝึกเสริมทักษะเป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก ช่วยส่งเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทน ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะการให้นักเรียนทำแบบฝึกเสริมทักษะที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง จะทำให้ประสบผลสำเร็จทางด้านจิตใจมาก ทั้งยังช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเองและใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนได้อีกด้วย ดังนั้นแบบฝึกเสริมทักษะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น แบบฝึกเสริมทักษะจึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนวิชาที่ต้องการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มีความเข้าใจ เนื้อหาบทเรียนมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับ เทคนิค STAD เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่เน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ หลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่เน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีระเบียบวิธีการในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านโคกวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านโคกวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 ได้มาจากการสุ่มเลือกแบบแบ่งกลุ่ม Cluster random sampling จำนวน 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ชนิด ประกอบด้วย แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. จัดทำแบบฝึกทักษะเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลปรากฏว่ามีค่า IOC เกินกว่า 0.67 ขึ้นไปทุกข้อ
2. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ผลปรากฏว่า แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ผ่านเกณฑ์คัดเลือกคุณภาพ จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.24 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23 - 0.77 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.90
3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 15 ข้อ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยภาพรวม เท่ากับ 5.00

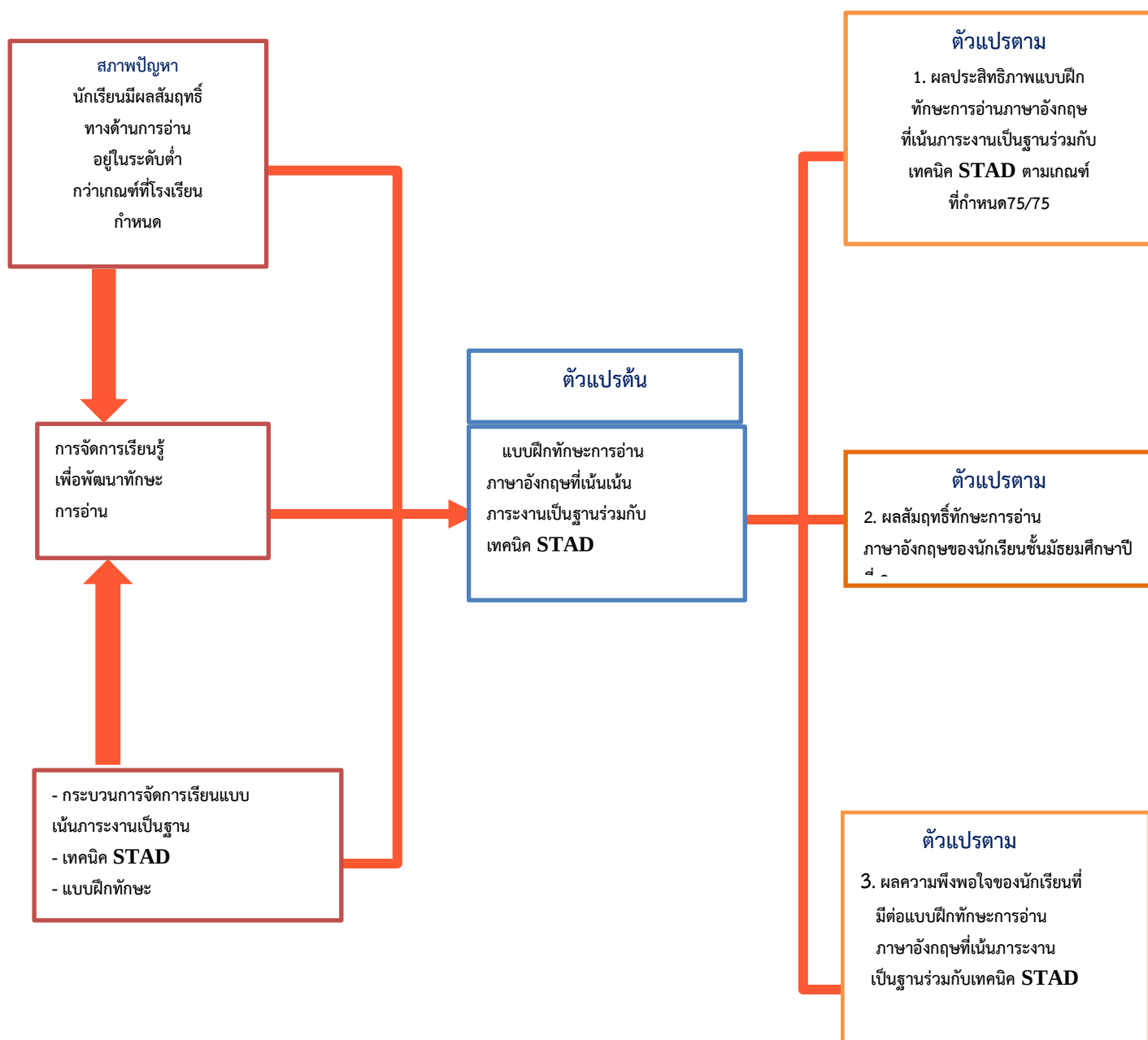
การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประเมินทักษะการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ขณะที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนการดำเนินกิจกรรมเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ
2. ประเมินทักษะการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน
3. ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) ค่าความแตกต่าง โดยใช้ t-test

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.56/82.81 ตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 หลังจากทำการทดลองเสร็จ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกทักษะกับคะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน มาหาประสิทธิภาพ คะแนนจากการทำแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษทั้ง 5 ชุด มีค่าเฉลี่ย 41.78 จากคะแนนเต็ม 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.56 และคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ย 24.84 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.81 ดังนั้นแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.56/82.81 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการ	ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E ₁)	ประสิทธิภาพของผลโดยรวม (E ₂)
เกณฑ์มาตรฐาน	75	75
ผลการวิเคราะห์	83.56	82.81
การแปลผล	สูงกว่าเกณฑ์	สูงกว่าเกณฑ์

ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าร้อยละของค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับร้อยละ 83.56 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 75 โดยหน่วยการเรียนรู้ที่มีร้อยละสูงที่สุดได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ What Are You Like? ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 85.31 ส่วนหน่วยการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุดได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ As Busy as a Bee ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80.94 ดังแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 2 ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	($\bar{X}$)	S.D.	เกณฑ์ร้อยละ	ผลการพัฒนา
A World Language	32	10	8.50	0.80	75	85.00
As Busy as a Bee	32	10	8.09	0.82	75	80.94
What Are You Like?	32	10	8.53	0.62	75	85.31
Graduation	32	10	8.31	0.90	75	83.13
Sepak Takraw	32	10	8.34	0.65	75	83.44
เฉลี่ย	32	50	41.78	1.36	75	83.56

2) ผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 75

ผู้วิจัยได้นำคะแนนหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยการทดสอบใช้สถิติการทดสอบที (one sample t-test) ดังตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD กับเกณฑ์ร้อยละ 75

จำนวน	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 75	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	df	t
32	30	22.5	24.84	1.32	31	10.025*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้น หลังเรียนเฉลี่ยได้เท่ากับ 24.84 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.8 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือร้อยละ 75 จากการทดสอบด้วยค่า t พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณ มีค่าเท่ากับ 10.025 มีค่ามากกว่าค่า t ที่ได้จากการเปิดตาราง เท่ากับ 1.6909 แสดงว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D. = 0.51) โดยเมื่อพิจารณาความพึงพอใจมากที่สุดเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นักเรียนชอบ ($\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) นักเรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ เกิดความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก ($\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) แบบฝึกที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจดียิ่งขึ้น ($\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) ค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ สื่อการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ($\bar{X}=4.69$, S.D. = 0.47) และ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ ($\bar{X}=4.66$, S.D. = 0.48) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=4.09$, S.D. = 0.82) และกิจกรรมเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน ($\bar{X}=4.09$, S.D. = 0.82) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	
		เบี่ยงเบน	แปล
		มาตรฐาน	ความ
1. เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นักเรียนชอบ	4.78	0.42	มากที่สุด
2. เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่ไม่ยากเกินไป	4.47	0.51	มาก
3. เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน	4.09	0.82	มาก
4. นักเรียนได้รับความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.28	0.46	มาก
5. การจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มส่งเสริมทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4.41	0.50	มาก
6. นักเรียนพอใจที่ได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง	4.50	0.51	มาก
7. นักเรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ เกิดความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก	4.78	0.42	มากที่สุด
8. การทำงานกลุ่มทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ	4.56	0.50	มากที่สุด
9. นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ	4.41	0.50	มาก
10. สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ	4.66	0.48	มากที่สุด
11. แบบฝึกที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจดียิ่งขึ้น	4.78	0.42	มากที่สุด

12. กิจกรรมเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน	4.09	0.30	มาก
13. สื่อการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.69	0.47	มากที่สุด
14. แบบทดสอบเหมาะสมกับความรู้ของนักเรียน	4.53	0.51	มากที่สุด
15. นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	4.56	0.50	มากที่สุด
รวม	4.53	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษให้อยู่ในระดับมากที่สุด ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานและเทคนิค STAD ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารอย่างมีความหมาย เกิดความคล่องแคล่วถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์มากขึ้น การที่นักเรียนได้ใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การฝึกฝน การจดจำรูปแบบภาษาได้แม่นยำมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1. ผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.56/82.81 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

1.1 แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้น เป็นแบบฝึกที่พัฒนามาจากแนวคิดของการศึกษาหลายท่าน อาทิเช่น Tomlinson (2010: 96-99) ที่กล่าวว่า การสร้างสื่อ คือ ระบุความต้องการของผู้เรียน สำนวความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษา แนวทางการสร้างสื่อ กิจกรรม รูปแบบ วิธีการและการประเมินสื่อ นอกจากนี้ยังศึกษาจากแบบเรียน ตำรา จากการวิเคราะห์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้ผ่านการทดลองและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้แบบฝึกที่มีความเหมาะสมตั้งอยู่บนแนวทางการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ส่งเสริมให้นักเรียนกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสมและมีเป้าหมายตรงตามความต้องการของนักเรียน และเป็นภาษาที่เป็นตัวอย่างภาษาอังกฤษที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่สร้างขึ้น ดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะโดยการกำหนดจุดประสงค์ประจำชุด TO วิเคราะห์การเรียนรู้ วิเคราะห์กิจกรรมย่อยในแต่ละชุดกิจกรรม และนำมาปรับหน่วยการเรียนรู้ ให้มีความเหมาะสมเลือกเนื้อหาการสอนให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน ในการคัดเลือกเนื้อหาผู้วิจัยได้ทำแบบประเมินความต้องการ โดยนำเนื้อหาที่นักเรียนต้องการ มาทำการจัดเรียงและรวบรวม

อีกทั้งศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ และปฏิบัติได้เมื่อเรียนจบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เนื่องจากแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ โดยใช้แนวทางในการเลือกของ Brinton ซึ่งเนื้อหาของบทเรียนเป็นเรื่องสนุกสนานเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนซึ่งตรงกับ ความสนใจของผู้เรียน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสาเหตุดังนี้

2.1 แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ที่จัดทำขึ้น ยึดหลักจิตวิทยาทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาการพัฒนาการสอน คือ สอนจากรูปธรรม นามธรรม ให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปตามลำดับขั้น มีการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนที่ดี มีสื่อการเรียนต่างๆเพื่อให้เนื้อหาในบทเรียนมีความเป็นรูปธรรมเหมาะสมกับการเรียนรู้มากที่สุด นอกจากนี้มีกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการทำงานและค้นคว้าหาคำตอบร่วมกัน เมื่อทำกิจกรรมใดๆเสร็จเด็กจะทราบผลย้อนกลับทันที เพื่อให้เด็กเกิดความภูมิใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ซัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 12) ในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้กระทำได้ 4 สถานการณ์ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระฉับกระเฉง ให้ทราบผลการเรียนทันที ให้ได้รับความภาคภูมิใจ และให้การเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แบบฝึกทักษะมีความชัดเจน สามารถสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนได้ตรงกัน ส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอนของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวิเคราะห์จากแนวการจัดขั้นตอนการสอนของ ของ วิลลิส (J. Willis. 1996 : 116-130) ซึ่งปรับขั้นตอนให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยขั้นตอนของการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติมีการทำงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมปฏิบัติงาน (Pre-task) เป็นขั้นตอนที่เตรียมผู้เรียนในการปฏิบัติงาน 2. ขั้นระหว่างปฏิบัติงาน (During-task) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานของผู้เรียนเอง 3. ขั้นหลังปฏิบัติงาน (Post-task) เป็นขั้นตอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาให้ถูกต้องตามรูปแบบและโครงสร้างของภาษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abidin (1997 : 12-19) ซึ่งศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ และพบว่านักเรียนมีความสามารถด้านการใช้ภาษา และรูปแบบโครงสร้างทางภาษาที่ใช้มีความถูกต้องเพิ่มขึ้น ตลอดจนนักเรียนรู้สึกสนุก ตื่นเต้นและท้าทายในขณะที่ทำงานปฏิบัติ การฝึกปฏิบัติและทำชิ้นงานด้วยตนเองนั้น เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ภาษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนโดยนักเรียนมีคะแนนหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเรียนที่ละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จัดให้นักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยที่นักเรียนที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเชื่อมโยงความรู้อีกกับความรู้ใหม่ นักเรียนที่เก่งจึงพยายามช่วยเหลือนักเรียนที่อ่อน เพราะจะทำให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มดีขึ้น นักเรียนที่เรียนอ่อนจะพยายามช่วยตัวเอง เพื่อมิให้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำลง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุด โดยอาศัยการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างกลุ่มนักเรียนด้วยกัน โดยมีการเสริมแรงและให้รางวัลเป็นหลัก เพื่อกระตุ้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมของนักเรียนด้วยตัวของนักเรียนเอง สนุกสนาน น่าสนใจทำให้นักเรียนกระตือรือร้น เต็มใจร่วมกิจกรรมทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Willis (1996 : 10-18) ที่ว่า ลักษณะภาระงานที่ดีนั้นควรก่อให้เกิดพื้นฐานการเรียนรู้ภาษาที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ (exposure) เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย (2) การใช้ภาษา (use of language) เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ (3) แรงจูงใจ (motivation) งานแต่ละชิ้นที่เป้าหมาย (goal) ในการทำงานช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการทำงาน เพื่อให้ได้ภาระงานที่สมบูรณ์ (4) รูปแบบภาษา (focus on language) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตัวภาษา หรือรูปแบบของภาษาที่ต้องการเรียนด้วยตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชชัย แซ่ปิง (2554 : 90-98) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มละผลสัมฤทธิ์ (เอส ที เอ ดี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มละผลสัมฤทธิ์ (เอส ที เอ ดี) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแม่ออกเหนือ จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มละผลสัมฤทธิ์ (เอส ที เอ ดี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มละผลสัมฤทธิ์ (เอส ที เอ ดี) อยู่ในระดับมาก

2.4 การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสอนคำศัพท์ โครงสร้าง การออกเสียง มีการฝึกฝนจนเกิดความเข้าใจเนื้อหาและสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำภาษาฝึกใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งสอนโดยเน้นงานปฏิบัติเป็นฐานยังช่วยสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ผลักดันให้ผู้เรียนรู้จักกล้าแสดงออก และมีการใช้กิจกรรมทางภาษาเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ จึงทำให้ผลการพัฒนาแบบฝึกทักษะใน

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเล่มด้วยกัน ได้แก่งานวิจัยของ นภัสสร รันนันท์ (2555 : 91-97) ที่มีผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.76/76.76 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ และศุภนิษฐ์ ตรีประทุม (2555 : 68 - 70) ที่มีผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.90/88.78

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.53 มีค่า S.D. เท่ากับ 0.51 โดยมีสาเหตุดังนี้

3.1 เมื่อพิจารณาค่าระดับความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD พบว่าโดยภาพรวมค่าระดับความคิดเห็นของแต่ละข้ออยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ อยู่ระหว่าง 4.09 – 4.78 และมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยรวม 4.53 $\bar{X}=4.53$, S.D. = 0.51) ทั้งนี้ค่าที่ได้รับค่าความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่นักเรียนชอบ ($\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) นักเรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ เกิดความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก $\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) แบบฝึกที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจยิ่งขึ้น ($\bar{X}=4.78$, S.D. = 0.42) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้หลายชนิด และต้องการให้เพิ่มการเรียนรู้แนวใหม่ที่มีทักษะหลากหลายและเน้นกระบวนการปฏิบัติให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ แก้วหล้า (2552 : 23) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนในโรงเรียน ระดับประถมศึกษาพบว่า ในการเรียนรู้ในปัจจุบันนักเรียนต้องการเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้หลายชนิด นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ นักเรียนต้องการให้เพิ่มการเรียนรู้แนวใหม่ที่มีทักษะ หลากหลายและเน้นกระบวนการปฏิบัติให้มากขึ้น ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง ได้ทราบการ ตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานของตนว่าถูกหรือผิดอย่างไร ได้ทราบผลอันจะทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำ อีกในอนาคต ได้เรียนรู้ที่ละขั้นตอนตามความสามารถและความต้องการของนักเรียนเอง ทำให้บรรยากาศไม่ตึงเครียดกับการเรียน แล้วในที่สุดจะเกิดการเรียนรู้

3.2 เมื่อพิจารณาค่าระดับความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ค่าเฉลี่ยรองลงมาได้แก่ สื่อการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ($\bar{X}=4.69$, S.D. = 0.47) และสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ ($\bar{X}=4.66$, S.D. = 0.48) อาจเนื่องมาจากบทเรียนแต่ละบทนำเสนอเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จันทกานต์ จรรยา (2559

: 108-117) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน มีค่าเท่ากับ 77.71/75.22 ซึ่งถือว่าบทเรียนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 2) ผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังใช้บทเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น อยู่ในระดับมาก กระบวนการจัดการเรียนรู้การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ellis (2003 : 9-10) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาระงานว่า ประกอบด้วย (1) ภาระงาน หมายถึง การปฏิบัติตามแผนการทำงาน ที่กำหนดกิจกรรมในรายวิชาที่สอน (2) ภาระงานที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาโดยมุ่งเน้นการสื่อความหมาย ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้วิธีการปฏิบัติจริง มุ่งเน้นการใช้ภาษาสื่อความหมายในภาระงาน (3) ภาระงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง โดยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง (4) ภาระงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน (5) ภาระงานต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ (6) ภาระงานต้องมีความชัดเจนและเป็นไปตามเป้าหมายของภาระงาน โดยในแผนการทำงานนั้น ต้องกำหนดว่าภาษาที่ได้หลังจากทำงานปฏิบัติต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD ดังนี้

1.1 ก่อนที่จะนำแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษไปใช้ในห้องเรียน ผู้สอนควรทำการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองตามขั้นตอนซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมและวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือ แนะนำ ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะในการปฏิบัติได้

1.2 แบบฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ครูผู้สอนต้องฝึกให้เป็นธรรมชาติ อธิบาย ใช้คำถาม แนะนำแนวทาง กระตุ้นความสนใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้กำลังใจ ให้รางวัล กล่าวชมเชยเพื่อให้นักเรียนคิดอย่างเป็นอิสระและกล้าแสดงออก เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขในการเรียน

1.3 แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สามารถนำไปให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองได้หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนไม่ทันในชั้นเรียนได้

1.4 จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานร่วมกับเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ครูจึงควรนำแบบฝึกทักษะไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จะให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่านสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาวิจัยเป็นการสร้างแบบฝึกทักษะที่มุ่งเน้นทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว ดังนั้นควรใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบอื่นๆเพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนที่หลากหลายมากขึ้น เช่น ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ให้มีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้นและควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเองจึงควร พัฒนารูปแบบการสอนรูปแบบใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษในนักเรียนระดับชั้นอื่นๆและควรใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับนักเรียน

2.3 ควรมีการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่เชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในการใช้ภาษาอังกฤษกับชีวิตจริงของผู้เรียนและสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์กานต์ จรรยา. (2559). *การพัฒนาบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โรงเรียนราชดำริ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ซัชชัย แซ่ปิง. (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (เอส ที เอ ดี) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 3 (1), 90-98.*
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). *เทคโนโลยีการสื่อสารการสอน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- นภัสสร รันนันท์. (2555). *การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยการใช้กิจกรรม กลุ่มร่วมมือ เทคนิค STAD ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

- ผ่องพรรณ แก้วห่อ. (2552). *การใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศกุนิชญ์ ตรีประทุม. (2555). *การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วย กิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD ร่วมกับแบบฝึกทักษะการอ่าน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อาร์จนา ปานกาญจน์ภาส. (2558). ภาษาอังกฤษ ภาษาสากลของโลก. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: <http://www.forbesthailand.com/commentaries-detail.php?did=351>
- Abidin, Mohamad Jafre B. Zainol. (1997). A Task Based Approach to Project Work. *The English Teacher. An International Journal*. 2 (2), 12-19.
- Ellis, R. (2003). *Task-Based Language Learning and Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Petty, Green. (1963). *Language Workbooks and Practices Materials. Development Language Skills in the Elementary Schools*. New York: Alum and bacon.
- Tomlinson, Brian. (1998). *Material Development in Language Teaching*. Cambridge University Press.
- Willis, J. (1996). *A Framework for Task-Based Learning*. Essex: Longman.
- Willis, J. W., Dave.,. (1996). *Challenge and Change in Language Teaching*. Oxford: The Bath Press.

รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด

Elderly with Dependency Care Model in Local Community of Roi-Et Province

อนุชา ลาวงค์, ชุตินา บุตรดีวงศ์,
เสฐียรพงษ์ ศิวินา, จุไรรัตน์ แก้วพิลา และ บุญชนะ ยี่สารพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

**Anucha Lavong, Chutipa Bootdeewong,
Satianpong Siwina, Jurairat Keawpila and Boonchana Yeesarapat**
Maha Sarakham Rajabhat University ,Thailand
Corresponding Author, E-mail : simmonds.p@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้พัฒนาเป็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง แบบประเมินปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ แบบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบประเมินการปฏิบัติงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ประเมินระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันพื้นฐานของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 ชั้น ได้แก่ 1) ศึกษาและการประเมินสถานการณ์ปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ 2) การประเมินศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุและคืนข้อมูล 3) พัฒนาศักยภาพผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4) ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียงในชุมชน และ 5) ประเมินผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ข้อมูล หรือ NATIE Model มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 40.0 มีปัญหาด้านสุขภาพร่างกายมาก และมีความต้องการด้านสุขภาพโดยรวมด้านร่างกายมากที่สุด และ 3. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ก่อนการพัฒนา พบว่า

* วันที่รับบทความ: 4 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 20 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2564

Received: March 4, 2021; Revised: April 20, 2021; Accepted: April 22, 2021

ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มที่ 2 จำนวน 12 คน หลังการพัฒนา พบว่า มีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กลุ่มที่ 1 เพิ่มขึ้น จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และมีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มที่ 2 ลดลงเหลือ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ; การดูแล; ผู้สูงอายุ; ภาวะพึ่งพิง

Abstracts

The objectives of this research were three-fold ; to investigate situations and needs assessments for care giving elderly with dependencies, To develop care model for care giving elderly with dependencies, and to study effectiveness of care model care giving elderly with dependencies in Local Community Roi-Et Province. 5 of care givers and 12 elderly with dependencies were target groups. The instruments used for development was care giving elderly with dependencies model. Data were collected by a questionnaire on self-reliant elderly care knowledge, the problems and need assessment of care giving elderly with dependencies model. The suitability and feasibility of care giving elderly with dependencies model. Performance evaluation form of elderly care givers, Barthel Activities of Daily Living :ADL. The Basics of Dependent Elderly, and satisfaction rating scale. Data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research findings were as follows:

The results of these analyses showed that; 1) Care giving elderly with dependencies in local community Roi-Et province were consisted of 5 steps: (1) need assessment; (2) potential of assessment; (3) training; (4) implement), and (5) evaluation and dissemination of NATIE, Model were appropriated and feasibled, overall, it was at a high level. 2) Elderly caregivers had high levels of knowledge about care giving. Overall, 40.0% and had the most health problems, overall health needs of the most., and 3) elderly care givers were at a high level. The elderly with dependence on the second group of 12 participants after the development showed that the elderly with dependence on group 1 increased by 3 people or 25.0 percentage. There were 9 care giving elderly with dependencies who were dependent on group 2, 75.0 percentage, and the elderly were satisfied with the model. overall, it was at a high level.

Keywords: Model; Care; Elderly; Dependency

บทนำ

ในทศวรรษนี้การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ใน พ.ศ. 2559 โลกของเรามีประชากรทั้งหมดประมาณ 7,433 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 929 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด เช่นเดียวกับประเทศไทยมีประชากรไทยทั้งหมด 65.9 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 ซึ่งจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอีกประมาณ 5 ปีข้างหน้า เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20.0 จำนวนประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในอนาคต ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการที่ประชากร

รุ่นที่เกิดเกินกว่าล้านคนต่อปี ตั้งแต่ปี 2506-2526 จะกลายเป็นผู้สูงอายุในอีก 20 ปีข้างหน้า คลื่นประชากรลูกใหญ่จะมีอายุ 53-73 ปี โดยสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะสูงถึงร้อยละ 30.0 ของประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2559 : 39)

ในทำนองเดียวกันสถานการณ์ผู้สูงอายุในตำบลทุ่งทอง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปี 2559 พบว่า มีผู้สูงอายุทั้งหมด 753 คน เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 12 คน จำแนกเป็นกลุ่มแรก ผู้สูงอายุมีเคลื่อนไหวได้บ้าง และอาจมีปัญหา การกิน หรือการขับถ่าย แต่ไม่มีภาวะสับสนทางสมอง จำนวน 6 คน กลุ่มที่สอง ผู้สูงอายุมีเคลื่อนไหวได้บ้างและอาจมีปัญหา การกิน หรือการขับถ่าย แต่มีภาวะสับสนทางสมอง จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ สาม ผู้สูงอายุมีเคลื่อนไหวเองไม่ได้ และอาจมีปัญหาการกิน หรือการขับถ่าย หรือมีอาการเจ็บป่วยรุนแรง จำนวน 4 คน กระจายอยู่ทุกหมู่บ้าน และพบว่าปัญหาสำคัญของผู้ป่วยกลุ่มนี้ คือ ผู้สูงอายุมีปัญหา การช่วยเหลือตัวเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การกินยาไม่ถูกขนาด ไม่ถูกเวลา หรือมีการใช้ยาหลายชนิดเกินความจำเป็น ผู้สูงอายุบางคนอยู่บ้านตามลำพัง เนื่องจากญาติต้องไปทำงานนอกบ้าน การติดตามเยี่ยมบ้านยังทำได้ไม่ครอบคลุม ขาดความต่อเนื่อง การเยี่ยมบ้านยังคงยึดหลักการเยี่ยมบ้านตามโรคหรือการเจ็บป่วย ขาดการดูแลแบบองค์รวมที่มีรูปแบบชัดเจน และพบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการการบริการของโรงพยาบาลในชุมชน การจัดบริการหรือสวัสดิการสังคม อุปกรณ์ทางการแพทย์ การบริการดูแลผู้สูงอายุ และการปฏิบัติดูแลกิจวัตรประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ., 2559 : 8)

ทางออกในการแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นกระทรวงสาธารณสุขจึงสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ พัฒนาบริการสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพอย่างมีคุณภาพ และพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นวิธีการที่จะส่งเสริมผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการ และเหมาะสมกับผู้สูงอายุในการส่งเสริม รักษาและฟื้นฟู สุขภาพ และเนื่องมาจากการขาดการพัฒนา รูปแบบและแนวทางการดูแลที่จำเป็นและเหมาะสมต่อผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ปฏิบัติจริง ในพื้นที่ เริ่มตั้งแต่การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของผู้ดูแล ระดับครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสาร และการศึกษาเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแลเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวในชุมชน (Long term care) (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2558 : 50)

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้นจึงได้พัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุขึ้น ในการที่จะสร้างให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุได้ตระหนักและมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับวัฒนธรรมอันดีงามในการกตัญญูต่อบุพการีของตนเอง ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว และสังคมเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของผู้ดูแลให้มีคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น
2. สร้างและพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น
3. ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยและพัฒนา (Research; & Development) ครั้งนี้ ได้แบ่งการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 400 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม และ 2) กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความต้องการการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของผู้ดูแลผู้สูงอายุ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนา รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่นกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบฯ วิธีดำเนินการวิจัย โดยกำหนดและยกร่างรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น และประเมินคุณภาพของรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น และโครงการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น การวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างพัฒนารูปแบบฯ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสต์ (Best, John W.(1981 : 15)

การวิจัยระยะที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น ดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม 2562 - กุมภาพันธ์ 2563 จำนวน 12 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินคัดกรองปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนของกรมอนามัย แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ และแบบประเมินการปฏิบัติงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยได้ประสานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อนำรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น ไปทดลองใช้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ การปฏิบัติงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุและ

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบฯ รวบรวมข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน และวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

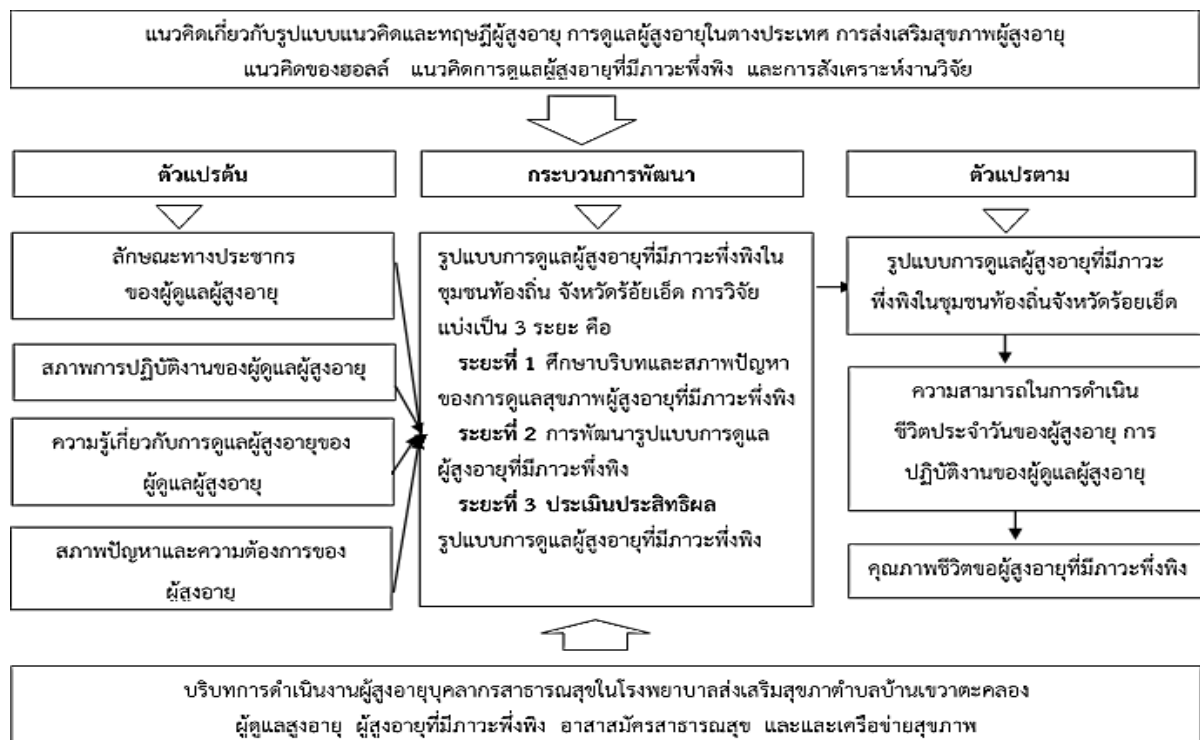
2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบประเมินความต้องการการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง สำหรับการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเป้าหมาย จำนวน 30 คน ที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยพบว่าเครื่องมือมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.35-0.81 และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 2) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบทดสอบของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 30 ข้อ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเป้าหมาย จำนวน 30 คน ที่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.41-0.87 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ และสภาพปัญหาและความต้องการการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้น 1) ศึกษาและการประเมินสถานการณ์ปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ 2) การประเมินศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุและคีนข้อมูล 3) พัฒนาทักษะผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4) การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียงในชุมชน และ 5) ประเมินผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ข้อมูล หรือ NATIE Model ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 58.67 มีความต้องการการบริการด้านสุขภาพโดยรวม ทั้ง 11 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.26$, $SD=0.10$) รองลงมา คือ ความต้องการจัดบริการหรือสวัสดิการสังคม ($M=3.50$, $SD=0.25$) และการบริการการดูแลผู้สูงอายุ ($M=2.56$, $SD=0.17$)

2. รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.80$, $SD=0.54$)

3. ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=1.4$, $SD=0.41$) ก่อนการพัฒนาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงกลุ่มแรกจำนวน 6 คน กลุ่มที่สองจำนวน 2 คน และกลุ่มที่สามจำนวน 4 คน แต่หลังที่พัฒนาระยะเวลา 12 เดือน พบว่า มีผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กลุ่มที่สามลดลง จำนวน 1 คน คงเหลือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 กลุ่มที่สองลดลง จำนวน 1 คน คงเหลือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 กลุ่มแรก 1 ลดลง จำนวน 2 คน คงเหลือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 และเป็นกลุ่มปกติ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 และ 3) ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.30$, $SD=0.20$)

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ได้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนที่ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้น คือ 1) ศึกษาและการประเมินสถานการณ์ปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ 2) การประเมินศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุและคีนข้อมูล 3) พัฒนาทักษะผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4) ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียงในชุมชน และ 5) ประเมินผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ข้อมูล หรือ NATIE Model รูปแบบฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าม้งงานวิจัยที่มีผลการศึกษาพบในทำนองเดียวกัน เช่น จินตหรา เดชบุรัมย์ และคณะ (2558 : 89) ซึ่งพบว่า กระบวนการดำเนินงานมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ก่อนดำเนินการ เช่น ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ตั้งแต่คณะกรรมการ 2)

ขณะดำเนินการ เช่น การออกตามเยี่ยมบ้านโดยทีมงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจัดตั้งชมผู้สูงอายุจัดตั้งกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ 3) หลังดำเนินการ เช่น ประเมินผลและติดตามผลเครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินกระบวนการเยี่ยม (IN-HOME-SSS) และแบบประเมิน ADL; ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย (2557 : 91) พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุประกอบด้วย 1) การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการวางแผนดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยเข้าไปทำความเข้าใจผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุในชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการสุขภาพในชุมชน และกำหนดประเด็นในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในชุมชน และ 2) ทีมวิจัยประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อวางแผนการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพภาพ สำหรับผู้สูงอายุ และกฤตเมธ อัทธภูมิ, มนชยา พรหมศรีและพล ทองสถิต (2559 : 82) พบว่า รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ 1) กิจกรรมการประเมินสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ 2) กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) กิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน 4) กิจกรรมการอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ และ 5) กิจกรรมกรมเยี่ยมบ้านโดยทีมหมอครอบครัว

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงที่มีภาวะพึ่งพิง โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 58.67 เช่นเดียวกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2551 : 43) พบว่า ปัญหาด้านการขาดความรู้เกี่ยวกับการดูแลโดยผู้ดูแลส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และการขาดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดูแล ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับความเพียงพอของความรู้ และระดับการศึกษาของผู้ดูแลที่ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ ปีที่ 6 ซึ่งข้อเท็จจริงของการดูแลนั้นผู้ดูแลจะดูแลตามมีตามเกิด เมื่อเจ็บป่วยก็ได้คำแนะนำจาก เพื่อนบ้าน/ชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แหล่งความรู้ของผู้ดูแลมาจากแหล่งที่ไม่เป็นทางการ จากการปฏิบัติสืบทอดกันมา มากกว่าการได้จากแหล่งที่เป็นทางการ

ความต้องการการบริการด้านสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 11 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ความต้องการจัดบริการหรือสวัสดิการสังคม และการบริการการดูแลผู้สูงอายุ พบผลเช่นเดียวกับการศึกษาที่ผ่านมาของปัญญพัฒน์ ไชยเมล์ และคณะ (2555 : 30) ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุ ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง (40.8%) และมีอาการปวดหลังส่วนล่าง (39.7%) ในส่วนของความสามารถ ในการทำกิจวัตรประจำวัน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามปกติ (99.5%) ในส่วนของคุณภาพชีวิตพบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (58.4%) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สุขภาพกาย (72.1%) จิตใจ (56.8%) สัมพันธภาพทางสังคม (59.5%) และ สิ่งแวดล้อม (65.3%)

จากการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับข้อค้นพบของ วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง (2553 : 29) ซึ่งพบว่า อาสาสมัครผู้สูงอายุ (อผส.) ส่วนใหญ่ มีระดับความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.7) และมีเพียงร้อยละ 37.5 ที่มีระดับความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ส่วนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของ อผส.ในการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า อผส. ร้อยละ 50.8 จะ

ออกไปเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุสัปดาห์ละ 1–2 วัน ร้อยละ 41.7 จะหมุนเวียนไปตามสะดวก จากการศึกษาความทั่วถึงในการปฏิบัติหน้าที่ในรอบ 1 เดือน พบว่า อผส. ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.7 (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 97.87) สามารถปฏิบัติ หน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุที่ตนรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง

ผลการนำรูปแบบฯ ไปดำเนินการในพื้นที่จริง หลังการพัฒนา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในทางที่ดีขึ้น ดังผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยบทบาทผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลมีความรู้เฉลี่ยหลังการใช้รูปแบบการดูแลสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในระดับมากที่สุด และผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนระยะการปรับปรุงรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญพึงพอใจรูปแบบอยู่ในระดับมากขึ้นไปสามารถให้ผู้ดูแลนำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ (2559) ในทำนองเดียวกันกับจินตหรา เดชบุรัมย์ และคณะ (2558 : 48) ซึ่งพบว่า หลังการดำเนินการ ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน และติดเตียง มีพัฒนาการด้านความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุกลุ่ม 3 ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ต้องพึ่งพาคนอื่นลดลง จากร้อยละ 10.0 เป็นร้อยละ 5.00 ผู้สูงอายุกลุ่ม 2 ที่สามารถดูแลตัวเองได้ แต่ไม่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ลดลง จากร้อยละ 90.0 เป็นร้อยละ 22.5 และผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียงกับกลุ่มติดสังคม พบว่า เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27.50 เป็นร้อยละ 72.50 ($p=.032$) ข้อค้นพบของ กฤตเมธ อัทธภูมิ, มนชยา พรหมศรี และพล ทองสถิตย์ (2559 : 99) ซึ่งพบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้หลังการทดลองมีมากกว่าก่อนการทดลอง จะเห็นได้ว่ารูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความรู้และมีการปฏิบัติกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพแลป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผลงานวิจัยของจุฑาทิพย์ งอยจันทรศรี และอรสา กงตาล (2555 : 658-699) ที่พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียงได้รับการเยี่ยมบ้านโดยอาสาสมัครสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขได้รับการพัฒนาทักษะในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุและผู้ดูแลมีความพึงพอใจต่อการบริการสุขภาพมากขึ้น ทีมผู้ให้บริการมีแนวปฏิบัติในการดูแลสุขภาพที่ชัดเจน ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียงเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดูแลตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ดีกว่าเดิม และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี สุวิมลรัตน์ รوبرู้เจน (2559 : 67) ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแลสุขภาพจากผู้ดูแลผู้สูงอายุมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุประเด็นการประเมิน ADL การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การดูแลผู้สูงอายุที่ให้อาหารทางสายยาง โภชนาการ หลักการให้ยา ที่นิยมนกันเป็นสากล การเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามกระบวนการชราภาพเกิดจากพยาธิสภาพของโรค ผู้สูงอายุจะมองเห็น ขั้นตอนการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้และฝึกปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้ให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุจนเกิดความมั่นใจว่า “ผู้ดูแลผู้สูงอายุปฏิบัติได้ถูกต้อง”

2. ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีความต้องการด้านสุขภาพร่างกายมากที่สุด เช่น ให้มีการจัดบริการ การแพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ การกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัยที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี ให้สถานบริการของรัฐและเอกชนมีการจัดบริการ ให้คำปรึกษาทั่วไปแก่ผู้สูงอายุ ได้รับเยี่ยม บ้าน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุการหกล้ม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรับดำเนินการเหล่านี้อย่างเร่งด่วน

3. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีทักษะ เรื่อง การดูแลผู้มีอุปกรณ์การแพทย์และการให้ยาก่อนข้างต่ำ ดังนั้น หน่วยงานที่ฝึกอบรมควรเน้นการฝึกทักษะด้านการให้อาหารทางสายยาง การให้ออกซิเจน การดูแลผู้มีสายสวนปัสสาวะ ผู้มีท่อหลอดลมคอและการดูดเสมหะ ผู้มีทวารเทียมทางหน้าท้องผู้ที่ ล้างไตทางช่องท้องที่บ้านและการให้ยา โดยการฝึกปฏิบัติจากการปฏิบัติจริงกับผู้ป่วย และมีการติดตาม ประเมินอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ เช่น (1) ควรจัดทำโครงการ เพื่อให้ได้งบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง (2) ผู้จัดการระบบควรมีจำนวนเพียงพอกับภาระงาน (3) ควรเพิ่มศักยภาพทีมสนับสนุนให้มีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุ (4) ควรมีเวทีเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และ (5) ผู้ดูแลผู้สูงอายุควรได้รับการคัดเลือกจากผู้ที่มีจิตอาสา

2. ด้านกระบวนการ (1) ควรมีค่าตอบแทนให้แก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพียงพอ และเหมาะสมกับภาระงาน (2) ควรมีช่องทางการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการเพื่อการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง (3) ควรมีงบประมาณเพื่อจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และ (4) ควรปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอน โดยยกตัวอย่างจากปัญหาของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนและเน้นการฝึกภาคปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงาน และเวลาที่ใช้ในการอบรมโดยไม่ควรใช้เวลาเต็มวัน เพื่อความสะดวกในการแบ่งเวลาับภารกิจประจำวันของผู้เข้ารับการอบรม

เอกสารอ้างอิง

- กฤตเมธ อัทธภูมิ, มนชยา พรหมศรี และพล ทองสถิตย์. (2559). รูปแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดงสวนพัฒนา ตำบลนาทัน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. รายงานการวิจัย: กระทรวงสาธารณสุข.
- จินตหรา เดชบุรัมย์. (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน กรณีศึกษา : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการวิจัย: กระทรวงสาธารณสุข.
- จุฑาทิพย์ งอยจันทร์ศรี และอรสา กงตาล. (2555). การพัฒนาการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุ กลุ่มติดบ้านติดเตียงในชุมชนเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา วันที่ 25 มีนาคม 2555. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บุญญพัฒน์ ไชยเมล์ และคณะ. (2555). คุณภาพชีวิตและความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันของผู้สูงอายุ ในตำบลแหลมไทรน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 42 (1), 55-65.
- ไพบูลย์ พงษ์แสงพันธ์ และยุวดี รอดจากภัย. (2557). รูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2559). รายงานผลการดำเนินงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขวาคะคลอง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปีงบประมาณ 2559. รายงานการวิจัย: คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง. (2553). การประเมินโครงการอาสาสมัครดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน : กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2551). ผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.)
- สุวิมลรัตน์ รอบรู้เจน. (2559). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9 (3), 57-69.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2559). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยประจำปี พ.ศ. 2559. รายงานการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2558). คู่มือระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในพื้นที่ (Long Term Care) ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.).
- Best, J, W. (1981). *Research in Education*. (4thed). New Jersey: Prentice-Hall.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม : ผ่านกระบวนการ
มีส่วนร่วมประเพณีแห่นาคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตุม

อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

**Community strengthening through the participation process of the
tradition of Nak Hod Procession in Ban Non Salao Community,
Nong Tum Sub-district, Phu Khiao District,
Chaiyaphum Province**

เกศสุดา โภคานิตย์,

กัฬา หนูยศ, วิทัญญู ขำชัยภูมิ,

ณัฐปราย ชันสินคณานนท์ และ เตือนเพ็ญพร ชัยภักดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Katesuda Phokanit,

Keela Nooyot, Witunyoo Khumchaiyaphum,

Natthapra Chaiyasincunanon and Duanpenporn Chaipukdee

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kate_2523@windowslive.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม : ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่นาคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตุม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังเคราะห์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณี แห่นาคโหด และเพื่อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของหน่วยงานและรัฐบาล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม พบว่า บริบททางการเมือง มีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้มเพื่อความสะดวกในการดูแลและกระจายข่าวสารให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพสำหรับผลิตสินค้าชุมชนเพื่อจำหน่าย ด้านสังคม คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบเครือญาติ โดยโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอนหรือแนวนราบ ด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีแห่นาคโหด ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีการ

คำสำคัญ : ชุมชนเข้มแข็ง; ประเพณีแห่นาคโหด; การมีส่วนร่วม; สัญญาประชาคม

* วันที่รับบทความ: 27 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 20 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2564

Received: March 27, 2021; Revised: April 20, 2021; Accepted: April 22, 2021

ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งหล่อหลอมคนในชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคี และด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์หล่อเลี้ยงคนในชุมชน ได้แก่ ดิน น้ำ และป่าไม้

ผลการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของหน่วยงานและรัฐบาล พบว่า วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีและก่อให้เกิดพลังที่สร้างสรรค์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายฟื้นฟูส่งเสริม และสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนในการสร้างรักความสามัคคีและการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ : ชุมชนเข้มแข็ง; ประเพณีแห่ผ้าหิวด; การมีส่วนร่วม; สัญญาประชาคม

Abstracts

The objectives of the research project entitled “Social contract to build up community strengthening through the participation process of the tradition of Nak Hod Procession in Ban Non Salao Community, Nong Tum Sub-district, Phu Khiao District, Chaiyaphum Province” were to study the contexts and analyze the political, economic, social, cultural and environmental situations in order to synthesize the community strengthening through the process of participation in tradition of Nak Hod Procession and to be the policy proposals and the guidelines for community strengthening of organizations and the government. Qualitative research methods were employed in the study.

The results of the study on the political, economic, social, cultural contexts and environment of the tradition of Nak Hod Procession were revealed as follows. For the political context, there was a decentralization of power in the form of village groups in order to facilitate the care and distribution of information to the members within the community thoroughly. According to the economic context, there were occupation groups for producing community products for sales. The social relations of people in the community were kinship. There was a horizontal social structure. In terms of the cultural context, there is the tradition of Nak Hod Procession which beliefs and rituals had been carried on from generations to generations. These created love and harmony in the community and environment in the community has abundant natural resources that nourish people in the community, including soil, water and forests.

For the policy proposals and the guidelines for community strengthening of organizations and the government, it was found that the local cultural traditions engaged people in the community to create love, unity and creative power in developing community and solving community problems. Therefore, government agencies should have a policy to improve, promote and support local cultural traditions seriously and use them as a driving force in creating love, unity and community development and strengthening.

Keywords: Community Strength; Nak Hod Tradition; Participation; Social Contract

บทนำ

สังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และยังได้กระทบถึงวัฒนธรรมประเพณีของไทยอย่างยิ่ง บางประเพณีที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้นไม่ได้เข้าถึงแก่นของศรัทธาความเชื่อและพิธีกรรม แต่เป็นเพียงแค่การรักษารูปแบบหรือทำให้ครบตามระเบียบขั้นตอนของพิธีกรรมเท่านั้น บางประเพณีได้เลือนหายไปจากสังคมไทยเหลือไว้แค่ชื่อ เช่น ประเพณีการลงแขก หากพิจารณาให้ดีจะเห็นได้ว่าชุมชนในปัจจุบันมีความอ่อนแอ เนื่องจากขาดวัฒนธรรมใน ความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรักหวงแหนในชุมชนท้องถิ่นน้องลงซึ่งเป็น ส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในทุกๆ ด้าน รวมทั้งสภาพปัญหาต่างๆ ที่ทับซ้อนและซับซ้อน มากขึ้น การแก้ไขปัญหาเหล่านั้นยากขึ้นตามไปด้วยชุมชนจึงขาดรากฐานในการพัฒนาตนเอง ตรงกันข้าม ชุมชนกับที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง ชุมชนจะอาศัยวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยจิตวิญญาณที่ผูกพันกัน มีความรักใคร่สามัคคีช่วยเหลือ แบ่งปันกัน สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาต่างๆ เบื้องต้นด้วยชุมชนเอง เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีภูมิคุ้มกัน พร้อมรับผลกระทบจากภายนอกได้ (สมบุญ ธรรมลังกา, 2556: 58-66)

การพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี จำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้ทุนทางปัญญา ทุนมนุษย์ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนสังคม เป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาคนในชุมชนโดยเชื่อมสังคมทุก มิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้มแข็งนั้นการฟื้นฟูบทบาทสถาบันศาสนา วัด ชุมชน ร่วมรักษาวัฒนธรรมประเพณีส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น ประเพณีการบวช ถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีศีลธรรม หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่าเป็นการเสริมกำลังคนในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ชุมชน สังคม และท้องถิ่น

ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ว่าประเพณีเหล่านี้หรืออุปสมบทหมู่ของชุมชนโนนเสลานั้นนอกจากจะยึดมั่นในความเชื่อที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นยังสะท้อนถึงความรักความสามัคคีของคนในชุมชน สิ่งเหล่านี้ได้มีความ เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม แล้วนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งได้ อย่างไร ประเด็นที่สำคัญสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านประเพณี ท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมประเพณีแห่นาคโคต บ้าน โนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของหน่วยงานและ รัฐบาล

ระเบียบวิธีวิจัย

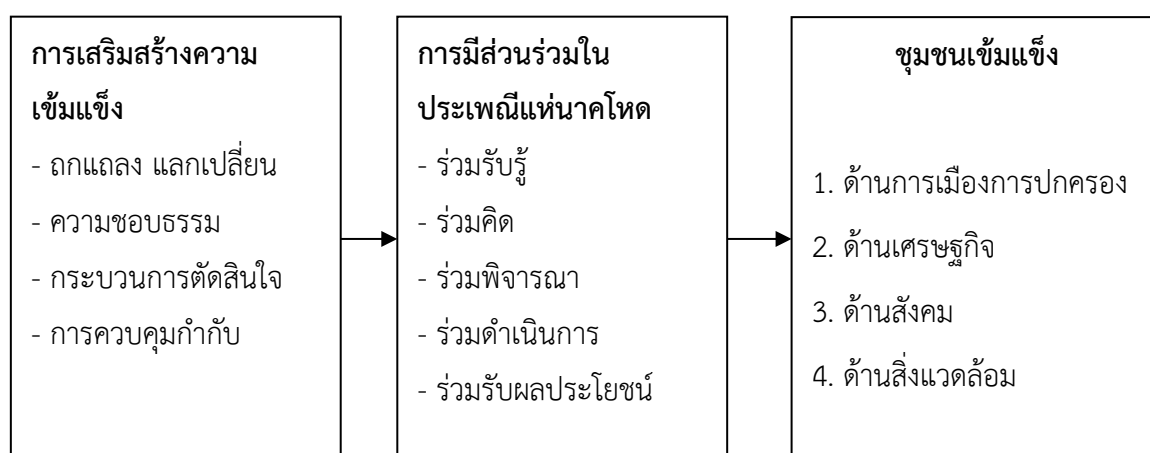
การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม : ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่หน้าคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการทำพิธี จำนวน 1 รูป พระอุปัชฌาย์ จำนวน 1 รูป ผู้ที่จะบวช จำนวน 6 คน ผู้ที่ลาสิกขาบวชแล้ว จำนวน 6 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน ผู้นำหมู่บ้านจำนวน 6 คน กลุ่มชาวบ้าน จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่จากภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน จำนวน 35 คน เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อช่วยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ บันทึกภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย (สุรางค์ จันทวานิช, 2546 :130-160) เพื่อตอบคำถามของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการวิจัยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่หน้าคโหด คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ประเพณีแห่นาค โหตชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ

บริบททางการเมือง พบว่า การดำเนินการทางการเมืองการปกครองของชุมชนโนนเสลาได้มีการจัดระเบียบการปกครองตามหลักเกณฑ์และวิธีการของกระทรวงมหาดไทยโดยจัดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน (ก.ม.) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหมู่บ้านโดยตำแหน่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารหมู่บ้านโดยการเลือก คณะกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 2-10 คน และมีการแบ่งโครงสร้างการปกครองภายในชุมชนออกเป็นกลุ่มหรือเรียกว่า “คุ้ม” เพื่อความสะดวกในการดูแลและกระจายข่าวสารให้กับสมาชิกภายในชุมชนได้อย่างทั่วถึง คนในชุมชนโนนเสลาให้ความสนใจกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น รวมถึงระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งประธานกลุ่ม กองทุน การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หนองตูม จะมีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะไม่มีใครขัดแย้งที่รุนแรง แต่จะเป็นการแข่งขันภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ชุมชนจะยอมรับผลการเลือกตั้งทุกครั้ง เนื่องจากชุมชนโนนเสลามีระบบความเป็นเครือญาติ มีความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เกิดการพัฒนาต่อชุมชน ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีด้วยดี การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของชุมชนจะเน้นผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ บริบททางด้านสังคม พบว่า คนในชุมชนความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอนหรือแนวราบทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรักความสามัคคีอย่างเหนียวแน่น เช่น การช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนหรือในงานประเพณีต่างๆ โดยเฉพาะประเพณีอุปสมบทหมู่หรือ (แห่นาคโหด) ซึ่งคนในชุมชนต่างให้ความช่วยเหลือโดยไม่ต้องไปบอกเล่าถึงบ้านเรือนจะเป็นรู้กันว่าต้องช่วยเหลือตรงจุดไหน คนในชุมชนมีการเรียนรู้จากปัญหาที่ประสบโดยมีการร่วมมือกันคิดค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และมีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน บริบททางด้านวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งหล่อหลอมคนในชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน บริบททางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีทุนที่เป็นตัวเงินได้แก่งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้เป็นทุนหมุนเวียนภายในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น และมีทุนทางวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นและทุนภูมิปัญญาการทอผ้าซิดที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนนำไปสู่การรวมกลุ่มอาชีพๆ ต่างสำหรับผลิตสินค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เช่น กลุ่มทอผ้าซิด กลุ่มจักสาน กลุ่มของที่ระลึก บริบททางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติดินที่ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์มากนัก เนื่องจากชาวบ้านมุ่งปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยได้นำเทคโนโลยีการเกษตรเข้ามาใช้อย่างมากโดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ย่ำฆ่าหญ้า อย่างหนักทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ส่วน

น้ำ จะมี 2 แหล่งที่สำหรับใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคของคนในชุมชนได้แก่ ห้วยโจด และหนองตุม ป่าไม้ ชาวบ้านได้กำหนดเป็นป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์สาธารณะร่วมกัน

2. ผลการสังเคราะห์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่ นาคโหด

2.1 ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้นำคุ้ม สมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบล พระสงฆ์ ครู ราษฎรชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ ของผู้นำ อีกทั้งยังประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเสียสละแก่ส่วนรวม เห็นได้จากการในการ จัดเตรียมงานประเพณีแห่นาคโหด ผู้นำจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษา อีกทั้งยังประสานเชื่อมโยง หรือส่งเทียบเชิญกับทุกภาคส่วน ให้เข้ามาสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว การ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย วัฒนธรรมจังหวัด สื่อมวลชน และหน่วยงาน เอกชนต่างๆ เป็นต้น ก่อให้เกิดเครือข่ายในการพัฒนาด้านต่างๆ ซึ่งเป็นผลจากการนำอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของ ชุมชนสู่การพัฒนา โดยมีการวางแผนร่วมกันในการจัดงาน การดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนมีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น

2.2 ด้านสังคม พบว่า วัฒนธรรมและประเพณีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชุมชน สังคมเป็นอย่างดี เพราะสะท้อนถึงวิถีทางในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเชื่อมโยงระบบความสัมพันธ์ของสถาบันต่างๆ เข้าด้วยกัน จนก่อให้เกิดข้อตกลงร่วมภายในชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนสงบสุข ผู้คนมีความรักความสามัคคี รู้จักการเสียสละ การร่วมแรงร่วมใจกันในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกันของคนในชุมชน เสมือนเป็นญาติพี่น้อง เช่น ในการจัดงานประเพณีแห่นาคโหด คนในชุมชนจะสมัครใจ ไปช่วยงานเจ้าภาพด้วยความเต็มใจ เสียสละและอุทิศตน โดยไม่หวังค่าตอบแทนแต่อย่างใด เพราะทุกคนมีเชื่อ ว่าเป็นการทำบุญ และจะได้กุศลร่วมกัน

2.3 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เศรษฐกิจของชุมชนโนนเสลาที่โดดเด่น คือ ผ้าซิต มีลายที่โดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนที่มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อเป็นการสร้างให้กับคนในชุมชนเพิ่มขึ้นจึงได้เกิด การรวมกลุ่มอาชีพการทอผ้าซิตขึ้นโดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ที่สามัคคีและมีความถนัดในการทอผ้าของคนใน ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เวลาที่เว้นว่างจากการทำไร่ทำนาให้เกิดประโยชน์ เพื่อต้องการสร้างอาชีพ มี รายได้เสริม และได้มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการโดยสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย มีส่วน ร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคล ผนวกกับชุมชนโนน เสลา มีประเพณีอุปสมบทหมู่ (แห่นาคโหด) ที่มีความโดดเด่นหนึ่งเดียวในโลก ทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนที่มา เที่ยวในงานได้รู้จักสินค้าของชุมชนและซื้อเป็นของฝากให้กับญาติพี่น้อง เป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าให้คน ทั่วไปได้รู้จักสินค้าชุมชนโนนเสลาที่อยู่ควบคู่กับประเพณีแห่นาคโหดต่อไป

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนโนนเสลามีการประชุมประชาคมวางแผนและแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบ ในการจัดงานประเพณีอุปสมบทหมู่ (แห่นาคโหด) ตั้งแต่เริ่มต้น เริ่มตั้งแต่จัดเตรียมสถานที่ จัดแบ่ง

โชนการใช้พื้นที่ในบริเวณการจัดงานให้เหมาะสมเนื่องจากสถานที่วัดตาแขกไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและแลดูสวยงามและมีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาร่วมงานในช่วงเวลาการแสดงในพิธีเปิดงาน และเข้าร่วมประเพณีอุปสมบทหมู่ (แห่นาคโหด) ที่ยิ่งใหญ่ และสะดวกในการเลือกซื้อสินค้าหรือของที่ระลึกอีกด้วย นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกในเรื่องเส้นทางการจราจร มีการปิดป้ายเพื่อบอกเส้นทางการใช้รถใช้ถนน รวมทั้งการจัดเตรียมสถานที่จอดรถเพื่อไม่ให้นารถเข้ามาในพื้นที่บริเวณที่มีการจัดงาน หรือแม้กระทั่งบ้านนา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มีการเตรียมรถบริการรับ – ส่งแก่นักท่องเที่ยว คนที่มาร่วมในงาน และคนภายในชุมชน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาจราจรได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของหน่วยงานและรัฐบาล

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีและก่อให้เกิดพลังที่สร้างสรรค์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนและนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายฟื้นฟู ส่งเสริม และสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนในการสร้างรักความสามัคคีและการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมประเพณีแห่นาคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ

1) บริบททางการเมือง พบว่า คนในชุมชนโนนเสลาให้ความสนใจกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น รวมถึงระดับชาติ เช่น การเลือกตั้งประธานกลุ่ม กองทุน การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองตูม จะมีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะไม่มีใครมีความขัดแย้งที่รุนแรงแต่จะเป็นการแข่งขันภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ชุมชนจะยอมรับผลการเลือกตั้งทุกครั้ง เนื่องจากชุมชนโนนเสลามีระบบความเป็นเครือญาติ มีความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เกิดการพัฒนาต่อชุมชน ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีด้วยดี การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของชุมชนจะเน้นผลประโยชน์ของชุมชนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ สมบูรณ์ธรรมลังกา (2555 : 58-66) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย พบว่า เมื่อสมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ความเข้าใจได้ยึดหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ใช้กระบวนการ วิธีการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนอย่างกว้างขวาง มีการบริหารจัดการชุมชนโดยการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และประเมินผลของคนในชุมชน โดยผ่านกระบวนการประชาคมของชุมชน และมีการสร้างกฎ กติกาข้อบังคับของชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

2) ด้านสังคม พบว่า คนในชุมชนความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอนหรือแนวนอนทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรักความสามัคคีอย่างเหนียวแน่นช่วยเหลือซึ่งกันทั้งที่เป็นงานส่วนตัวและงานส่วนรวมของชุมชนคงเป็นสาเหตุที่เกิดจากคนในชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อร่วมกันอย่างเหนียวแน่น มีการสืบทอด มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งคนในชุมชนมีการเรียนรู้จากปัญหาที่ประสบโดยมีการร่วมมือกันคิดค้นหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และมีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2551 : 12) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทำให้เกิดโครงสร้างสังคมที่มีความสัมพันธ์ในแนวนอนที่เท่าเทียมกัน โดยสมาชิกมีจิตสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ กับบุคคลอื่นๆ อย่างเท่าเทียมกัน และมีมิตรภาพ มีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละในการทำงานเพื่อชุมชน เรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดจิตสำนึกและวิถีสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็งโดยมีผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว

3) บริบททางด้านวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเป็นสิ่งหล่อหลอมคนในชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้นวัฒนธรรมอันเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์ จึงเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 81) ที่กล่าวว่า ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว คือ ระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนๆ เป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาชุมชน ซึ่งแกนกลางของวัฒนธรรมชุมชน คือ การให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนและความกลมกลืนกันคนในชุมชน การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มต้นจากวัฒนธรรมซึ่งเป็นปรากฏที่แข็งแกร่งที่สุดของชุมชน ถ้ามีวัฒนธรรมชุมชนแล้วการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมให้ประสบความสำเร็จเป็นเรื่องที่ง่าย

4) บริบททางด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและปลูกอ้อยเป็นหลัก ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ การทำเกษตรผสมผสานและการทอดผ้าซิตเป็นอาชีพเสริมหลักจากฤดูการเก็บเกี่ยว คนในชุมชนจะว่างงานทำให้ไม่มีรายได้จึงได้มีการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน โดยมีทุนที่เป็นตัวเงินได้แก่งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้เป็นทุนหมุนเวียนภายในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ทุนส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีทุนทางวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นและทุนภูมิปัญญา การทอดผ้าซิตที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนนำไปสู่การรวมกลุ่มอาชีพการทอดผ้าซิตเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ซึ่งเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนและเป็นรากฐานของการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรเริ่มที่เศรษฐกิจชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ความร่วมมือซึ่งกันและกัน มีการวางแผนและคิดอย่างเป็นระบบก็จะทำให้กิจกรรมชุมชนสำเร็จได้ ซึ่งการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน คือ ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจและเกิดประโยชน์แก่ตนเองครอบครัวและสังคม ต้องมีปัจจัยพื้นฐานมาจากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สามารถตอบสนองความต้องการในเชิงอุปโภค บริโภคของคนในชุมชนและจะต้องมีการวางแผนใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างชาญฉลาด นั่นคือคนที่ทุกคนในชุมชนและคนภายนอกต้องร่วมกันจัดการพัฒนาให้เกิดการผสมผสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของหน่วยงานและรัฐบาล

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีและก่อให้เกิดพลังที่สร้างสรรค์ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนและนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายฟื้นฟู ส่งเสริม และสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนในการสร้างรักความสามัคคีและการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ (ชาญยุทธ สุทธิชัย, 2552 : 23) ได้ศึกษาการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทย เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า วิถีชีวิตของชาวผู้ไทยหมู่บ้านกุดหว้ามีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีการทำนาทำไร่ ทำสวนเลี้ยงสัตว์ ทอผ้า และทำเครื่องนุ่งห่มเพื่อใช้สอยในครัวเรือน ชาวผู้ไทยมีความขยันขันแข็งในการทำงานมีความสามัคคีในหมู่บ้านและมีความเชื่อฟังผู้นำเป็นอย่างดี และมีวัฒนธรรมภาษาพูด การแต่งกายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น คือผู้หญิงแต่งกายนุ่งผ้าซิ่นลายมัดหมี่ย้อมด้วยครามหรือสีดำ ผู้ชายจะสวมเสื้อหม้อฮ่อมสีครามหรือสีดำ ชาวผู้ไทยบ้านกุดหว้ามีการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตลอดปี คือ ประเพณี 12 เดือน สภาพปัญหาของการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทย คือ ขาดเงินทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี ขาดการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ และขาดคนรุ่นใหม่ที่จะสืบสานประเพณีของชาวผู้ไทย แนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ได้แก่ การจัดหาคนรุ่นใหม่ที่มีความสนใจในเรื่องประเพณี จัดหาบุคลากรที่มีความคิดที่หลากหลายและจัดหาเงินกองทุนในการสนับสนุนกิจกรรมและสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น ป้าย สื่อใบปลิว สื่อวิทยุชุมชน เป็นต้น เพื่อต้องการให้รู้จักโดยแพร่หลาย ส่วนการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวผู้ไทยนั้น ผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐและเอกชน โดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นที่ได้จัดทำขึ้น และอาศัยหลักในการพัฒนาอาชีพของชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้าสีธรรมชาติ การปลูกหน่อไม้ฝรั่งปลอดสารพิษ ปลูกสมุนไพรชนิดธรรมชาติ ผ้าย้อมสีธรรมชาติ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสตรีผู้ไทยพัฒนา กลุ่มสถาบัน

การเงิน เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้แก่ ภาคส่วนราชการเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจนทุกชุมชน
- 2) กำหนดนโยบายฟื้นฟู ส่งเสริม และสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยใช้วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นพลังขับเคลื่อนในการสร้างรักความสามัคคี ปองดองสมานฉันท์และการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง
- 3) สนับสนุนให้หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนโดยมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการวิจัยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนผ่านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
- 2) ควรทำการวิจัยศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การทำงานแนววัฒนธรรมชุมชนโดยถือนุรักษ์เป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร: สภาคหอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ชาญยุทธ สุทธิพิศ. (2552). *การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทย เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสานมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2551). *จุดเปลี่ยนประเทศไทยหัวใจคือชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กรีน-ปัญญาญาณ.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 15 (2), 58-66.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา
คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
**Public Relations Affecting Students' Participation in Activities Faculty of
Management Science, Rajabhat Maha Sarakham University**

ไพรัช นุตไวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Pairach Nutwai

Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand

E-mail : nnnpairat@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การเข้าร่วมกิจกรรม และ 3) การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 309 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .951 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$; S.D. = 0.50) 2) การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$; S.D. = 0.36) 3) การประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยตัวแปรอิสระ 1 ตัว ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ได้แก่ ด้านสื่อที่ใช้ ส่วนตัวแปรอิสระ ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .678 ($R = .678$) ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ .459 ($R^2 = .459$) สมการปรับปรุง ด้วยวิธี Stepwise คือ $Z = .676 Z_2$

คำสำคัญ : การประชาสัมพันธ์การเข้าร่วมกิจกรรม; คณะวิทยาการจัดการ; มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Abstracts

This research aimed to study 1) public relations 2) participation in activities and 3) public relations affecting the student participation. Faculty of Management Rajabhat Mahasarakham University The sample group was students of the Faculty of Management Science. Rajabhat Maha Sarakham University, 309 students, used a simple random method. The research tool was a confidence questionnaire of .951 data analysis, namely mean, standard deviation. Linear multiple regression analysis.

The research results were as follows: 1) Public relations of the Faculty of Management Rajabhat Mahasarakham University Overall, the average was at a high level ($\bar{x} = 4.36$; S.D. = 0.50). Overall, the mean was at a high level ($\bar{x} = 4.29$; S.D. = 0.36) 3) Public Relations. Have a relationship With the participation of students in the Faculty of Management Science Rajabhat Mahasarakham University At the .05 level, one independent variable that influenced student participation in activities was media used. The independent variable That is not statistically significant at the .05 level is the form of public relations. There is a multiple correlation coefficient of .678 ($R = .678$). All the independent variables describe the variation of the dependent variable .459% ($R^2 = .459$). Stepwise adjustment equation is $Z = .676 Z_2$.

Keywords : Publicity of participation in activities; Faculty of Management; Rajabhat Mahasarakham University

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2557 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตและส่งเสริมวิद्यฐานะครู (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558 : 4) และเป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งมั่นในการจัดการศึกษาให้เกิดความเป็นเลิศ โดยยึดมั่น ปรัชญาการศึกษาว่า “สร้างสรรค์ กิจกรรมนำสู่การพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนดี มีความรู้ คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนาให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน” (กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2563 : 1)

กิจกรรมของนักศึกษาที่มีความสำคัญที่จะช่วยส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีคุณภาพตามที่ต้องการได้ สามารถ ผลิตบัณฑิตให้มีอัตลักษณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับคุณภาพมาตรฐานการอุดมศึกษาของชาติ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบูรณาการการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามหลักสูตรเข้ากับการเข้าร่วมกิจกรรม นอกชั้นเรียนได้อย่างมีระบบ มีทิศทางตามการพัฒนาความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรมในแต่ละสาขา วิชาชีพของตน (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558 : 2) ดังนั้น กิจกรรมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ไม่ได้มีเพียงแต่การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้มีความรู้ทางด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องพัฒนานักศึกษาให้

เป็นผู้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญาโดยเน้นเรื่องความคิด การวิเคราะห์ ด้วยเหตุผล ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยการสร้างทักษะ การติดต่อระหว่างบุคคล ด้านอารมณ์ โดยเน้นให้นักศึกษามีวุฒิภาวะทางอารมณ์ด้านจิตใจในเรื่องค่านิยมในการปฏิบัติที่ดี มีคุณธรรม ยึดมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 2558 : 3)

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มี 8 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาการจัดการสาขาการบัญชี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชา การโรงแรมและการท่องเที่ยว สาขาวิชาการเงิน และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มีนักศึกษา 1,353 คน ซึ่งในการจัดกิจกรรมของนักศึกษาที่ผ่านมายังไม่ได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาอันเนื่องจากการจัดกิจกรรมมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ขาดการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ดี ขาดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ขาดความรับผิดชอบ ไม่ตรงต่อเวลาขาดการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรม การบริหารจัดการ ด้านวิชาการไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา (นันทพล พันธุ์เดช, 2560 : 2)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องทบทวนและให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรด้านกิจการนักศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งการวิจัยในเรื่องนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมของนักศึกษาที่จะส่งผลให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองหรือได้รับประสบการณ์ตรงในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา และเป็นไปตามเป้าหมายการส่งเสริมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ในการพัฒนารูปแบบและทิศทางการส่งเสริมกิจกรรมของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ได้แก่ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 1,353 คน กลุ่มตัวอย่าง 309 คน สำหรับการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้สูตรการคำนวณตามวิธีของยามาเน่ (Yamane) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ประชากรมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการจับสลาก ซึ่งผู้วิจัยเขียนหมายเลขกำกับประชากรแต่ละรายการก่อนแล้วจึงจับฉลากขึ้นมา วิธีการจับฉลากใช้แบบไม่สุ่มประชากรที่ถูกสุ่มแล้วขึ้นมาอีก (Simple Random Sampling Without Replacement) คือหยิบแล้วเอาออกได้เลยไม่ต้องใส่กลับลงไปอีก และทำการจับฉลากจนครบ จำนวน 309 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ และด้านสื่อที่ใช้

2.2 การเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา กรกฎาคม 2562 -มิถุนายน 2563

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ และด้านสื่อที่ใช้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเรียงลำดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านรูปแบบกิจกรรม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเรียงลำดับ

2. ขั้นตอนการสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ร่างแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแก้ไข ข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสอบถาม มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบภาษา เนื้อหา และสถิติ และใช้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขโดยมีผู้เชี่ยวชาญ

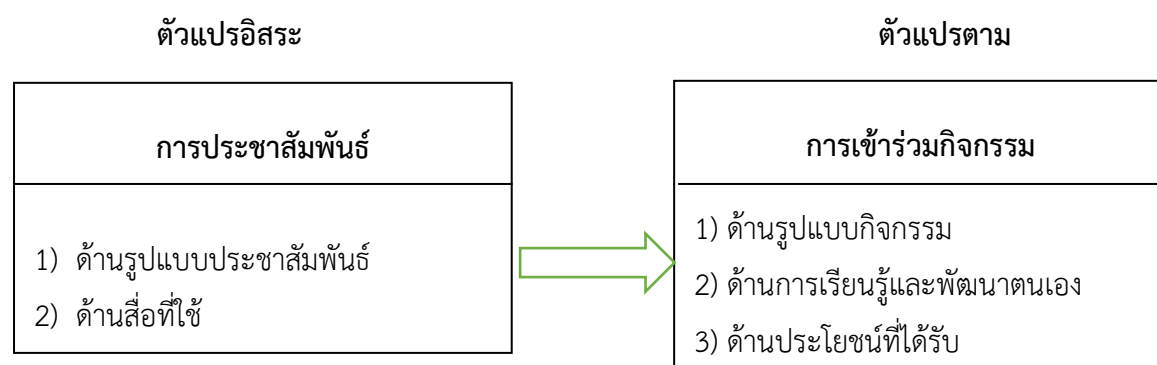
2.4 ปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ และนำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกราย ข้อ ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.256-0.736 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการคำนวณหาค่า สัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืนมา
2. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. การวิเคราะห์การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีตัวแปรอิสระการประชาสัมพันธ์ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ 2) ด้านสื่อที่ใช้ (ชัยญนิษฐ์ เลิศทัศนวงศ์, 2558 : 7) และตัวแปรตามการเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ด้านรูปแบบกิจกรรม 2) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ (กฤษฎา มงคลศรี, 2556 : 6) เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมได้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยขอทำการสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 288 คน อายุส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง อายุ 19-20 ปี จำนวน 145 คน คิดเป็น ร้อยละ 47.51 ส่วนใหญ่ศึกษาสาขาวิชาการบัญชี จำนวน 67 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.97 ส่วนใหญ่ชั้นปีที่ศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 31.72

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การประชาสัมพันธ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์	4.36	0.52	มาก
2. ด้านสื่อที่ใช้	4.36	0.54	มาก
รวม	4.36	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$; S.D. = 0.53) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านด้านสื่อที่ใช้ ($\bar{X} = 4.36$; S.D. = 0.54) รองลงมาได้แก่ ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.36$; S.D. = 0.52) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การเข้าร่วมกิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านรูปแบบกิจกรรม	4.31	0.47	มาก
2. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	4.44	0.41	มาก
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.11	0.43	มาก
รวม	4.29	0.44	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$; S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.44$; S.D. = 0.41) รองลงมา ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรม ($\bar{X} = 4.31$; S.D. = 0.47) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.11$; S.D. = 0.43) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ตัวแปรอิสระ	Unstandardied Coefficients		Standardized Coefficients		sig	Collinearity Statistics	
	b	SE _b	β	t		Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (a)	2.257	.135		16.677	.000		
1. ด้านรูปแบบ ประชาสัมพันธ์ (X ₁)	.043	.046	.061	.924	.356	.412	2.430
2. ด้านสื่อที่ใช้ (X ₂)	.423	.044	.630	9.612	.000	.412	2.430
* .000							
a = 2.307	SE _b = 26808		R ² = .459		R = .678		
F = 129.851	Sig = .000*						

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการความถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง โดยพิจารณาผลของตัวแปรอิสระทุกตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม พบว่า

1. การประชาสัมพันธ์ มีค่าความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เท่ากับ .678 ($R = .678$) ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การประชาสัมพันธ์ ในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา มีอำนาจการพยากรณ์ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เท่ากับ เท่ากับ .459 ($R^2 = .459$) ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะ

วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้ร้อยละ 45.90 มีความคาดหวังมาตรฐานของสมการถดถอยในการพยากรณ์ เท่ากับ .26808 (SEest= .26808)

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ตัวแปร คือ ด้านสื่อที่ใช้ (X2) ส่วนตัวแปรอิสระ 1 ตัว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ (X1) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ 2.257 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (b) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน จึงสามารถสร้างสมการถดถอยได้ ดังนี้

$$\text{สมการปรับปรุง } Z = .061 Z_1 + .630 Z_2$$

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสื่อที่ใช้ และด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปราย เหตุผลได้ว่า ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปราย ดังนี้ การประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีความสมบูรณ์ครบถ้วนน่าเชื่อถือ รูปแบบและปริมาณของเนื้อหาที่มีความชัดเจนครอบคลุม เข้าใจง่าย ด้านสื่อที่ใช้ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย ประชาสัมพันธ์ผ่านเฟสบุ๊คของมหาวิทยาลัย การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์มีรูปแบบเหมาะสมและสวยงาม ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการลงทะเบียนใช้งานง่าย สะดวกรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญยงค์ บุญฝึก (2552 : 72) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชลบุรี จำนวน 268 คน เครื่องมือการวิจัยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความต้องการในการจัดกิจกรรมโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยต้องการจัดกิจกรรมด้านกีฬาและนันทนาการ มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิชาการ ด้านบำเพ็ญประโยชน์ และด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีความต้องการในการจัดกิจกรรมนักศึกษา ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กังสดาร แดงน้อย (2555 : 51-59) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการ จัดกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รองลงมาได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรม และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายเหตุผลได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทำให้รู้จักวางแผนการทำงานและมีหลักเกณฑ์ในการทำงาน ได้ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสใช้ความสามารถและพัฒนาความสามารถของตนเอง ด้านรูปแบบกิจกรรม กิจกรรมทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทย ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำไปใช้ได้จริง และวิทยากรที่มาบรรยายมีความรู้ในการถ่ายทอดเป็นอย่างดี ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ได้รู้จักและพบปะกันเพื่อน ๆ ต่างชมรม ต่างคณะและต่างมหาวิทยาลัย ได้ใช้เวลาว่างเป็นประโยชน์ มีโอกาสสร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัย สังคม และประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยพรสวรรค์ สาร (2550 : 64) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต จำนวน 350 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ ผลวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาแตกต่างกันตามศาสนาในกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ ด้านศิลปวัฒนธรรม และ ด้านจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสำคัญหรือประโยชน์ที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักศึกษาที่มีเพศ และ ระดับชั้นปี ต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักศึกษา ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ มั่งคั่ง (2550 : 66) ได้ศึกษาความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำแนกตามเพศ และ ระดับชั้นปี กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 272 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยกิจกรรมที่นักศึกษาต้องการเข้าร่วมกิจกรรมมากตามลำดับ คือ ด้านบำเพ็ญประโยชน์ ด้านวิชาการ ด้านกีฬา และ ด้านศิลปวัฒนธรรม ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต จำแนกตามระดับชั้นปี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคู่ที่มีความแตกต่าง คือ นิสิตชั้นปีที่ 2 มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมโดยรวมมากกว่าชั้นปีที่ 1 และ ชั้นปีที่ 3 ส่วนชั้นปีอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. การประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ด้านรูปแบบประชาสัมพันธ์ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีความสมบูรณ์ครบถ้วนน่าเชื่อถือ ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมมีความเหมาะสม การเผยแพร่รูปภาพกิจกรรมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยผ่านเว็บไซต์ ด้านสื่อที่ใช้ การออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์มีรูปแบบเหมาะสมและสวยงาม การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศหน้ามหาวิทยาลัย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการลงทะเบียนใช้งานง่าย สะดวกรวดเร็ว และการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟสบุ๊กของมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณัฐ

ถ้าทองถวิล และ คณะ. (2552 : 61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยราชพฤกษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในวิทยาลัยราชพฤกษ์ ชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 จำนวน 300 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษามีหลายลักษณะ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมบริจาคเงิน ร่วมเตรียมงาน และวางแผนจัดกิจกรรม นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัย เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน และได้ทำงานเป็นทีมมากที่สุด รองลงมา คือ ได้เสริมสร้างความสามัคคีภายในหมู่คณะและระหว่างเพื่อน เสริมสร้างความรับผิดชอบ ได้ความสนุกสนานผ่อนคลายกับกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ได้เรียนรู้การมีจิตอาสา และการเสียสละ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร จันทร์เพชร (2555 : 67) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายนอก และภายในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ทุกคณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 340 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิก พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านความต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรมของนักศึกษาทุกปัจจัยในระดับมาก คือ เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เพื่อต้องการสร้างสรรค์ความเจริญในท้องถิ่นเพื่อจะได้รับประสบการณ์ โดยตรงจากกิจกรรมที่เข้าร่วม เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษา กับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงและเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยได้เสริมสร้างบุคลิกภาพความเป็นผู้นำได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นและเจตคติในด้านต่าง ๆ สำหรับปัจจัยด้านลักษณะของกิจกรรมที่นักศึกษาต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างทุกปัจจัยมีความสำคัญในระดับมาก คือ กิจกรรมด้านกีฬา กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์และกิจกรรมด้านนันทนาการสำหรับปัจจัยด้านลักษณะของกิจกรรมที่นักศึกษาต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ของกลุ่มตัวอย่างทุกปัจจัยมีความสำคัญมาก ด้านการจัดการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ด้านสถานที่/อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมที่สามารถให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยกิจกรรมนั้นจะต้องสามารถทำให้นักศึกษาได้รู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่นและต้องมีเป้าหมายเพื่อ

พัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์จริงที่ไปสู่การพัฒนาความรู้ความสามารถ พัฒนาบุคลิกภาพอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาด้านรูปแบบกิจกรรม ด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความจำเป็นที่สถาบันระดับอุดมศึกษาต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการกิจกรรมให้ครบทุก ๆ ด้านเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความรับผิดชอบ และเพิ่มพูนความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจิตสำนึกในการใฝ่เรียนรู้และรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การเสริมสร้างความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมช่วยในการพัฒนาคุณสมบัติของนักศึกษาให้รู้คุณค่า ส่งเสริมให้นักศึกษามีระเบียบวินัยในตนเอง รู้จักการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น สามารถทำงานเป็นทีมได้ ในด้านการทำกิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาร แดงน้อย. (2555). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารวิจัยและพัฒนา*. 4, 51-59.
- กฤษฎา มงคลศรี. (2556). แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2563). *รายงานประเมินตนเอง*. มหาสารคาม: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จตุพร จันทรเพชร. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งภายนอกและภายในของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ชัยณัฐ เลิศทัศนวงศ์. (2558). *ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช
- มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. (2558). *คู่มือระเบียบการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2558). *การเข้าร่วมกิจกรรมการการเรียนรู้แบบบูรณาการและการออกไปเป็นกิจกรรม (Activities Transcript)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- นันทพล พันธุเดช. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- บุญยงค์ บุญพัก. (2552). การศึกษาความต้องการในการจัดกิจกรรมนักศึกษาของนักศึกษา วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรสวรรค์ สาร. (2550). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปะการประกอบอาหารและการจัดการภัตตาหาร. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต.
- พรทิพย์ มั่งคั่ง. (2550). ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณัฐ ถ้ำทองถวิล และคณะ. (2552). การมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยราชพฤกษ์. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยราชพฤกษ์.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี
**Factor Affecting Good Governance Management of Local Administrative
Organizations in Udon Thani Province.**

พิกิฏ ศรีชนะ¹, ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย²,
ทรงเกียรติ ล้วนพลแสน³ และ ชุตินา บุตรดีวงศ์⁴
กระทรวงวัฒนธรรม¹, เทศบาลตำบลบ้านแฮด²,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม³, ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุญทรัพย์ 2013⁴

**Pikik Srichana¹,
Siripong Arundachachai², Pramoon Srichana³, Chutipa Bootdeewong⁴**
Ministry of Culture¹, Ban Haet Subdistrict Municipality²,
Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand³, Boon-Sub 2013 Partnership Limited⁴
Corresponding Author, E-mail : simmonds.p@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี และ 3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 181 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 342 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 10 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านการวางแผน และ 3. ปัญหาและ

* วันที่รับบทความ: 9 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 20 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2564

Received: April 9, 2021; Revised: April 20, 2021; Accepted: April 22, 2021

อุปสรรคในการบริหารจัดการการตามหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญได้แก่ ปัญหาบุคลากร ปัญหาการจัดสรรงบประมาณ ปัญหาผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาเทคโนโลยี และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; หลักธรรมาภิบาล; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstracts

The objectives of this research were: (1) to study the good governance management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province. (2) to study factor affecting good governance management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province and (3) to study problems and obstacles in good governance water management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province. This research was a mixed method using quantitative and qualitative method. Instruments were questionnaire and interview form. Samples were 181 Sub-District Administrative Organization Operators in Udon-Thani Province, totally 342 samples using stratified random sampling and informants were consisted of 10 representatives of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province using specified sampling. Statistics used data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple linear regression analysis.

Results of this study were found as follow.

1. The good governance management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province, in overall and in aspects, were found in moderate level. 2. factor affecting good governance management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani with statistically significant at .01 level were found in 4 variables ; Administrative factor, Personnel factor, Budget factor and planning factor. 3. Problems and obstacles in good governance water management of Local Administrative Organizations in Udon-Thani Province were consisted of personnel problems, budget allocation problems, problems of administrator , technology problem and problems related to the public.

Keywords: Management; Good Governance; Local Administrative Organizations

บทนำ

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวคิดที่ธนาคารโลก (World Bank) ได้เสนอให้แก่กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1989 เนื่องจากเล็งเห็นความไม่ได้มาตรฐานในการบริหารบ้านเมืองของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา โดยอธิบายความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล ไว้ 3 ลักษณะ คือ 1) โครงสร้างและรูปแบบของระบอบทางการเมือง 2) กระบวนการและ ขั้นตอนที่มีอำนาจในทางการเมืองใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ และ 3) ความสามารถของผู้มีอำนาจในการบริหาร ประเทศในการวางแผนการกำหนดนโยบายและการแปลงแผนและนโยบายไปสู่ การปฏิบัติ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารประเทศ ซึ่งในเวลาต่อมา ธนาคารโลกได้ปรับปรุงแนวทางของธรรมาภิบาล โดยต้องมีหลักการสำคัญ ดังนี้ คือ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Ethics/ Integrity) หลักความ โปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ

(Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Value of Money) โดยแนวคิดเรื่อง“ธรรมาภิบาล” มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาการบริหารงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและ เอกชน ในประเทศและต่างประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหาร การดำเนิน โครงการให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย ภายหลังการกระจายอำนาจให้กับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การผลักดันให้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานปรากฏเด่นชัดมาก (Office of the Civil Service Commission, 1999 : 61)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ที่ได้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้ตัดสินใจเกี่ยวกับแผนการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า Structural Adjustment Programs: SAPs หลักการสำคัญ 4 ประการคือ 1) ทำให้ระบบ เศรษฐกิจและการเงินมีเสถียรภาพทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดย ลด การชำระดุลบัญชีเดินสะพัด และดำเนินการให้เศรษฐกิจขยายตัวในอัตรา เหมาะสม 2) สนับสนุนการเปิดเสรี ทางด้านการเงินและการค้าระหว่างประเทศ 3) ผ่อนคลายกฎระเบียบที่เข้มงวดสำหรับธุรกิจบางประเภท ปลดปล่อย ให้อิสระของ ตลาดทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) โอนกิจการที่เป็นของรัฐหรือรัฐ ที่มีส่วนเป็นเจ้าของให้แก่เอกชนเป็นผู้ดำเนินการแทน ทำให้ประเทศไทยได้มีการ ตื่นตัวและให้ความสำคัญต่อการสร้าง หลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) เพื่อสร้างความ แข็งแกร่ง ให้กับประเทศชาติจะสามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและภาวะ วิกฤติได้อย่างทัน สถานการณ์สามารถยืนหยัดได้ในเวทีโลก เช่นเดียวกันกับนานา ประเทศ แนวคิดหลักธรรมาภิบาลหรือระบบ การบริหารกิจการบ้านเมืองและ สังคมที่ดีมีการกล่าวถึงเป็นระยะในแวดวงนักวิชาการ ตั้งแต่ช่วงก่อนการใช้ แผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวยังไม่ แพร่หลายนัก จนกระทั่งประเทศไทย ต้องประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ทำให้รัฐบาลไทยหันมา ให้ความสนใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง โดยพิจารณาเห็นถึงความจำเป็นที่ประเทศชาติต้องมีการ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการบูรณะสังคมและประเทศ เพื่อพลิกฟื้นภาวะ วิกฤติเศรษฐกิจ สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศเพื่อรองรับกระแสการ เปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างทันเหตุการณ์ โดยเชื่อว่าหากมีการเร่งสร้างธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในภาคราชการแล้ว จะเป็นกลไกสร้างเสริมความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับนับถือ ของประชาชนผู้รับบริการ และจะเป็นกลไกที่มีระบบบริหารที่ดีและชักนำให้ภาคอื่นในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถประเมิณผลงานได้ชัดเจน และทำให้องค์การ ประสบผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542, หน้า 17)

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีอำนาจหน้าที่ในการ พัฒนาท้องถิ่นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมีหน้าที่จัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อ ประชาชนของตนเอง โดยอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบลอันเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยที่เล็ก ที่สุดให้ เจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนและประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทุกๆ

อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ความถอยทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ความยากจน การคอร์รัปชั่นรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน แล้วไม่เร่งดำเนินการ และรายงานผลให้ทราบตามระยะเวลาที่ระเบียบกำหนด การไม่ปรับปรุงข้อบังคับให้เหมาะสม หนึ่งในหลายสาเหตุ มาจากองค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานโดยขาดหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งยังขาดการวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ตลอดจนสภาพปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการดังกล่าว

ดังนั้นจากความสำคัญและปัญหาอุปสรรคดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับใช้กฎระเบียบ มาตรการเครื่องมือต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างองค์การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การสร้างนโยบายการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทของพื้นที่ซึ่งแตกต่างกัน (Wijnen, Augaard, Hiller, Ward & Huntjens, 2012 : 19) เพื่อจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 181 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 181 แห่ง รวมจำนวนบุคลากรและเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 3,642 (กรมส่งเสริมการปกครอง, 2564 : 1-2)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 181 แห่ง ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 72) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 342 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามสัดส่วนบุคลากรและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 181 แห่ง จากนั้นทำการสุ่มตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อไป

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้บริหารเทศบาลนคร/เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรธานี จำนวนแต่ละ 2 คน รวมจำนวน 10 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี เป็นแบบปลายเปิด โดยมีค่าความสอดคล้องของข้อคำถามระหว่าง .80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .97

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 7 ข้อคำถาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งมีสถิติที่ใช้ประกอบด้วย สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และมีสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่ การถดถอยพหุคูณพหุคูณเชิงเส้นตรงแบบกำหนดตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่สมการพหุคูณในครั้งเดียว (Multiple Linear Regression Analysis; MLRA : Enter Method) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติของการวิเคราะห์ที่ระดับ .05

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี โดยรวมสามารถสรุปได้ว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 0.64) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 0.59) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = 0.61) ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{x} = 2.87$, S.D. = 0.74) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 2.83$, S.D. = 0.69) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.65) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{x} = 2.73$, S.D. = 0.76)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม

Model $x_1 - x_7$		Unstandardized		Standardized	t	Sig.
		b	S.E.	β (Beta)		
การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม	Constant	0.31	0.07	-	4.55	0.00**
	X ₁	0.14	0.03	0.18	4.07	0.00**
	X ₂	0.02	0.05	0.02	0.51	0.60
	X ₃	0.07	0.02	0.13	2.89	0.00**
	X ₄	0.13	0.03	0.20	4.56	0.00**
	X ₅	0.11	0.03	0.12	4.21	0.00**
	X ₆	0.03	0.04	0.03	0.85	0.39**
a. Dependent Variable = $\hat{Y}_{\text{รวม}}$		R = 0.91		$R^2 = 0.84$		$R^2_{\text{Adj.}} = 0.83$

** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทั้งนี้ จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีที่นำมาศึกษาทั้ง 6 ตัวแปร มีความสัมพันธ์พหุคูณกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม ($\hat{Y}$) เท่ากับ .91 ($R = .91$) ซึ่งตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปรรวมกันมีความสัมพันธ์พหุคูณกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม ($\hat{Y}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง คือร้อยละ 91.00 และสามารถอธิบายการผันแปรหรือการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม ($\hat{Y}$) ได้อย่างถูกต้องร้อยละ 84.00 ($R^2 = .84$) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการผันแปรกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม ($\hat{Y}$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร (X_4 Beta = 0.20) ปัจจัยการวางแผน (X_1 Beta = 0.18) ปัจจัยด้านบุคลากร (X_3 Beta = 0.12) และปัจจัยด้านงบประมาณ (X_5 Beta = 0.13) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยการวางแผน ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านงบประมาณ (X_4 Beta = 0.20) มีการเปลี่ยนไป 1 หน่วย จะทำให้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม ($\hat{Y}$) เปลี่ยนแปลงไป 0.20 หน่วย, 0.18 หน่วย, 0.13 หน่วย และ 0.12 หน่วย ในทิศทางเดียวกันตามลำดับ โดยมีรูปแบบการถดถอยแบบคะแนนดิบ (Unstandardized) และแบบคะแนนมาตรฐาน (Standardized) ดังนี้

$$1) \hat{Y}_{รวม} = 0.31 + (0.14X_1) + (0.11X_5) + (0.13X_4) + (0.07X_3) + (0.03X_6) + 0.02X_2$$

$$2) \hat{Z}_{รวม} = 0.20Z_4 + 0.18Z_1 + 0.13Z_3 + 0.12Z_5 + 0.03Z_6 + 0.02Z_2$$

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานีนั้น ประกอบด้วยปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการที่สำคัญ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นปัญหาที่สำคัญ	สภาพปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ
1 ปัญหาด้านอำนาจท้องถิ่น	- ปัญหาด้านอำนาจในการบริหารจัดการตนเองและความเป็นอิสระของท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาการได้รับการกระจายอำนาจน้อยเกินไป และปัญหาการได้รับการควบคุมตรวจสอบมากเกินไป - ปัญหาด้านอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปัญหาการมีอำนาจหน้าที่ไม่เหมาะสมมีความทับซ้อนกันของอำนาจระหว่าง

	ราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ปัญหาความไม่ชัดเจนในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น เป็นต้น
2. ปัญหาด้านโครงสร้างท้องถิ่น	ปัญหาด้านโครงสร้างของระบบการบริหารท้องถิ่น เช่น โครงสร้างระบบการบริหารท้องถิ่นไม่ชัดเจนทั้งยังมีส่วนคาบเกี่ยวหรือเหลื่อมทับกับระบบการบริหารประเทศในภาพรวม นอกจากนี้้องค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างระบบการบริหารท้องถิ่นไม่เหมาะสมและสลับซับซ้อนสูง
3. ปัญหาด้านการบริหารงาน	- ปัญหาด้านนโยบายและแผนการบริหารท้องถิ่นอาทิเช่น ปัญหาการกำหนดนโยบายและแผน การนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติการ ควบคุมตรวจสอบ และการประเมินผลการปฏิบัติ เป็นต้น - ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่นที่ครอบคลุมปัญหาระบบทรัพยากรบุคคลทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายปฏิบัติการ เป็นต้น - ปัญหาทางด้านการคลังของท้องถิ่นซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาด้านรายได้และงบประมาณของท้องถิ่นรวมไปถึงความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรต่างๆ ของท้องถิ่นอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า การบริหารจัดการหลักธรรมาภิบาลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดมอดุธานีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านนั้น อภิปรายผลได้ว่า การบริหารจัดการองค์กรมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน โดยมีการกำหนดแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้รองลงมาคือองค์กรมีการถ่ายทอดยุทธศาสตร์และเป้าหมายขององค์กรให้บุคลากรทราบ และองค์กรมีการติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งองค์กรยังมีการใช้เทคนิค เทคโนโลยี กระบวนการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับหน่วยงาน รองลงมาคือองค์กรมีการลดขั้นตอนการปฏิบัติให้เสร็จในขั้นตอนเดียว เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดทรัพยากร และองค์กรมีการบริหารโดยการกำหนดบุคลากรที่เหมาะสมกับภาระงานของหน่วยงานซึ่งมีการบริหารทรัพยากร ต้นทุนและงบประมาณเหมาะสมกับองค์กร ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัลยาณี ประสมศรี, มณฑา ชาว โพธิ์ และวรวิสา รุณสวย (2555 : 3-4) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการน้ำชลประทานในมุมมองของผู้รับบริการโดยได้อธิบายว่า การให้บริการที่สามารถ

ดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่นไว้ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการมีส่วนได้และผู้มีส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง

2. จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านการวางแผนนั้น สามารถอภิปรายผลได้ว่า ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยพนักงานส่วนตำบล ปัจจัยงบประมาณ และปัจจัยการวางแผนนั้นเป็นเพราะวิธีการปรับปรุงคุณภาพให้สำเร็จซึ่งจะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำจะต้องทำให้ความรู้เรื่องคุณภาพ/ปรับปรุงคุณภาพกับทุกคน ประกาศนโยบายคุณภาพจัดระบบงานปรับปรุงคุณภาพให้ชัดเจน มีแผนแม่บทสู่การปฏิบัติจัดระบบการฝึกอบรมส่งเสริมและติดตามผล ให้ความสำคัญกับผู้บริหารระดับรองลงไป อีกทั้งยังต้องบริหารเวลา เสนอผลงาน จัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน สมควรใจที่จะทำทุกคนได้ประโยชน์ ตลอดจนการประเมินผลและมีการแก้ปัญหาซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการองค์กรมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของหน่วยงาน โดยมีการกำหนดแนวทางการดำเนินที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติและเกิดผลสัมฤทธิ์ได้
2. ควรมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารของประชาชน และพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้การปฏิบัติงาน
3. ผู้บริหารควรปรับปรุงและพัฒนาการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
4. ควรมีการวางแผนมีการรายงานผลการประเมินต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและวางแผนขั้นต่อไป
5. บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาและปรับปรุงการรักษาระเบียบวินัยให้เหมาะสม
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและพัฒนาการใช้งบประมาณ มีการเปิดเผยตามระเบียบวิธีงบประมาณด้านการวางแผนควรมีการรายงานผลการประเมินต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากผลการวิจัยดังกล่าว เป็นการวิจัยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ดังนั้นจึงควรมีการขยายการวิจัยไปยังพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกัน
2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบถึงระดับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกันว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2564). *ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2564*. กรุงเทพมหานคร: กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น.
- กัลยาณีประสมศรี และคณะ. (2555). *ธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการน้ำชลประทานในมุมมองของผู้รับบริการ*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิเคราะห์นโยบาย กองแผนงานกรมชลประทาน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Office of the Civil Service Commission. (1999). *Office of the Public Service Reform Committee*. Bangkok : The Secretary-General of the Office Office.
- Wijnen, M., Augeard, B., Hiller, B., Ward C. and Huntjens P. (2012). *Managing the Invisible: Understanding and Improving Groundwater Governance*. Washington, DC : The World Bank.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd). New York : Harper and Row.

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ Elderly's Life Quality in Roi-Kean-Sara-Sin Province

ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย¹,

พิกิฏ ศรีชนะ², ภัทรกร จำเริญ³ และ อนุชา ลาวงศ์⁴

เทศบาลตำบลบ้านแฮด¹,

กระทรวงวัฒนธรรม², มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม³⁻⁴

Siripong Arundachachai¹,

Pikik Srichana², Phatharaporn Jaipheng³ and Anucha Lawong⁴

Ban Haet Subdistrict Municipality¹,

Ministry of Culture², Maha Sarakham Rajabhat University, Thailand³⁻⁴

Corresponding Author, E-mail : simmonds.p@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ กลุ่มให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 8 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test (Independent Samples) และ F-test (Oneway ANOVA)

1. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านกลุ่มทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.84$, $\bar{x} = 2.77$, $\bar{x} = 2.68$, $\bar{x} = 2.60$ ตามลำดับ) 2. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และ 3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วย การจัดวิทยากรทำกิจกรรมออกกำลังกาย กินอาหาร และดูแลสุขภาพที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายกับชุมชน และมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดกิจกรรมทางศาสนา/สังคมให้กับผู้สูงอายุในชุมชนมากขึ้น

* วันที่รับบทความ: 7 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 20 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 22 เมษายน 2564

Received: April 7, 2021; Revised: April 20, 2021; Accepted: April 22, 2021

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; ร้อยแก่นสารสินธุ์

Abstracts

The objectives of this research were: (1) to study the elderly's quality of life in Roi-Kean-Sara-Sin Province (2) to compare the elderly's quality of life in Roi-Kean-Sara-Sin Province defined by personal factors and 3) to study the elderly's quality of life development solutions in Roi-Kean-Sara-Sin Province. This research was a mixed method using quantitative and qualitative method. Instruments were questionnaire and interview form. Samples were elderly in Roi-Kean-Sara-Sin Province totally 400 samples using stratified random sampling and informants were consisted of 8 representatives of Local Administrative Organizations using specified sampling. Statistics used data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation t-test (Independent Samples) and F-test (Oneway ANOVA) multiple linear regression analysis.

Results of this study were found as follow.

1. Quality of life of the elderly in the province of Roi Ka San Sin Province Overall, it was at the moderate level ($\bar{x} = 2.72$). Well-being Physical condition Interpersonal relations And in social groups At the moderate level ($\bar{x} = 2.84$, $\bar{x} = 2.77$, $\bar{x} = 2.68$, $\bar{x} = 2.60$) respectively.
2. The elderly with different occupations. There was a statistically significant difference in the overall quality of life level at 0.01 and 3. Solutions for improving the elderly's quality of life of the in Roi Ka San Sin Province were consisted of organizing speakers to do exercise, eating and taking care of proper health. Network with the community and getting involved with relevant agencies and organize more religious / social activities for the elderly in the community.

Keywords: Quality of Life; Elderly; Roi-Kean-Sara-Sin

บทนำ

จากสภาพปัญหาปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากระบบสาธารณสุขได้รับการพัฒนามากขึ้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ "การเตรียมความพร้อม สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ" เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2554-2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์ และมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่นการให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี โดยที่สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการได้รับรู้ถึงข้อมูลที่เป็นต่อการวางแผนและดำเนินการบนฐานของการลงทุนและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า (Dijksterhuis, 2011 : 11)

โดยจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการปรับโครงสร้างประชากรที่เริ่มเข้าสู่กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง 232,631, 325,927, 170,958 และ 164,468 คน ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 16.83, 18.16, 17.93 และ 17.91 ของจำนวนประชากรทั้งหมดภายในจังหวัดตามลำดับ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วยและโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลานซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุ ในสัดส่วนที่ไม่สมดุล (New Internationalist, 2010: 23; Kelly, 2010 : 43) การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากบุตรหลานหรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ รวมถึงปัญหาความยากจนของผู้สูงอายุ

ซึ่งถึงแม้ที่ผ่านมาจะได้มีการดำเนินงานโครงการด้านผู้สูงอายุที่หลากหลาย แต่การดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในช่วงที่ผ่านมายังมีหลากหลายและแยกส่วน ซึ่งอาจไม่สามารถสนับสนุนแผนการพัฒนาผู้สูงอายุในระดับประเทศ ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีการเข้าใจถึงบริบทและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย ดังนั้นจากความเป็นมาของสถานการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการวิจัยเพื่อศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ตลอดจนแนวทางดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 893,984 คน โดยสามารถจำแนกตามจังหวัดได้ดังนี้

จังหวัดร้อยเอ็ด 232,631 คน จังหวัดขอนแก่น 325,927 คน จังหวัดมหาสารคาม 170,958 คน และจังหวัดกาฬสินธุ์ 164,468 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดกาฬสินธุ์ ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน และใช้การวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามพื้นที่จังหวัด ตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละจังหวัดต่อไป

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดกาฬสินธุ์ แห่งละ 2 คน รวมจำนวน 8 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ **ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม** 1) ปัจจัยส่วนบุคคล โดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, รายได้ และ อาชีพ 2) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลคึกคัก โดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นซึ่งคำนวณด้วยสูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของ Cronbach เท่ากับ .94 **2. แบบสัมภาษณ์** มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยชื่อ - นามสกุล อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การบริหาร และวันเดือนปีที่ให้สัมภาษณ์ **ตอนที่ 2** เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 4 ข้อคำถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

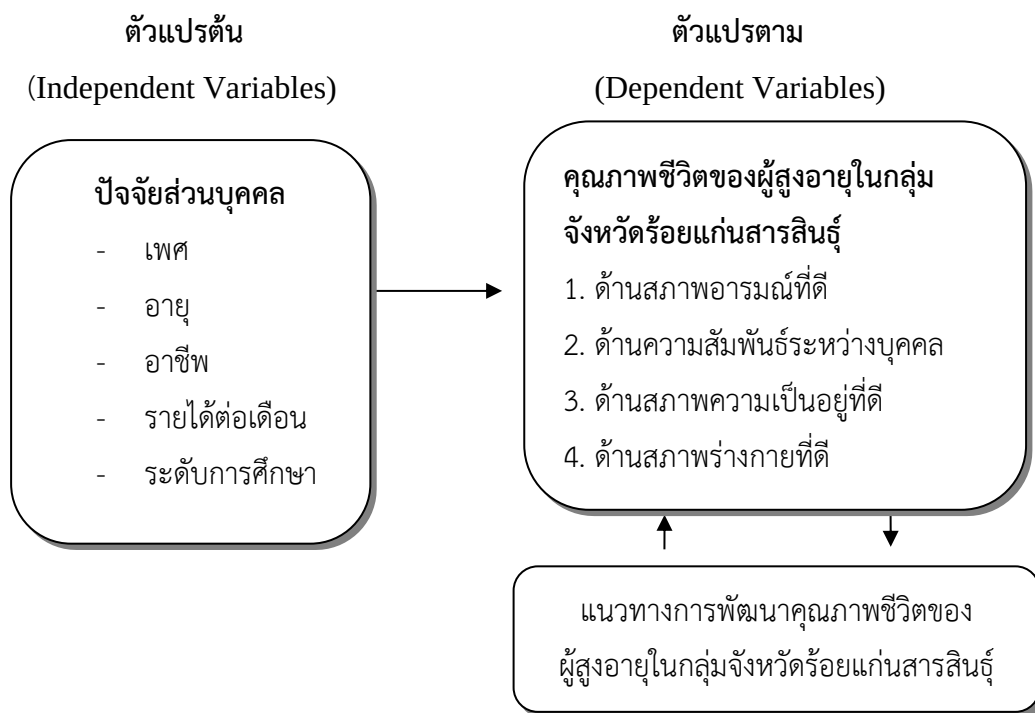
ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ประกอบด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ ได้แก่ t-test (Independent Samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (F-test; One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีของ LSD โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งโดยรวม และในรายด้าน

รายด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ที่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3	2.68	0.62	ปานกลาง
2. ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	1	2.84	0.73	ปานกลาง
3. ด้านสภาพร่างกาย	2	2.77	0.96	ปานกลาง
4. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	4	2.60	0.71	ปานกลาง
ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ โดยรวม		2.72	0.46	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่ามีค่าเฉลี่ย อยู่ระดับปานกลางทุกด้านเช่นกัน โดยสามารถเรียงลำดับรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้าน สภาพความเป็นอยู่ที่ดี ($\bar{x} = 2.84$, S.D. = 0.73) ด้านสภาพร่างกาย ($\bar{x} = 2.77$, S.D. = 0.96) ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{x} = 2.68$, S.D. = 0.62) และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ($\bar{x} = 2.60$, S.D. = 0.71)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ANOVA						
Dependent	Independent	SS	df	MS	F	Sig.
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	Between Groups	0.60	3.00	0.20	0.51	0.68
	Within Groups	104.67	267.00	0.39		
	Total	105.27	270.00			
ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	Between Groups	7.18	3.00	2.39	4.70	0.00**
	Within Groups	135.77	267.00	0.51		
	Total	142.95	270.00			
ด้านสภาพร่างกายที่ดี	Between Groups	21.92	3.00	7.31	8.60	0.00**
	Within Groups	226.82	267.00	0.85		
	Total	248.74	270.00			
ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	Between Groups	1.24	3.00	0.41	0.82	0.48

	Within Groups	134.37	267.00	0.50		
	Total	135.61	270.00			
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	Between Groups	3.49	3.00	1.16	5.76	0.00**
โดยรวม	Within Groups	53.89	267.00	0.20		
	Total	57.38	270.00			

หมายเหตุ : Independent: ปัจจัยส่วนบุคคล (อาชีพ) / ** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามอาชีพโดยรวม พบว่า มีค่า F เท่ากับ 5.76 ที่องศาความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 270 และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 (Sig. = 0.00) น้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ซึ่งแปลผลได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบในรายด้านต่อไป ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามอาชีพ ในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี พบว่า มีค่า F เท่ากับ 4.70 ที่องศาความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 270 และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 (Sig. = 0.00) น้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ซึ่งแปลผลได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามอาชีพในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ต่อไปด้วยวิธีการของ LSD ดังปรากฏในตารางที่ 3 ต่อไป

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ตามอาชีพ ในรายด้านสภาพร่างกายที่ดี พบว่า มีค่า F เท่ากับ 8.60 ที่องศาความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 270 และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 (Sig. = 0.00) น้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ ซึ่งแปลผลได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายด้านสภาพร่างกายที่ดีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามอาชีพในรายด้านสภาพร่างกายที่ดีต่อไปด้วยวิธีการของ LSD ดังปรากฏในตารางที่ 4 ต่อไป

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายคู่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

Post Hoc Multiple Comparison (LSD)				
อาชีพ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้างทั่วไป	อื่น ๆ
	($\bar{x} = 2.81$)	($\bar{x} = 3.20$)	($\bar{x} = 3.14$)	($\bar{x} = 2.91$)
ค้าขาย	0.00**	-		
รับจ้างทั่วไป	0.67	0.67	-	
อื่น ๆ	0.38	0.03*	0.07	-

หมายเหตุ : * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 3 สามารถแปลผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายคู่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขายมีระดับคุณภาพชีวิตในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีแตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกร และแตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพอื่น ๆ โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขาย ($\bar{x} = 3.20$) มีระดับคุณภาพชีวิตในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{x} = 2.81$) และสูงกว่าจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพอื่น ๆ ($\bar{x} = 2.91$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายคู่ด้านสภาพร่างกายที่ดี

Post Hoc Multiple Comparison (LSD)				
อาชีพ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้างทั่วไป	อื่น ๆ
	($\bar{x} = 2.38$)	($\bar{x} = 2.96$)	($\bar{x} = 2.84$)	($\bar{x} = 4.15$)
ค้าขาย	0.00**	-		
รับจ้างทั่วไป	0.00**	0.45	-	
อื่น ๆ	0.00**	0.26	0.06	-

หมายเหตุ : * = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 4 สามารถแปลผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในรายคู่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกร มีระดับคุณภาพชีวิตในรายด้านด้านสภาพร่างกายที่ดีแตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขาย แตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และแตกต่างจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพอื่น ๆ โดยผู้สูงอายุที่มีอาชีพเกษตรกร ($\bar{x} = 2.38$) มีระดับคุณภาพชีวิตในรายด้านสภาพร่างกายที่ดี ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขาย ($\bar{x} = 2.96$) ต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 2.84$) และต่ำกว่าจากผู้สูงอายุที่มีอาชีพอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.15$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ นั้น ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการสรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ค่าความถี่
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	- จัดกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น	7
	- จัดกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่น	5
สภาพความเป็นอยู่ที่ดี	- ทำการปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ	4
	- หน่วยงานท้องถิ่นตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม	2
สภาพร่างกายที่ดี	- จัดวิทยากรทำกิจกรรมออกกำลังกาย อาหาร และสุขภาพ	11
การรวมกลุ่มทางสังคม	- สร้างเครือข่ายกับชุมชนและมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	9

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า ประกอบด้วยแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบล โดยการจัดกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการจัดกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่นให้แก่ผู้สูงอายุ โดยรณรงค์ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่นมากขึ้น โดยแสวงหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบล โดยทำการปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ตลอดจนหน่วยงานท้องถิ่นควรมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ

3) ด้านสภาพร่างกายที่ดี พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบล โดยการจัดวิทยากรทำกิจกรรมการออกกำลังกายการกินอาหาร และการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ

4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม พบว่า มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบล โดยการสร้างเครือข่ายกับชุมชนที่มีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

จากผลการศึกษาในระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมสามารถสรุปได้ว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 4 ด้าน โดยผลการศึกษาดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นเพราะผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ส่วนหนึ่งยังคงคิดว่าตัวเองไม่มีประโยชน์ มีความรู้สึกไม่สบายใจกับสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ขาดความเป็นอิสระในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ท่านอยากจะทำ รวมถึงไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ กับคนรอบข้าง เช่น สมาชิกในครอบครัว ญาติมิตร หรือเพื่อนบ้านที่สนิท อีกทั้งผู้สูงอายุมักจะได้ในสิ่งที่ไม่ต้องการ ซึ่งส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายใน อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 4 ด้าน ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัญญา ชื่นอารมณ์ และคณะ (2560 : 54) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี โดยผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาในรายด้านยังคงพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในรายด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจได้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง อันเป็นผลมาจากสภาพปัญหาของที่อยู่อาศัย และความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประสงค์ ชาญช่วง (2554 : 33) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ รายได้ และอาชีพที่ต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ในรายด้านสภาพร่างกายที่ดี ในรายด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และในรายด้านการตัดสินใจด้วยตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการศึกษาดังกล่าวยังไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ รายได้ และอาชีพที่ต่างกันั้น ย่อมจะมีคุณลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน และมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้แตกต่างกัน ตลอดจนมีการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอันเป็นผลมาจากความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ในข้างต้น ซึ่งส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ รายได้ และอาชีพที่ต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายในกลุ่มจังหวัดร้อย

แก่นสารสินธุ์ในรายด้านต่าง ๆ แตกต่างกันนั่นเอง ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรจิตต์ วุฒิการณ์ และคณะ (2556 : 88) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบางมูลนาก โดยมุ่งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลมีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับตัวแปรคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในรายด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เนื่องจากผลการศึกษายังคงพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุยังคงอยู่ในระดับปานกลางโดยควรให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการจัดกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่นให้แก่ผู้สูงอายุ
2. ควรรณรงค์ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่นมากขึ้น โดยแสวงหาทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
3. ควรการปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ตลอดจนหน่วยงานท้องถิ่นควรมีการออกตรวจสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ
4. ควรจัดวิทยากรทำกิจกรรมการออกกำลังกายการกินอาหาร และการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมให้แก่ ผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ สร้างเครือข่ายกับชุมชนที่มีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
5. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และใช้หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ในการจัดกิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมประเพณี/วัฒนธรรมในท้องถิ่นของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงความสำเร็จศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยทำการถอดบทเรียนความสำเร็จและเปรียบเทียบกับการทำงานของศูนย์พัฒนาฯ ต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเพื่อทำการเปรียบเทียบในเชิงพื้นที่ถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กับพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีบริบทของพื้นที่ ทั้งที่เหมือนและ/หรือแตกต่างกัน เพื่อค้นหาสาเหตุของความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ในเชิงลึกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา ชื่นอารมณ และคณะ.(2560). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ประสงค์ ขาญช่าง. (2554). การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*. 3 (3), 66-78.
- สุรจิตต์ วุฒิการณ และคณะ. (2556). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร*. รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Dijksterhuis, M.A. (2011). *Child and Adolescent Health and Development*. New York: Printing Hall.
- Kelly, B. (2010). Older and Wiser. *U.S. News & World Report*. 147 (2), 4.
- New Internationalist. (2010). *Ageing – 7 myths*. New York: Holt Rinehart and Wiston.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row.

การศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับ
เด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์

และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

**An Investigation of Learning Behavior in Language and Learning Books
for Early Learners Course for Students Majoring in Early Childhood
Education, Faculty of Education and Educational
Innovation, Kalasin University**

นัตยา หกพันนา

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Nataya Hokpanna

Kalasin University

E-mail: Nataya4888@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่มีหมู่เรียนและเพศต่างกันศึกษาทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนและเตรียมการสอน ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในชั้นเรียน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 1 จำนวน 29 คน และนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 29 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ independent t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดี 2. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีหมู่เรียนที่ต่างกันมีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน 3. พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีเพศที่ต่างกันมีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

* วันที่รับบทความ: 2 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 23 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 24 เมษายน 2564

Received: April 2, 2021; Revised: April 23, 2021; Accepted: April 24, 2021

คำสำคัญ : พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้; ภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย; คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา; มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Abstracts

This research aims to study and compare behaviors in Thai activity based learning course through distinguishing sections and genders in term of 4 features ; planning and teaching preparatory, environment in classroom, teaching process, and media usage. Research instrument is Thai activity based learning survey. Sampling populations are 29 and 32 Thai students major of section 1 and 2 respectively. The statistical analysis used are means, percentage, standard deviation and independent t- test.

The result finds that 1. The behavior of activity based learning by Thai undergraduates in the same section is at good level. 2. The behavior of activity based learning by the distinguishing section is not different. 3. The behavior of activity based learning by separating genders is not different.

Keywords: Learning Activity Behavior; Language and Literacy for Early Childhood; Faculty of Education and Educational Innovation; Kalasin University

บทนำ

ภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นภาษาที่สอง รวมทั้งภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย ในบริบทสังคมวัฒนธรรมที่ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะที่บ้านหรือสถานพัฒนาเด็กเพราะโลกปัจจุบันเป็นยุคไร้พรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีเครื่องมืออุปกรณ์การสื่อสารที่ทันสมัย สามารถใช้ติดต่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในบริบทสังคมวัฒนธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็ว จึงต้องอาศัยประสบการณ์ความรู้ความสามารถและทักษะในการรู้หนังสือ เพื่อที่จะสามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ จะเห็นได้ว่าการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมยุคปัจจุบัน มีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาชาติได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์

จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง ทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า (กรมวิชาการ, 2553 : 120) ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การบันทึกเรื่องราวจากอดีตถึงปัจจุบัน

และเป็นวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นการเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ในการสื่อสาร เป็นเครื่องมือในการเรียนและแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ เรียนรู้ในฐานะเป็นวัฒนธรรมทาง ภาษาให้เกิดความชื่นชม ชาบซึ้ง และภูมิใจในภาษาไทย โดยเฉพาะคุณค่าของวรรณคดี และภูมิปัญญาทาง ภาษา ของบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้ อันเป็นส่วนเสริมสร้างความงดงามในชีวิต ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติ ของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ในปัจจุบันพบว่าการใช้ ภาษาไทยมีปัญหาทั้งด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด (ชลธิชา หอมฟุ้ง, 2557 : 45) ส่งผลให้ คุณภาพด้านการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก เพราะยังขาดมาตรฐานและด้านประสิทธิภาพของ ครู ครูและนักศึกษาครูส่วนใหญ่เน้นการสอนทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนไม่มีความ หลากหลายหรือแปลกใหม่ (ทิตินา แคมมณี, 2553 : 158)

ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็ก ปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยกำหนดให้พฤติกรรมการสอนของนักศึกษาสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัยเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ยังเป็นการทำให้ตัวครูผู้สอนเองมองเห็นพฤติกรรมการสอน สามารถ ปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้เป็นครูปฐมวัยที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และทำหน้าที่บทบาทของครูปฐมวัย ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรม การเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยคณะ ศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาพฤติกรรมการสอน ไปใช้ปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับปฐมวัยสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 4 ด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็ก ปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา ที่มีหมู่เรียน ต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็ก ปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา ที่มีเพศต่างกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative study) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา คือ สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและเตรียมการสอน ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในชั้นเรียน ด้านการดำเนินการสอน และด้านการใช้สื่อการสอน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ และหมู่เรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและเตรียมการสอน ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในชั้นเรียน ด้านการดำเนินการสอน และด้านการใช้สื่อการสอน

4. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 1 จำนวน 29 คน และชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 29 คน รวมทั้งหมด 58 คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

6. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

6.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด ขอบเขตและรูปแบบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

6.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ ด้านพฤติกรรมการสอนด้านการวางแผนและเตรียมการสอน พฤติกรรมการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม การดำเนินงานในชั้นเรียน พฤติกรรมด้านการดำเนินการสอน และพฤติกรรมการสอนด้านใช้สื่อการเรียนการสอน

6.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาสร้างเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการสอนของครูภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ จำนวน 40 ข้อ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม

6.4 นำข้อมูลที่ได้ไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 1 จำนวน 29 คน และชั้นปีที่ 2 หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 29 คน รวมทั้งหมด 58 คน

6.5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบ t-test การหาค่าแปรปรวน Two way ANOVA กำหนดการแปลความหมายของข้อมูลใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง ดีมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง ดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง พอใช้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง ไม่ดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง ไม่ดีมาก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

คุณลักษณะส่วนบุคคล

- 1.หมู่เรียน
- 2.เพศ

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 4

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องการศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษา และการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มีผลการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศและหมู่เรียน
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย
3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างโดยจำแนกตามหมู่เรียน
4. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างโดยจำแนกตามเพศ

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นเพศ และหมู่เรียน

ตาราง 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นเพศและหมู่เรียน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	8	13.79
หญิง	50	86.21
รวม	58	100.00
2. หมู่เรียนผู้ตอบแบบสอบถาม		
หมู่ 1 สาขาการศึกษาปฐมวัย	29	50.00
หมู่ 2 สาขาการศึกษาปฐมวัย	29	50.00
รวม	58	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 58 คน จำแนกตามเพศและหมู่เรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 86.21 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 13.79 จำแนกตามหมู่เรียนของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาเป็นหมู่เรียนที่ 1 จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย แสดงดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศและหมู่เรียน

ลำดับ	พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	นักศึกษาหมู่ 1			นักศึกษาหมู่ 2		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
1	ด้านการวางแผนการเตรียมการสอน	3.54	1.37	ดี	3.81	1.16	ดี
2	ด้านการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในชั้นเรียน	4.06	1.14	ดี	3.75	1.32	ดี
3	ด้านการดำเนินการสอน	3.84	1.41	ดี	3.45	1.32	ดี
4	ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	3.15	1.45	ดี	3.82	1.23	ดี

จากตาราง 2 พบว่าพฤติกรรมการสอนด้านที่ 1. ด้านการวางแผนการเตรียมการสอนของหมู่เรียนที่ 1 อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.54$) และหมู่เรียนที่ 2 อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.81$) 2. ด้านบรรยากาศสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในชั้นเรียนของหมู่เรียนที่ 1 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 4.06$) และหมู่เรียนที่ 2 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.75$) 3. ด้านการดำเนินการสอนของหมู่เรียนที่ 1 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.84$) และหมู่เรียนที่ 2 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.45$) 4. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนของหมู่เรียนที่ 1 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.15$) และหมู่เรียนที่ 2 อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ ($\bar{x} = 3.82$)

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยโดยจำแนกตามหมู่เรียน แสดงดังตารางที่ 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยจำแนกตามหมู่เรียน

หมู่เรียน	n = 61		t	df	P-value
	$\bar{x}$	S.D.			
หมู่เรียนที่ 1	12.50	2.08	-0.435	235	0.664
หมู่เรียนที่ 2	12.63	2.33			

จากตาราง 3 พบว่านักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่มีหมู่เรียนที่ต่างกันมีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยไม่แตกต่างกัน

4. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยศึกษาโดยจำแนกตามเพศ แสดงดังตารางที่ 4

ตาราง 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	n = 61		t	df	P-value
	$\bar{x}$	S.D.			
ชาย	3.19	0.28	-0.704	344	0.428
หญิง	3.22	0.31			

จากตาราง 3 พบว่านักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่มีเพศที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยสำหรับประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยไทย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ทั้ง 4 ด้านพบว่าพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยอยู่ของ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยอยู่ในระดับดี ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัยมีพื้นฐานและทักษะการสอน มีความรู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็ก ปฐมวัยดี จึงส่งผลให้พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับดีตามไปด้วย และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาที่มีหมู่เรียนต่างกัน พบว่าเมื่อมีหมู่เรียนต่างกันมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน เช่นนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาทั้ง 2 หมู่เรียนมีพื้นฐานใน ด้านความรู้และการจัดการเรียนในรายวิชาภาษาและรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับดีทั้ง 2 หมู่เรียนจึง ทำให้พฤติกรรมไม่แตกต่างกัน และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและ การรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีเพศต่างกันพบว่าเมื่อมีเพศต่างกันมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน เช่นนี้อาจเป็น เพราะในปัจจุบันการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นเพศไหนก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน จึง ส่งผลให้พฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับดี

และมีพฤติกรรมไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ประภัสสรณ ตู๊แก้ว (2559 : 4) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการสอนของครูคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า ครูคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีพฤติกรรมการสอนอยู่ในระดับดีมาก และพบว่าเพศและสถานภาพไม่มีผลต่อการสอนในรายวิชาคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่นด้านการประเมินผลการเรียน และด้านการติดตามนักเรียน เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาดังกล่าว
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยสำหรับที่มีชั้นปีที่ต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบพฤติกรรมการสอนที่มีความเหมาะสมในระดับการศึกษาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา หอมพุ่ม (2557). *ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภัสสรณ ตู๊แก้ว (2559). *การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปินดา โปสยะ

Strategies Creating Humour in Pinda Phosaya's Written Pieces

สุทธภา อินทรศิลป์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Sutthapha Intharasilp

Kalasin University, Thailand

E-mail : Sutthapha intharasil@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ขัน ในงานเขียนของ ปินดา โปสยะ โดยรวบรวมจากผลงานรวมเล่มของ ปินดา โปสยะ จำนวน 5 เล่ม วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาด้วยแนวคิดทฤษฎีการสร้างอารมณ์ขัน ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของ ปินดา โปสยะ มีกลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ขัน 11 กลวิธี คือ กลวิธียั่วล้อ กลวิธีความไม่เข้ากัน กลวิธีการสร้างเรื่องให้เกินจริง กลวิธีการใช้ภาษา กลวิธีการทำให้เรื่องผิดความคาดหมาย กลวิธีสร้างลักษณะหรือขนาดที่แปลกและแตกต่างไปจากความเป็นจริง กลวิธีล้อเลียนวรรณคดี กลวิธีการกระทำซ้ำซาก กลวิธีการใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ กลวิธีทำให้เป็นเรื่องสัปดน และกลวิธีความเหนือกว่าและต่ำกว่า นอกจากกลวิธีทางภาษาจะช่วยสร้างอารมณ์ขันแล้วยังสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของบุคคลบางกลุ่มในสังคมอันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ขัน ในวัฒนธรรมไทยให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : งานเขียน; ปินดา โปสยะ; กลวิธีสร้างอารมณ์ขัน

Abstracts

This study aims to study language strategies creating humour in Pinda Phosaya's written pieces, compiled from 5 sets of book collection. Creating humour framework is employed to analyze language strategies. The results find 10 strategies on humour in Pinda Phosaya's written pieces ; mocking, incongruity, overstatement, language usage, unexpected ending, true differentiating, literature mockery, repetition, false logicology, sexual twist, being higher and lower status, and social satire. Additionally, not only those language strategies will enhance humour but also reveal feeling, thought, and opinion of those who willingly learn and build more humour senses in Thai culture.

* วันที่รับบทความ: 2 เมษายน 2564; วันที่แก้ไขบทความ 23 เมษายน 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 24 เมษายน 2564

Received: April 2, 2021; Revised: April 23, 2021; Accepted: April 24, 2021

Keyword : Writing; Pinda Phosaya; Humour Framework

บทนำ

ปัจจุบันจะเห็นว่าการสร้างงานวรรณกรรมออกมาโดยมีเนื้อหาไปในทิศทางที่สร้างความตลกขบขันมีมากมายหลายรูปแบบด้วยกัน นั่นก็เนื่องจากสภาพสังคม วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในรูปแบบของการดิ้นรนขวนขวายเพื่อสิ่งที่ดีกว่าซึ่งยังผลให้เกิดความตึงเครียดขึ้นกับคนเราได้ ดังนั้นคนเราจึงมีวิธีที่จะเสาะแสวงหาอารมณ์ขันจากสิ่งต่าง ๆ เพื่อความผ่อนคลาย ในการสร้างงานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาตลกขบขันก็เป็นส่วนหนึ่งในการตอบสนองความต้องการของบุคคลที่ต้องการเสียงหัวเราะให้กับชีวิต

กฤตยา แสงเจริญ (2530 : 14) กล่าวว่า อารมณ์ขันเป็นวิธีการหนึ่งที่ธรรมชาติได้สร้างไว้สำหรับให้มนุษย์ลดคลายความเครียดเพราะหากมนุษย์รู้จักเลือกใช้อย่างเหมาะสมแล้วจะก่อประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อยู่รอบข้างอย่างมหาศาลทีเดียว ดังนั้นการมีอารมณ์ขันจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญไม่น้อยในภาวะสังคมปัจจุบัน

การมีอารมณ์ขันเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบันเพราะจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผูกมิตร สร้างประโยชน์ ลดคลายความเครียดความวิตกกังวลและความหวาดระแวงต่อกันลงได้

อารมณ์ขันเป็นหนึ่งในอารมณ์ที่หลากหลายของมนุษย์ที่สื่อสารผ่าน “ภาษา” ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ภาษาภาพ ภาษาเขียน หรือภาษาในรูปสัญลักษณ์อื่นๆ อารมณ์ขันต้องสื่อสารโดยมีผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีทั้งความเป็นสากลและลักษณะเฉพาะ เพราะอารมณ์ขันเป็นผลมาจากปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะเวลาและพื้นที่ ดังนั้น ในแต่ละสังคมจึงมีอารมณ์ขันที่มีลักษณะเฉพาะที่คนในสังคมนั้นรับรู้ร่วมกัน การศึกษาเรื่องอารมณ์ขันต้องใช้ศาสตร์หลายแขนงมาช่วยอธิบาย ทั้งปรัชญา ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยาและประวัติศาสตร์ ดังนั้น ความรู้ที่รับจากการศึกษาอารมณ์ขันสามารถสร้างความเข้าใจวัฒนธรรมและสภาพสังคมที่อารมณ์ขันนั้นดำรงอยู่ พบว่าในสังคมไทยมีเรื่องตลกขบขันเป็นส่วนประกอบอยู่เสมอ ทั้งในโฆษณา ละคร รายการโทรทัศน์สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าอารมณ์ขันเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย เรียกได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มี “วัฒนธรรมอารมณ์ขัน” เรื่องอารมณ์ขันและเรื่องตลกของสังคมไทยได้รับความสนใจศึกษาจากนักวิชาการและสถาบันการศึกษาสาขาต่าง ๆ ตั้งแต่ประมาณทศวรรษที่ 2510 เป็นต้นมา โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีตะวันตก เช่น เรื่องศรีธนญชัยเป็นเรื่องที่ได้รับการศึกษาและตีความนัยแฝงที่อยูในความตลก คือเรื่องศรีธนญชัยในอุษาอาคเนย์ของกัญญารัตน์ เวชศาสตร์ (2541 : 39)

พัฒนาการของวรรณกรรมสื่ออารมณ์ขึ้นนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นมาจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา และจุดมุ่งหมายในการเขียนซึ่งจะเป็นไปตามกระแสสังคมและตัวนักเขียนเองก็มีการสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ให้กับตนเอง งานเขียนของ ปินดา โปสยะ เป็นงานเขียนที่ฉีกแฉางงานเขียนที่สร้างอารมณ์ของนักเขียนในสมัยยุคฉันทนาหาความหมาย ไม่ว่าจะเป็น ไมตรี ลิมปิชาติ , มนินยา เป็นต้น โดยลักษณะงานเขียนของ ปินดา นั้นไม่ได้ตั้งใจให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขึ้นได้ในทันทีที่อ่าน ผู้อ่านงานเขียนของปinda ยังต้องอาศัยเงื่อนไขของประสบการณ์ จึงจะสามารถรับรู้หรือเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อได้

ปinda โปสยะ เป็นนักเขียนหน้าใหม่ ที่มีลักษณะการเขียนแปลกใหม่ อีกทั้งความเป็นนักศึกษาไฟแรง ในพ.ศ. 2525 ยุคที่การศึกษากำลังเฟื่องฟู ทำให้งานเขียนของปinda โปสยะได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในหมู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยเช่นเดียวกันกับเขา ย่อมเข้าใจเนื้อหาในงานของเขาได้มากกว่าคนอื่น ๆ ผนวกกับการที่ในขณะนั้น ได้เกิดมีกลุ่มตลกสายเลือดใหม่ เป็นกลุ่มตลกปัญญาชนที่รู้จักกันในนามของ กลุ่มซูโม่ กำลังได้รับความนิยม ส่งผลให้งานของปinda เป็นที่กล่าวขานกันอย่างแพร่หลาย

งานเขียนของ ปinda จึงถือได้ว่าเป็นต้นแบบของงานเขียนแนวตลกสร้างสรรค์ ที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดตามไปด้วย จึงจะสามารถเข้าใจในอารมณ์ขันที่แฝงไว้ในตัวอักษร ปัจจุบันมีนักเขียนมากมายที่เติบโตมาจากงานเขียนของปinda ยกตัวอย่างเช่น บั๊วไร ได้ฝากไว้ในคำนำเสนอเรื่องกาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว “ถ้าเปรียบครูเป็นเรือจ้าง ปinda โปสยะ เป็นเรือจ้างที่ออกจากฝั่งไปแล้วเมื่อบั๊วไรมาถึงที่ท่าสำนักศิษย์สะตือ บั๊วไรได้แต่แอบมองลีลาเล่นบนน้ำของเรือจ้างลำน้อยอยู่ไกล ๆ เมื่อเจอคลื่น เรือจ้าง ปinda ไม่ตัดคลื่นตรง ๆ อย่างรุนแรงแต่จะค่อย ๆ เล่นเล่นลื่นไหลไปมากับคลื่นด้วยความสนิทสนมและเป็นกันเอง ถ้าเปรียบเรือจ้างเป็นครู ปinda โปสยะ เป็นครูที่พอครูพักแล้วบั๊วไรก็ลักจำเอามาใช้ในงานของตน ครูสอนห้องโน้น ความรู้กระโจนมาห้องนี้ ทุกครั้งที่อ่านงานของครู ก่อนสมองของบั๊วไรได้ออกกำลังกาย ตัวหนังสือที่คุณครูเขียน บัดนี้ได้ออกลูกออกหลานอยู่ในจินตนาการของบั๊วไร ค่อย ๆ เล่นเล่นลื่นไหลไปมากับคลื่นด้วยความสนิทสนมและเป็นกันเอง”

การสร้างวรรณกรรมสื่ออารมณ์ขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่ามีไม่เรื่องง่ายเลยในการที่จะทำให้ใครสักคนหัวเราะหรือยิ้มออกมาได้แต่ก็มีไม่เรื่องยากเกินไปสำหรับผู้ที่สามารถใช้กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นกับใครสักคนหรือหลายคนได้ ปinda โปสยะ เป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เรียกอารมณ์ขันหรือรอยยิ้มให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านได้ด้วยการริเริ่มใช้แนวการเขียนใหม่ ๆ ให้กับวรรณกรรมไทยจึงมีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาว่าในการสร้างงานของ ปinda โปสยะ นั้นมีการใช้กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันอย่างไรบ้าง ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการศึกษาในงานในด้านนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของปิ่นดา โพสยะ

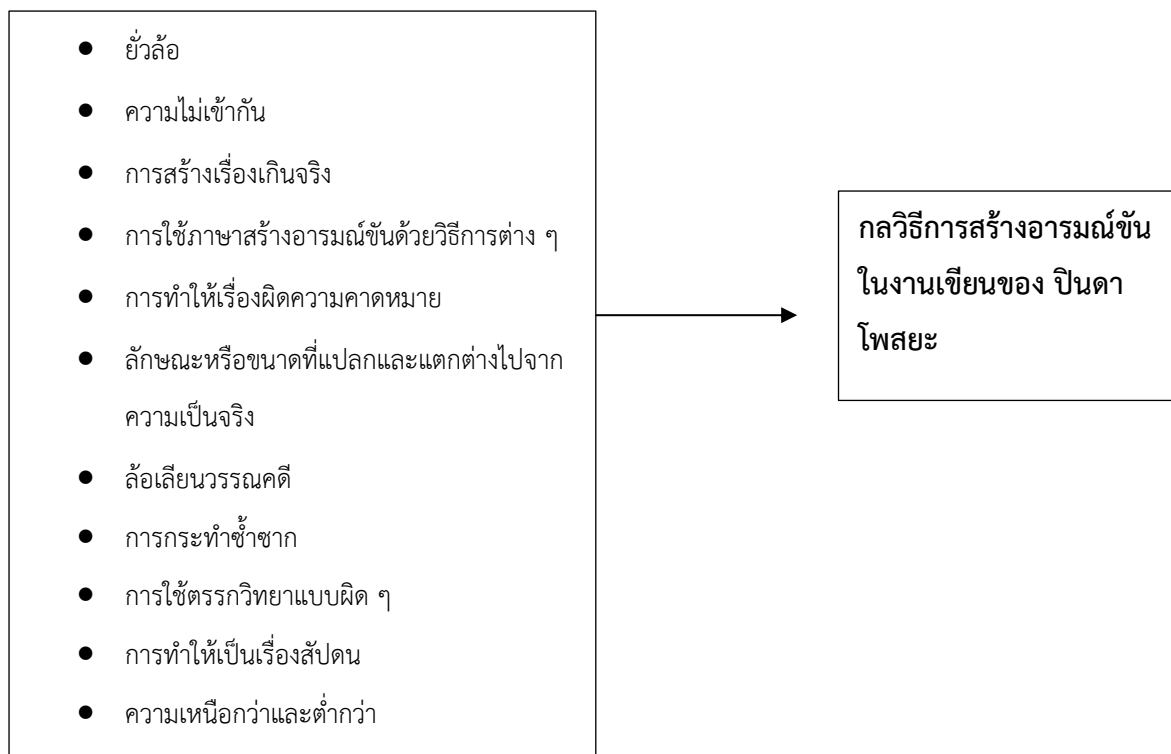
ระเบียบวิธีวิจัย

ศึกษาเฉพาะผลงานรวมเล่มของปิ่นดา โพสยะ ตั้งแต่เล่มแรกจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 โดยมีจำนวน 5 เล่ม ดังต่อไปนี้

1. ว้าวุ่น อธิบาย.....
2. กว่าเจถึง(ท่า)พระจันทร์
3. กาลครั้งหนึ่งนานมา
4. กับแกล้มเอาไหน
5. บานไม่รู้โรย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปิ่นดา โพสยะ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารตำรา จึงสามารถทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการศึกษา

จากศึกษาทวิวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของปินดา โปสยะ โดยได้ทำการวิเคราะห์จากงานเขียนรวมเล่มทั้ง 5 เรื่อง ได้แก่ ว่าวุ่น กว่าเงถึง(ท่า)พระจันทร์ กาลครั้งหนึ่งนานมา กับแก้มเอาไหน และบานไม่รู้โรย จะเห็นได้ว่า ปินดา โปสยะ มีการใช้ทวิวิธีการสร้างอารมณ์ขันดังต่อไปนี้

1. ยั่วล้อ

1.1 ยั่วล้อโดยตรง คือการเขียนตำหนิต่างตรงไปตรงมาอย่างเฉียบขาด คล้าย ๆ กับการตำว่า แต่มักเกิดขึ้นกับผู้ที่มีความสัมพันธ์สนิทชิดเชื้อกัน ทำให้ไม่เกิดความหมองใจซึ่งกันและกัน ปินดา โปสยะสร้างให้ตัวละครในเรื่อง ตำหนิลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของเพื่อนอย่างตรงไปตรงมา แต่ความสัมพันธ์ของตัวละครมีความสนิทสนมกันมาก จึงไม่ทำให้ตัวละครต้องบาดเจ็บ

1.2 ยั่วล้อโดยอ้อม คือ การเสียดสี เหน็บแนม บุคลิกลักษณะของตัวละครหรือเหตุการณ์ทางสังคม โดยไม่กล่าวถึงอย่างตรง ๆ อาจคล้ายการประชดเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความตลกขบขัน เช่น

หนังสือพิมพ์ฉบับสำคัญ ๆ วันนั้นพาดหัวข่าวใหญ่ในทำนองเดียวกันว่า “หมอนวดสาวถูกขี้โคลนุ่มขี้เมื่อยพลัดเลือดออกเกือบหมดตัว ตายคาอ่าง ”

(กว่าเงถึง (ท่า) พระจันทร์ / นำเรื่อง / หน้า 17)

พบว่าในตอนนี้มีมีการเสียดสีสังคม โดยการที่บอกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับสำคัญ ๆ พาดหัวข่าวใหญ่ในเรื่องที่ไร้สาระคือเรื่องของหมอนวดที่ถูกขี้โคลนุ่มขี้เมื่อยจนเลือดออกตายคาอ่างนั้นเป็นเรื่องที่ไม่น่าเกิดขึ้น แต่ต้องการจะเขียนเพื่อเสียดสีเหน็บแนมสื่อมวลชนที่มีหน้าที่นำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ในสภาพสังคมขณะนั้น สื่อมวลชนถูกจำกัดบทบาท ไม่สามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างเสรี และเป็นไปตามจรรยาบรรณ

2. ความไม่เข้ากัน

ความไม่เข้ากันของปินดา โปสยะ มีทั้งแบบไม่เข้ากันด้านรูปลักษณ์ ด้านคำพูด และด้านความหมาย

2.1 ความไม่เข้ากันด้านรูปลักษณ์ ปินดา ก็มักจะสร้างให้ตัวละครมีรูปลักษณ์ภายนอกแบบหนึ่ง แต่มีการแสดงออกอีกแบบหนึ่งซึ่งไม่เข้ากันรูปลักษณ์ที่คนอื่นพบเห็น อาจจะเป็นคนที่สูงศักดิ์แต่กลับต้องมาแสดงกิริยาอาการคล้ายกับชาวบ้าน หรือพูดคำหยาบซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำเพื่อจะทำให้เสียศักดิ์ได้ หรือบางครั้งก็เป็นลักษณะของเพื่อนที่มีนิสัยหรือการแสดงออกไม่เข้ากับรูปลักษณ์ภายนอก

2.2 ความไม่เข้ากันทางคำพูด ปินดา โปสยะ มักจะสร้างอารมณ์ขันสอดแทรกไว้ในตัวอักษรเสมอ ถือได้ว่าเป็นคนที่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดีมากคนหนึ่ง เวลาปินดาแต่งมักจะใช้คำได้เหมาะสมทำให้เรื่อง

ไหลลื่นไปอย่างไม่มีสะดุด แม้บางครั้งคำที่ใช้นั้นจะไม่เกี่ยวข้องกัน ก็สามารถนำมาผสมผสานไว้ในประโยคได้อย่างลงตัว จนบางครั้งผู้อ่านก็อาจไปโดยไม่รู้ว่ามันไม่เข้ากันและจะต้องหยุดคิดเพื่อที่จะเข้าใจว่ามันไม่เข้ากัน

2.3 ไม่เข้ากันทางความหมาย การเลือกใช้คำที่ใช้ในการสร้างอารมณ์ขันของปินดานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการเลือกสรรคำมาใช้ในงานเขียนของเขา ซึ่งคำนั้น ๆ มักจะมีความหมายที่ขัดแย้งกับเนื้อหาในตอนนั้น นับว่าเป็นคนที่มีความรู้ในด้านภาษามากคนหนึ่ง เพราะปินดาสามารถหาคำที่หลากหลายและรู้จักใช้คำที่คล้าย ๆ กันแต่มีความหมายที่ต่างก็นำมาผสมกัน ทำให้เกิดอารมณ์ขันได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สำนวนก็แสดงให้เห็นว่ามีความรู้ในด้านสำนวนไทยอยู่บ้างจึงจะสามารถนำมาเขียนให้มีความหมายขัดแย้งในประโยคได้

3. การสร้างเรื่องเกินจริง

การเขียนแบบสร้างเรื่องเกินจริงมักจะปรากฏในเรื่องที่แต่งขึ้นมาของปินดา การสร้างเรื่องเกินจริงของผู้เขียนนั้น มักจะเกิดมาจากจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกที่ต้องการจะเสียดสี เหน็บแนมเรื่องบางเรื่องเล็กน้อยหรือบางครั้งผู้เขียนจะเขียนแซวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงให้ดูยิ่งใหญ่เหลือเชื่อจากการกระทำที่เกิดขึ้นจริงหลายเท่า

4. การใช้ภาษาสร้างอารมณ์ขันด้วยวิธีการต่าง ๆ

ในงานของปินดา สามารถยืนยันคำพูดที่ว่า “ภาษาไทยดัดได้” ได้ อาจเป็นเพราะปินดาเข้าใจในข้อความนี้ จึงมีการเล่นภาษาในงานของเขามากมาย ด้วยความเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์รู้จักดัดแปลงพลิกแพลงภาษา เอามาประกอบกันจนทำให้เกิดอารมณ์ขันในข้อความนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยเงื่อนไขอะไรมากมาย แค่เป็นคนเข้าใจในภาษาไทยสำนวนไทยก็สามารถเข้าใจในเนื้อหาของปินดาได้

4.1 การใช้สำนวน คือ การหยิบยกเอาสำนวนไทยเข้าไปสอดแทรกเอาไว้ในเนื้อเรื่อง ซึ่งลักษณะที่พบก็คือ การใช้สำนวนที่ไม่ถูกต้องตามความหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน

4.2 การเล่นคำซ้ำ คือ การนำเอาคำเดิมมาใช้ซ้ำ ๆ กัน โดยผู้แต่งมักจะซ้ำคำในเนื้อหาที่ไม่น่าจะเป็นการซ้ำคำได้และมักจะซ้ำคำที่มีลักษณะมากเกินไป

4.3 การใช้คำพ้องรูป – พ้องเสียง คือ การนำคำที่มีรูปเหมือนกันหรือเสียงเหมือนกัน เอามาใช้รวมกัน ทำให้เนื้อหามีความขัดแย้งกัน สร้างความขบขันให้กับผู้อ่านได้

4.4 การสร้างภาษาขึ้นเฉพาะกลุ่ม ปินดาได้มีการนำเอาการตั้งฉายาของเพื่อน มาไว้ในงานเขียนของเขา โดยลักษณะการตั้งฉายาของเขามักนำมาจากจุดเด่นหรือจุดด้อยของเพื่อน ๆ ขึ้นมาตั้งและคำที่ปินดาใช้นั้นจะสามารถสื่อความหมายให้เพื่อน ๆ ทราบได้ทันทีว่าเป็นใคร จะเห็นได้จากเรื่องว่านุ่น ที่มีอยู่หลายตอนด้วยกัน และในเรื่องอื่น ๆ ก็มีการตั้งชื่อตัวละครที่ผู้เขียนต้องการจะล้อสังคมในสมัยนั้นว่ามักมีการใช้คำในการตั้งชื่อที่หูลู่หวา ตัวอย่างเช่นในเรื่อง กว่าจะถึง(ท่า)พระจันทร์ ก็มีการตั้งชื่อตัวละครให้มีความธรรมดา

สามัญ เช่น สมชาย ดำเกิง เป็นต้น หรือมีการล้อเลียนชื่อตัวละครในงานเขียนสมัยนั้น เช่น ปรีศนา สาวิตรี หรือมีการดัดแปลงชื่อตัวละคร เช่น อ้อยพิลาศ ก็อาจดัดแปลงมาจาก พราวพิลาศ เป็นต้น

5. การทำให้เรื่องผิดความคาดหมาย

ในการสร้างงานของปินดา โปสยะนั้น ได้มีการใช้กลวิธี การทำให้เรื่องผิดความคาดหมายโดยจะเห็นได้ว่า เขามีแนวคิดที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง มีการพลิกผันเรื่องจากที่ดำเนินไปตามปกติให้กลายเป็นเรื่องที่น่าขบขันได้ ซึ่งการสร้างเรื่องเหล่านี้เป็นส่วนของว่าวุ่นนั้น ปินดา โปสยะ อาจจะได้เป็นผู้ที่สร้างขึ้นมาก็ได้ แต่อาจจะเกิดจากพฤติกรรมที่เหนือความคาดหมายของเพื่อนของเขาที่ทำให้เกิดสถานการณ์อันพลิกผันไปจากที่ควรจะเป็น โดยพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยความที่เป็นนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็สามารถสร้างเรื่องราวที่ผู้อ่านคาดไม่ถึงได้ แต่ในส่วนในเรื่อง กว่าจะถึง(ท่า)พระจันทร์และกาลครั้งหนึ่งนานมา ที่เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมานั้น ผู้เขียนอาจจะนำเอาประสบการณ์จากเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตมาปรับใช้ในกลวิธีการสร้างเรื่องให้ผิดความคาดหมาย เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขัน ดังแต่ละตัวอย่างที่จะกล่าวถึง

6. ลักษณะหรือขนาดที่แปลกและแตกต่างไปจากความเป็นจริง

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ปินดา โปสยะ ได้เขียนให้ตัวละครมีลักษณะที่แปลกและแตกต่างไปจากความเป็นจริง ทั้งในส่วนของคุณลักษณะนิสัย บุคลิกลักษณะ หรือแม้กระทั่งอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งความจริงแล้วในสายตาคนอื่นบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่ได้มีลักษณะที่ต่างไปจากความเป็นจริงเท่าไรนัก แต่ด้วยพื้นฐานการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ของผู้เขียนทำให้ผู้เขียนมีมุมมองที่แตกต่างออกไป สามารถมองคนเป็นส่วน ๆ และแยกเอาส่วนต่าง ๆ ของคน เหล่านั้นมาเขียนให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขันได้

7. ล้อเลียนวรรณคดี

ในกลวิธีการล้อเลียนวรรณคดีนี้ ปินดา ได้มีการนำเอาเรื่องในวรรณคดีมาดัดแปลง โดยที่เหตุการณ์นั้นไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ในวรรณคดี โดยกลวิธีนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความคิดที่แปลกใหม่ของผู้อ่าน และทำให้เห็นว่าผู้เขียนไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ และสิ่งที่ปินดานำมาเขียนนั้นก็จะเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกัน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน

8. การกระทำซ้ำซาก

ปินดา โปสยะ ได้ใช้กลวิธีในการสร้างให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่ซ้ำซากเพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ขัน โดยที่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นผู้เขียนอาจจะนำมาจากเรื่องจริง ดังตัวอย่างในเรื่องว่าวุ่นที่ผู้เขียนได้นำเรื่องของเพื่อนมาเขียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เขียนเป็นคนช่างสังเกตในพฤติกรรมของผู้อื่นจึงสามารถเห็นได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมเดิม ๆ อยู่เสมอและนำเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาเขียน หรือการนำเอาพฤติกรรมที่ซ้ำซากต่าง ๆ มาใส่ให้กับตัวละครเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความขบขันได้

9. การใช้ตรรกวิทยาแบบผิด ๆ

เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้เหตุผลแบบผิด ๆ ซึ่งเรื่องที่เล่านั้นจะต้องเป็นเรื่องที่ผู้อ่านรู้จักเหตุผลที่ถูกต้องอยู่แล้ว ปินดา ได้มีการนำเอากลวิธีนี้มาใช้ในงานเขียนของเขา โดยที่ตัวละครใช้เหตุผลที่ไม่ถูกต้องในสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อผู้อ่านเข้าใจเหตุผลที่ถูกต้อง ก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ขบขันเมื่อตัวละครใช้เหตุผลที่ผิด แต่ถ้าหากว่าผู้อ่านไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ปินดาได้เขียนไว้ ก็ไม่สามารถเข้าใจเหตุผลที่ถูกต้องเมื่อไม่เห็นว่ามีผิด ก็ทำให้ไม่สามารถขบขันในเรื่องที่ปินดาเขียนได้

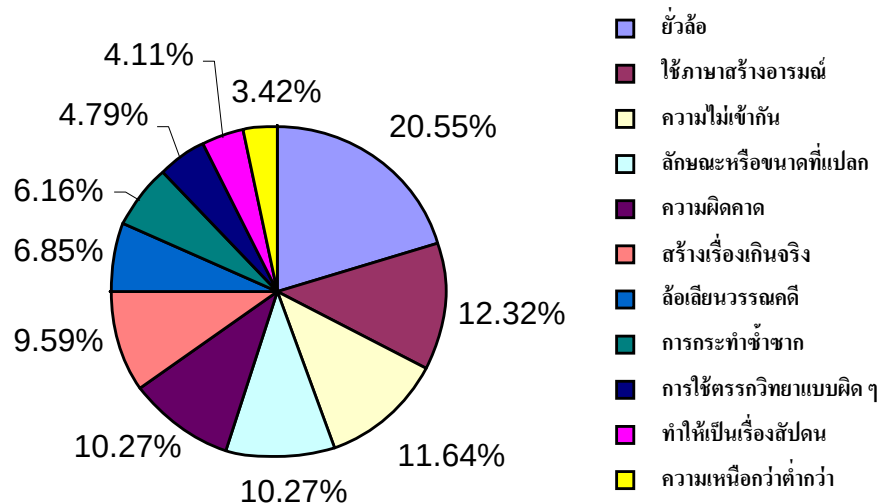
10. การทำให้เป็นเรื่องสัปดน

ปินดา โปสยะได้มีการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน โดยการที่ทำให้เรื่องปกติธรรมดากลายเป็นเรื่องสัปดน ในงานของปินดานั้นไม่ค่อยจะมีการทำให้เป็นเรื่องสัปดนมากนัก และไม่ได้มีเนื้อหาที่ลึกซึ้งเกินไปจนหน้าเกลียด และเป็นเรื่องที่มีมักจะคุยกันในกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นธรรมดาที่ในกลุ่มผู้ชายที่จะมีการพูดคุยเรื่องสัปดนเพื่อความสนุกสนาน ปินดาก็ได้เลือกสรรเอาเรื่องที่ไม่สื่อไปทางเพศมากเกินไปและผู้อ่านสามารถขบขันไปกับเรื่องของเขาได้

11. ความเหนือกว่าและต่ำกว่า

ความเหนือกว่าและต่ำกว่าในที่นี้หมายถึง การที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันด้วยสิ่งที่เป็นความโชคร้ายหรือเจ็บปวดของคนอื่น ปินดา ก็ได้หยิบยกเอาความโชคร้ายต่าง ๆ ของเพื่อนมาถ่ายทอดด้วยภาษาที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน หรือสร้างเรื่องให้ตัวละครต้องเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส แต่บรรยายออกมาในลักษณะขบขัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างนี้ ผู้ที่ได้พบเห็นหรือได้รับรู้ต้องรู้สึกเวทนาสงสารในความโชคร้ายของพวกเขาเหล่านั้น และส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าเหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดขึ้นไปแล้วและผู้ที่ตกอยู่ในชะตากรรมอันโหดร้ายเหล่านั้น ก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจหรือทุกข์ทรมานต่อไปแล้ว การนำเรื่องเหล่านี้มาเล่าจึงไม่สร้างความรู้สึกสะเทือนใจให้กับทั้งผู้อ่านและผู้เขียนเท่าไร และส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันไปด้วยก็เป็นเพราะผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเพียงเรื่องที่แต่งขึ้นเพียงเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องจริง

แผนภูมิวงกลมแสดงการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ในงานเขียนของปิ่นดา โพสยะ

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของปิ่นดา โพสยะทั้ง 5 เล่ม คือ ว้าวุ่นกว่าจะถึงท่าพระจันทร์ กาลครั้งหนึ่งนานมา กับแกล้มเอาไหน และบานไม่รู้โรย ทำให้ผู้ศึกษาได้พบว่า ปิ่นดา โพสยะ มีกลวิธีการในสร้างอารมณ์ขัน ที่หลากหลาย ซึ่งทำให้ผู้อ่านที่ได้อ่านงานเขียนของเขาเกิดความขบขันไปตามกลวิธีต่าง ๆ ที่เขาใช้

จากงานเขียนรวมเล่มของปิ่นดา โพสยะ พบว่ากลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันที่เขาใช้มากที่สุดคือการยั่วล้อ โดยเฉพาะในเรื่องว้าวุ่น ที่เป็นการหยิบยกเอาลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อนมาล้อเลียนในแนวตลกขบขัน ด้วยความที่ ปิ่นดาเป็นคนช่างสังเกต เมื่อเห็นอะไรแปลกหูแปลกตา ก็เก็บเอามาคิดและวิเคราะห์ไปในแนวทางที่สนุกสนาน ทำให้ทราบว่าเขาเป็นคนที่มองโลกในแง่ดีและเป็นคนมีอารมณ์ขันด้วย จากการที่เขาเอาลักษณะเด่น ๆ ของเพื่อนมาเขียนให้เกิดความขบขัน แม้ว่าบางพฤติกรรมก็เป็นพฤติกรรมที่ไม่ค่อยดีนัก แต่เขาไม่มองไปในทางที่ไม่ดี เขารู้จักที่จะพลิกแพลงและเปิดใจให้กับพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อน และมองให้เป็นเรื่องตลกไป จะได้ไม่ต้องรู้สึกเครียด ในการยั่วล้อนั้นก็ทำให้เกิดการใช้กลวิธีอีกรูปแบบหนึ่งนั่นคือ การใช้ลักษณะหรือขนาดที่แปลกและแตกต่างไปจากความเป็นจริง ลักษณะของตัวละครที่ปิ่นดานำมาล้อในความแปลกและแตกต่างไปจากความเป็นจริงนั้นมีทั้งในด้านขนาดและอุปนิสัยที่ปิ่นดาจะมีการบรรยายให้ผู้อ่านได้เห็นภาพหรือลักษณะนั้น ๆ ตามที่เขาต้องการ โดยการใช้ลักษณะต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นจากทั้งเรื่องที่มีอยู่จริงและเป็นการที่ปิ่นดาสร้างขึ้นมา โดยบางครั้งคนทั่วไปอาจจะไม่สามารถมองเห็นได้ แต่ด้วยพื้นฐานการศึกษาของผู้เขียนก็

สามารถทำให้เขามองเห็นสิ่งต่าง ๆ โดยการแยกส่วนได้ และจากการที่เป็นคนช่างสังเกตของเขานี้เอง ก็สามารถทำให้เขาเห็นพฤติกรรมซ้ำซากจนสามารถสร้างเป็นอีกกลวิธีหนึ่งโดยการที่ปินดาสามารถเขียนให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่ซ้ำซากนั้นก็ต้องคอยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่มักจะทำอะไรแบบเดิม ๆ จนเป็นที่น่าขบขัน เขาก็ได้มีการใช้พฤติกรรมทั้งที่เกิดขึ้นจริงและจากการสร้างเรื่องของเขามาใช้ในกลวิธีนี้

อีกกลวิธีที่พบรองลงมาจากการยั่วล้อนั้นก็คือ ความไม่เข้ากันและการสร้างเรื่องให้เกินจริง ในส่วนของความไม่เข้ากันนั้น การที่ปินดาสร้างให้คนที่มีบุคลิกแบบหนึ่งมากระทำการอีกแบบหนึ่งโดยขัดกับบุคลิกของตัวเองนั้น ส่วนหนึ่งเกิดมาจากความคิดสร้างสรรค์ของตัวเอง ที่มองเห็นว่าถ้าคนนี้มาทำแบบนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดกับบุคลิกของตัวเองจะออกมาเป็นอย่างไรและเกิดมาจากการที่เป็นคนช่างสังเกต ช่วงพิจารณา คงจะไปสะดุดเข้ากับพฤติกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนหรือคนรอบข้าง ว่าการที่เขาที่มีรูปลักษณ์ภายนอกแบบนี้ เขาน่าจะเป็นคนแบบนี้แต่ความเป็นจริงแล้วการแสดงออกของคนนี้อาจเป็นอีกแบบหนึ่งที่ไม่เข้ากับรูปลักษณ์ภายนอกของคนนั้น แสดงให้เห็นว่าปินดา โปสยะไม่ใช่คนที่จะตัดสินคนจากภายนอก และเป็นคนมองโลกในแง่ดี เขามีใจเปิดกว้างที่จะศึกษาคนให้ถ่องแท้แล้วทำความเข้าใจในคน ๆ นั้น ส่วนกลวิธีการสร้างเรื่องให้เกินจริงนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นจินตนาการของเขาได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปินดาจะต้องมีการสร้างเรื่องให้หลุดออกนอกกรอบของความเป็นจริง งานเขียนของปินดามีการใช้กลวิธีนี้อยู่ไม่น้อย จึงอาจกล่าวได้ว่าเขาเป็นคนที่มีความจินตนาการในการสร้างเรื่องให้เกินจริงได้ดี

นอกจากนี้ ปินดายังมีการนำเอาการใช้ภาษามาใช้เป็นกลวิธีในการสร้างงานของเขาซึ่ง นับได้ว่า ปินดาเป็นคนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยมากพอสมควร โดยสังเกตจากการเขียนหนังสือของเขาแม้จะเป็นการเขียนครั้งแรกเขาก็ยังสามารถเรียบเรียงเรื่องราวและลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ไม่กระโดดข้ามไปข้ามมาจนทำให้ผู้อ่านสับสน ตลอดจนการใช้ภาษาในงานเขียนของเขา ก็แสดงถึงความรอบรู้ทางด้านภาษาไทยได้เป็นอย่างดี เขารู้จักที่จะเลือกคำมาใช้อย่างหลากหลาย สังเกตจากมุขตลกที่เกิดจากการสร้างคำของเขานั้นไม่ได้มีเพียงลักษณะเดียว แต่มีหลากหลายให้ผู้อ่านไม่รู้สึกลำบากและเห็นว่าเป็นมุขเดิม ๆ มีการสร้างคำขึ้นมาใหม่ที่เป็นลักษณะเฉพาะรู้กันในกลุ่มโดยลักษณะการสร้างคำของเขานั้นนำมาจากเอกลักษณ์ของแต่ละคนรวมถึงการเสียดสี เหน็บแนมเล็กน้อย อีกทั้ง ปินดา ยังมีการใช้กลวิธี การทำให้เรื่องผิดความคาดหมาย ซึ่งลักษณะของการทำให้เรื่องผิดความคาดหมายนี้ เรียกได้ว่าเป็นความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เนื่องจากการที่จะสามารถ หักมุม พลิกแพลงเรื่อง หรือลงให้ผู้อ่านเข้าใจไปในทิศทางที่ผิดนั้น จะต้องเกิดจากการมองในมุมมองที่แตกต่างจากคนทั่วไป ซึ่งในการที่ปินดาใช้กลวิธีทำให้เรื่องจบแบบผิดความคาดหมายนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความคิดที่ฉีกแนวไปจากธรรมดา และด้วยความคิดที่แตกต่างของเขานี้ ปินดาได้มีการล้อเลียนวรรณคดีโดยนำเอาลักษณะต่าง ๆ จากวรรณคดีมาดัดแปลงให้เข้ากับเนื้อเรื่องหรือตัวละครให้เกิด

ความตลกขบขัน โดยที่วรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ก็เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่รู้จักดี ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขันจากการล้อเลียนของเขา

นอกจากกลวิธีที่กล่าวมาแล้ว ปินดายังได้มีการสร้างให้ตัวละครใช้เหตุผลแบบผิด ๆ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน โดยที่ผู้อ่านจะต้องตีความในสิ่งที่เขาต้องการสื่อออกมาให้ได้ จึงจะรู้สึกขบขันไปตามเรื่องที่เขาเขียนได้ และเนื่องจากการที่ปินดานั้นเป็นนักเขียนขายในงานเขียนของเขาจึงมีเรื่องของความสัปดนเข้ามาสร้างอารมณ์ขันด้วย ซึ่ง เป็นธรรมชาติของเพศชายที่มักจะมีเรื่องทำนองนี้มาเกี่ยวข้องอยู่เสมอในวงสนทนา ปินดาก็ได้เก็บเล็กผสมน้อยข้อมูลเหล่านี้แล้วนำมาถ่ายทอดเป็นตัวอักษร โดยใช้วิจารณ์ในการนำเสนอว่าเรื่องไหนสมควร ไม่สมควรอย่างไร เรื่องสัปดนในงานของเขาจึงมีไม่มากนัก และไม่เป็นเรื่องที่หมกมุ่นทางเพศจนน่าเกลียด และไปทำลายความน่าสนใจอื่น ๆ ในเรื่อง

กลวิธีที่มีอยู่ไม่มากในงานเขียนของเขานั้นคือ ความเหนือกว่าต่ำกว่า โดยเรื่องที่ปินดา กล่าวถึงเป็นความโชคร้ายและการได้รับความเจ็บปวดของตัวละคร อย่างไม่ให้ดูน่าเกลียดหรือเป็นการตอกย้ำซ้ำเติมจนเกินไป เขามีศิลปะในการที่จะทำให้เรื่องราวเหล่านี้ดูตลกขบขันมากกว่าที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกหดหู่ใจหรือสมน้ำหน้าตัวละครมากยิ่งขึ้น หากเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตเขาจะเลือกเรื่องที่เจ้าทุกข์ไม่รู้สึกเป็นทุกข์กับเหตุการณ์เหล่านั้นแล้ว เพื่อที่จะมานำเสนอได้อย่างเต็มรูปแบบ ไม่ต้องตัดทอนส่วนใด ๆ ออกเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบกระเทือนใจเจ้าของเรื่องจนเกินไป ผู้อ่านก็ได้รับอรรถรสในการเล่าเรื่องได้อย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องที่เป็นเรื่องแต่งขึ้นมาปินดาก็จะไม่ให้ตัวละครต้องพบกับความโชคร้ายเรื่อยไป จนผู้อ่านได้แต่รู้สึกเวทนาเลยไม่รู้สึกเข้าไปกับตัวละคร สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าปินดากับเพื่อนมีความสนิทสนมกันมากจนสามารถนำเอาเรื่องที่อยู่ในบางครั้งเพื่อนต้องการที่จะปกปิดมานำเสนอต่อสาธารณชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของปินดา โปสยะ สังเกตได้ว่าปินดา โปสยะ เป็นคนที่มีความช่างสังเกต เช่น การที่เขาสังเกตลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อน ๆ และหาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคนจนนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวได้และเขายังเป็นคนที่มองโลกในแง่ดี เข้าใจในลักษณะนิสัยของแต่ละคนว่าคนเราเกิดมามีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพครอบครัว ดังจะเห็นได้จากการที่เขาเมองนิสัยต่าง ๆ ของแม้ว่าจะเป็นนิสัยที่ไม่ดีเขาก็สามารถมองให้เป็นเรื่องตลกขบขันได้ผนวกกับการเลียดูที่ทำให้คนเรามีนิสัยต่างกันไป นอกจากนี้เขายังเป็นคนที่ติดตามข่าวสารบ้านเมือง โดยสามารถหยิบยกเอาสถานการณ์บ้านเมืองต่าง ๆ มาสอดแทรกไว้ในงานเขียนของเขาเป็นช่วง ๆ และเขาก็ยังเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สนุกสนาน เฮฮา ได้อยู่เสมอ จะเห็นได้จากเรื่องราวที่ปรากฏในงานเขียนของเขามักจะมีการดัดแปลง

เลือกสรรคำ มาใช้ในเนื้อหาได้อย่างเหมาะสมและเกิดอารมณ์ขันโดยไม่ต้องอาศัยบริบทอื่น ๆ แต่มีความรู้ทางด้านภาษาไทยก็เพียงพอ อย่างไรก็ตามงานเขียนของเขายังต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการเข้าถึงเนื้อหาของเรื่องและสิ่งที่เขาต้องการจะสื่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษากลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของ ปินดา โปสยะ เพิ่มมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในงานเขียนของบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา แสงเจริญ. (2530). *อารมณ์ขันกับพยาบาล*. สมาคมพยาบาล ฯ : สาขาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
- กัญญารัตน์ เวชศาสตร์. (2541). *ศรีธรรมาธิปไตยในอุษาอาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นวรรตน์ อนุสรณ์เจริญศรี.(2543). *วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีจากนิยายสารชาวยุคสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีด จำกัด.
- นพรัตน์ อนุสรณ์เจริญศรี.(2543). *วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีจากนิยายสารชาวยุคสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีด จำกัด.
- บุญยดา ปัญญาใจ. (2544). *กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในนวนิยายของวิมล ศิริไพบูลย์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เปลื้อง ณ นคร. (2514). *คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์. (2521). *อารมณ์ขันในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทย ระหว่าง พ.ศ.2453-2516*. วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภาวดี สายสุวรรณ.(2553). *คำนิยมที่สะท้อนในมุกตลกในการ์ตูนช่องของไทย*. *ดำรงวิชาการ*. 9 (2), 135-163.
- หนึ่งฤทัย ขวณะลิขิต (2556). *กลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ขันในข้อความตลก*. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Blistein, Elmer M. (1985). Theories of Humor. In *Encyclopedia Americana*. 14. 563 - 564.

ทหารกับการเมืองในประเทศไทย

Military and Politics in Thailand

สุทินันท์ สุวรรณวิจิตร และ วรวิทย์ กลิ่นสุข

นักวิชาการอิสระ

Suthinan Suwunwijitr and Worawit Klinsuk

Independent Scholar

Corresponding Author, E-mail : nimitkulsan12@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทของทหารกับการเมืองในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ให้เห็นถึงขอบเขต บทบาท อำนาจ และหน้าที่ ของทหาร ว่าสมควรหรือไม่ที่ไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งกองทัพเกิดขึ้นจากความจำเป็นของชุมชนที่ต้องการปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกชุมชน ตลอดจนวิธีดำเนินการบนพื้นฐานตั้งแต่การตั้งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การทหารของไทยได้เป็นกิจการที่สำคัญของรัฐมาโดยตลอด เนื่องจากการได้มีศึกสงครามมาโดยตลอด ในสมัยโบราณชายฉกรรจ์ทุกคนมีหน้าที่รับราชการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่มีศึกสงคราม ทหารและพลเรือนจึงมิได้แยกออกจากกันดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้แต่การจัดระบบราชการเอง จะมีตำแหน่งสมุหนายกและสมุหพระกลาโหมเป็นหัวหน้าสูงสุดในการบริหารราชการก็ตาม แต่การควบคุมกำลังคนและการใช้กำลังคนในการทหาร มิได้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด การปรับปรุงการทหารครั้งสำคัญได้เริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้มีประกาศจัดการทหารขึ้นในปี พ.ศ. 2430 ให้เป็นแบบตะวันตก และต่อมาในปี พ.ศ. 2435 จึงได้มีการจัดตั้งกระทรวงกลาโหมขึ้น ทหารจึงมีบทบาทเด่นในทางการเมืองไทยอย่างมาก เนื่องจากทหารมีความพร้อมในเชิงสถาบัน อีกทั้งความเข้มแข็งทางด้านอุดมการณ์และแนวความคิด แต่ทหารยังคงมีการต่อสู้เพื่อสืบทอดอำนาจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอและความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันทหาร ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดความเป็นทหารอาชีพของ Huntington ที่ว่า ทหารอาชีพจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะความเป็นทหารอาชีพเป็นสิ่งที่จรรยาบรรณไม่ให้นำทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง

คำสำคัญ: ทหาร; การเมือง

Abstracts

This article aims to present the role of the military in politics in Thailand. From the past to the present to see the scope of roles, powers and duties of the military that are appropriate or not to interfere with politics. The military arose from the need for the community to protect the lives and property of its members. As the community grew, the population increased. Own territory the military has also been developed in terms of personnel organization. Organization of the army procession war planning weapon schemes as well as methods of conducting battle since the sukhothai establishment until the rattanakosin period thai military has always been an important state affair. Since there has been a constant war in ancient times, all able-bodied men had military service duties. Especially in times of war military and civilians were therefore not separated as they are today. Even organizing the bureaucracy itself will have the position of Somsuai and Somuhrakhom is the highest head in public administration but manpower control and the use of manpower in the military not completely separated from each other significant military improvements began during the reign of king chulalongkorn. Which has announced military management in the year 2430 to be a western style and later in the year 2435 has been established the ministry of defense. The military has therefore played a very prominent role in thai politics. Because the military is institutionally ready as well as the strength of ideology and concept but the military continued to fight for power. This reflects the weakness and instability of the military institution. This contradicts Huntington professional military concept that professional soldiers do not get involved in politics. Because professional military service is what will keep the military from interfering in politics.

Keywords: Military; Politics

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงทหารกับการเมืองในประเทศไทยแล้วถือเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันได้ยากจะสังเกตได้จากสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ ของชนชาติไทยมีการทำสงครามต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ความคงอยู่ของประเทศ ไทยความเป็นเอกราชของชาติทหารในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะมีสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นผู้บังคับบัญชากองทัพโดยตรง มีสถานภาพทางกฎหมายและอำนาจบังคับบัญชาประเทศไทย ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ มิได้เป็นผู้บังคับบัญชากองทัพ โดยตรง ในขณะที่กลุ่มทหารเป็นองค์กรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรซึ่งประกอบด้วย ทหารและพลเรือนไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มการเมืองอื่น เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเป็นทางการ ทำให้กลุ่ม การเมืองอื่นไม่อาจแข่งขันทางการเมืองกับคณะราษฎรได้ ความขัดแย้งทางการเมืองจึงรวมศูนย์อยู่ในหมู่ คณะราษฎรด้วยกันเอง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทหารไทยได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองอย่างต่อเนื่องมา ตลอด

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทหารเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมือง โดยเข้ามามี บทบาทในฐานะผู้ปกครอง สนับสนุนคณะผู้ปกครอง และเป็นกลุ่มอำนาจผู้ปกครอง โดยดำเนินบทบาทในการ แทรกแซงทางการเมืองการเข้าแทรกแซงทางการเมืองหลายครั้ง ในรูปแบบของการปฏิวัติรัฐประหารแรง

กระตุ้นที่ทำให้ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทางการเมือง คือ ผลประโยชน์ของกลุ่มทหาร (Corporate Interest) โดยที่กองทัพสามารถดำเนินการโดยปราศจากการยุ่งเกี่ยวแทรกแซงหรือครอบงำจากภายนอก การแต่งตั้งโยกย้าย การถูกลดบทบาท แม้กระทั่งการถูกปลดเกียรติและศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของกลุ่มทหารมักจะเชื่อมโยงได้ง่ายกับผลประโยชน์ของชาติ ในด้านความมั่นคงของชาติ เอกราชและอธิปไตยของประเทศ เมื่อทหารถูกลดบทบาท ฝ่ายทหารก็อ้างว่าทำให้กองทัพอ่อนแอลงเป็นผลทำให้ความมั่นคงของรัฐอ่อนแอลงด้วย ดังนั้น จึงทำให้ทหารอ้างได้อย่างเต็มที่ว่าการเข้าแทรกแซงทางการเมืองนั้นเพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ประการต่อมาคือสภาพแวดล้อม ทหารที่จะเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ ในกรณีสภาพบ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย รัฐบาลพลเรือนไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือ เกิดความขัดแย้งในหมู่ผู้นำทางการเมืองด้วยกันเอง เป็นต้น (ธีรยุทธ บุญมี, 2550: 50) ปัจจัยเสริมที่ทำให้ทหารมีอำนาจทางการเมืองได้นั้น เนื่องจากสถานการณ์ของกลุ่มอาชีพทหารได้รับการยกย่อง นับถือจากสังคมว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ผู้นำของทหารสังคมจะยอมรับว่ามีเกียรติสูง องค์กรของทหารเป็นองค์กรที่มีระเบียบวินัย มีการแบ่งงานกันทำที่ชัดเจน ทำให้การควบคุมกำลังพลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มทหารมีกลไกครอบครองและควบคุมสื่อมวลชนที่มีเครือข่ายทั่วประเทศและสามารถใช้เครื่องมือได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นสิ่งกระตุ้นจากผู้นำทหารเองในเรื่องผลประโยชน์และความร่ำรวยของคนที่มีส่วนร่วมกับนักธุรกิจก็เป็นปัจจัยเสริมให้ ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ (ปริญา อุทุมทรัพย์, 2514 : 170)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของทหารในทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา การเข้ามาบีบบังคับทางการเมืองของทหารในประเทศไทยนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปอย่างเชื่องช้า การครอบงำทางการเมืองของผู้นำทหารทำให้พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถือเป็นสถาบันหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขาดความต่อเนื่อง และต้องถูกยุบเลิกอยู่เป็นระยะ ทำให้การพัฒนาสถาบันเหล่านี้ประสบกับความชะงักงัน นอกจากนั้นยังมีผลให้ประชาชนขาดความคุ้นเคยกับการปกครองโดยพรรคการเมือง เมื่อประชาชนขาดความคุ้นเคยกับสถาบันเหล่านี้ ทำให้พรรคการเมืองที่ดี สภาผู้แทนราษฎรที่ดี ไม่สามารถสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้ตัวเองอย่างเต็มที่โดยจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ผู้นำทหารกลุ่มหนึ่งได้เข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. 2475 ฝ่ายทหารเหล่านี้จำนวนหนึ่ง เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.อ.พระยาทรงสุรเดช เป็นต้น ไม่ได้ถอนตัวออกจากวงการเมือง แต่ได้พยายามส่งเสริมอำนาจทางการเมืองของตนให้มีความเข้มแข็ง จนกระทั่งทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งกัน และฝ่ายของ พ.อ.พระยาทรงสุรเดชต้องเป็นผู้พ่ายแพ้ในที่สุด การเสริมสร้างอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงนี้ได้อาศัยฐานอำนาจจากทหารบกและตำรวจเป็นสำคัญ รวมทั้งใช้อุดมการณ์ชาตินิยม (Nationalism) และลัทธิทหาร (Militarism) ปลุกฝังให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองของตน ลัทธิหรืออุดมการณ์ทั้งสองนี้สอดคล้องกับนโยบายเสริมสร้างกองทัพให้เข้มแข็ง และสนับสนุนให้ผู้นำทหารเข้ามาเป็นผู้นำประเทศ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในช่วงที่มีอำนาจทางการเมืองในช่วงแรกนี้ไม่มีนโยบายเสริมสร้างพรรคการเมืองแต่อย่างใด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่มาจากการเลือกตั้งนั้นหาได้มีอำนาจอย่างแท้จริงไม่ เนื่องจากถูกคานอำนาจด้วยสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการพลเรือนและทหารที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐบาล ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่สถาบันหลัก ๆ ของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และสภาผู้แทนราษฎร ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 (สุจิต บุญบงการ, 2543: 869-870)

รูปแบบของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทย

รูปแบบของการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารไทย อาจสรุปได้เป็น 2 ลักษณะ (เกษมชาติ นเรศเสนีย์, 2538: 56) ดังนี้

ประการแรก การเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง คือ การเข้ามาเกี่ยวข้องทางการเมืองของทหารนั้น ทหารได้ใช้สาเหตุต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดความสมเหตุสมผลและเพื่อที่จะให้ประชาชนได้คล้อยตามกับเหตุผลนั้นด้วย และในการนี้ ทหารอาจจะใช้กำลังเข้ายึด (Seizure of Power) รัฐประหาร (Coup d'etat) และการปฏิวัติ (Revolution) จากรัฐบาลพลเรือนหรือรัฐบาลทหารด้วยกันเองก็ได้ และเมื่อทหารเข้าสู่อำนาจทางการเมืองก็จะปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ 1) ทำหน้าที่ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญเมื่อทหารได้ใช้กำลังเข้าปกครองประเทศอันเนื่องจากรัฐบาลชุดก่อนหน้าไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่จะนำไปสู่ความยุ่งยากได้ ทหารก็จะเข้าควบคุมกลไกทางการเมืองในทันที แล้วจะใช้ระบบทหารในการปกครอง หลังจากนั้น ทหารจะเริ่มมีการพิจารณากลไกในทางการเมืองว่าจะมีวิธีการอย่างไร เพื่อจะทำให้การปกครองประเทศดำเนินไปได้ด้วยดีในระบอบประชาธิปไตยที่คนไทยมุ่งหมาย นอกจากนี้ อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยทหารจะพยายามสร้างองค์กรต่าง ๆ ของประชาชนให้มีพลังเข้มแข็งขึ้นพร้อมที่จะรับช่วงการปกครองไปดำเนินการต่อไป เช่น ระบบพรรคการเมือง รัฐสภา กลุ่มอิทธิพล และกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น 2) ทำหน้าที่ปรับปรุงความเจริญภายหลังที่คณะทหารเข้าทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญแล้ว ในขั้นตอนต่อไป ทหารจะต้องเข้าดำเนินการเพื่อแก้ไขและปรับปรุงความเจริญของประเทศ ซึ่งในการแก้ไขนั้น จะต้องรวมไปถึงการปรับปรุงแก้ไขด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ประการที่สอง การเข้ามาเกี่ยวข้องทางการเมืองโดยทางอ้อม ในบางครั้งจะพบว่า ทหารที่เข้ายึดอำนาจจะไม่เข้าไปจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศเองในทันทีทันใด แต่ทหารอาจจะหนุนพลเรือนให้เข้ามาจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลที่มีพลเรือนเป็นผู้นำดังกล่าวหาได้มีอำนาจทางการเมืองอย่างแท้จริงไม่ กล่าวคือ อำนาจทางการเมืองจะอยู่ที่ทหารหรืออยู่ภายใต้อาณัติของคณะทหาร อำนาจในการตัดสินใจนโยบายที่สำคัญ ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะทหารเสียก่อน การที่คณะทหารไม่เข้าปกครองทันทีอาจจะมีสาเหตุ ดังนี้

1) เกรงว่าประชาชนอาจจะไม่ให้การสนับสนุนคณะกรรมการที่ได้อำนาจจากการยึดอำนาจทางการเมือง โดยการใช้กำลังซึ่งไม่ใช่วิถีทางของระบอบประชาธิปไตย ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนแล้วอาจเกิดความยุ่งยากในภายหลัง

2) คณะทหารไม่พร้อมที่จะจัดตั้งรัฐบาล เพราะขาดตัวบุคคลที่เหมาะสมซึ่งจะสามารถควบคุมสถานการณ์ หรือไม่มีทักษะในการจะเป็นผู้นำประเทศ หรือขาดทักษะในการจะดำเนินการทางเทคนิค เช่น งานด้านการต่างประเทศ งานด้านการคลัง เป็นต้น

3) เพื่อแสดงออกให้ประชาชนทราบว่า การที่เข้ายึดอำนาจนั้นมิใช่เกิดจากความมุ่งหมายว่าอยากจะเป็นรัฐบาล หากแต่เพียงมุ่งหมายที่จะแก้ไขสถานการณ์ที่เลวร้ายให้ดีขึ้นเพื่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น มีการศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา พบว่า ในช่วงปี ค.ศ.1907 ถึงปี ค.ศ. 1966 ได้เกิดรัฐประหารขึ้นในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาถึง 105 ครั้ง และจำนวนการรัฐประหาร 2 ใน 3 ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการใช้กำลังทหารเข้ายึดอำนาจปกครองโดยอ้างถึงภารกิจของการเป็นผู้พิทักษ์ทางการเมือง ที่ทหารจะต้องเข้ามาจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการทหารขึ้นเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมืองขึ้นมานั่นเอง (Egil, 1967: 228-251) นักรัฐศาสตร์ได้ย้มาถึงคุณลักษณะด้านการจัดองค์กรภายในสถาบันทหารว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการกระตุ้นให้ทหารสามารถรวมกันเป็นกลุ่มก้อนและสามารถปกป้องตนเองให้ปลอดภัยจากการถูกแทรกแซงจากฝ่ายพลเรือนได้ การรวมตัวเป็น กลุ่มก้อนนี้ทำให้ทหารสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองได้เป็นอย่างดี ซึ่งได้สรุปลักษณะสำคัญทางด้านการจัดหน่วยทหารที่เอื้ออำนวยให้ทหารสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองได้ คือ มีการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการแบ่งแยกโครงสร้างและจำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบตามความชำนาญพิเศษ มีความเป็นวิชาชีพของทหาร (Welch and Smith, 1974: 956) สำหรับแนวทางใหม่ของการศึกษาบทบาทของทหารในทางการเมือง คือ ให้น้ำหนักสำคัญของความเกี่ยวพันระหว่างสาเหตุของการแทรกแซงกับวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมที่แตกต่างกัน (Daniel, 1968: 50) อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีการเกี่ยวข้องของทหารในทางการเมืองที่ได้รับความสนใจมากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง คือ ความคิดที่เน้นความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน (Regime Vulnerability) ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วนักวิชาการได้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าสาเหตุหลักดันให้ทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้นั้น เนื่องมาจากความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลพลเรือน 5 ประการ คือ 1) มรดกทางประวัติศาสตร์ สาเหตุของมรดกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมทางการเมืองในปัจจุบันนั้นจะไม่สามารถศึกษาให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ถ้าปราศจากการทำความเข้าใจในพื้นฐานประวัติศาสตร์และความเป็นมาในอดีตของพฤติกรรมเหล่านั้นเสียก่อน

ดังนั้น ความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอของรัฐบาลมีสาเหตุมาจากสภาพการณ์ทางประวัติศาสตร์ของแต่ละสังคม และจะเป็นลักษณะพิเศษที่ยังคงมีอยู่ต่อไปจนกระทั่งเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เพื่อการอยู่รอดของสังคมนั้น 2) ความล้มเหลวของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของสถาบันผู้แทนราษฎร มีสาเหตุอันเนื่องมาจากความแตกแยกภายใน การขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ

การขาดปัจจัยพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย และประชาชนยังขาดประสบการณ์ในการปกครองดังกล่าว 3) ทหารถูกดึงเข้ามาเกี่ยวข้องทางการเมืองเพื่อแทนที่ช่องว่าง การถอนตัวออกไปของประเทศที่ทำการปกครองอาณานิคม การขาดความจงรักภักดีและศรัทธาจากประชาชน ทำให้เกิดช่องว่างในสังคมที่ทหารสามารถถูกดึงให้ต้องเข้าไปช่วยแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองในสังคมนั้น 4) ทหารมีบทบาทเป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง Lucian Pye and Guy Pocker เชื่อว่าการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัยเป็นกระบวนการที่ง่ายต่อการสร้างความทันสมัยให้สังคม Guy Pocker กล่าวว่า กองทัพของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น เป็นกลุ่มในสังคมที่มีพลังในด้านการจัดองค์กร มีระเบียบวินัยดี มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถที่จะนำมาต่อสู้กับระบอบคอมมิวนิสต์เพื่อแย่งชิงช่องว่างแห่งอำนาจการปกครองในสังคมได้ 5) ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองเพราะระบบไม่มีความต่อเนื่อง โดย Finer ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า ระดับและขอบเขตของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้น (เกษมชาติ นเรศเสนีย์, 2538: 56)

สาเหตุที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง

โดยปกติแล้วทหารจะไม่เข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง เนื่องจากรัฐธรรมนูญตลอดจนกฎระเบียบการปฏิบัติราชการไว้ชัดเจน โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดหน้าที่ของทหารไว้ 2 ลักษณะ คือ หน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันประเทศ รักษาเอกราช ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ตลอดจนสถาบันที่สำคัญของประเทศ และอีกหน้าที่หนึ่งก็คือ หน้าที่ในการพัฒนาประเทศ (นราวุธ เกิดจงรักษ์, 2559: 26) อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิเคราะห์หน้าที่ของทหารในการรักษาความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า การเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองเพราะเหตุผลความจำเป็นทางการเมืองที่กำลังเกิดวิกฤตอันเนื่องจากการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐบาล จนส่อเค้าว่าจะเกิดความวุ่นวาย ความไม่สงบขึ้นภายในประเทศ หากทหารไม่เข้าไปดำเนินการอาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น หากจะวิเคราะห์สาเหตุที่มีส่วนในการสนับสนุนผลักดันให้ทหารต้องเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองในภาวะที่การเมืองเกิดความไม่สงบ หรือในช่วงที่เกิดวิกฤตทางการเมืองแล้วพบว่าน่าจะเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมภายในประเทศเกิดความไม่สงบ มีความขัดแย้งทางการเมือง เกิดความแตกแยกในหมู่ประชาชน มีปัญหาทางเศรษฐกิจ การทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาสังคมเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เกิดการรวมกลุ่มชุมนุมเพื่อกดดันการแก้ปัญหาของรัฐบาลจนกลายเป็นสถานการณ์ความวุ่นวาย

2. ความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันทางการเมือง เช่น เกิดความอ่อนแอของสถาบันทางการเมืองของรัฐบาล พรรคการเมือง นักการเมืองขาดเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนได้รับผลเสียเมื่อประชาชนได้รับผลกระทบมากก็อาจจะเรียกร้องต่อต้านหรือกดดันรัฐบาลด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. ทหารเป็นองค์กรที่มีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างจากองค์กรพลเรือนทั่วไป กล่าวคือ ทหารมีระเบียบวินัย การปกครองบังคับบัญชา การสั่งการที่มีความเคร่งครัด นอกจากนี้แล้ว ยังได้รับการฝึกฝนความอดทน ความแข็งแกร่ง การใช้อาวุธยุทธวิธีต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อบริบทการใด ๆ เมื่อเกิดความไม่สงบ

4. ลักษณะเด่นของทหารอีกประการที่องค์กรอื่นไม่มี ก็คือ การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือการยึดอำนาจการปกครองอาจต้องมีการใช้อาวุธประกอบการปฏิบัติการกิจ ซึ่งผู้ที่สามารถใช้อาวุธได้นั้นต้องมีความชำนาญหรือผ่านการฝึกฝนทักษะมาแล้ว ในการเข้าคลี่คลายปัญหาความไม่สงบทางการเมืองของประเทศ เพื่อการควบคุมฝูงชนให้อยู่ในความสงบ หรือเพื่อให้ปฏิบัติการยึดอำนาจจากรัฐบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่ภายใต้การควบคุมสั่งการจากผู้บังคับบัญชา

สาเหตุดังกล่าวข้างต้นถือเป็นส่วนสนับสนุนผลักดันให้ทหารต้องเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง เมื่อเกิดความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศขึ้นจึงทำให้มีการจับตามองมาที่ฝ่ายทหารเป็นพิเศษว่า จะมีการแสดงท่าทีอย่างไรต่อเหตุการณ์นั้น แต่อย่างไรก็ดี หากทหารจะต้องเข้ามาแสดง บทบาทต่อกรณีดังกล่าวก็มักจะดำเนินการไปเพื่อมุ่งความสงบเรียบร้อย ไม่ต้องการใช้กำลังและอาวุธในทางที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงเสียหายต่อประชาชนและภาพลักษณ์ของประเทศ (วชิรวัชร งามละม่อม, 2559 : 1) ส่วน สาเหตุที่ส่งเสริมให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยการทำหน้าที่เป็นตัวจักรสำคัญในการกำหนดวิถีทางการเมืองของประเทศสามารถแยกออกเป็นประเด็นดังนี้ คือ 1) ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของประเทศ 2) การที่ทหารเป็นองค์กรที่นำความเป็นสมัยใหม่เข้าสู่สังคม 3) ความได้เปรียบของทหารในทางการเมือง 4) ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือน

ในสังคมที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะมีความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง จึงเป็นเหตุให้มีการใช้กำลังรุนแรงในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองบ่อยครั้ง ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายทหารและผู้นำทางการเมืองฝ่ายพลเรือนเป็นไปในลักษณะที่แข่งขันและแย่งอำนาจกันมากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์แก่กัน ส่งผลให้ฝ่ายทหารซึ่งมีองค์กรที่มีพลัง และมีความได้เปรียบในฐานะที่เป็นผู้กุมอาวุธ มีเอกภาพในการบังคับบัญชาและมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัด สามารถเข้ายึดอำนาจทางการเมืองการปกครองได้ เราเรียกระบบการเมืองแบบนี้ว่า ระบบขุนศึก (Praetorian System) ซึ่งจะปรากฏในสังคมที่ทหารมักเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองบ่อยครั้ง และเป็นสังคมที่ไร้เสถียรภาพทางการเมือง คือ มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจทางการเมืองอย่างไม่มีมีกฎเกณฑ์ ความวุ่นวายทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยกระตุ้นให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองจนเกิดเป็นระบบขุนศึก ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทั่วไปของระบบการปกครองแบบขุนศึกก่อน เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงเหตุผลของการเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ระบบขุนศึกนี้มักจะเกิดในสังคมที่สถาบันทางการเมืองอ่อนแอ ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนในการถ่ายทอดอำนาจและการแสวงหาอำนาจการปกครองโดยชอบธรรม นอกจากนี้ ลักษณะสำคัญของระบบขุนศึก คือ ปรากฏการณ์ที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงของพลังต่าง ๆ ในสังคมระหว่างองค์กรทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ควบคู่ไปกับพฤติกรรมทางการเมืองที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มต่างแสวงหากฎเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพื่อ

นำมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการสร้างความปลอดภัยทางเมือง และข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อจะใช้อำนาจบังคับที่สามารถนำมาใช้แก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างกันได้ (กมล สุขพานิช และวุฒิชัย มูลศิลป์, 2523: 12-13) ความเป็นสมัยใหม่และการพัฒนาทางการเมืองจะต้องดำเนินไปด้วยกัน เมื่อสังคมได้เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากสังคมแบบดั้งเดิมหรือแบบเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นการก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเติบโตของบุคลากรในภาคการผลิตที่มีการศึกษามากขึ้นเพื่อป้อนเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งในรูปแบบการเมืองสมัยใหม่นี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ในทางการเมือง ตั้งแต่การเลือกตั้ง การเรียกร้องในนโยบาย และการถอดถอนรัฐบาลที่คิดว่าไม่มีความชอบธรรมทางการเมือง ในกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ สังคมจะต้องมีการพัฒนาสถาบันทางการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่ของสังคม (Huntington, 1968) Huntington ได้อธิบายความเป็นทหารอาชีพว่าจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) ความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ตนปฏิบัติอยู่ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญขององค์กรอาชีพทั้งหลาย ไม่เฉพาะแต่กองทัพเท่านั้น 2) ความเป็นหมู่คณะ (Corporateness) โดยนายทหารสมัยใหม่จะต้องมีความสามัคคี และมีความรู้สึกร่วมในฐานะของการเป็นกลุ่มเดียวกัน (Consciousness as a group) 3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) โดยทหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อลูกค้าของตน ซึ่งลูกค้าที่สำคัญของทหารนั้นก็คือสังคม ดังนั้น ทหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558: 51) และยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ความเป็นทหารอาชีพ มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เชื่อฟังและจงรักภักดีต่อรัฐ 2) มีความสามารถในทางทหาร 3) อุทิศตนให้แก่การสร้างทักษะและความชำนาญเพื่อจะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยของรัฐ 4) ต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง ความเป็นทหารอาชีพต้องแยกออกจากการเมือง วางตัวเป็นกลางทางการเมือง และยอมอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นายทหารจะต้องอุทิศตัวให้กับความเชี่ยวชาญของการเป็นผู้จัดการความรุนแรง (Expertise of the Management of Violence) จึงจะถือได้ว่านายทหารผู้นั้นมีความเป็นทหารอาชีพ (Huntington, 1957: 221) ขณะที่ Moris Janowitz มองว่าทหารเป็นระบบทางสังคมแบบหนึ่ง และความเป็นทหารอาชีพก็เป็นปัจจัยที่สามารถแปรเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขของเวลา อีกทั้งยังเสนอด้วยว่า ผลจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลอย่างมากต่อการกำหนดความเป็นทหารอาชีพของบรรดานายทหารในกองทัพแต่ในที่สุดแล้ว ความเป็นทหารอาชีพก็จะมีลักษณะคล้ายกับสถาบันวิชาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่องค์กรทหาร คือจะต้องถูกทำให้เป็นพลเรือน (Civilianized) นั่นเอง (Moris, 1960 : 142) อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาความเป็นสถาบันวิชาชีพของทหารนั้นจะต้องตระหนักไว้เสมอว่า กองทัพเป็นมากกว่าองค์กรของระบบราชการทั่วไป (Bureaucratic Organization) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ทหารไม่ใช่พนักงานบริษัทในเครื่องแบบ หากแต่กองทัพของทุกประเทศต่างก็เป็นองค์กรที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน พร้อมกับมีแบบแผนของการดำเนินชีวิตภายในรองรับอยู่ ซึ่งก็คือการที่กองทัพมีลักษณะเป็นประชาคมอีกรูปแบบหนึ่ง หรือเรียกได้ว่า ประชาคมทหาร (Military Community) ที่ดำรงอยู่ภายใต้กฎระเบียบ แบบแผน ประเพณี และการกล่อมเกลாதาสังคม

เฉพาะของตน (สุรชาติ บำรุงสุข, 2558: 52-53) Samuel E. Finer. (1962 : 34) ได้อธิบายถึงลักษณะเด่นของทหารในทางการเมืองไว้ว่า ทหารมีลักษณะเด่น 5 ประการ คือ มีการบังคับบัญชาารวมศูนย์ มีการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นเป็นลำดับขั้น มีระเบียบวินัย มีการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยย่อยต่าง ๆ ขององค์กร มีความสามัคคีรักหมู่คณะ และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งยังมีคุณธรรมทางการทหาร (Military Virtues) ซึ่งเมื่อรวมกับลักษณะเด่นทั้ง 5 ประการนี้ทำให้ทหารเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งที่ดีที่สุดเมื่อเทียบกับองค์กรต่าง ๆ ในสังคม อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองสูง โดยเฉพาะในสังคมของประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ Finer ยังได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ความเป็นวิชาชีพของทหารยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ทหารเกิดความคิดว่า ทหารเป็นผู้รับใช้รัฐ ไม่ใช่ผู้รับใช้รัฐบาล ณ จุดนี้ ทหารจึงใช้ความคิดของตนเองกำหนดว่า อะไรคือผลประโยชน์ของประเทศ ไม่ใช่ผลประโยชน์ของรัฐบาล และเป็นเหตุปัจจัยที่ทหารใช้กำหนดว่าเมื่อใดควรทำการปฏิวัติรัฐประหารเพื่อผลประโยชน์ของประเทศ ในขณะที่ Lucian Pye เป็นอีกคนหนึ่งที่กำลังกล่าวถึงบทบาททางการเมืองของทหารซึ่งสามารถสร้างความเป็นสมัยใหม่ในประเทศกำลังพัฒนา และยังมีแนวคิดสนับสนุนให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะนักปฏิรูปสังคมและการเมือง เนื่องจากความเป็นองค์กรของทหารที่มีลักษณะเข้มแข็ง มีระเบียบวินัย มีความรักชาติ และเป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์ (ฉัษชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2553: 69-86) สำหรับประเทศไทย ทหารได้เริ่มมีบทบาททางการเมืองตั้งแต่แรกเริ่มของการมีประชาธิปไตย คือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ทหารเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งของสังคมไทย เนื่องจากเป็นสถาบันที่ได้รับการพัฒนามาก่อนสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ จึงเป็นที่ยอมรับในหมู่ประชาชนว่า ทหารมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีอำนาจ รวมทั้งมีความพร้อมในตัวเองมากที่สุด (สุจิต บุญบงการ, 2549)

สรุป

จากทัศนะของนักวิชาการที่ศึกษาทหารกับการเมืองในประเทศไทยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าทหารมีบทบาทเด่นในทางการเมืองไทยอย่างมาก เนื่องจากทหารมีความพร้อมในเชิงสถาบัน อีกทั้งความเข้มแข็งทางด้านอุดมการณ์และแนวความคิด แต่ทหารยังคงมีการต่อสู้เพื่อสืบทอดอำนาจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอและความไม่มีเสถียรภาพของสถาบันทหาร ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดความเป็นทหารอาชีพของ Huntington ที่ว่า ทหารอาชีพจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะความเป็นทหารอาชีพเป็นสิ่งที่รังเกียจไม่ให้เกิดให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง โดยที่ Huntington ได้กล่าวไว้ว่า สถาบันทหารในรัฐสมัยใหม่ส่วนใหญ่เป็นทหารมืออาชีพ ไม่ใช่ทหารรับจ้างหรือทหารของพระราชาอย่างเช่นในอดีต จึงทำให้ทหารที่มีความเป็นทหารอาชีพมีความรับผิดชอบกับภาระงาน และไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่จากที่ปรากฏให้เห็นในสังคมไทยนั้น กลับกลายเป็นว่า ความเป็นมืออาชีพของทหารทำให้ทหารพร้อมทำการแทรกแซงทางการเมือง ซึ่งขัดแย้งกับคำอธิบายของ Huntington อย่างหน้ามือเป็นหลังมือเลยทีเดียว

เอกสารอ้างอิง

- เกษมชาติ นเรศเสนีย์. (2538). *การศึกษาเปรียบเทียบความนึกคิด อุดมการณ์ ทศนคติ และพฤติกรรมทางการเมือง ของนายทหารนักเรียนโรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 73 และ นักศึกษาวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 40*. กรุงเทพฯ : โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- กมล สุขพานิช และวุฒิชัย มูลศิลป์. (2523). *ข้อคิดและแนวทางในการศึกษาบทบาทของทหารในการเมือง*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.
- ณัฏฐาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2553). ข้อเสนอใหม่ของการศึกษาบทบาทของทหาร กับความขัดแย้งทางการเมือง. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 8(1), 69-86.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2550). *ความคิดสองทศวรรษวิเคราะห์แนวโน้มการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- นราวดี เกิดจรงค์. (2559). การแทรกแซงของทหารและการทำให้เป็นประชาธิปไตยในไทยและอินโดนีเซีย. *ชุมชนนิพนธ์หลักสูตรปริญญา ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (การเมือง)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญา อุดมทรัพย์. (2514). *วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วชิรวัชร งามละม่อม, (2559). *รัฐประหาร บทบาททหารกับการเมืองในประเทศไทย*, สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563. จาก <http://www.lib.ku.ac.th/KUCONF/2560/KC5410008.pdf>
- สุจิต บุญบงการ. (2543). *ปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุจิต บุญบงการ. (2549). *บทบาทกองทัพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนาริปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- Claude E. Welch and Arthur K. Smith. (1974). *Military Role and Rule: Perspectives on Civil Military Relations*. Mas: Dexbury Press.
- Daniel Lerner. (1968). *The Passing Traditional Society: Modernizing the Middle East*. New York: The Free Press.
- Egil Fossum. (1967). *The Military in Latin American Politics*. MA thesis Department of Political Science. University of Oslo.
- Janowitz, Moris. (1960). *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait* Glencoe. Chicago: The University of Chicago Press.
- Samuel E. Finer. (1962). *The Man on Horseback: The Role of The Military in Politics*. New York: Praeger.
- Samuel P. Huntington. (1957). *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. New York: Vintage.
- Samuel P. Huntington. (1968). *Political Order in Changing Societies*. New Haven and London: Yale University Press.

การศึกษาวิเคราะห์เสขียวัตถ์ที่มีต่อมารยาทไทย
**The Analytical Study of the Code of Etiquette
(Sekhiyavatta) on Thai Manners**

พระครูปริยัติพัชรโกวิท สุขุมาลปณโญ (ศักดิ์เจริญชัยกุล)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

PhrakhruPariyattiphatcharakowit sukhumalapanyo (sakcharoenchaikul)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhonsawan Campus, Thailand
E-mail: Phramahasukhum@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เสขียวัตถ์ที่มีต่อมารยาทไทย พบว่าในพระวินัยปิฎก หมวดเสขียวัตถ์มีข้อบัญญัติและคำสอนเกี่ยวกับเรื่องของมารยาทไว้ ซึ่งมีคุณค่าอย่างมากในด้านมารยาทไทย เพราะส่วนใหญ่มารยาทที่คนไทยได้นำมาใช้ในปัจจุบันนี้ทั้งมารยาททางกาย คือ การเดิน การนั่ง การแสดงความเคารพ การรับประทานอาหาร การแต่งกาย และมารยาททางวาจา เช่นการพูดสนทนาในโอกาสต่าง ๆ กัน ล้วนมีพื้นฐานมาจากคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ผู้นับถือได้นำเอาหลักของเสขียวัตถ์ ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท มาประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบมารยาทไทย รู้จักวิธีการกราบ การไหว้ การเดิน การนั่ง ที่ถูกต้องและเหมาะสม การกระทำทางกายและวาจาเป็นไปในทางที่ถูกต้องที่ควร เหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เบียดเบียนให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ทำให้คนทั่วโลกมองเห็นว่า คนไทยเป็นคนมีสัมมาคารวะ มีกิริยามารยาทเรียบร้อย มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุขและร่มเย็น

คำสำคัญ : การศึกษาวิเคราะห์; เสขียวัตถ์; มารยาทไทย

Abstracts

This academic article It is intended to study Shering on Thai etiquette Found that in the discipline The Sekaiwa section contains provisions and teachings on etiquette, which are of great value in Thai etiquette. Because most of the manners that Thai people have adopted today, including physical etiquette is walking, sitting, showing respect. Eating, dressing, and verbal etiquette For example, conversations at different occasions are based on the teachings of Buddhism. The worshipers have taken the principles of the Sekyawat. Customs and manners Come and apply it as a model of Thai manners Know how to worship, walk, sit properly and properly. Physical and verbal actions are in the right way. Appropriate for the time And does not persecute yourself and others Making people around the world see that Thai people are

* วันที่รับบทความ: 7 มีนาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ 27 มีนาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มีนาคม 2564

Received: March 7, 2021; Revised: March 27, 2021; Accepted: March 28, 2021

people of respect. Have good manners Humble Able to coexist with other people in the society peacefully and in peace.

Key words: Analytical Study; Sekaiwa; Thai Manners

บทนำ

ความสง่างามในศีลาจารวัตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็น และพระพุทธองค์ทรงอบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ให้มีศีลาจารวัตรงดงามเรียบร้อย โดย ทรงบัญญัติหมวดพระวินัยเสขียวัตถ์ขึ้น ครั้นเมื่อพระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยหมวดนี้แล้ว ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบ สำรวม สง่างาม แก่ผู้ที่มาพบเห็น เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษไทยต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกลงในประเทศไทย คนชาติไทยได้คุ้นเคยกับศีลาจารวัตรอันงดงามของพระภิกษุสงฆ์จนซึมซับและถ่ายทอดกิริยามารยาท ที่นุ่มนวลนั้น อบรมสั่งสอนลูกหลานสืบทอดต่อๆ กันมา เสดียวแต่จึงเปรียบเหมือนเพชรน้ำหนึ่งที่ทำให้คนไทยพิเศษ มีความอ่อนโยน นุ่มนวลน่ารัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ค่อยมีปรากฏในชนชาติอื่นมากนัก จึงสมควรที่ลูกหลานไทยยุคปัจจุบันจะต้องกลับมาทบทวน ฝึกฝนตนเองอีกครั้งหนึ่งเพื่อรักษาวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์ของชนชาวไทย

พระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเป็นหลักประเพณีปฏิบัติในการดำรงชีวิต ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎก คัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาที่บรรจุคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่แบ่งเป็น 3 ปิฎก ได้แก่ 1) พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือข้อบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี การดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์ 2) พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระสูตรหรือเทศนาที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลาและสถานที่แตกต่างกัน 3) พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยหลักธรรมต่างๆ ที่อธิบายในเชิงวิชาการเป็นคำสอนด้านจิตวิทยาและอภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา ในส่วนของพระวินัยปิฎก ที่ว่าด้วยข้อบัญญัติในการประพฤติความเป็นอยู่ตลอดจนขนบธรรมเนียมกิจการต่างๆ ของภิกษุ ภิกษุณี โดยมีจุดประสงค์ของการบัญญัติเพื่อประโยชน์ของพระสงฆ์โดยรวม ประโยชน์เฉพาะบุคคล ประโยชน์ของความดีงามแห่งชีวิต ประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนและพระพุทธศาสนา (เสถียรพงศ์ วรวัฒนปก, 2543 : 3)

ในอดีตกาลหรือแม้แต่ตามชนบทในปัจจุบันวัดยังเป็นศูนย์รวมของการชุมนุมพบปะสังสรรค์กันของสมาชิกชุมชนเมื่อถึงเทศกาลต่างๆ จรรยามารยาทอันดีงามซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติธรรมได้ช่วยให้ผู้คนจำนวนมหาศาลที่มาชุมนุมพบปะกัน มิให้เกิดการกระทบกระทั่งกันหรือแม้แต่การดำเนินชีวิตในยามปรกติ มารยาทอันดีงามจากการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็จะช่วยให้ชีวิตดำเนินไปได้โดยราบรื่น ซึ่งเรามักเข้าใจว่า มารยาทเป็นเรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อความงดงาม น่าดู เพื่อการยอมรับเข้าเป็นหมู่คณะเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วเรื่องเบื้องหลังลึกซึ้งเกี่ยวกับต้นบัญญัติของมารยาท ที่เรายอมรับกันอยู่ในปัจจุบัน ถ้าเราย้อนกลับมาสำรวจตัวเอง จะพบว่าในตัวเราเองนั้นมีแต่สิ่งที่ไม่งามเกือบทั้งสิ้น ของเสียที่ขับออกมาจาก

ร่างกายทั้งหลายนั้นไม่น่าพิสมัยทั้งนั้น จึงเป็นปัญหาว่าทำอะไร ที่จะไม่ให้ความไม่น่าดูเหล่านั้น ไปรบกวนผู้ที่อยู่รอบข้าง จะทำอะไรจึงจะป้องกันการกระทบกระทั่งอันเกิดจากความไม่งามของสิ่งเหล่านั้น จากปัญหาเหล่านี้ได้มีการบัญญัติมารยาทขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ใช้สืบต่อกันมา ต้นบัญญัติมารยาทต่างๆ ที่เก่าแก่และถือเป็นต้นแบบของมารยาทไทยปัจจุบัน คือ เสนิยวัตร

เสนิยวัตรในพระวินัยปิฎก

ข้อปฏิบัติในเสนิยวัตร เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานในการฝึกฝนตนให้เป็นผู้มีศีลอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาเพื่อให้เกิดสมาธิ ปัญญาซึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนาเรื่องการศึกษาจะต้องควบคู่กับการมีจริยะ คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาไป ดังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ตรัสว่าพรหมจริยะ คือ จริยะอันประเสริฐ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมาเป็นสิกขา คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา (พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539 : 16)

ดังนั้น การฝึกตนเบื้องต้นคือ การรักษาศีล เป็นการฝึกพฤติกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นให้อยู่ในอาการสำรวมทางกาย วาจา ให้อยู่ในอาการสงบก็จะเกิดสมาธิ ปัญญาในการคิดพิจารณาไตร่ตรองการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสมควรกระทำหรือไม่สมควรกระทำ และการที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมา เนื่องมาจากภิกษุพระฉัพพัคคีย์ประพฤติตนไม่เหมาะสมเป็นเหตุให้ภิกษุสงฆ์ทั่วไป และประชาชนพากันติเตียน เ่งโทษ และโพนทนา เมื่อความทราบถึงพระพุทธเจ้า จึงได้มีการสอบสวนจนทราบความจริง ก็ทรงบัญญัติสิกขาบทมิให้ภิกษุสงฆ์ประพฤติเช่นนั้นอีก เพื่อเป็นการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อคนไทยและสังคมไทย มาตั้งแต่อดีต เนื่องจากหลักธรรมคำสอนของพระศาสนาสอดคล้องกับลักษณะนิสัยใจคอของคนไทย ทำให้คนไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแบบอย่างในการยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิตสืบเนื่องต่อกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนแก่ภิกษุทั้งหลายและ ผู้ที่นับถือทั่วไปคำสอนเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งจะขอกล่าวถึงเฉพาะเสนิยวัตรในพระวินัยปิฎก ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับมารยาทที่คนไทยได้นำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1. ความเป็นมาของเสนิยวัตรในพระวินัยปิฎก

เสนิยวัตร เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยของพระภิกษุในศีล 227 ข้อ กล่าวคือเป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้บุคคลในชุมชนนั้นๆ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาพระวินัยปิฎกที่นำมาใช้เป็นแหล่งสืบค้นในการศึกษาครั้งนี้จะนำมาเฉพาะพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2 ในหมวดหนึ่งที่มีชื่อว่า หมวดเสนิยวัตร แบ่งเป็น 4 หมวด ดังนี้

หมวด 1 สารูป มี 26 สิกขาบท ว่าด้วยความเหมาะสมแก่สมณเพศในการประพฤติปฏิบัติต่อชุมชน กล่าวถึงการนุ่งห่มผ้าต้องนุ่งห่มให้เรียบร้อย ปิดเหนือสะดือ นุ่งห่มได้เขาลงมา ไม่ห้อยหน้าห้อยหลัง

ควรทำมุมทั้งสองข้างเสมอกัน และปกปิดกายให้เป็นที่เรียบร้อย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและปกป้องความไม่งามในร่างกายมิให้ผู้อื่นได้พบเห็น ยามที่ออกจากที่พำนักสงฆ์และเข้าไปในละแวกบ้านหรือเข้าไปในบ้านของชาวบ้าน และไม่ควรเดินหรือนั่งเลิกละหรือยกผ้าขึ้นข้างเดียวหรือทั้งสองข้างก็ตาม ยกเว้นเมื่อเข้าไปอยู่ในที่พำนักสงฆ์ เพื่ออยู่พักไม่ว่ากลางวันหรือกลางคืน การเดินไปในละแวกบ้านหรือนั่งอยู่ในบ้านก็ดี ต้องไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ โดยขาดความยำเกรงหรือขาดความเคารพ ไม่จับต้องสิ่งต่างๆ หรือเดินเข้าไปในสถานที่ต่างๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต ในการเดินหรือนั่งจะต้องระมัดระวังอิริยาบถหรือกิริยาท่าทางต่างๆ ให้อยู่ในอาการสงบ ไม่สอดส่ายสายตามองไปทั่วๆทุกแห่ง ทุกหน ควรมองดูเพียงชั่วคราวเพียงเพื่อให้รู้ว่ามีอันตรายใดๆที่จะเกิดขึ้นบ้างข้อบัญญัติในหมวดดังกล่าวนี้ ยังกล่าวถึงอิริยาบถที่สำคัญของภิกษุสงฆ์ เมื่อเข้าไปในละแวกบ้านเรือนหรือในบ้าน ภิกษุสงฆ์ต้องไม่กระทำการอันเป็นการสร้างความไม่สงบให้แก่ประชาชน ต้องไม่เดินหัวเราะลั่น ส่งเสียงตะเบ็งหรือตะโกนเสียงดัง ถ้าต้องมีการสนทนากันควรพูดเสียงเบาๆ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงลักษณะของการเดินของภิกษุสงฆ์ที่ทำให้ ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธาได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-601/649-675.)

หมวด 2 โภชนปฏิบัติ มี 30 สิกขาบท กล่าวถึง ข้อบัญญัติตั้งแต่การรับบิณฑบาตของภิกษุ การฉันอาหาร และเมื่อฉันอาหารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในการฉันอาหารของภิกษุสงฆ์ที่มีผู้อื่นใส่บาตรให้มาหรือมีผู้นำมาถวายก็ตาม ควรที่จะรับด้วยความเคารพ ไม่แสดงความไม่พึงพอใจหรือรังเกียจอย่างเห็นได้ชัด ควรรับด้วยความพอดีที่สามารถจะรับได้ และในการฉันอาหารภิกษุสงฆ์ต้องรักษามารยาทในการฉันร่วมกับผู้อื่นเช่นเดียวกันเพื่อมิให้เป็นที่ยึดติเตียนแก่หมู่คณะได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/602-632/676-711.)

หมวด 3 ธัมมเทศนาสังยุต มี 16 สิกขาบท กล่าวถึง วิธีการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้เข้าถึงธรรมและรู้จักเลือกที่จะแสดงธรรม ธรรมในที่นี้ ได้แก่ ถ้อยคำที่อิงอรรถ(เนื้อหา) อิงธรรม เป็นภาชิตของพระพุทธเจ้า ภาชิตของพระสาวก ภาชิตของผู้ถือบวช หรือภาชิตของเหล่าเทวดา เป็นต้น ควรพิจารณาที่จะไม่แสดงธรรมแก่บุคคลต่างๆ ผู้ที่จะแสดงธรรมให้แก่บุคคลอื่นฟังนั้น ต้องสำรวจความพร้อมในการรับฟังธรรมก่อนถ้ายังไม่พร้อมก็ไม่ควรแสดงธรรมนั้น แต่มีข้อยกเว้นว่า ถ้า ผู้ฟังเป็นไข้(เจ็บป่วย) ก็สามารถแสดงธรรมได้ แต่ถ้าสภาพร่างกายปกติแสดงว่า ผู้ฟังไม่เคารพในพระธรรมคำสั่งสอนหรือไม่ถึงพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง ก็ไม่ควรแสดงธรรมให้ฟัง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/633-650/712-730)

หมวด 4 ปกิณณกะ มี 3 สิกขาบท เป็นหมวดเบ็ดเตล็ด ว่าด้วยการปฏิบัติเฉพาะตนในเรื่องการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ซึ่งทรงบัญญัติว่า ภิกษุไม่เจ็บไข้ได้ป่วยไม่ควรยืนถ่าย อุจจาระ ปัสสาวะ ไม่ถ่ายอุจจาระกับปัสสาวะ บ้วนขะพะ(น้ำลาย) ลงในของสดเขียว ไม่ถ่ายอุจจาระ ถ่ายปัสสาวะหรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำ ยกเว้นของที่ถ่ายไว้ไหลไปรดในที่ของสดเขียวเอง หรือไหลลงไปในน้ำเองจะเห็นว่า แม้สิ่งที่มองข้ามหรือถือเป็นเรื่องเล็กน้อย พระพุทธเจ้าก็ทรงบัญญัติป้องกัน ศีลาจารวัตรของพระภิกษุไม่ให้ต่างพร้อยเศร้าหมองทั้งในที่ลับที่แจ้ง แม้ว่าเวลาจะผ่านไปเนิ่นนานแล้วก็ยังคงเป็น **อกาลิโก** คือ ทนต่อเหตุการณ์ไม่ขึ้นกับ

กาลเวลาเป็นเรื่องที่น่ามหัศจรรย์ยิ่ง ที่ควรประพจน์ปฏิบัติตามให้ได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตลอดไป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/651-654/731-735)

นอกจากนี้ ผู้ล่วงละเมิดข้อบัญญัติคนแรกก็มักไม่ถือเอาผิด หรือที่เรียกว่า “อาทิกำมิกะ” ภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติในสิกขาบทนี้ ก็เป็นข้อยกเว้นประการหนึ่ง ซึ่งในข้อยกเว้นหลังนี้ มีบางข้อที่เข้ากฎเกณฑ์อาการที่จะต้องอาบัติ เช่น ต้องด้วยไม่รู้ ต้องด้วยความหลงลืมสติ เป็นต้น กรณีเช่นนี้สำหรับข้อบัญญัติเสขียวัตรนั้น ผู้ล่วงละเมิดจะถูกปรับอาบัติเป็นประเภทหตุกาบัติ หรือไม่ส่งงามตามแบบของผู้ทรงธรรมแต่ในทางธรรมจะต้องยึดถือความมีสติ สัมปชัญญะ ครองใจกายอยู่เสมอ จะทำอะไรลงไปก็ต้องถือหลักใคร่ครวญก่อนพูดและทำ จะอ้างว่าไม่รู้หรือเผลอสติก็คงไม่พ้นผิด ถึงความผิดเล็กน้อยๆ ถ้าล่วงละเมิดก็ผิดอยู่ดี หรือแลดูไม่งดงาม (พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 542)

ข้อวัตรปฏิบัติที่เรียกว่า เสขิยะ เหล่านี้ เป็นมารยาทเบื้องต้นที่ภิกษุสามเณรควร เรียนรู้และประพจน์ปฏิบัติตาม เป็นหลักปฏิบัติอันเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ยังต้องศึกษา หรือธรรมเนียมเกี่ยวกับเรื่องมารยาทที่ภิกษุต้องสำเหนียก ฝึกฝนปฏิบัติ เสขิยะ ไม่ใช่ชื่อแห่งอาบัติ แต่เป็นชื่อสิกขาบทที่ว่าด้วยมารยาทของบุคคลผู้ได้รับการศึกษาเรียกว่า เสขิยวัตร คือ กิริยามารยาทที่เหมาะสมของภิกษุ ผู้ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งเสขิยะ ต้องอาบัติทุกกฏ เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า เสขิยวัตรนี้ สอนให้รู้จักความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย เป็นการให้ความเคารพทั้งบุคคล สถานที่ และสิ่งของ พระพุทธเจ้าทรงตระหนักในบุคคลและสิ่งแวดล้อม จึงทรงวางกฎเกณฑ์ในพระวินัยไว้ อันเป็นการอนุรักษแหล่งน้ำลำธาร และต้นไม้ได้ด้วย

แนวคิดเรื่องมารยาทไทยในพระพุทธศาสนา

สังคมอินเดียในสมัยก่อนพุทธกาลและแม้ในสมัยพุทธกาล ตกอยู่ในอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาชนชั้นปกครองที่เรียกตนเองว่าอารยัน ได้ตั้งขึ้นและใช้เป็นเครื่องมือในการปกครอง ทั้งนี้โดยศาสนาพราหมณ์สอนไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต คือเมื่อพระพรหม เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ได้ทรงลิขิตให้ผู้ใดเกิดในวรรณะใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องอยู่ในวรรณะนั้นไปจนตลอดชีวิต จะเปลี่ยนเป็นวรรณะอื่นไม่ได้ และเรียกชาวพื้นเมืองเดิมที่ตนปกครองว่า มลิกษะคือเป็น อนารยชน นอกจากนี้ ได้มีการแบ่งระบบชนชั้นวรรณะ ไม่ขึ้นตรงต่อกันและกัน วรรณะต่ำจะไปคบหาสมาคมกับวรรณะสูงไม่ได้ ถือว่าผิดประเพณี มีการดูถูกเหยียดหยามเรียกว่าวรรณะทั้ง 4 คือชนชั้นในสังคมอินเดียที่กำหนดด้วยชาติกำเนิดตามหลักศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร (พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 195)

การแบ่งชนชั้นเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาทางเชื้อชาติและการเมือง เพราะเป็นการเหยียดหยามดูถูกไม่เป็นการเคารพต่อกันและกัน ผู้ที่จะได้เรียนรู้เรื่องกฎระเบียบ มารยาทประเพณีต่าง ๆ ก็จำกัดอยู่เพียงแค่ 2 วรรณะ คือ วรรณะกษัตริย์กับวรรณะพราหมณ์ ส่วนวรรณะแพศย์กับวรรณะศูทรถือว่าหมดลัทธิที่จะ

ได้ศึกษาเล่าเรียน ในฐานะที่พระพุทธองค์ทรงเกิดในวรรณะกษัตริย์ ซึ่งเป็นนักรบ พระองค์ทรงทราบว่าพวกผู้ตีเขาร้างเกียจพวกไพร่เพียงใด ทั้งนี้เพราะพวกศูทรหรือไพร่นั้นเป็นคนชั้นต่ำไม่มีระเบียบวินัย ไม่รู้จักกิริยามารยาทที่ดีในสังคมเมื่อบุคคลเหล่านี้ มาบวชในพระธรรมวินัยแล้ว พระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญในการที่จะปรับพฤติกรรม จึงได้สอนมารยาทให้เพื่อจะแก้ปัญหาทางสังคมในด้านกิริยามารยาท และป้องกันการดูถูกจากบุคคลภายนอกซึ่งอาจกล่าวได้ว่า สวากของพระสมณะโคตม ไม่มีมารยาทหรือความเป็นผู้ดีเลย จึงได้สร้างกฎระเบียบใหม่ คือ การไม่แบ่งแยกระบบชนชั้นวรรณะ ทรงเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงยุครัฐระบบสังคมให้ดีขึ้น ไม่มีการดูถูกเหยียดหยามคนต่างวรรณะกัน เพราะถือว่าคนทุกคนเกิดมาเป็นคนมีบุญเสมอกัน จะต่างกันก็ตรงที่การทำดีหรือทำชั่ว (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-654/649-735.)

จากแนวความคิดดังกล่าว พระพุทธองค์จึงทรงสอนคุณสมบัติสำหรับคนดีให้โดยการบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องมารยาทขึ้นมา เรียกว่าเสขยวัตรคือ ข้อวัตรปฏิบัติที่ภิกษุจะต้องศึกษา ว่าด้วยเรื่องธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียกหรือพึงฝึกปฏิบัติ รวมทั้งให้สามเณรถือปฏิบัติด้วย มี 75 สิกขาบทเป็นหมวดที่ 7 แห่งสิกขาบทในบรรดาสิกขาบท 227 ของพระภิกษุ และก็พบว่า มารยาทไทยที่ปฏิบัติกันในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับมารยาทในพระวินัยปิฎกหลายประการ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-654/649-735.)

มารยาทจึงเป็นการแสดงออกทางกิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อยถูกกาลเทศะความประพฤติที่แสดงออกมาทางกายและทางวาจา ซึ่งบัณฑิตทั้งหลายยอมรับว่า เรียบร้อย อยู่ในระเบียบแบบแผนหรือขอบเขตที่พึงงาม เป็นการส่อให้เห็นถึงอหิยาศัยที่ดีอีกด้วยได้แก่ การแสดงอิริยาบถต่าง ๆ ที่มีความสุภาพอ่อนน้อมละเมียดละไมทั้งกิริยา วาจา ที่สุภาพเรียบร้อยทั้งการแต่งกายที่มีระเบียบเหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยการมีมารยาทที่ดีต่อกันของคนในสังคม นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้คนเราอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรมและคุณธรรมประจำใจ ในทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องเนื่องกันอยู่ เช่น คำว่า อาจารย์หมายถึง ความเป็นผู้มีความรู้ความประพฤติดี มีจรรยา มารยาทที่พึงงามซึ่งเมื่อใช้กับพระภิกษุสามเณร หมายความว่า พระภิกษุสามเณรที่มีจรรยา มารยาทมีความประพฤติที่พึงงามนั่นเอง หรือบางครั้งก็รวมความเป็น ศีลาจารย์ (ศีล+ อาจารย์) ได้แก่ ศีลและอาจารย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยบัญญัติและมารยาททั่วไป ได้แก่การยืน เดิน นั่ง นอน การแสดงความเคารพ การรับ ของและการส่งของส่วนมารยาทไทยเป็นการเจาะจงชี้แจงให้ทราบถึงขอบเขตหรือระเบียบแบบแผน แห่งการประพฤติปฏิบัติแบบไทยที่บรรพบุรุษได้พิจารณากำหนดขึ้น และดัดแปลงแก้ไขให้ สืบทอด กันมา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550 : 51)

กิริยาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย ซึ่งบางขณะต้องประกอบด้วยการเสียสละ ความพอใจส่วนตัว เพื่อความพอใจให้ผู้อื่น และยังเป็นส่วนหนึ่งของความประพฤติที่ควรประพฤติเรียกว่าจรรยาอีกด้วย ประเทศไทยได้ชื่อว่า เป็นชาติที่มีมารยาทงามที่สุดในโลก ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษ ของไทยได้วางแบบอย่างมารยาทไว้เหมาะสม

แบบอย่างมรรยาทของชาติไทยเป็นหลักการที่ไม่ล้าสมัย จึงปฏิบัติได้ทุกโอกาส ทุกสมัยและทุกสถานที่ นำไปปฏิบัติในสังคมของชาติอื่นได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสม (อำไพพร สุทธิธง, 2546: 1)

ดังนั้น มารยาท เป็นระเบียบแบบแผนการประพฤติที่งดงามอัน แสดงถึงพฤติกรรมที่สุภาพเรียบร้อย ละมุนละไมทั้งทางกาย วาจาโดยมีใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้ แสดงออกได้อย่างเหมาะสม เป็น องค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่ สมควรจะถ่ายทอดสืบต่อไป มารยาทไทยเป็น กิริยามารยาทที่คนไทยได้สร้างสรรค์ให้เหมาะกับ ลักษณะนิสัยของคนไทยและสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ดังนั้น กิริยามารยาทในแต่ละท่าแต่ละ แบบต่างๆ งดงามและถูกต้องตามหลักของกายวิภาคและมีความ ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา พื้นฐานของมารยาททั้ง 2 ประการนี้ ถือเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนมีลักษณะ ดูเรียบร้อย จะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีความสุภาพอ่อนน้อม และมีความสำรวมระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา จะเป็น การแสดงออกทั้งด้านกาย วาจา และใจ ด้วยความจริงใจไม่มีการเสแสร้งหรือแกล้งทำ อันจะส่งผลให้เป็นผู้รู้ จักความเคารพ ได้แก่ การเคารพตนเองและเคารพคนอื่นดังนั้น มารยาทที่ได้รับอิทธิพลมาจาก พระพุทธศาสนาโดยตรงเป็นส่วนมากเช่น การกราบ การไหว้ เป็นต้น จึงเรียกว่า มารยาทไทย หรือ มารยาทแบบไทย ๆ และการมีมารยาทนี้ ยังจะเป็นเครื่องวัดคุณธรรมของคนอีกด้วย

เสขียวัตรพื้นฐานของมารยาทไทย

สังคมสงฆ์เป็นสังคมใหญ่ มีระเบียบแบบแผน ได้แก่ พระธรรมวินัย ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ให้ยึดถือและปฏิบัติตาม กุลบุตรที่มาบวชในพระพุทธศาสนาต่างก็มาจากต่างทิศ ต่างตระกูล และต่างความคิดเห็น เมื่อมาอยู่ร่วมกัน จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ให้ถือปฏิบัติ ได้แก่ การถือินิสัย หมายความว่า ก่อนเคยประพฤติปฏิบัติแบบใด แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันแล้ว การประพฤติปฏิบัติต้องเป็นไปใน ทิศทางเดียวกันโดยยึดถือปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก

1. มารยาทในการเดิน ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2 หมวดเสขียวัตร ได้กล่าวถึงการเดิน ของภิกษุสงฆ์ โดยทั่วๆ ไปเป็นอิริยาบถที่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวไปจากเดิมได้ การเดินเป็นมารยาทที่ทุกคน ควรจะศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้อง จะทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพดีและเป็นการออกกำลังกาย ทำให้อวัยวะหลาย ส่วนได้ทำงานเพื่อเจริญเติบโตและความแข็งแรงของร่างกาย ตามปกติทุกคนจะเดินตามความถนัดของตน ตามที่ได้รับฝึกฝนมา แต่เมื่อมาอยู่ในสังคมต้องระมัดระวังในการเดินของตนเพื่อมิให้เป็นທີ່ติเตียน และเป็น ที่เดือดร้อนแก่คนในสังคมได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-601/649-675.) เห็นว่า มารยาทในการเดินได้มีบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก หมวดเสขียวัตร ได้กล่าวถึงการเดินของภิกษุสงฆ์ทั้งสามรวม กิริยาท่าทางให้สุภาพ สง่างาม และในพระสูตรได้กล่าวอธิบายถึงการเดินควรเดินอย่างสามรวม เมื่อเข้าไปใน สถานที่ต่างๆ ควรระมัดระวังกายวาจาไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้ชิดได้ อันเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิด บาปอกุศลกรรมขึ้นได้ ซึ่งในมารยาทไทยก็เช่นเดียวกัน ได้มีการกำหนดการเดินของบุคคลในโอกาสต่างๆ ไว้

ตามความเหมาะสมเพื่อความเรียบร้อยและงดงามแก่ผู้พบเห็นและสอดคล้องกับมารยาทที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

2. มารยาทการนั่ง ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2หมวดเสขียวัตถ์ ได้กล่าวถึงการนั่งของภิกษุสงฆ์ มารยาทการนั่งเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังเช่นเดียวกับอิริยาบถอื่นๆเพื่อมิให้เป็นที่น่ารำคาญหรือไม่พึงพอใจแก่ผู้เลื่อมใสศรัทธา และผู้ที่นั่งพึงรู้ธรรมเนียมต่างๆและสำรวมกาย วาจาให้สงบเสงี่ยมเรียบร้อย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-601/649-675.) มารยาทไทยเกี่ยวกับการนั่ง ถือเป็นมารยาทอีกแบบหนึ่งซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญของชนชาตินั้นๆ การนั่งของคนไทยในสมัยก่อนเป็นการนั่งกับพื้นเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับประเทศตะวันตก มีการเลิกการหมอบคลานเข้าเฝ้า เป็นการยืนค่านับแล้วนั่งเก้าอี้แทนจนในปัจจุบันมารยาทในการนั่งของไทยเริ่มเลื่อนไป ขาดระเบียบแบบแผนในการนั่งให้ถูกหลักการปฏิบัติของสังคมตามกาลเทศะที่แต่ละคนประสบอยู่ ดังนั้น มารยาทในการนั่งได้มีบัญญัติไว้ในพระวินัยปิฎก หมวดเสขียวัตถ์ กล่าวถึง การนั่งของภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกิริยาท่าทางให้สุภาพ สง่างาม และนั่งตัวตรง ไม่ให้แกว่งแขนไปมาซึ่งอาจทำให้ผู้ที่นั่งอยู่ใกล้เคียงเกิดความรำคาญหรือหงุดหงิดใจได้ในพระสูตรต่างๆได้กล่าวอธิบายถึงการนั่งควรนั่งอย่างสำรวมเมื่อเข้าไปในสถานที่ต่างๆ หรือนั่งอยู่ต่อหน้าบุคคลในระดับต่างกัน ควรนั่งในที่สมควรและควรระมัดระวังกายวาจาอันเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดบาปอกุศลกรรมขึ้นได้ในมารยาทไทยก็เช่นเดียวกัน ได้มีการกำหนดการนั่งของบุคคลในระดับต่างๆไว้ตามความเหมาะสมเพื่อความเรียบร้อยและงดงามแก่ผู้พบเห็นและสอดคล้องกับในพระไตรปิฎก

3. มารยาทการแสดงความรักในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2หมวดเสขียวัตถ์ ได้กล่าวถึงการแสดงความเคารพของภิกษุสงฆ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/633-650/712-730) การแสดงความเคารพ เป็นวัฒนธรรมไทยที่ใช้ปฏิบัติกันมาช้านาน เป็นการแสดงถึงความมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน กตัญญูตบเทวีของบุคคลนั้นๆ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดความผูกพัน รักใคร่เอ็นดู และยังความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต ความเคารพ เป็นกิริยาอาการที่ยกย่องเชิดชูซึ่งบุคคลหรือสิ่งที่ควรยกย่องเชิดชู ซึ่งสามารถแสดงออกด้วยการเคารพนบไหว้ นอบน้อม ความเคารพนี้เป็นคุณสมบัติของหมู่ชนที่เจริญ แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สูงสุดในโลก หากบุคคลผู้มีคุณธรรมเสมอ พระองค์ไม่ได้เลยพระองค์ก็ทรงเคารพในธรรมที่พระองค์ตรัสรู้แล้วการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะหรืออยู่ในสังคม บุคคลควรอยู่อย่างเคารพ ความสงบสุขภายในสังคมนั้นก็จะบังเกิดขึ้น (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ, (จวน อุฏฐายี), 2542 :119)

มารยาทไทย ถือว่า พระสงฆ์เป็นตัวแทนของพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ซึ่งจะหาบุคคลผู้มีคุณธรรมเสมอพระองค์ไม่ได้เลย ดังนั้น บุคคลพึงแสดงความนอบน้อมด้วยความเคารพในธรรมเมื่อท่านแสดงธรรมนั้นด้วยการไม่สวมรองเท้า หรือนั่งคลุมศีรษะบนอาสนะที่สูงกว่า เป็นต้น ในมารยาทไทยสอนให้ผู้น้อยอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ หรือแสดงความกตัญญูตบเทวีด้วยการแสดงความเคารพอันแสดงออกด้วยการกราบ การไหว้

เพราะในสังคมไทยถือว่าบุคคลเหล่านี้มีทั้งวิญญู คุณวุฒิ และชาติวุฒิ และเป็นผู้ที่มีประสพการณ์ สามารถแนะนำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์แก่ผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และยังได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลจากผู้อาวุโสอีกด้วย

ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา นำหลักธรรมคำสอนที่พระองค์ตรัสรู้มาเผยแพร่ และมีสาวกนำไปปฏิบัติและถ่ายทอดยังชาวพุทธ จนเป็นที่ศรัทธายอมรับนับถือกันจวบจนทุกวันนี้ ดังนั้น ชาวพุทธทุกคนจึงยึดมั่นในพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิต และแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้พระรัตนตรัยสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ ดังเห็นได้จากมารยาทของชาวพุทธมีการกราบไหว้และบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุที่เกี่ยวข้องกับทางพระศาสนา นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบุคคลต่างๆที่เจริญด้วยวิญญู คุณวุฒิ ชาติวุฒิ บุคคลผู้อยู่ใกล้ชิดที่สมควรยกย่องด้วย

4. มารยาทการแต่งกาย ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2หมวดเสขียวัตถ์ กล่าวถึงการแต่งกายของภิกษุสงฆ์ ในพระวินัยปิฎกได้กล่าวถึง การนุ่งห่มของภิกษุสงฆ์ ต้องนุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อย ปกปิดร่างกายเพื่อปกป้องความไม่งามของร่างกายเอาไว้ เมื่อเข้าไปยังละแวกบ้านหรือเข้าบ้านจะเกิดการยอมรับและเลื่อมใสศรัทธาจากชาวบ้าน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/576-601/649-675) เช่นเดียวกับในสังคมไทย ก็ยอมรับเรื่องการแต่งกายที่เรียบร้อย ถือว่าเป็นบัตรผ่านได้อย่างดีในการติดต่อการงานต่างๆ และในการเข้าสู่สังคม ทั้งยังสร้างความรู้สึที่ดีแก่ผู้ที่พบเห็น และเป็นการเสริมบุคลิกภาพแก่ตนเอง เป็นการแสดงความนับถือตัวเองด้วย เมื่อรู้สึกว่าการแต่งกายถูกต้องเหมาะสมแก่ รูปลักษณะ เหมาะสมกับกาลเทศะ โอกาสและกิจกรรมของตน ความมั่นใจจะเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้นด้วยเช่นกัน การแต่งกายที่เรียบร้อยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ยังบ่งบอกถึงความเป็น หมุกณะ ความสามัคคีปรองดอง ความมีระเบียบวินัยของกลุ่มบุคคล และยังเป็นการให้เกียรติแก่บุคคลและสถานที่ ที่สำคัญที่จะขาดมิได้สำหรับพื้นฐานของการแต่งกายที่สวยงาม สง่างาม คือ ความสะอาดหมดจดของร่างกาย อาจกล่าวได้ว่า การแต่งกายเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมากในสังคม ถือว่าเป็นการให้เกียรติแก่ผู้อื่น และยังสร้างสง่าราศีให้แก่ตนเองอีกด้วย

5. มารยาทการรับประทานอาหาร ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2 หมวดเสขียวัตถ์ ได้กล่าวถึงการเดินของภิกษุสงฆ์ ในหมวดโภชนปฏิสังยุต พบว่า ในการฉันอาหารของภิกษุสงฆ์ต้องสำรวมอาการตั้งแต่การรับบิณฑบาต การฉันอาหาร จนกระทั่งฉันอาหารเป็นที่เรียบร้อย จะต้องกระทำให้เกิดความพอดีทั้งในการตักอาหาร การทำคำข้าวและการนำเข้าปาก รวมถึงกิริยาอาการในขณะที่ฉันอาหาร การรับประทานอาหารโดยทั่ว ๆ ไปเป็นสิ่งที่ไม่ยากเย็นอะไร แต่การรับประทานอาหารให้ถูกต้องตามแบบแผนตามมารยาทและประเพณีนิยมที่ได้กำหนดไว้นั้น ต้องปฏิบัติกันหลายประการ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในสังคมต้องระมัดระวังตั้งแต่การตักอาหาร การทานอาหารและการรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น พึงกระทำอย่างไรเพื่อไม่ให้ผู้ร่วมรับประทานอาหารเกิดอาการรังเกียจ หรือเกิดบรรยากาศที่น่าร่ำรรมย์ขึ้นได้ ในมารยาทไทยได้กำหนดไว้ เช่น เวลาตักอาหารสำหรับรับประทานอาหารต้องตักให้พอดี ใช้ช้อนกลาง เวลารับประทานอาหารไม่ทำให้เลอะเทอะมูมมาม ไม่เคี้ยวเสียงดัง ไม่ชดน้ำแกงดังซู้ด ๆ ไม่ดักข้าวคำใหญ่เกินไป

ไม่เลือกตักอาหารเฉพาะที่ชอบเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ไม่อมอาหารจนกระทั่งพุงแก่โป่งออกมา ไม่พูดคุยกัน ในขณะที่รับประทานอาหาร เป็นต้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : 2/602–632/676–711.)

เรื่องอาหารการกินนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญมากในชีวิตของเรา เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ร่างกายมนุษย์ต้องการ มารยาทในการกินมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้กินเอง กินมูมมามไม่ดีแก่สุขภาพอนามัย เคี้ยวอาหารไม่ละเอียด อาหารอาจตกไปในหลอดลมถึงตายได้ และยังบ่อนิสัยโลกในการกิน ทำให้เสียมารยาทได้ การห้ามไม่ให้พูดทั้งคำข้าว ก็มีเหตุผลเดียวกัน มารยาททั้งหลายในการกินจึงได้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ตนเป็นอันดับแรก เพื่อประโยชน์ผู้อื่นคือ ไม่ทำให้เขาไม่พอใจ เป็นอันดับรอง

จะเห็นว่า มารยาทที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีความสอดคล้องกับมารยาทที่คนไทยได้นำมาปฏิบัติในปัจจุบันนี้ และมีบางส่วนที่ได้มีการปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยความเป็นสากลและความเหมาะสมตามโอกาส อันควรแต่ก็ยังคงไว้ตามแบบไทยๆทั้งในการรับประทานอาหาร การร่วมรับประทานอาหารกับผู้อื่น และมารยาทในการพูดในขณะที่รับประทานอาหาร อาทิเช่น การใช้มีดสำหรับตัดอาหาร การใช้ช้อนส้อมส่วนตัวแล้วก็จะไม่นำไปจิ้มอาหารเข้าปาก หรือการใช้ผ้าเช็ดมือในการเช็ดปากก่อนที่จะดื่มน้ำหรือตักอาหารเพื่อมิให้มือคาบสกปรกที่ริมฝีปากซึ่งจะแสดงออกถึงความละเอียดย่อมงามของผู้รับประทานอาหาร อันทำให้ผู้ร่วมรับประทานอาหารเกิดความรังเกียจได้ เป็นต้น

ดังนั้น ข้อบัญญัติในพระวินัยได้กล่าวไว้เพื่อให้ผู้รับประทานอาหารควรที่จะรู้จักประมาณในการบริโภคให้เพียงพอกับความต้องการของร่างกายถ้ารับประทานอาหารมากเกินไปจะทำให้บุคคลนั้นเป็นทุกข์ได้หรือเกิดโทษแก่ร่างกายได้ และทำให้ร่างกายเกิดการเผาผลาญมากเกินไป เป็นเหตุให้บุคคลนั้นละซึ่งความเพียรในการปฏิบัติกิจการงานหรือกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น บุคคลพึงมีสติระลึกรู้ในการกระทำทุกอย่าง และพึงรู้จักประมาณในการบริโภคก็จะทำให้บุคคลนั้นสามารถรักษามารยาทในการรับประทานอาหารได้ในการรับประทานอาหารควรที่จะทานให้พอดีและพึงสังเกตผู้ร่วมรับประทานอาหารด้วยเพื่อมิให้เกิดอาการเป็นที่รังเกียจของบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหารด้วย หรืออาจจะสรุปโดยความว่า ให้มีความสำรวมตนในการกระทำอิริยาบถต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

6. มารยาททางวาจา พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่ม 2หมวดเสขียวัตถ์ ได้กล่าวถึงการพูดและการสนทนา ในพระวินัยปิฎก หมวดเสขียวัตถ์ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพูดของภิกษุสงฆ์เมื่อเข้าไปในละแวกบ้าน ควรระมัดระวัง สำรวมคำพูด และพูดให้เสียงเบา ไม่ควรพูดในขณะที่มีคำข้าวอยู่ในปาก จากสิกขาบทที่ 57 ถึง สิกขาบทที่ 72 กล่าวถึง ผู้ที่ไม่พร้อมที่จะฟังก็ไม่สมควรที่จะแสดงธรรมแก่บุคคลนั้น เปรียบเสมือนการพูดถ้าผู้ฟังไม่พร้อมที่จะฟัง การพูดก็ไม่เกิดประโยชน์แต่ประการใด

จะเห็นได้ว่า การพูดหรือการสนทนานั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก ได้ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้งพระวินัยปิฎก หมวดเสขียวัตถ์ เพื่อให้เห็นคุณค่าของการพูดจาหรือสนทนาที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน ผู้พูดพึงต้องระมัดระวังคำพูดต่างๆ ตลอดจนการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมต่อกันและต้องดูกาลเทศะควรคำนึงถึงเวลาให้มา ไม่พูดคนเดียวหรือแย่งผู้อื่นพูด และควรพูดในประเด็นที่ได้มีการสนทนากัน พูดให้ได้ใจความสำคัญ ไม่นอกเรื่อง จะ

ทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายได้ ส่วนในการสนทนาต้องระมัดระวังเรื่องที่น่ามาสนทนา สถานที่และโอกาสที่ควรพูดหรือไม่พูด ความเหมาะสมของเวลาการพูดสอดแทรกขณะสนทนา การชกแซกถามในเรื่องส่วนตัว และการสนทนาเรื่องที่เป็นความลับ พึงระมัดระวังอิริยาบถต่างๆ ไม่หลุกหลิก ลอกแลก แคะ แกะ เกาส่วนต่างๆ ของ ร่างกาย นอกจากนี้ยังต้องระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำ ท่าทีประกอบการพูด น้ำเสียงเป็นอย่างมาก เพราะการพูดเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่นำสิ่งที่ดีและความเดือดร้อนมาสู่ตนเองได้ และในการพูดพึงศึกษาความพร้อมของผู้ฟังในการรับฟังด้วย

เสขียวัตร เป็นวัตรที่พุทธบริษัทจะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทในด้านต่างๆ พึงทำความเข้าใจหรือเรียนรู้ แล้วปฏิบัติตามการประยุกต์ใช้หลักเสขียวัตรทางพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตของยุคสมัยประจำวันอาจจะขัดเคืองกับความเป็นจริงอยู่บ้าง หากแต่สิ่งเหล่านี้ถ้าศรัทธาใจยิ่งนักว่า พระพุทธองค์ท่านทรงรู้ เข้าใจ และได้ทรงสอนพระภิกษุหรือผู้สืบทอดพุทธวงศ์ของท่านมาก่อน ตั้ง 2,500 กว่าปีแล้ว อาจด้วยความที่อยากให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสต่อพระภิกษุสงฆ์ด้วยแนวทางปฏิบัติที่ดูสงบเสถียร เรียบร้อย ปราณีตงดงามด้วย

สรุป

เสขียวัตร 75 เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัยของพระภิกษุในศีล 227 ข้อ กล่าวคือเป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้บุคคลในชุมชนนั้นๆ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพบว่ามีความสอดคล้องกับมารยาทไทยหลายประการ ได้แก่ มารยาทในการเดิน ควรระมัดระวังกายวาจาไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อยู่ใกล้ซิดได้ อันเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดบาปอกุศลกรรมขึ้นได้ ซึ่งในมารยาทไทยก็เช่นเดียวกัน ได้มีการกำหนดการเดินของบุคคลในโอกาสต่างๆ ไว้ตามความเหมาะสมเพื่อความเรียบร้อยและงดงามแก่ผู้พบเห็นและสอดคล้องกับมารยาทที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

มารยาทในการนั่ง พึงสำรวมกิริยาท่าทางให้สุภาพ สง่างาม และนั่งตัวตรง ไม่ให้แกว่งแขนไปมา ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่นั่งอยู่ใกล้เสียงเกิดความรำคาญหรือหงุดหงิดใจได้ ในมารยาทไทยก็เช่นเดียวกัน ได้มีการกำหนดการนั่งของบุคคลในระดับต่างๆ ไว้ตามความเหมาะสมเพื่อความเรียบร้อยและงดงามแก่ผู้พบเห็นและสอดคล้องกับในพระไตรปิฎก

มารยาทในการแสดงความเคารพ ในมารยาทไทยสอนให้ผู้น้อยอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ หรือแสดงความกตัญญูต่อบุคคลด้วยการแสดงความเคารพอันแสดงออกด้วยการกราบ การไหว้ เพราะในสังคมไทยถือว่าบุคคลเหล่านี้มีทั้งวิญญู คุณวิญญู และชาติวิญญู และเป็นผู้ที่มีประสพการณ์ สามารถแนะนำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์แก่ผู้น้อยได้เป็นอย่างดี

มารยาทในการแต่งกายของภิกษุสงฆ์ ต้องนุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อย ปกปิดร่างกายเพื่อปกป้องความไม่งามของร่างกายเอาไว้ เมื่อเข้าไปยังละแวกบ้านหรือเข้าบ้านจะเกิดการยอมรับและเลื่อมใสศรัทธาจากชาวบ้านเช่นเดียวกับในสังคมไทย ก็ยอมรับเรื่องการแต่งกายที่เรียบร้อย ถือว่าเป็นบัตรผ่านได้อย่างดีในการติดต่อการงานต่างๆและการเข้าสู่สังคม ทั้งยังสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ผู้ที่พบเห็น และเป็นการเสริมบุคลิกภาพแก่ตนเอง เป็นการแสดงความนับถือตัวเองด้วย

มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกมีความสอดคล้องกับมารยาทที่คนไทยได้นำมาปฏิบัติในปัจจุบันนี้ และมีบางส่วนที่ได้มีการปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยความเป็นสากลและความเหมาะสมตามโอกาสอันควรแต่ก็ยังคงไว้ตามแบบไทยๆทั้งในการรับประทานอาหาร การร่วมรับประทานอาหารกับผู้อื่น

มารยาททางวาจา การพูดหรือการสนทนานั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้พูดพึงต้องระมัดระวังคำพูดต่างๆ ตลอดจนการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมต่อกันและต้องดูกาลเทศะควรคำนึงถึงเวลาให้มา ไม่พูดคนเดียวหรือแย่งผู้อื่นพูด และควรพูดในประเด็นที่ได้มีการสนทนากัน พูดให้ได้ใจความสำคัญ ไม่นอกเรื่อง จะทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายได้ ส่วนในการสนทนาต้องระมัดระวังเรื่องที่น่ามาสนทนา สถานที่และโอกาสที่ควรพูดหรือไม่พูด ความเหมาะสมของเวลาการพูดสอดแทรกขณะสนทนา การขอแทรกถามในเรื่องส่วนตัว และการสนทนาเรื่องที่เป็นความลับ พึงระมัดระวังอิริยาบถต่างๆ ไม่หลุกหลิก ลอกแลก แคะ แกะ เกาส่วนต่างๆของ ร่างกาย นอกจากนี้ยังต้องระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำ ท่าทีประกอบการพูด น้ำเสียงเป็นอย่างมาก เพราะการพูดเปรียบเสมือนดาบสองคม ที่นำสิ่งที่ดีและความเดือดร้อนมาสู่ตนเองได้ และในการพูดพึงศึกษาความพร้อมของผู้ฟังในการรับฟังด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2550). *หนังสือมารยาทไทย*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ, (จวน อุฏฐายี). (2542). *มงคลในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน.

เสถียรพงศ์ วรรณปก. (2543). *คำบรรยายในพระไตรปิฎก*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

อำไพพร สุธธิธง, (2546). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชามารยาท และการสมาคม*. ลำพูน: วิทยาลัยเทคนิค
ลำพูน.

ผลการดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.)

กรณีศึกษาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

**The Results of Land Allocation Project Implementation for Communities
in Accordance with The Government Policy: A Case Study
of Agricultural Land Reform Areas**

ธนสาร ธรรมสอน

ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

Tanasan Thammasorn

Advisor to Deputy Minister of Agriculture and Cooperatives

E-mail: dr.tanasan@gmail.com

บทคัดย่อ

การแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาราษฎรไม่มีที่ดินทำกินเป็นภารกิจหลักของทุกรัฐบาลที่ผ่านมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมาจึงเน้นการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน และการลดความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน ในรัฐบาลปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการด้านทรัพยากรที่ดินของประเทศโดยรวม การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) กรณีศึกษาพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยเน้นใน 3 ประเด็นหลักคือ นโยบายรัฐบาล โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) และการดำเนินงานโครงการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การศึกษาเป็นรูปแบบการศึกษาเอกสารเป็นหลัก รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลักสืบค้นจากหลายแหล่ง เช่นหนังสือ วารสาร งานวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ด้วยการจำแนกหมวดหมู่ เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบเนื้อความบรรยาย และภาพประกอบคำบรรยาย

ผลการศึกษาพบว่า การจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ในการจัดที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ในการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกรเพราะที่ผ่านมาเกือบทั้งหมดของ ส.ป.ก.จัดแบบปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวตอบสนองตรงตามความต้องการของหน่วยงาน และนโยบายของรัฐได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีข้อจำกัดที่การดำเนินการได้ไม่มากพอดตามความต้องการของราษฎร ในตัวโครงการแม้ว่าจะมีทั้งระดับนโยบาย และระดับขับเคลื่อนในส่วนภูมิภาคแต่ก็มีการสอดรับกันเป็นอย่างดี เพราะพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ.2562 ให้อำนาจ

* วันที่รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2564; วันแก้ไขบทความ 1 เมษายน 2564; วันตอบรับบทความ: 4 เมษายน 2564

Received: February 28, 2021; Revised: April 1, 2021; Accepted: April 4, 2021

หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ได้ดำเนินการภายใต้กฎหมายของตนเอง การดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมสามารถจัดที่ดินให้เกษตรกรได้ 8 จังหวัด 21 พื้นที่ 13 สหกรณ์ เกษตรกรจำนวน 1,490 ราย และอยู่ระหว่างการดำเนินการอีก 5 จังหวัด อย่างไรก็ตามยังมีภารกิจที่ ส.ป.ก.ต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วคือการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน และการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้เกษตรกร นอกจากนี้โจทย์ใหญ่ที่ท้าทาย ส.ป.ก. คือจะจัดหาที่ดินอย่างไรให้เพียงพอกับความต้องการของราษฎรที่ยากจนที่ขึ้นทะเบียนรอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

คำสำคัญ: การจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล; การจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร; การกระจายสิทธิการถือครอง

Abstracts

Solving the problems of poverty and landless people is a main mission of every government. From the Ninth to the Twelfth National Economic and Social Development Plan, increasing land rights distribution and reducing land ownership inequality have been emphasized. The present government then enacted the act of the national land policy committee B.E. 2562 to solve land resource management of Thailand.

This study aimed to examine a land allocation project for communities in accordance with the government policy: a case study of agricultural land reform area, emphasizing three main aspects, which were a government policy, the land allocation project implementation of Agricultural Land Reform Office (ALRO). Documentary research methods were conducted using secondary data collection from various sources such as books, journals, research papers, meeting reports, and online documents. A qualitative study was also performed using content analysis to classify data. Descriptive details with flow charts and infographic were presented.

The findings showed that this land allocation project was innovation of ALRO to allocate land to farmer institutes as previously ALRO mainly allocated land to individual farmers. Although this project well met the needs of ALRO and the government policy, the project operation was slow and could not meet people's demands. In spite of having the project implementation at a policy level and a regional level, the project operation at both levels was harmoniously performed because the National Land Policy Committee Act, B.E. 2562 (2019) let organizations exercise their own power given under their own Acts. For the project implementation of ALRO, land plots were allocate to 1,490 farmers of 13 cooperatives in 21 areas of 8 provinces while allocation of land plots of 5 provinces has been in still ongoing process. However, ALRO urgently needed to complete infrastructure development and farming career promotion for building farmers' copacity. And more importantly, ALRO had to figure out how to provide greater access to land for the poor who resitered for land contribution.

Keywords: National Land Policy Council; Cooperative Land Distribution; Land Rights Distribution

บทนำ

การจัดที่ดินให้ราษฎรตามโครงการจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) มีหลายหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เป็นหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ได้ดำเนินการภายใต้โครงการจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล โดยการนำแปลงที่ดินที่ว่างมาจัดให้ราษฎรที่ยากจน สามารถทำให้โครงการดำเนินการไปได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานก็ยังมีประเด็นปัญหาให้มีการศึกษาติดตาม ตรวจสอบ พัฒนา ปรับปรุงแก้ไข ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงเลือกพื้นที่โครงการในเขตปฏิรูปที่ดินมาทำการศึกษาในโอกาสนี้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานในโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 1) ด้านความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล 2) ประสิทธิภาพของโครงการจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) และ 3) ประสิทธิภาพของการดำเนินการภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ระเบียบวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเป็นหลัก

นโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรดิน

ความพยายามในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการบริหารจัดการทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีมาในทุกรัฐบาล ล่าสุด คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ที่ผ่านมา กล่าวถึงการแก้ไขการบริหารจัดการทรัพยากรดินไว้ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 3 ที่เน้นการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ และด้านที่ 9 ที่เน้นการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยหลักการแล้วรัฐบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นฐานของประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรดินใน 2 ประเด็น คือ การกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน และการแก้ไขปัญหาการบุกรุกในที่ดินของรัฐ

นโยบายการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทยได้ปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช), 2554, 2559 : 22) ที่ระบุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในยุทธศาสตร์ที่ 2 “การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม” โดยวางไว้ในข้อ 3 แนวทางในการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดังนี้ ข้อ 3.1 เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพรัฐ

และมีอาชีพ 3.1.3 สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไปสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจน ในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะความชำนาญ การจัดสรรเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสาร สารสนเทศและองค์ความรู้ ในการประกอบอาชีพและการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนส่งเสริมทักษะการบริหารเงินเพื่อให้สามารถจัดการรายได้ เงินทุน และหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน เพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินที่จะช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรผู้ยากจนได้มีที่ดินทำกินและมีที่อยู่อาศัย

3.1.4 กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มี รายได้น้อยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สิน และปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนปรับโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการและเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมควบคู่ไปกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ (สศช. , 2559 : 30) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ระบุไว้เกี่ยวกับการกระจายการถือครองที่ดิน ดังนี้ ข้อ 4.1 การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ 4.1.3 กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรม และกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ไม่มียากเป็นกรรมสิทธิ์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 41) ตามภาพที่ 1 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การกระจายสิทธิการถือครองที่ดินเป็นหลักการพื้นฐานในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในประเทศไทย เพื่อกระจายที่ดินไปให้เกษตรกรถือครองและใช้ในการประกอบอาชีพโดยเท่าเทียมกัน แต่เมื่อการกระจายการถือครองที่ดินนั้นโดยตัวของมันเองไม่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศโดยตรง เพราะการกระจายการถือครองที่ดินเป็นเพียงขั้นเริ่มต้นของการพัฒนาภาคเกษตรกรรม และเป็นเพียงการแก้ปัญหาเรื่องนายทุนสะสมที่ดินและช่วยจัดให้ที่ดินมีลักษณะและขนาดที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมได้เท่านั้น เหตุนี้หากประสงค์จะพัฒนาการเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปแล้ว จำต้องพิจารณาถึงการกระจายการถือครองที่ดินให้สอดคล้องกับระบบโครงสร้างการเกษตรในประเทศ และต้องสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมด้วย (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2530 : 11)

แผนภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 69

มานิช สุขสังข์ (ม.ป.ป. : 35-54) กล่าวถึงผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 85(2) พบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดินของไทยมีหลายฉบับ อาทิ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 เป็นต้น ทั้งนี้ กฎหมายแต่ละฉบับยังมีปัญหาในการบังคับใช้ การตีความ และการอุดช่องว่างของกฎหมายอยู่หลายประการ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการกระจายการถือครองที่ดินให้แก่ประชาชนอย่างเป็นธรรม นอกจากนั้น การศึกษาของ Weiderman (2004 : 219-238) พบว่า แม้ว่ามีองค์กรเกี่ยวกับที่ดินมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ดินมากมายแต่ขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างน้อย ๆ ใน 3 ส่วนคือ ด้านกฎหมาย ด้านการกำหนดอุปสงค์ และพื้นฐานด้านการตลาดในการพัฒนาด้านการปฏิรูปที่ดินก็ทำให้การปฏิรูปที่ดินไม่ประสบความสำเร็จ ผู้ศึกษามองว่าการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินได้มีกฎหมายต่าง ๆ มากมายที่กำหนดไว้แต่การดำเนินงานยังไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่ของประเทศยังอยู่กับนายทุนรายใหญ่ แม้รัฐจะพยายามสร้างแรงจูงใจ และมาตรการต่าง ๆ อีกทั้งกฎหมายก็มีข้อขัดแย้งกันอยู่มากทำให้อุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานตามนโยบาย การศึกษาของ Allbertus and Kaplan (2012 : 198-231) ที่ทำการศึกษถึงอุปสรรคที่มีผลต่อการกระจายการถือครองที่ดิน พบว่า เจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ที่มีอำนาจทางการเมืองเป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปที่ดินขาดประสิทธิภาพ ขาดความยั่งยืน ทำให้เกิดการกระจายตัวการปฏิรูปที่ดินตามพื้นที่ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดแรงการกระตุ้นในการปฏิวัติต่อไปด้วย

การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่ดินของรัฐมีในหลายกระทรวงที่กำกับดูแล แต่ถูกบุกรุกเข้าทำประโยชน์โดยราษฎร เช่นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งนี้รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แม้ไม่ได้เป็นพื้นที่สงวนหวงห้ามโดยตรงแต่ก็เป็นการบุกรุกพื้นที่ทำกินโดยตรงในพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องนี้หลายรัฐบาลพยายามจะแก้ไขให้สามารถเกิดประโยชน์กันทุกฝ่าย ในการบุกรุกที่ดินของรัฐมีมาทุกยุคสมัย จากการศึกษาของ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2535 : 24) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิวัฒนาการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า” ซึ่งทำให้เห็นความขัดแย้งในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยได้แบ่งเป็น 4 ยุค คือ ยุคสังคมบ้านป่า ยุคสัมปทาน ยุคพืชพาณิชย์ และยุครัฐหวงป่า ซึ่งเป็นยุคที่ภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน เพราะปามีน้อยลง เพื่อที่จะรักษาป่าไม้เอาไว้ จึงมีการกำหนดเขตป่านที่ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวนประเภทต่าง ๆ เอาไว้เป็นของรัฐ และมีการอพยพโยกย้ายขับไล่ชุมชนออกจากพื้นที่ในบางแห่งจึงเกิดประเด็นขัดแย้งทางกฎหมายระหว่างรัฐ และประชาชนในเรื่องป่า และที่ดินจนเป็นปัญหามาถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543 : 26) ที่กล่าวว่า คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ เพราะคนจนคือ ผู้ที่ไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต และการจะแก้ไขปัญหาความยากจนจะต้องแก้ไขตั้งแต่โครงสร้างในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งในเรื่องที่ดิน และป่าไม้ของรัฐที่ระบบและหน่วยงานราชการขาดการประสานงานกันทำให้ละเลยชุมชนท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากป่า ตลอดจนมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนและหน่วยงานรัฐ นโยบายของรัฐคือตัวหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว ประกอบกับการศึกษาของ สุริยา ดงคำ และคณะ, (2554 : 32) พบว่า สาเหตุหลักของการบุกรุกป่า คือการไม่มีที่ดินทำกินของชาวบ้าน หรือมีแต่ไม่พอที่จะทำกิน จึงต้องบุกรุกป่าเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว อีกทั้งการขาดเอกสารสิทธิในที่ดินก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เกิดการบุกรุกที่ดินในเขตป่า และที่สำคัญคือรัฐยังไม่มีมาตรการการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน สอดคล้องกับพฤษภา เครือแสง และคณะ (2562 : 22-45) กล่าวว่าปัญหาการบุกรุกที่ดินรัฐเพิ่มมากขึ้น เพราะประชาชนยากจนขาดที่ทำกิน ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและพื้นที่ทำกินมีเท่าเดิม ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะขาดการดูแล และแก้ไขเนื่องด้วยปัจจัยหลายด้าน อาทิ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างเพียงพอ ประชาชนขาดจิตสำนึก ไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหา โดยอ้างว่าตนมีสิทธิเพราะอาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ และที่สำคัญประชาชนไม่ทราบกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน อันเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการราชการของหน่วยงานภาครัฐที่ดูแล ดังนั้นผู้ศึกษามองว่า รัฐบาลควรมีแนวทางการบริหารทรัพยากรดินแบบองค์รวม โดยหลักเพื่อปรับปรุงกฎหมายด้านทรัพยากรดินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้มีแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ.2560-2564) ภายใต้นโยบายบูรณาการการจัดที่ดินและทรัพยากรดินให้มั่นคง เพื่อเศรษฐกิจ สังคมที่มั่นคง อนุรักษ์อย่างสมดุลและยั่งยืน ภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์ 20 กล

ยุทธ์ โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดที่ดินให้ประชาชนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ตามภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ.2560-2564)

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561 : 68)

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เกิดขึ้นตามคณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และประกาศในราชกิจจานุเบกษามีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม 2557 เป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา, 2557 : 23) โดยมีเหตุผลความจำเป็น คือเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และพัฒนาศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561 : 76) ต่อมาได้ตราเป็นพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยมีเหตุผลในการออกพระราชบัญญัตินี้คือ โดยการที่กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในปัจจุบันมีกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับและการบังคับใช้กฎหมายอยู่ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ๆ โดยไม่มีการทำงานร่วมกัน ทำ

ให้การควบคุมดูแลและการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไม่เป็นเอกภาพ และไม่มีกรอบแนวทางเพื่อให้การกำหนดแนวทางการพัฒนาการกิจและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สมควรให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง โดยบูรณาการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภูมิสังคม ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562 : 81) สาระสำคัญดังนี้

องค์ประกอบ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 8 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเป็น กรรมการและเลขานุการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 19 คน

อำนาจหน้าที่ พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ.2562 มีอำนาจหน้าที่หลักในการ กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อขอความเห็นชอบต่อ คณะรัฐมนตรี การติดตามการตรวจสอบและประเมินผลกำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายถือครอง ที่ดินอย่างเป็นธรรม ซึ่งรวมรูปแบบการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ หรือรูปแบบใน ลักษณะอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คทช. กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกำหนดมาตรการหรือแนวทางเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน มีการตรา แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิก กฎหมายเกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ และมาตรการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการ กำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ การเชื่อมต่อระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของที่ดินและทรัพยากรดินของ ประเทศ เพื่อการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ และเผยแพร่ ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

กลไกการดำเนินงาน การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล มีกลไกการดำเนินงาน 2 ระดับ ดังนี้ 1) กลไกระดับนโยบาย คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) มีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบายและ แผน การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ และ กำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบาย และแผนการบริหารจัดการที่ดินและ ทรัพยากรอย่างเหมาะสม 2) กลไกระดับการขับเคลื่อนผ่านคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบาย ที่ดินแห่งชาติ จำนวน 4 คณะ เพื่อเป็นกลไกที่ใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนี้ 2.1) คณะอนุกรรมการ จัดหาที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานมีอำนาจหน้าที่ในการ สำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดิน และแผนที่ขอบเขตที่ดินที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่

อาศัย พร้อมด้วยรายชื่อผู้ครอบครอง และส่งมอบให้คณะกรรมการจัดที่ดินดำเนินการ 2.2) คณะกรรมการจัดที่ดิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานมีอำนาจหน้าที่ในการสำรวจ ตรวจสอบ และจัดทำข้อมูลผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การจัดที่ดินในรูปแบบชุมชนที่เหมาะสม เช่น สหกรณ์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบพื้นที่ 2.3) คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริม พัฒนาอาชีพ และการตลาดในรูปแบบเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การใช้อำนาจการอนุรักษ์ดิน และน้ำ โดยการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค พัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างรายได้ในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้สหกรณ์/ชุมชน เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ตามแนวพระราชดำริ 2.4) คณะกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช.จังหวัด) ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่สำรวจ ตรวจสอบ จัดทำข้อมูลที่ดิน และแผนที่ขอบเขตที่ดินที่จะจัดให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย การตรวจสอบและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ครอบครองที่ดิน และรายชื่อผู้ยากไร้ การจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดที่ดิน การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพและการตลาดให้แก่ผู้ยากไร้ การตรวจสอบหลักเกณฑ์ในการจัดที่ดิน และจัดที่ดินให้แก่ผู้ยากไร้ รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ และการตลาด ตลอดจนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โดยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562 : 87)

แผนภาพที่ 3 กลไกการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2562 : 91)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2519 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2532 โดยนิยามในมาตรา 4 ให้ความหมายของ “การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” ว่า หมายถึง การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อหรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือมีที่ดินเกินสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อจัดให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินของตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่า หรือเข้าทำประโยชน์ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิต และการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น (สำนักกฎหมาย, 2549 : 24) รูปแบบการจัดที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) มีเพียงประเภทเดียว คือการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ว่าด้วยการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร พ.ศ. 2558 (กลุ่มวิชาการกฎหมาย, 2562 : 50) เท่านั้น

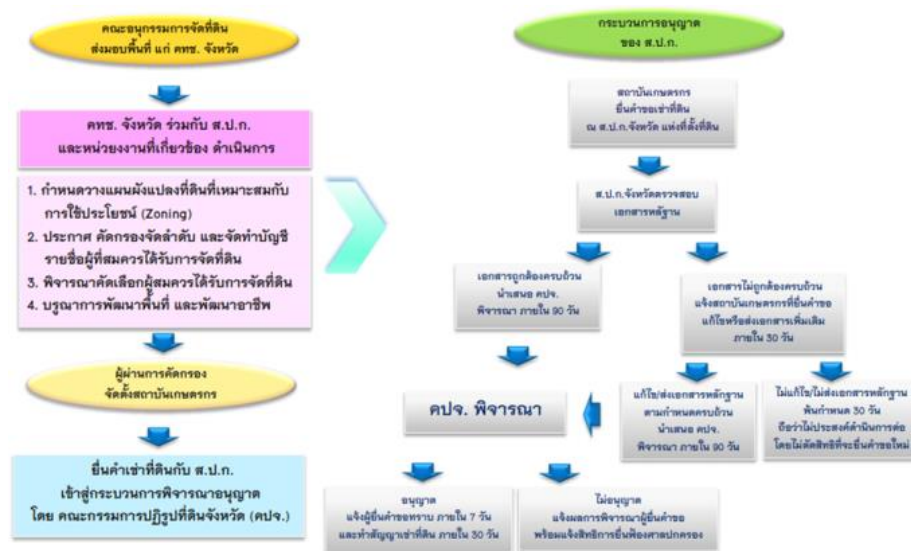
สภาพปัญหาปัจจุบันของ ส.ป.ก.

ตามเจตนารมณ์เดิมในการจัดตั้ง ส.ป.ก.ตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มุ่งหวังให้ ส.ป.ก.ได้ทำหน้าที่จัดซื้อที่ดินจากผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาจัดให้เกษตรกรเช่า หรือเช่าซื้อ ซึ่งถือเป็นหลักหนึ่งในการกระจายสิทธิการถือครองที่ดิน จึงเห็นได้ว่าในระยะแรกของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ประกาศเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินครอบคลุมทั้งอำเภอ เพื่อเป็นการสะดวกในการจัดซื้อที่ดินเอกชนเพื่อจะได้ไม่ต้องไปประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินอีกภายหลัง ซึ่งจะทำให้การจัดซื้อที่ดินเอกชนต้องเกิดความล่าช้าลง อย่างไรก็ตามการจัดซื้อที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. ก็ไม่ได้รับความสนใจจากผู้ครอบครองที่ดินรายใหญ่มากนักเนื่องจากกฎหมายกำหนดให้การจ่ายค่าที่ดินบางส่วนที่เป็นพันธบัตร ทำให้ปัจจุบันที่ดินเอกชนที่ ส.ป.ก.จัดซื้อได้มีประมาณ 4.84 แสนไร่ จัดเกษตรกรให้เช่า/เช่าซื้อแล้วประมาณ 30,097 ราย (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ, 2562 : ออนไลน์) ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติให้กรมป่าไม้ยกพื้นที่ป่าไม้ดำเนินการส่งมอบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ โชนอี ที่เสื่อมสภาพ ให้ ส.ป.ก. ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2536 จำนวน 947 ป่า เนื้อที่ 36.17 ล้านไร่ (สำนักกฎหมาย, มปป : 79) นั้นเป็นสาเหตุหลักให้ ส.ป.ก.ได้เปลี่ยนบทบาทไป จากการจัดที่ดินให้เกษตรกรเช่า หรือเช่าซื้อในที่ดินเอกชนตามประมวลกฎหมายที่ดิน แต่กลับต้องมาออกหนังสืออนุญาตให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.4-01) ในที่ดินของรัฐแทน จึงเห็นได้ว่าปริมาณงานของ ส.ป.ก.ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของรัฐ จากภาพรวมผลการดำเนินงานทั้งประเทศทั้งที่ดินรัฐและเอกชนประมาณ 40 ล้านไร่ ในจำนวนนี้มีที่ดินเอกชนแค่ 4 แสนไร่ หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 1 ของพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด ที่เหลือเป็นที่ดินของรัฐทั้งหมด ในพื้นที่ประมาณ 40 ล้านไร่ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562 พบว่า ส.ป.ก.ได้จัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรแล้วจำนวน 2.90 ล้านราย 3.71

ล้านแปลง เนื้อที่ 36.20 ล้านไร่ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ, 2562 : ออนไลน์) ส.ป.ก.ได้ดำเนินงานดังกล่าวมา 46 ปี ปัญหาที่พบในปัจจุบันหลักๆ คือเกษตรกรที่ได้รับสิทธิแล้วมีการเปลี่ยนมือซื้อขายกันอย่างผิดกฎหมายทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างและถูกตั้งคำถามจากสังคมเสมอมาถึงแนวทางการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ส.ป.ก. ได้ดำเนินการตรวจสอบการถือครองที่ดินของเกษตรกรอยู่ตลอดเวลาและถือเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานเช่นกัน จากรายงานของสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. ที่ตรวจสอบการถือครองที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2558 ถึง 2560 จำนวน 28.52 ล้านไร่ พบว่าเกษตรกรที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่าจะมีการซื้อขายเปลี่ยนมือแล้ว ประมาณร้อยละ 2 ของพื้นที่ตรวจสอบทั้งหมด (สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน, 2561 : 32) อย่างไรก็ตามตัวเลขที่แท้จริงไม่มีใครทราบชัด เพราะการซื้อขายเปลี่ยนมือกันระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกรไม่ได้ผ่านระบบการทำทะเบียน ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นปัญหาหลักของ ส.ป.ก.ที่ต้องแก้ไขกฎหมายและหาวิธีการที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนต่อไป การดำเนินงานในโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยลดปัญหาการซื้อขายเปลี่ยนมือลงได้ เนื่องจากการจัดที่ดินในรูปแบบสถาบันเกษตรกรหรือสหกรณ์ โดยให้สถาบันเป็นผู้เช่ากับ ส.ป.ก. เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการจัดที่ดินของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) มีเพียงประเภทเดียว คือการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร ตามระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ว่าด้วยการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกร พ.ศ. 2558 (กลุ่มวิชาการกฎหมาย, 2562 : 23) ในระเบียบนี้ “สถาบันเกษตรกร” หมายความว่า กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกตามระเบียบนี้ “สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกของสถาบันเกษตรกร ดังนี้ (1) สมาชิกที่มีคุณสมบัติเป็นเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมซึ่งเสนอรายชื่อผ่านคณะกรรมการตามกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรี และผ่านการพิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติจากคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด หรือ (2) สมาชิกอื่นนอกจาก (1) แต่สามารถขออนุญาตเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ ขั้นตอนการอนุญาตการใช้ประโยชน์ที่ดินของสถาบันเกษตรกร ผู้ขออนุญาต/ผู้ขอรับการจัดที่ดิน เกษตรกรที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) พิจารณาเห็นสมควรให้ได้รับการจัดที่ดิน (ผู้ที่ คปจ. กำหนด) โดยต้องเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ไร้ที่ดินทำกิน และผ่านการคัดกรองจัดลำดับแล้ว ดำเนินการรวมกลุ่มกันโดยจัดตั้งเป็นสถาบันเกษตรกรก่อน หรือในระหว่างการจัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ หรือจัดตั้งสถาบันเกษตรกรภายหลังตามบัญชีรายชื่อการคัดเลือกให้เข้าทำประโยชน์ ทั้งนี้ ผู้ได้รับการจัดที่ดิน ต้องสมัครเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร และมีการดำเนินงานผลิตและการจำหน่ายตามรูปแบบแนวทางที่กำหนดตามมติ คปจ. รูปแบบหนังสืออนุญาต/หนังสือแสดงสิทธิ หนังสืออนุญาตเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในรูปแบบสัญญาเช่า ส่วนขั้นตอนการขออนุญาต ดำเนินการตามขั้นตอน

ยื่นคำขออนุญาตตามระเบียบ/ประกาศของคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561 : 43) ตามภาพที่ 4

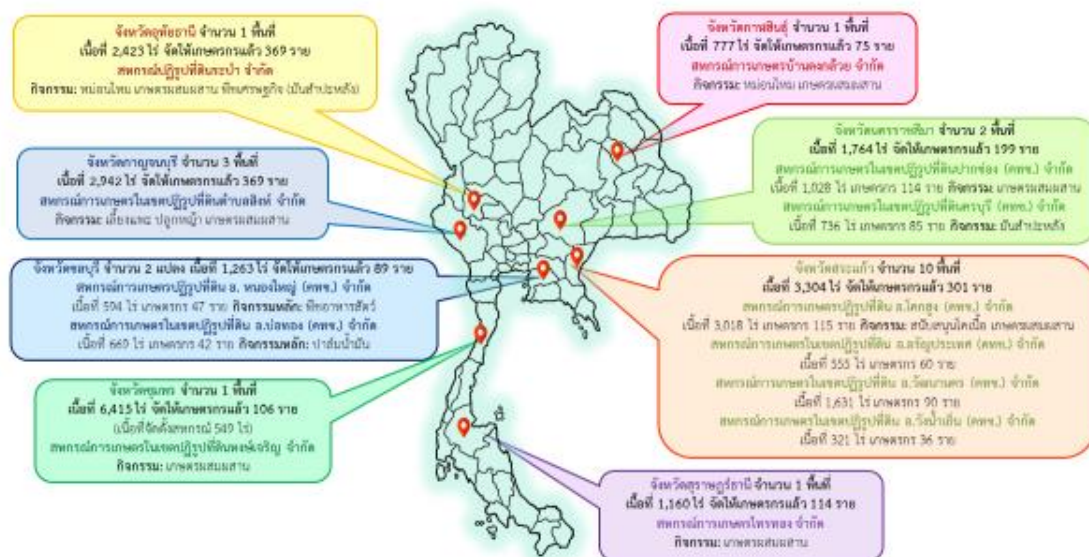

แผนภาพที่ 4 ขั้นตอนการจัดที่ดินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในเขตปฏิรูปที่ดิน
ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2561 : 140)

ผลการดำเนินงานตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในเขตปฏิรูปที่ดิน

ส.ป.ก.ได้ดำเนินการตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในเขตปฏิรูปที่ดิน ตั้งแต่ปี 2557 และต่อมาในการประชุม คทช. ครั้งที่ 1/2558 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 คณะกรรมการได้เสนอพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จำนวน 4 พื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชุมพร จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้การดำเนินงานในพื้นที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงได้จัดทำโครงการเพื่อขอรับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2559 และ 2560 ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินของเกษตรกร (ดารณี ชนะชนม์ และ ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย, 2560 : 66-75) จากรายงานของสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. พบว่า การดำเนินการโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในเขตปฏิรูปที่ดินภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ส.ป.ก. ได้เสนอพื้นที่ตามแผนงานปกติและพื้นที่ยึดคืน ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 36/2559 (ราชกิจจานุเบกษา, 2559 : 28) ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558-2562 (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2562) มีพื้นที่ที่ ส.ป.ก. อนุญาตให้สถาบันเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในลักษณะแปลงรวม และดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์แล้ว 21 พื้นที่ 8 จังหวัด 13 สหกรณ์ เนื้อที่ 20,541 ไร่ จำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ อุทัยธานี กาฬสินธุ์ นครราชสีมา

สระแก้ว ชลบุรี กาญจนบุรี สุราษฎร์ธานี กระบี่ และชุมพร (สำนักงานจัดการปฏิรูปที่ดิน, 2562 : 22) ตามภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 การจัดที่ดินทำกินตามนโยบายรัฐบาลในเขตปฏิรูปที่ดิน จำแนกตามจังหวัด
 ที่มา : สำนักงานจัดการปฏิรูปที่ดิน (2562 : 106)

นอกจากนี้ยังมีอีก 5 จังหวัดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดที่ดินได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย กำแพงเพชร กระบี่ และสงขลา

นอกจากการจัดที่ดินให้สถาบันเกษตรกรแล้ว ส.ป.ก.ยังได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ การปรับปรุงพื้นที่ การปลูกฝังแปลงแปลง การทำถนนสายหลัก ถนนสายซอย แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ ส.ป.ก.ยังได้มีการตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินให้ดีขึ้น เช่น ไฟฟ้า บ้านพักที่อยู่อาศัย รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่างๆ ภายใต้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งการบูรณาการกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภายนอก อย่างไรก็ตามหลายท่านยังให้ความเห็นว่ายังมีความพร้อมเท่าที่ควร สมพร ทองทั่ว (2560 : 5) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบภายในองค์กร คือ ด้านบุคลากรไม่เพียงพอและไม่มีความรู้เท่าที่ควร ด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ด้านวัสดุอุปกรณ์ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ด้านการบริหารคุณธรรม ผู้ปฏิบัติงานโครงการไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความดีความชอบเท่าที่ควร การประเมินผลไม่มีรูปแบบ การติดตามงานที่ชัดเจน ปัจจัยที่มีผลกระทบภายนอกองค์กร คือ นโยบาย ปัญหาด้านความต่อเนื่อง ด้านกฎหมาย/หลักเกณฑ์/ขั้นตอน บุคลากรภายนอกไม่เข้าใจกฎหมายข้อกฎหมายและขั้นตอนการปฏิบัติงานของปฏิรูปที่ดินทำให้งานมีความล่าช้า ด้านเศรษฐกิจกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น และความยั่งยืนในการพัฒนา

ด้านสังคม ข้อครหาว่าเอื้อประโยชน์ต่อนายทุนและสังคมเข้าใจตลาดเคลื่อนจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชน และด้านสิ่งแวดล้อมมลภาวะทางน้ำและทางอากาศ และปัญหาการใช้น้ำร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับปราชญ์ ยอดแก้ว (2560 : 10) รายงานว่าด้านบุคลากร ต้องมีการเตรียมบุคลากร โดยเฉพาะกระบวนการคัดเลือก เกษตรกร จะต้องมีความจริงใจและประสงค์จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมจริง ด้านที่ดินหรือการพัฒนาพื้นที่ ต้องมีความพร้อมโดยเฉพาะสาธารณูปโภคที่จำเป็นในการเข้าอยู่อาศัย ด้านการบริหารจัดการและงบประมาณ ควรมีการจัดสรรให้สอดคล้องกับภารกิจ เช่นเดียวกับอุกฤษฏ์ อินทามรณ์ (2562 : 8) พบว่าเกษตรกรที่ได้รับการ จัดที่ดินมีความหลากหลายในอาชีพ ไม่มีประสบการณ์ในการทำเกษตร ขาดความรู้และประสบการณ์ ในการนำเทคโนโลยีมาใช้และการดูแลรักษาเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่สามารถรวมกลุ่มการผลิตเพื่อทำการตลาด ได้ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการขับเคลื่อนนโยบายและ ไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงาน มีหน่วยงานบูรณาการหลายหน่วยงานต่างชี้แจงไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกษตรกรสับสนและมีข้อสงสัย ความหลากหลายของระเบียบปฏิบัติของแต่ละหน่วยงาน ทำให้แนวทางการ บูรณาการกับการปฏิบัติงานในพื้นที่จริงไม่สอดคล้องกันไม่เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานของหน่วยงาน ส่วนกลาง และหน่วยงานผู้ปฏิบัติในระดับจังหวัดต่างคนต่างเร่งดำเนินการเพื่อตอบสนองหน่วยงานของตนเอง และที่สำคัญเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนงานในรูปแบบสหกรณ์ การผลิตทางการเกษตรและการ ตลาด แต่ไม่สามารถ การขับเคลื่อนให้ระบบสหกรณ์ดำเนินการไปได้ เนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่าง เกษตรกรด้วยกันในการขับเคลื่อนงาน และขาดความรู้และประสบการณ์ในการนำเทคโนโลยีมาใช้และการดูแล รักษา และได้เสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการคือการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมให้กับเกษตรกรและ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีการสร้าง แรงจูงใจ ให้รางวัล มีการขับเคลื่อนงานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เพื่อใช้ในการเกษตร และการดำรงชีวิตของเกษตรกร มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรค สนับสนุนให้มีการใช้ เทคโนโลยีและประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ สร้างองค์ความรู้ ทักษะให้กับกลุ่มสหกรณ์ สนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และสนับสนุนเทคโนโลยีที่จำเป็นเพื่อวางแผนการพัฒนา ที่เหมาะสม

การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานภายใต้โครงการจัดที่ดินทำกิน ให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ที่ดำเนินการโดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งเน้น การศึกษาใน 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย นโยบายรัฐบาล ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดิน และ ประสิทธิภาพของโครงการ ซึ่งจากศึกษา พบว่า

1) ด้านนโยบายรัฐบาล จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับภารกิจของ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ รัฐบาลได้นำเครื่องมือหลายประการเข้ามากำหนด และบริหาร จัดการทรัพยากรที่ดินโดยรวมที่ส่งผลให้เห็นเป็นรูปธรรม ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561 : 4) การออกระเบียบ

และกฎหมายที่นำมาสู่พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562 : 8) จนมีการประกาศและมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบันซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ มาโนช สุขสังข์ (ม.ป.ป. : 35-54) ที่กล่าวถึงการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับการกระจายถือครองที่ดินต้องมีประสิทธิภาพถึงจะสามารถแก้ไขปัญหาการกระจายการถือครองที่ดินได้

2) โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) เห็นว่าเป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดินโดยรวม ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการ 9 คณะ ซึ่งครอบคลุมในทุกหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจในการดูแลทรัพยากรดิน ทั้งนี้ คทช. จึงเป็นโครงการที่สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงทรัพยากรดินตามนโยบายรัฐบาล รวมถึงยังเป็นการบริหารจัดการที่ดินโดยรวม การบริหารจัดการพื้นที่ป่ากับผู้บุกรุก การกระจายการถือครองที่ดิน และการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พฤกษา เครือแสง และคณะ (2562 : 22-45), สุริยา ดงคำ และคณะ (2554 : 9), ไชยยศ เหมะรัชตะ (2530 : 4) และ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2543 : 8) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรดินที่จะต้องอาศัยการประยุกต์ใช้กฎหมาย และการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของภาครัฐจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้

3) ประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาที่ดินโดยการดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผ่านโครงการ คทช. จะเห็นได้ว่าสามารถจัดที่ดินทำกินให้กับสถาบันเกษตรกรได้ จนส่งผลให้ผู้ไร้ที่ดินทำกินที่ขึ้นทะเบียนไว้กับภาครัฐมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงชีพในที่ดินที่ได้รับการจัดสรร ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562 : 65) แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาหลายการศึกษายังให้ความเห็นถึงความไม่พร้อมอีกหลายประการ อาทิเช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น งบประมาณ จำนวนบุคลากร และเกษตรกรผู้ได้รับจัดสรรที่ดิน ที่ส่งผลให้การดำเนินงานในบางพื้นที่ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่วางไว้ (สมพร ทองทั่ว, 2560 : 50, ปราโมทย์ ยอดแก้ว, 2560 : 32 และ อุกฤษฏ์ อินทาภรณ์, 2562 : 85)

สรุป

การจัดที่ดินชุมชนตามนโยบายรัฐบาลเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาความยากจนผู้ไร้ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำการถือครองที่ดินของประชากรในประเทศ ประเด็นสำคัญคือต้องการแก้ปัญหการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกร และผู้รูกล้ำเขตป่าสงวน โดยการกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รูกล้ำ และออกมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มีใช้เกษตรกร ใช้เทคโนโลยีดาวเทียมสำรวจ และวิธีการแผนที่ที่ทันสมัย แก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อนและแนวเขตพื้นที่ป่าที่ไม่ชัดเจน อันก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐอันเนื่องมาจากการบุกรุกในที่ดินของรัฐ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2535 : 45 , นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543 : 31 , สุริยา ดงคำ, และคณะ,

2554 : 80) ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ปรากฏในรายงานและผลการศึกษาอีกจำนวนมากที่มีความประสงค์คือ ต้องการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินใน Albertus and Kaplan. 2012: 198-231 , Weideman. 2004 : 219-238) ประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษา คือสถานการณ์ปัจจุบันที่มีผู้บุกรุกพื้นที่สงวนหวงห้ามแห่งรัฐ บุกรุกพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ที่ป่าไม้ซึ่งต้องรักษาไว้อย่างเด็ดขาด จะอพยพคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่อย่างไร กับผู้ยากไร้ ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองแล้วมาขึ้นทะเบียนขอรับที่ดินทำกินจากรัฐบาล 8 แสนราย จะช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้อย่างไรในเมื่อปัจจุบันที่ดินของรัฐก็เหลือน้อยลง ประเด็นที่ 2 จะหาพื้นที่มาเข้าร่วมโครงการได้อย่างไร ผลการศึกษาได้นำเสนอสำหรับ ส.ป.ก. ไป 3 วิธี คือ เร่งรัดดำเนินการในพื้นที่ค้างจัดจำนวน 3.6 ล้านไร่ เพราะบางส่วนมีผู้ครอบครองเป็นแปลงใหญ่แต่ไม่ยินยอมเข้าร่วมกระบวนการปฏิรูปที่ดิน วิธีที่ 2 คือเร่งตรวจสอบที่ดินที่จัดให้เกษตรกรไปแล้ว 36 ล้านไร่ ว่าใครทำผิดระเบียบให้รีบนำกลับคืนมา และวิธีที่ 3 คือการเร่งจัดซื้อที่ดินเอกชน อย่างไรก็ตามภารกิจสำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการจัดที่ดินคือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทั้งเส้นทางคมนาคม และแหล่งน้ำในการทำการเกษตร และการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิชาการกฎหมาย. (2562). *กฎหมาย พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง บัญชีข้อตกลง ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2535). *วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2530). *มาตรการทางกฎหมายในการกระจายสิทธิการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารณี ชนะชนม์ และ ศุภมิตร ศรีวัฒนชัย. (2560). “การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน.” 42 ปี ส.ป.ก. สืบสานพระราชปณิธานบนผืนดินของพ่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. (2543). “นิยามความจน” ใน วิภาพันธ์ ก่อเกียรติขจร และ สุนทรี เกียรติประจักษ์ (บรรณาธิการ). *คนจนกับนโยบายการทำให้จนของรัฐ*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา.
- ปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2560). *การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการจัดที่ดินทำกินให้แก่วชุมชนตามนโยบายรัฐบาล : กรณีศึกษาเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์*. รายงานต่อสำนักงาน ก.พ.. พฤษภาคม 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ..

- พฤษภา เครือแสง และคณะ. (2562). การศึกษาความรู้ความเข้าใจเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่
สาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*. 12 (1), 22-45.
- มาโนช สุขสังข์. (มปป.). *มาตรการทางกฎหมายในการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 85(2)*. *วารสารรามคำแหง ฉบับ
นิติศาสตร์*. 85 (2), 35-54.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2557). *เล่มที่ 131 ตอนที่ 55ก*, หน้า 1-17.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2559). *เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 150ง*, หน้า 26-29.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2562). สรุปผลการดำเนินงานจัดที่ดินของสำนักงานการปฏิรูป
ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: [https://alro.go.th/
alro/internet/Land-Three/all.htm](https://alro.go.th/alro/internet/Land-Three/all.htm).
- สมพร ทองทั่ว. (2560). *การบริหารจัดการกระบวนการเข้ายึดคืนพื้นที่ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ ที่ 36/2559 กรณีแปลงสวนส้มจังหวัดเชียงใหม่*. รายงานต่อสำนักงาน ก.พ.. พฤษภาคม
2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ..
- สำนักกฎหมาย. (2549). *พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2519 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อ
เกษตรกรรม.
- สำนักกฎหมาย. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมาในการนำที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). *คู่มือการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตาม
นโยบายรัฐบาล ภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2)*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). *การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตาม
นโยบายรัฐบาล ภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 3)*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับ
ย่อ)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน. (2562). *รายงานความก้าวหน้าโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล (คทช.).* (อัดสำเนา).
- สุริยา ดงคำ และคณะ. (2554). *การจัดการที่ดินป่าไม้: กรณีศึกษา ตำบล จ.ป.ร. อำเภอกะบุรี จังหวัด ระนอง.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุกฤษฏ์ อินทารณ. (2562). *การขับเคลื่อนนโยบายการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่เขตปฏิรูป ที่ดินจังหวัดสระแก้ว.* รายงานต่อสำนักงาน ก.พ.. สิงหาคม 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ.
- Albertus, M. and Kaplan, O. (2012). Land Reform as a Counterinsurgency Policy: Evidence from Colombia. *Journal of Conflict Resolution*, 57 (2), 198-231.
- Weideman, M. (2004). "Who Shaped South Africa's Land Reform Policy?". *Politikon*, 31 (2), 219-238.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1 บทความพิเศษ (Special Article) บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles) ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น

2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้า กระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

←	1 นิ้ว	↑ 1. นิ้ว ↓	→ 1 นิ้ว
ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)			
ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt) Articles English (14 pt)			
ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt) หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt) Name - Surname of Article author (12 pt) Agency (12 pt) E-mail (12 pt)			

บทคัดย่อ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน 350 คำ)			
.....			
คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt) Abstract (14 pt) (12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....			
.....			
Keywords : 3-5 words (12 pt) บทนำ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
สรุป (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
เอกสารอ้างอิง (18 pt) (16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....			
.....			
1 นิ้ว ↓			

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ขลิท ประภาวนนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ขาววิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url
เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิมิตร. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

Shoter Oxford English dictionary. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน *Journal of Modern Learning Development* เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท

ใบสมัครเป็นสมาชิก
Journal of Modern Learning Development

ที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : โทรศัพท์ โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

() สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

() เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail :

ลงชื่อ.....
(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....

หนังสือรับรอง

ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....
.....
.....
.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้

ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook :

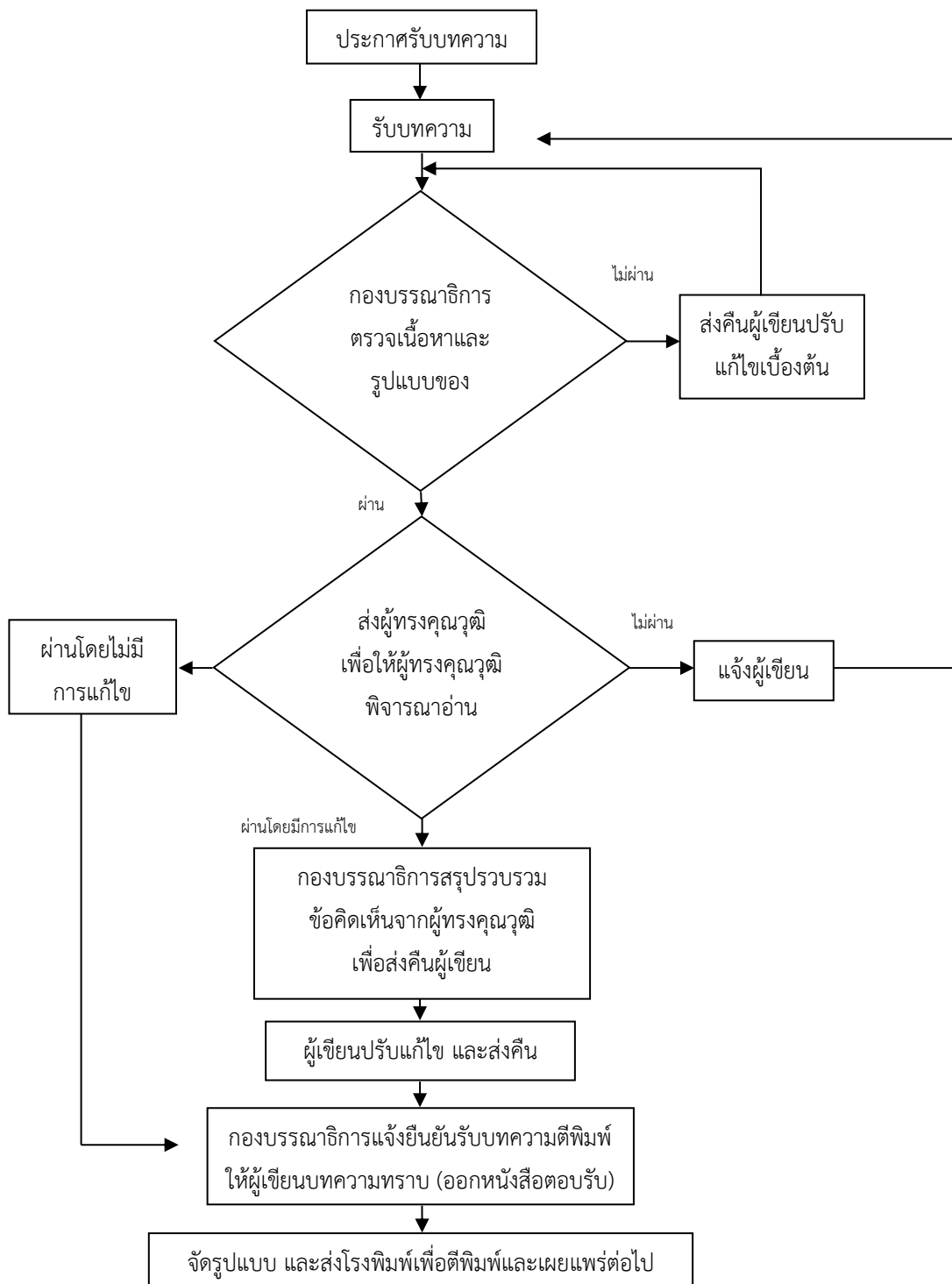
ID : Line

E : mail

เบอร์โทร

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

รูปแบบการตีพิมพ์ Journal of Modern Learning Development

จริยธรรมในการตีพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ อันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

Publication Ethics

Duties of Editors

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.

2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.

3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.

4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).

5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.

7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

Duties of Authors

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.

2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.

3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.

4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.

5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.

6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.

7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.

8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

Duties of Reviewers

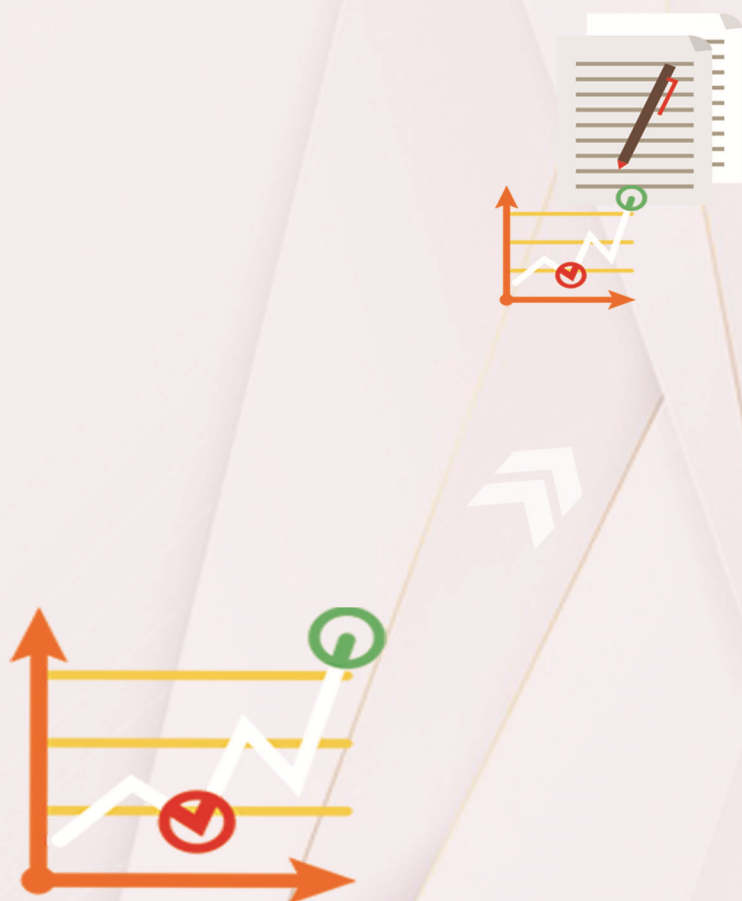
1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

